

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

JAPON ŞİİRİ

FAYDALI
KİTAPLAR

21

VARLIK

JAPON
ŞİİRİ

日本詩歌選集

日本詩歌選集
エルサミアカリン訳
イスタンプル 1962

NIHON SHIKA SENSU

L. Sami Akalin Yaku
İstanbul, 1962

AN ANTHOLOGY OF JAPON POETRY
IN TURKISH VERSION

By
L. Sami AKALIN

L. SAMİ AKALIN

JAPON ŞİİRİ

TARİH ve ANTOLOJİ

VARLIK YAYINEVİ
Ankara caddesi, İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Annem Fatma Şinasi AKALIN
ve
Babam Abdülhamit Hâmit AKALIN'a
L. S. A.

Varlık Yayınları, sayı 872
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır. 1
Subat, 1962
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ö N S Ö Z

Bir varmış bir yokmuş, bir ülkede bir padişah varmış, dünya tarihine meraklanmış; müneccimini çağırıp böyle bir eser yazmasını emretmiş. Aylar geçmiş, yıllar geçmiş, müneccim on cilt kitapla padişahın huzuruna çıkmış. Padişah bakmış bakmış; bu çok uzun, vakit bulup okuyamam, sen bunu kısalt ta öyle getir, demiş. Dünya tarihi üç cilde inmiş, padişah gene uzun bulmuş. Bir cilde inmiş, gene uzun bulmuş. Müneccim artık sinirlenmiş; bir kâğıdın üstüne tek bir satır yazı yazıp padişaha sunmuş. Padişah bunu okuyunca öyle beğenmiş ki, tarihçiyi ağırlığınca altınla tartmış. Padişahın dünya tarihi diye beğendiği tek satır şu: "İnsanlar doğdular, acı çektiler, öldüler."

Bu kadarı da hem çok kısa, hem çok karamsar. Biz bunu şöyle düzeltelim: "İnsanlar doğdular, birşeyler bıraktılar, öldüler." İşte insan olarak, bizim ulustan olsun olmasın, bizden önce yaşayıp göçenlerin bıraktıkları bu "birşeyler" ilgimizi çekiyor. Ama dünyamız artık öyle yaşlandı ki, yüzyılların biriktirdiği fikir ve sanat verimleri yalnız bir konuda bile insan ömrüne sığacak gibi değil. Öyleyse, bugünün aydın insanı dünyayı medeniyet tarihçisinin binbir emekle hazırladığı özetlerden tanıyacak.

Yurdumuzda yetişecek medeniyet tarihçisi, birgün Türk aydınına dünya medeniyetini anlatırken dünya şiirinden de söz etmek isteyecek ve şiirle, edebiyatla uğraşanlar bana neler bırakmış diye, rafları karıştıracak.

Türk edebiyatında şiir çevirme geleneğini Şinasi kurdu. Bu alçakgönüllü ve çalışkan Tanzimat kılavuzundan günümüze kadar geçen yüzyılda, Türkçeye dünya şiirinin kalburüstü örnekleri aktarılmıyordu ama, işi dil yönünden düşünürsek bir bakıma iyi ki olmamış deriz. Bugün Ethem Per-tev Paşa, Sadullah Paşa, Recaizade Mahmut Ekrem ve Muallim Naci'den

kalma çevirmeleri anlamak, şiirlerin asıllarını anlamaktan daha zor.

Servet-i Fünun ve Fetret-i Âti devrinden günümüze kalacak şiir çevirmeleri de Tanzimat'tan kalanlardan farklı bir özellikte olamazdı. Zaten önemli bir çalışmaları da olmadı.

Millî Edebiyat'çılar dil ve edebiyat anlayışlarında başarıya çalıştıkları büyük değişiklik yüzünden şiir çevirmeye belki zaman ayıramadılar. Ayrıca Ziya Gökalp ve Mehmet Emin Yurdakul'un yeniden biçimlendirmeye uğraştıkları Türk şiiri, o günlerde dünya şiirini aktarma bakımından pek de uygun bir durumda ve olgunlukta değildi.

Ahmet Haşim ve Yahya Kemal Beyatlı, şiir çevirseydiler kimbilir ne iyi etmiş olurlardı. Eski Paris'te bir ömür geçiren Yahya Kemal şiir çevirmesi olarak bize yalnız Ömer Hayyam'dan bir-iki rubâi bıraktı.

Cumhuriyet devrinin ilk şairleri, Millî Edebiyat'çıların çizdiği yolda Türk şiirini geliştirmeye uğraştılar. Hecenin Beş Sairi ve arkadaşları herhalde bu yüzden şiir çevirmeye yönelemedi.

Yedi Meş'aleci'lerden, daha sonraki yıllarda da şiir çevirenler olmuştur. Bu çalışmalar ilkeri çevrilere heves ve örnek verisi bakımından kıymetlidirler.

Modern Türk şiirinin kurulmasında büyük payları olan Orhan Veli ve ondan sonraki şairlerin emekleriyle şiir çevirme çalışmaları günümüze kadar kesintisiz olarak geldi.

Bugünkü şair ve aydınların yardımlarıyla onbeş-yirmi yıla kadar dünya şiirinin Türkçemize aktarılması herhalde ilk turunu tamamlamış olacaktır.

Bir zamanlar, Türk şiirini İngilizceye çevirmeye yelten-dim, bereket çabuk aklım başıma geldi; bunu yapsa yapsa bir İngiliz veya Amerikan şairi yapabilir, dedim. Böyle bir çalış-mayı yürütme işini de Millî Eğitim Bakanlığı'nın boynunun borcu saydım. Gene de öyle sayarım.

İndiana Üniversitesi'nde mukayeseli edebiyat çalışmaları bir Türk olarak bana çok dokundu; Sümer şiirinden Hotanto şiirine kadar her ulusun şiiri seminerlerde inceleme ve tartışma konusu edilirken, bana Amerika'nın öğrenciler -Türk şiiri

şöyle dursun- dünya haritasında Türkiye diye Norveç'i gösterdiler. New-York'taki basın atışeliğimizden yurdumuz hakkında İngilizce düzenlenmiş birtakım tek formalı broşürler getirtip isteyene istemiyene dağıttım. Bu sıralarda Hubert Creekmore'un 'A Little Treasury of World Poetry' adlı antolojisi elime geçti. Bu kitapta Türk şiirinden birşeyler bulurum da Amerika'lı dostlarıma gösteririm diye sevindim, ama sevincim uzun sürmedi. Bu antoloji "Turkish" başlığı altında, besteci diye tanıdığımız Mahmut Celâlettin Paşa'nın bir şarkısını, Cenap Şehabettin'in bir şiirini, bir de adını-sanını bugüne kadar hiçbir yerde görmediğim Tunuslu Bayram diye bir şairin Mısır'dan, Tunus'tan, Mollere'den ve yalnızlıktan sözeden bir şiirini almış. Hepsi bu kadar. Koca bir dünya şiiri antolojisinin bu vurdumduymazlığında Türk olarak bize az mı günah düşüyor diye üzüldüm. İngilizce başka dünya şiiri antolojileri de gördüm, bunlarda Türk şiirinin adı bile geçmiyordu. Öbür yabancı dillerdeki antolojilerde durumun ne olduğunu incelemedim.

Türk şiirinden dünya şiirine birşeyler tanıtmayı başkasının işi sayınca, dünya şiirini Türkçeye çevirmeye koyuldum. Üç-beş yıl plânsız ve methodsuz çalıştım. Sonra, tarih devirleri, ırklar, milletler, dil grupları, diller, lehçeler, kültür birlikleri ve kıtalara göre bir sürü birbirini tutan-tutmıyan çalışma plânları hazırladım. Bu taslakların yardımıyla 500 şiirle bile bir minyatür dünya şiiri antolojisi hazırlanabileceğini anladım. Bugün, yalnız bir kişinin bir dünya şiiri antolojisi hazırlayabileceğine pek-çokları inanmaz. Bunu delilik sayarlar, ukalâlık sayarlar. Ben kendi hesabıma göre onbeş-yirmi yıl daha çalışabilirsem bu işi gerçekleştirebileceğime inanıyorum.

Bir antolojideki bütün şiirlerin bir çevirci eliyle aktarılması tartışmaya değer bir konu. Çevircinin kişiliği bir bakıma antolojideki bütün şiirlerin bir şairin malı olduğu kanısını verebilir. Buna karşılık, tek bir şairin türlü çevircilerle aktarılması da o şairin bir bütün olan sanatını, çevircilerin sayısı kadar değişik ve birbirini tutmaz kılıktaki gösterebilir. Ben her şairin huyunu-suyunu, onun kendi kişiliğini anlamaya çok çalıştım ve birinci yolu seçtim. Ayrıca yalnız bir ulusun şiirinde, bu şiiri diğer ulusların şiirinden oldukça ayıran ortak yönler de var. İnsan yalnız bir şiir dünyasıyla düşse-kalka bu ortak atmosfere de oldukça alışıyor.

Şiir çevirmedeki tutumuma geçmeden önce, genel olarak iki dil arasında çevirmeden ne anladığımı belirtmek istiyorum.

Bana göre, çevirme iki dil arasında kelime simetrisi kurmak değildir. Bir dilde beş kelimelik bir cümle, öbür dilde tek bir kelimeyle anlatılabilir. Bu bakımdan, medenî diller arasında birbirine aktarılamıyacak anlam, birbirine çevrilemeyecek eser yoktur. Bir dilde bulunan bütün kavramların öbür dilde olması da şart değildir. Buna rağmen, en karışık bir kavram bile öbür dilde hiç olmazsa tarif yoluyla anlatılabilir. Arapça ve Farsça'nın yüzyıllarca saygısız saldırısına direnen Türkçemiz, çok zaman bu iki yabancı dilin her anlattığını anlatamıyacak yoksullukta sayılmış ve bu iki dilden Türkçemize giren anlamlar yanlarında bir sürü kelime halayığı da getirmişlerdir. Arap ve Acem dillerine din ve estetik saygı ile bağlanan pek çok kimse, bu yabancı dillerden bir cümle alıp, hadi bakalım, bunu Türkçeye çevir de görelim derler. Bekledikleri çevirme anlam aktarımı değil de, cümlede kelime simetrisi olduğu için ne söyleseniz onları kandıramazsınız. Ama işin aslında onların söylediği anlamı belki 500 kelimelik ilkel bir dilde bile anlatılabilir. Bunun yanında Türkçemizin çok kısa deyimlerinden pek çoğunu Arap ve Acem dillerinde anlatmak için bir sürü gevezelik etmek gerekir.

Çevirmelerde simetri kurulmak, yalnız aynı dil grubunda bulunan diller arasında düşünülebilir. Aynı dil grubu içinde olanlar, yabancı dil olarak birbirlerinin dilini öğrenmekte çok şanslıdırlar. Bir Alman için İngilizce, bir İngiliz için Almanca böyledir. Biz kültür ilgileriyle her zaman yabancı dil gruplarına bağlı dillerle karşılaştık. Türkçemiz Ural-Altay dil grubuna bağlı. Anadolu'ya gelince, din yönümüzle Hâmi-Sâmî dil grubuna bağlı Arapça, edebiyat ve şiir yönünden Hint-Avrupa dil grubuna bağlı Acemce önümüze dikildi. Tanzimat'tan günümüze kadar da Fransızca, İngilizce, Almanca ile ilgilerimiz oldu. Ama hiçbirisi bizim dil grubundan değildi. Öğrencilerimizin, dil grubu ve dil mantığı aykırılığından çektiklerini küçümsememek gerekir. Buna rağmen, Amerikalılar yabancı uluslar arasında İngilizceyi başarımları bakımından en çok Türklerle Hollandalıları beğeniyorlar. Biz, Orta Asya'lıyız. Kore dilini, Japon dilini öbür dillerden daha kolay öğre-

nebiliriz. Ama bütün ilgilerimiz kesilmiş, böyle bir gereklilik duymamışız, o başka iş.

Yerli ve yabancı antolojilerde çeşitli şiir çevirme metodları yürütülüyor.

Şiir çevirenlerden bir kısmı, şiirin yazıldığı dile, şiirin iç ve dış yapısına çok titiz bir bağlılık gösteriyorlar. Bu davranış onları kendi dilleri ve şiir geleneklerine karşı kayıtsız bırakıyor. Ellerinden geldiği kadar cümle tiplerini, hattâ cümlede kelime sayısını bile bozmamaya çabalyorlar. Bu tutumla çevrilen şiirlerin şiir yönü çok yoksul kalıyor. Ayrıca tıpatıp çevirme merakları dilde deyimlerle karşılaşıldıkça, bu çeşit şiir çevirenleri şiirin anlamı dışına da çıkarıyor. Ama bunu belki de kontrol edemiyorlar.

İkinci bir grup, kendi dillerinde ve şiir geleneklerinde şiirin asıl yazıldığı dildeki özelliklerine benzer formu arayıp bulmaya çalışıyor. Burada başarı, çevirenin adapte yeteneğine bağlı kalıyor. Bu tutum da iki dil ve iki şiir geleneği arasındaki aykırılıkların çok büyük olduğu zamanlarda işlemiyen bir mekanizma durumuna düşüyor ve çevirmenin yapıldığı dilde asıl şiirdeki kadro bulunamazsa, şiirin ana karakteristiğine yazık oluyor.

Üçüncü bir grup; şiir çevirmeyi biraz daha kolay yoldan yürütüyor. Şiirin aslı hangi formda olursa olsun, bunu serbest nazımla çevirme yolunu tutuyorlar. Şiirin yalnız anlamını, çok bağımsız bir söyleyişle aktaran bu metod, şiirin aslındaki iç ve dış özelliklerden sırasına göre, hiçbir şey taşımasa da oluyor. Şiir yalnız anlamdan ibaret olmadığına göre de, meydana getirilen çevirme bir sözlük pehlivanlığını andırıyor.

Dördüncü bir grup, şiirde nazım yönünü hiçe sayarak şiirleri nesirle çeviriyor. Çevrilen şiir, nazım yönüyle ne kadar önemli olursa olsun, gene yalnız anlamıyla aktarılmış oluyor. Bu tutumla çevrilen şiirler, mensur şiirleri andırıyorlar ve aslında ayrı ayrı olması gereken iki tür bu metodla bir tür durumuna düşüyor. Üstelik, mensur şiiri, şiir değil de artistik nesir sayarsak bu son metodla çevrilenler -hele biraz da titizlikten uzak düzenlenmişlerse- ithal malı buzdolabı veya çamaşır makinesi tarifesine benziyorlar.

Günün birinde teknik, iki dil arasındaki çevirmeleri makineye yaptırabilir, ama iki dil arasındaki şiir çevirmelerini gene insanlar yapacaklar.

Japon şiirini Türkçeye çevirirken önce Türkçemize ve Türk şiir geleneğine bağlı kaldım. Matsuo BASHO, Japon değil de, bir Türk şairi olsaydı bu şiiri acaba nasıl söylerdi diye düşündüm. Şiirleri çevirirken, İngilizceden çok Türkçeden imtihan sorumluluğu duydum. Şiir çevirenin şiirden anlamasını, biraz da şairliği bulunmasını şart sayarım. Türk dili ve Türk şiiri için onbeş-yirmi yıldan aşağı bir çıraklık ve kalfalık devrine aklım ermez.

Klâsik Japon şiirini çevirirken şiirlerin nazım şekline bağlı kaldım. Çevirdiklerim Tanka ise beş, Haiku ise üç mısralı oldu. Beş-on Haiku'yu, hece sayısı özelliğini de bir-iki örnek göstereyim diye asıl yapısı ile çevirmeye çalıştım. Bunun dışında bütün örneklerde Türkçemizin en rahat söyleniş yolunu aradım. Belki de aynı dil grubu içinde bulunmalarına rağmen, Japonca ile Türkçe arasındaki dil farkları klâsik Japon şiirinin hece sayısına uyarak, dilimize çevrilemeyeceğini gösteriyor. Ama inat olsun diye kuşdilinde birşeyler yapmak belki mümkün olurdu, onu da ben beğenmedim.

Japon şiirinde kafiye geleneği yok diye çevirdiklerimde hiç kafiye bulunmasın demedim. Her Tanka ve Haiku'da birkaç kafiye bulundurmaya da özenmedim. Türk şiir geleneğinin öncülüğü ile kolayca gerçekleşiveren kafiyelerden de vazgeçmek istemedim doğrusu.

Alliterasyonlu oldukları çevirenlerin notlarından ve gösterdikleri asıl metinden belli olan şiirleri güzel Türkçemizin bütün zenginliğinden faydalanarak tam özeliği ile çevirmeye çalıştım ve şunu bir daha anladım ki, Türkçemizle anlatılamıyacak kavram, canlandırılmıyacak durum yoktur. Yeter ki uğraşalım, didinelim.

Modern Japon şiirini çevirirken, şairin kullandığı formun belirli bir düzende olup olmadığına baktım. Serbest nazımla da olsa, birkaç şiirde, şair mısraların uzunluk ve kısalığından, kelimelerin azlığından ve çokluğundan veya esit sayıda bulunuşundan birşeyler umuyor gibi geldi bana. Bunları olduğu

gibi bırakmaya çalıştım. Tam serbest nazımla söylendikleri besbelli olanları da, şairin veya çevirenin mısra sayısına göre değil de, Türkçemizin huyuna-suyuna göre çevirdim. Bunda dil müzikleri arasındaki farkı düşündüm ve serbest nazımda Türk kulağının yatkın olduğu düzeni kurmaya çabaladım. Gene serbest nazım gibi görünen birkaç şiirde, şair veya çevirenin cümleleri satırların arasında burasında kesiş ve başlatışlarından doğma düzensizlik içi bir düzen sezinledim. Çevirirken bu özelliklerden de vazgeçmek istemedim. Tabii elimden geldiği kadar.

Kısaca şunu söylemeliyim ki, Japon şiirini bütün titizliğimle Türkçeye çevirirken başından sonuna kadar tam anlamda bağlı kaldığım tek bir metod olmadı. Her şiir için ayrı ayrı beni özlediğim amaca hangi davranış daha sağlam yoldan götürecektse onu denedim. Ama kimbilir, belki bu da bir metod sayılır.

Bu kitaptaki şiirleri, Japon şiirini İngilizceye çeviren bilgin ve çeviricilerin eserlerinden aldım. Hiçbirinin metodu öbürüne tıpatıp uymuyor. B. H. Chamberlan ve H. G. Henderson Tanka ve Haiku'ları dörtlüklerle çevirmişler. İkisi de çevirdiklerinin "şairâne" olmasına çalışıyor. Bu yüzden şiirlerin aslında olmıyan pek çok kelime katımları da var. Bunları Japonca - İngilizce metinleri birlikte gösteren antolojileri inceleyince anladım. C. H. Page ve K. Rexroth'un tutumları daha tabii. Bana göre en başarılı çevirmeler R. H. Blyth ve A. Waley'inkiler. Yıllar yılı Japon şiiriyle düşüp-kalkan bu bilginler, şiirlere ekledikleri notlarla yabancılar için en aydınlık yolu da gösteriyorlar. H. Honda, bir İngiliz arkadaşının tavsiyesine uyarak Hyakuninissu'yu dörtlüklerle, üstelik kafiyeli olarak çevirmiş. Bana kalırsa pek başarılı değil. Klâsik şiir için İshii-Obata, İ. W. Furukami ve M. Asataro, Japon şiirinin karakteristiğini ustaca belirtebiliyorlar. Modern Japon şiirinin, benim tanıdığım en başarılı çeviricileri K. Ichiro ve F. Rikutaro oldu. İngilizceyi çok iyi bildikleri halde, Japon şiirinin dil özelliğini de tam olarak göstermek için çevirdiklerinde çocukca dil yanlışlıkları bile yapıyorlar. Bunların yanında K. Kitasono ve Y. Noguchi'nin çevirdikleri -belki de

daha az örnekle karşılaştım diye, bana biraz ağır-aksak gibi geldi.

Okuyucularıma bu kitapla dünya şiiri antolojisinin tasarladığımı koleksiyona dahil ilk cildini sunuyorum. Şimdiki plân ve tutumumda önemli ve gerekli bir değişiklik olmazsa, Japon Şiiri'nden sonra Çin Şiiri ve Hind Şiiri'ni vermeye çalışacağım.

Bu kitap, başlıca üç bölümdür. Birinci bölümde kısa kısa, Japonya, Japon tarih ve edebiyatının bellibaşlı devirleri, Japonya'da din, Japon ruhu, Japon şiir ve kültürüyle ilgili diğer sanatlar, Çin şiirinin etkileri ve Japon dili hakkında genel bilgiler vermeye çalıştım. Türk okuyucusu için Japon şiiri çok yabancı bir dünya, bu şiiri tanımadan önce birtakım önemli hazırlıklar gerekiyor.

İkinci bölümde Japon şiirinin bellibaşlı özelliklerinden söz ediyorum. Okuyucularıma Japon şiiri için birtakım anahtarlar verdiğimi sanırım ama, gene de bunları son söz saymasınlar, kendi akıl ve ruh zenginlikleriyle benim anlatamadıklarımı bulup çıkarmak onlara kalıyor.

Kitabın üçüncü bölümü, kronolojik sıraya göre düzenlenmiş bir Japon şiiri antolojisidir. IV. yüzyıldan 1959 sonuna kadar 303 şairden 720 şiir bulacaksınız. Bu örnekleri 4.000 den fazla şiir içinden seçtim. Pek çok şairden yalnız bir tane örnek verilmesini yadırgamayın. Japonya'da şair değil de şiir önemlidir. Bu bakımdan pek çok şair değil de tek tek pek çok şiir meşhur olmuştur. BASHO, BUSON, İSSA, SHİKİ, şiir geleneğinde çok önemli izler bırakan birinci sınıf şairlerdir. Bunları kendi içlerinde bağımsız, küçük birer antoloji bütünlüğünde göstermeye çalıştım. İmparator MEİJİ gibi 100.000 Haiku söylemiş şairleri bulunan Japon şiiri için, yabancı antolojiler daha çok batı anlayışı ve zevkine göre ince elenip sık dokunmuş bir seçim yolu tutturuyorlar. Bu yolla hep şaheserler peşinde koşup, Japon şiirinin asıl özelliğini belki veremezler diye, Japon şair ve edebiyat tarihçilerinin hazırladıkları antolojilerden daha geniş ölçüde faydalanmaya çalıştım. Bu davranışla ciltinizdeki antolojinin, Japon şiirini hem şaheserleriyle, hem de asıl karakteristiği ile gösterebileceğine güveniyorum.

Kitabın sonunda şiirlerle ve şairlerle ilgili birtakım notlar bulacaksınız. Şiirler için yalnız çok gerekenlere not ekledim. Şairlerle ilgili notlar da orada açıklanan sebepler yüzünden pek zengin olmadı. Genel bibliyografyada sıralanan eserlerin çoğu, Amerikan üniversitelerinin zengin kitaplıklarında gördüklerimdir. Bir kısmını da konu ile ilgili eserlerde tanıdım. Türkçe kitapları İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde inceledim. Bu bibliyografyadan benden sonra bu konularda çalışacakların faydalanacağını umuyorum.

Kitapta geçen şair ve yer isimlerinin yazılışı, Lâtin alfabesini Japon bilginlerinin kullanışı düzenindedir. SH'yi Ş, CH'yi Ç yerine kullanıyorlar. Kelime sonunda A'dan sonra İ, klâsik söyleyişle, ayrı ayrı, bugünkü konuşmada AY sesini veriyor.

Ellinizdeki kitap, kendi malınız olduğuna göre, okuma keyfinize pek karışmamam gerekir ama, gene de bir tavsiyede bulunabilirim. Bana kalırsa Japon şiirini bir solukta okumak pek doğru değil. Çok kısa bir zaman içinde hiç ummadığınız akıl ve ruh sarsıntıları ve sarhoşluklarıyla sinirlerinizin kolayca bozulması mümkündür. Japon şiirinin bu etkisinden yerli ve yabancı kaynaklar da söz ediyorlar. Ben üç-beş yılda 4.000'den fazla örnekten aldığım zevkle oldukça sarsıldığımı söyleyebilirim. Günde onbeş-yirmi şiirin tadını çıkarmak belki daha iyi olacaktır. Ayrıca, okuyucularımın Japon şiirindeki karamsarlığa kapılmasını hiç istemiyorum.

Güzel yurdumuzu daha çok kültür ve sanat çalışmalarında biraz da sahip çıkılmamış işler ülkesi saydığımı söylersem bundan kimse alınmasın. Ben belki çok karamsarım da ondan böyle düşünüyorum. Kendi öz mutluluğumuzdan yurdumuz, ulusumuz ve insanlık mutluluğuna karşılık beklemeden karınca kararınca birşeyler vermeye çalışmazsak, insanlık dünyasında yurdumuz ve ulusumuza yakışır bir yer alabileceğimizi pek sanmıyorum. Bunu onbeş yıldır bütün öğrencilerime de boyuna söyler dururum. İyimserliğim de onların varlığı yüzündendir. Ben kendi çocuk-çocuğumun nafakasını çıkardım ya, gerisi beni ilgilendirmez diye düşünürsek, yalancı, eksik ve gelip-geçici mutluluğumuz yalnız kendi yüzümüzü güldürmekten ileri geçemiyecektir. Ama hepimiz ulusumuz ve insanlık

içinde varız. Daha epeyi uzun bir süre de bu türlü kültür ve sanat çalışmalarının devlet ve hükümet eliyle programa bağlanması ve korunması gerektiğini de söyleyebilirim.

Dünya şiiri koleksiyonunda Japon şiirinin, gelecek Türk şiiri için pek çok bakımlardan yeni yeni formlar, konular, görüşler ve imkânlar hatırlatabileceğine inanıyorum. Bu görüşle Japon şiiri tarihinin yurdumuzda şiir ve edebiyatla ilgili aydın vatandaşlarımız arasında ilgi uyandırabileceğini de sanıyorum. Japon şiirinin özelliklerinden sözettiğim bölümde onbeş-yirmi yıldır kafamda biçimlendirmeye çabaladığım bir şiir inceleme metodu yürüttüm. Bu tasarının uyandıracağı yan-ki ilerki çalışmalarında bana ışık tutan sonuçlar doğuracak.

Dokuz-on yıllık dostum Japon Folklor Kurumu Başkanı Usaku SAKAI, Japon Uluslararası Kültürel İlgiler Kurumu (Kokusai Bunka Shinkokai) genel sekreteri K. YONEZAWA, İstanbul Üniversitesi Sismoloji Enstitüsü konuk profesörlerinden Dr. TRİKİTAKE, Türk Dil Kurumu Genel Yazmanı Sami Nabl Özerdim, Türk Dil Kurumu Baş Uzmanı A. DİLAÇAR çalışmalarında bana yardımcı oldular, kendilerine teşekkür ederim. Eserimin kitap halinde basılmasında emeği geçenlerin de ellerine sağlık.

Haziran 1961, İSTANBUL

L. Sami AKALIN

Ö N D E Y İ Ş

K I L I Ç

Bir yerinde o çiçek ülkesi JAPONYA'nın

Şu eski destan söylenir durur, çok eski:

Bir SAMURAY gelip demirciye

"Bana hemen bir kılıç yap," dedi;

"Parlak olsun durgun su üstünde

"Rüzgârın oynattığı parıltı gibi.

"Uzun olsun buğday başaklarınca

"Hasat şarkılarındaki

"Bir yılan kadar yumuşak olsun,

"Bir yılan kadar süratli.

"Lekesiz, ıslıl ıslıl;

"Bin gözdeki nur gibi.

"İpek elbise kadar ince,

"Örümcek ağı gibi sanki.

"Acı kadar merhametsiz olsun,

"Soğuk olsun."

Demirci sordu:

"Kabzasına ne yazalım istiyorsun?"

"Kabzasına, dostum," dedi JAPON savaşçısı

"Şunu yazın:

"Akan bir dere, bir koyun sürüsü,

"Yavrusuna ninni söyleyen bir kadın."

Solomon BLOOMGARTEN

(1871-1927)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://kantev.org>

(M. Syrkin)

I.

GENEL BİLGİLER

DAİ NİHON

Japonya, Asya'nın doğusunda bir adalar ülkesidir. Kuzeyden güneye doğru adaların en büyükleri Hokkaido (Yezo), Hondo, Shikoku ve Kiusiu'dur.

Japonlar kendi yurtlarına; DAİ NİHON veya DAİ NİP-PON derler. Dai büyük, Ni güneş, Hon doğan; DAİ NİHON Büyük Doğan Güneş Ülkesi anlamına gelir.

Yüzölçümü 386.000 Km², nüfusu 1957 sayımına göre 91 milyondur. Kilometrekare başına ortalama 250 kişi düşer, halkın yarısı şehirlerde oturur.

Adaların yarısı ormanlarla kaplı, toprağın ancak % 15'i tarıma elverişlidir, halkın yarısı tarımla geçinir.

Japonya, iklim bakımından büyük parçası ile subtropikâl kuşaktadır, kuzeyde kışlar uzun ve sert geçer, güneye doğru inildikçe iklim yurdumuzun Marmara bölgesini andırır.

Başlıca ürünleri ipek, pamuk, şeker kamışı, pirinç, çay, haşhaş; önemli madenleri altın, gümüş, cıva, bakır, petrol ve demirdir. Madenler Japonya'nın yerli endüstrisine bile yetmez. Yılda ortalama 4.000.000 ton balık tutulur, hayvancılığa elverişli olmayan Japonya'da balık ve pirinç halkın başlıca gıdasıdır, balıktan başka ete düşkünlükleri yoktur. İpek, kâğıt, gemi ve oyuncak endüstrisi çok ileridir.

PREHİSTORİK DEVİR

Japon ideolojisine göre, İmparator ailesi güneş tanrıçasından, Japon halkı da diğer ilâhlardan geldiği için, bu inanç sarsılır diye, eldeki malzemenin zenginliğine rağmen, Japon arkeoloji araştırmaları ilmi sonuçlara bağlanmamış ve bu yüzden Japon prehisteryasının önemli problemleri simdilik aydınlanmamıştır.

Bugünkü bilgilerimize göre, Pitekanthropus, Sinantropus, Solo ve Wadjak adamı devirlerinde Japon adalarında insan yoktu. İnsanın Japonya'ya Orta Asya'dan geçtiği meydandadır.

Güneydoğu Çin'den Formoza ve Liukiu adaları üzerinden Japon adalarına gelen ilk insanlar, Paleolitik kültürlerden Loğ Baltası kültürüne sahipti, bu kültür Liau kültürünün sonlarına doğrudur ve Japon adalarına oldukça geç ve gelişmiş durumuyla gelmiş olmalıdır. Bu insanlar. Omuzlu Balta kültürüne geçmeden önce, taştan ok uçları ve kemikten araçlar da kullanıyorlardı. Neolitik kültürlerden Omuz Baltası ve Yüeh kültürü de Japon adalarına aynı yoldan gelmez. Yüeh'lerden Pasifik adalarına yerleşenler, bugünkü Polinezya'lılarla Japon'ları çok eski bir akrabalıkla birbirine bağlamaktadır.

Japonya'ya Sibirya'dan gelenler ilkel bir avcı kültürü getirdiler, Güney Çin ve Kore yolu ile gelenler de çok karışık bir Kore kültürünü temsil ediyorlardı, Asya'dan geçme bütün bu kültürler, Jomon kültürü denen ilk Japon kültürünün şekillenmesinde önemli rol oynadılar. Ele geçen arkeolojik malzemenin % 75'i bu Jomon kültüründen kalmaz.

Japon kültürünün çok önemli başka bir yönü de, Ainu kültürüdür. Ainu'lar, Güney Sibirya'dan gelenlerle Hindigini'den gelenlerin karışmalarından doğmuş olmalıdırlar, bu mezleklik, dillerinde de göze çarpar; konuştukları dilin hiçbir dil grubu ile akrabalığı ispatlanamamıştır. Jomon kültürü çevresinde Japon tarihinin ilk devirlerinde Ainu'lar, oturduklarına göre, Jomon kültürünün bir Ainu kültürü olması ihtimali de kuvvetlidir. Japon tarihinde Ainu - Japon savaşları önemli yer tutar, Japonlar Ainu'ların soyu-sopu tükenmesin diye şimdi ellerinden geleni esirgemiyorlar. Ainu'ların fizyonomi bakımından Japonlara benzer tarafı yoktur, daha çok Asya'lıları andırırlar.

Ainu kültüründen başka Japon kültüründe M.Ö. 800'lerde güney Hondo ve Kiusiu'da beliren Yayoi kültürünün de etkileri olmalıdır, bu kültür M.S. 300 yıllarına kadar uzanıyor.

Neolitik devir, Japonya'da uzun sürdü; I. yüzyılda Kore'den bakır ve tunç, IV. yüzyılın başlarında da demir geldi.

İLK DEVİR

Japon tarihi ve edebiyatı türlü etmenlerin ayırdığı yedi ana bölümde incelenir. Bunlardan ilki, başlangıçtan 700'e kadar sürdü.

En eski yerli kaynaklardaki Japon mitolojisine göre, ilahlar önce Japon adalarını, sonra da insanı yarattılar. Güneş tanrıçası AMATERASU soyundan gelen ilk Japon hükümdarı Jimmo Tenno, M.Ö. Onbir Şubat 660'ta tahta geçti ve hükümdarlık günümüze kadar aynı soyda kaldı.

Tarih çalışmalarının en yeni sonuçlarına göre, Asya'dan Japon adalarına geçen Yüeh'lerden bir grup, Hondo adasında İdzumi devletini, başka bir kol da Kiusiu adasında küçük kabile devletlerini kurdu. Bu kabile devletleri, zamanla ve barış yoluyla İdzumî'ye katıldı. Kuvvetlenip gelişen devlet, kuzeydeki Ainu'lara savaş açıp onları yendi ve orada kendine bağlı bir Yamato derebeyliği kurdu. Jimmo Tenno devrinde bu derebeylik kendini kuran İdzumi devletinden daha güçlü duruma geldi ve onu da içine alarak feodal bir devlet oldu.

Yamato devletinde İmparator dünya işlerini, Yamato-Hime denen ve İmparator soyundan gelen bir prenses de başrahibe olarak din işlerini düzenlerdi. Biri sarayda, öbürü tapınakta otururdu. Japon kadınına verilen bu yüksek değer, sonraki devirlerde de etkilerini sürdürüp geldi.

Bu ilk devirde halkın geçimini tarım, ipekçilik ve balıkçılık sağlıyordu. Düğmesiz elbise giyiyorlar, elle yemek yiyorlar, saçlarını uzatıp arkadan ipekle bağlıyorlardı. Günümüze kadar gelen milli içkileri SAKE'ye düşkündüler. Silâhları mızrak, ok ve yaydı. Yüzlerini boyuyor, vücutlarına ve kollarına dövmeler yaptırıyorlardı, sonradan bu dövmeler aile arması oldu ve birçoğu bugünlere kadar geldi. İçlerinden biri ölünce, o evi terkederlerdi, bu gelenek daha sonraları imparatorlara başkent bile değiştirtmiştir. Kadının mevkii yüksekti ama, poligami de vardı. Ölüyü on gün sonra gömerler ve törenin sonunda dinî banyo yaparlardı, Japon temizliği de bu gelenekten doğdu. Cezaları çok sertti, ailece sürgün ve idam bile vardı.

Son derece güzel bir tabiat dekoru içinde yiye-içmeye, gü-lüp-eğlenmeye, ferah gönüllü yaşamaya meraklıydılar, bu ta-

biat ve yaşama sevgisi sonradan basit bir tabiat hayranlığı olan Shintoizm'i yarattı.

250'den sonra Kore, 400'den sonra Kore yoluyla Çin kültür ve medeniyeti Japonya'ya bütün zenginlikleri ve etkileriyle girmeye başladı. Yazıyı da bu yüzyıllarda Çinlilerden öğrendiler.

İlk devirde Japon edebiyatı bir sözlü edebiyattı. Masallar, türküler, âyinlerdeki dualar hep birarada bulunuyordu. Kataribe denen resmi meddah veya anlatıcılar, nesirden çok, nazma yakın olan bu ilk devir edebiyat verimlerini ezber bilirler ve sırası, yeri geldikçe söylerlerdi. Japon şiirinin ilk yazılı yerli kaynakları da bu Kataribe'lerden derlenmiştir.

NARA DEVRİ

İlk devirde başlayan Çin modası, Shotoku Taishi zamanında saray ve aydın sınıf içinde çok yayıldı, aydınlar Çince konuşuyor ve Çince şiir yazmayı hüner sayıyorlardı. Buddhizm ve Konfüçyanizm'in iç savaşlar doğurduğu bu yıllarda, Çin'den getirtilen ustalar Nara'yı Çin başkenti Hsian modelinde muhteşem bir başkent olarak yenibaştan yaptılar. Taşra hayatı eski düzeninden az şey kaybetti, fakat gelişme yolundaki Japon kültürü Nara devrinde Asya'dan gelme temeller üstündeydi.

Politika hayatının durgun, saray entrikalarının bol olduğu bu devirde, kaymakam çocuklarından daimî bir Japon ordusu kuruldu, bu düzen zamanla Japonya'da bir Samurai sınıfının doğmasına yol açtı ve Samurai militarizmi İkinci Dünya Savaşının sonuna kadar Japon tarihinin en önemli etmenleri arasında yer aldı. Bu orduya başkumandan olarak tâyin edilen ve Shogun denen generaller sonradan devlet idaresini İmparatorun elinden de aldılar ve 1868'e kadar imparator ikinci plânda kaldı.

yapı içinde her bakımdan büyük bir gelişme sağladı; dil incel-di, teknik kuvvetlendi, müşahede titizleşti... Bu devrin şiiri, yerli edebiyat tarihçileri tarafından da klâsik şiirde altın devri sayılıyor. Manyo-shu bu devrin eseridir.

Nara devri 710'da Nara'nın başkent oluşu ile başladı, 794'te başkentten Heian-kyo (Kyoto) 'ya taşınmasına kadar sürdü.

HEIAN DEVRİ

Heian devri bu şehrin 794'te başkent oluşu ile başladı, 1192'de Kamakura'da askeri bir idarenin kuruluşu ile sona erdi.

Yeni başkent; saray ve çevresindeki asiller için bir kültür ve sanat merkeziydi. Aile kavgaları bu devirde korkunç iç savaşlara yol açtı, savaş sonunda yenilen alleler toptan ortadan kaldırıldılar. Kılıç bu devrin sembolü idi. Japonya'daki en sağlam şatolar da sırf bu iç savaşlar yüzünden bu devirde yapıldılar.

Heian devri, Japonya'nın bir kendi kabuğuna çekilmiş devlet oluşuna başlangıçtır. Bu devirde, daha önceleri Asya'dan gelip de Japon kültür ve medeniyetine temel olan bütün etkiler yapacaklarını tamamlamış duruma geldiler, daha doğrusu Japonya herşeye doydu. Asya'da olup da Japonya'ya geçmiyen hemen hiçbir şey kalmadı. Ama alınanlara kısa zamanda Japon damgası vuruldu; kiminin rengi, kiminin biçimi değişti ve gelenler Japon malı oldular. Sonraki Japon medeniyeti bu cevheri yabancı, fakat değiştirilmiş ve geliştirilmiş yerli olan millî temeller üstünde yükseldi.

Daha çok, saray ve saraya yakın aileler, lüks bir hayat sürmekteydiler. Devrin büyük sanatçıları da onların arasından çıktı.

Heian devrinde Japon şiiri daha da incel-di, ama Nara devrindekinden daha yapmacıktı. Saray, sanat çalışmalarını destekliyor, İmparator, şiir yarışmaları tertipliyordu, bu gelenek günümüze o devirden kalmadır. Böyle bir şiir yarışmasına 15.000 şairin katıldığı bile görülmüştür. Ayrıca 951'de kurulan özel bir şiir bürosu en değerli şiirleri arşivlerinde bi-

riktirmeye başladı, bunlar ilerki devirler için kaynak oldular.

Heian devrinin sonlarına doğru, Japon ressamı Toba Sojo (1053-1140) dünya medeniyetine karikatürü tanıttı. Resimde en az çizgiyle en çok şeyi, şiirde en az kelimeyle en büyük anlam veya tesiri vermeye çalışan amaçlarıyla Japon karikatür ve şiir sanatı birbirlerine çok yakın iki kardeştir.

KAMAKURA DEVRİ

Saraydaki asillerle, onların emirlerindeki askerler arasında çıkan iç savaşta, asiller yenildiler, askerlerin başkanı devlet idaresini eline aldı ve karargâhını Kamakura'da kurdu. 1192'de bu olayla başlayıp 1332'ye kadar süren devreye Kamakura devri deniyor.

Kamakura devrinde saray asilleri değerini kaybetti, savaşçı orta sınıfla, eyâlet baronları türeyip önem kazandılar. Shogun'lar imparatorun hizmetinde görünüyordı, ama asıl kuvvet onlardaydı. Bu devirden önce aydınlar için hayat romantik ve filozofça idi, bu devirde içe dönük, realist ve üni-formaya bağlı kaldı.

Bu devrin şiiri taklitçi, didaktik ve eskiye göre çok zayıftır. Edebiyat ve sanat hayatı, militarist bir toplumun bütün duygu ve düşüncelerini anlatışı bakımından güzel bir örnek sayılır.

NANBOKUCKO VEYA MUROMACHİ DEVRİ

1332 sıralarında askerî ve politik etkilerle Japon imparatorluk ailesi ikiye bölündü. Birbirine düşman iki imparator, iki saray ve iki grup asiller ortaya çıktı. 1392'ye kadar süren bu ikili devreye kuzey ve güney sarayları anlamında NANBOKUCKO denir, MUROMACHİ de Shogun ailesinin oturduğu sarayın adıdır. Bu devrin ikiliği 1392'de güney sarayının hakkından vazgeçmesiyle ortadan kalktı.

Bu devrin önemli özelliği de sonsuz kavgaların sürüp gitmesi oldu. Bu iç savaşlar önemli sosyal değişiklikler doğurdular; toprak mal oldu, baba toprağı miras yoluyla kızına bı-

rakamadığı için kadının mevkii düşmeye başladı. Feodal büyük aileler dağıldı, küçük aileler doğdu. Eskiden kadınla erkek arasındaki ilgiler hürdü, evlenmeler mala dayanmaya; hesaba-kitaba dökülmeye başladı. Bu güçlüklerden kurtizan sınıfı doğdu ve ahlâk bayağılaştı. Köylünün ekonomik durumu da kötüydü.

Japonya'dan dünyaya ilk haber veren gezgin Marco Polo idi. 1542'de ilk Avrupa gemisi Japonya'ya geldi, Portekizlilerden tüfeği öğrenen Japonlar altı ayda aynı model altıyüz tüfek yaptılar. Japonların yabancılara davranışları da çok kibardı, hattâ hıristiyan misyonerlerine de önceleri hiç ses çıkarmadılar.

Bu devir, Japon kültür ve sanat hayatı için karanlık bir çağ olarak kaldı. İnsanlar lüks ve yenilik peşindeydiler ama sosyal sarsıntılar yüzünden istediklerini pek bulamıyorlardı. Resimdeki ilerlemeler ve NO tiyatrosunun doğuşundan başka, önemli bir sanat hareketi görülmedi. Japon şiirinde en az sayıda şairle en düşük kalitede şiir devri herhalde bu olmalıdır.

EDO DEVRİ

İç savaşlar 1569'da Ashikaga ailesinin ortadan kalkmasıyla durmuştu. General Nobunaga altmış sekiz eyâletten otuz ikisini birleştirdi. Edo devrinin üç büyük devlet adamı da bu birleşmeyi tamamladılar, İmparator ailesi eski başkentteki sarayda kaldı, Shogun'lar yeni devleti EDO (Tokyo) dan idareye koyuldular.

Portekizlileri diğer Avrupalılar takip etti, fakat entrikacı hıristiyan papazlar birbirlerine düştüler, ayrıca Budist manastırlarını yıkmayı tasarlıyorlardı, Japonlar kıpırdanmaya başladı. Hideyoshi papazları Japonya'dan kovdu, saklanıp kalkanlardan biri 1617'de idam edildi, Avrupadaki otuz sene savaşlarının katolik-protestan kavgası olduğunu gören Japonlar

hristiyanlıktan korktular, çünkü daha yeni birleşmişlerdi. 1623'te yüzlerce misyoner idam edildi. 1624'te bütün yabancılar dışarı çıkarıldılar. Buna Japon hristiyanları isyan etti, fakat bu hepsinin sonu oldu; savaşlarda 20.000 Japon hristiyanı ve 13.000 devlet askeri öldü. Sonunda Japonya bütün dünyaya kapılarını kapadı. 212 yıl yalnız Deshima adasındaki Hollanda tüccarlarından başka Japonlarla kimse bir ligi kuramadı. Bu kabuğuna çekilme, yurt içinde uzun bir barış devri sağladı. Kültür ve sanat hayatı yeniden canlandı. Yaşama seviyesi de yükseldi.

Edo devri edebiyatı okuyucu kütlesinin çoğalması ve yazarların daha geniş bir topluluğa seslenişi yüzünden başlangıçta orta sınıf halkın malı oldu. Bu yaygın edebiyat, kültür alanlarının genişliğini kaplıyabilmek için Çince den gene pek çok kelime almak zorunda kaldı. Bu Çin modası bir yanda Hayashi Razan gibi Çince şiirleriyle meşhur şairler yetiştirdi, bir yandan da buna tepki olarak milliyetçi şairler doğurdu.

Edo devri şiiri büyük şair Matsuo BASHO'nun yetişmesine kadar pek önemli değildi. Basho, Haiku'yu şiir yaptı; eğlence aracından edebiyat ve sanat içi bir tür meydana geldi.

ÇAĞDAŞ DEVİR

Bu devir kendi içinde ikiye bölünüyor, ilkinde MEIJİ DEVRİ diyorlar.

14 Temmuz 1853'te Amerikan Amirali Perry Japonya'yı tekrar dünyaya açtı. Japonya'nın kendi kabuğunu bırakıp batı medeniyetine yönelmesini milliyetçiler hoş görmediler, pek çok devlet ve hükümet adamı öldürüldü. 700 yıllık Shogun idaresi yıkıldı ve İmparator gene birinci plâna çıktı, Tokyo başkent oldu. Avrupa anayasalarından örnek alındı ve yeni bir idare sistemi uygulanmaya başladı.

Japonya'da çok kısa bir zaman içinde hayatın her alanında dev gibi toptan bir değişme oldu. Batı'dan ilim, teknik, fikir ve sanat sistemleri, ideolojiler, kurumlar... ne varsa Japonya'ya girdi. Batının bütün büyük filozofları, devlet adamları, sanatçıları, Japonya'da da tanındı. Teknikte ve medeni-

yetin maddeye dayanan kısmında Japonlar, Avrupa medeniyetine kısa zamanda ulaştılar ve bu başarıya her yerde Japon Mucizesi dendi. Ama batılılaşmanın ölçüsüz bir adaptasyon durumunu aldığı 1885 yıllarında edebiyat ve sanatta yerli geleneğe dönme reaksiyonu da belirdi. Avrupa'da olup da sonu -lzm'le biten sanat ve edebiyat cereyanlarından Japonya'da denenmiyeni kalmadı, bunlardan Meiji devrinde en hayırlı sonuç bırakanı realist etkliler oldu, Japon şairleri konuşma dilini yazı dili yaptılar.

Kırkbeş yıl imparatorluk yapan Meiji devrindeki önemli olaylar arasında 1875'te Japonya'nın Kore'ye saldırışı ve 1904'teki Rus - Japon savaşı başta gelir. Koreye saldırış 1945'e kadar süren bir Japon hakimiyeti doğurdu. Rus - Japon savaşı da bütün dünyanın dikkatini ve hayranlığını Japonya üzerinde topladı.

Çağdaş devrin ikinci bölümüne TAİSHO-SHOWA devri deniyor.

İmparator TAİSHO 1927'de öldü, yerine şimdiki İmparator SHOWA geçti, her iki İmparator zamanında da Japonya nüfusunu doyuramadığı anavatan topraklarından dışarıya taşmaya çalıştı. 1927 ile 1931 yılları arasında Mançurya'da askeri hareketlerde bulundu. 1933'te Milletler Cemiyet'inden çekildi. 1933'te Çin'i işgale başladı, 1937'de önemli limanları ve büyük şehirleriyle bu işi tamamladı. 1938'de savaş kabinesi iş başına geçti, Pearl Harbour baskınıyla İkinci Dünya Savaşına katıldılar.

1945'te Atom Bombası savaşa son verdi.

Yukardanberi süregelen sıralamaya, Çağdaş devire bağlı olarak üçüncü bir bölüm daha eklemek gerekiyor. Japon tarih ve edebiyatının 1945'ten günümüze kadarki durumunu içine alacak bu devre için Savaş Sonrası gibi bir isim kullanmak uygun olacak. Modern Japon şürinin özelliklerinden söz ederken bu son onaltı yılın karakterini de belirtmeye çalışacağız.

JAPONYA'DA DİN

kadar hemen her çeşit din girdi. Bunlardan da hiçbir Japonya'da bir din birliği sağlayamadı ama, hiçbir de tersyüz edip dönmedi. Bu bakımdan herbirinin Japon kültür ve medeniyetinde kendi kısmetiyle orantılı etkisi vardır. Hepsinden kısaca söz edelim.

SHİNTOİZM

Kojiki'deki Shinto mitolojisine göre, dünya tarihi "yüce gökyüzü ovası" nda yükselip göçen yedi tanrının doğumu ile başladı. Bu yedi tanrıdan sonra beş çift Tanrı daha doğdu, işte bunların sonuncusu olan İZANAGİ ve İZANAMİ, akranları tarafından o güne kadar çamurlu bir su kaosu olan dünyayı birleştirmek ve düzenlemekle görevlendirildiler. İZANAGİ ve İZANAMİ'nin süslü-püslü bir mızrağı vardı, "gökyüzünün yüzen köprüsü"nde, (belki de ebemkuşağı) dikilip bu mızrağı aşağıdaki tuzlu suya daldırdılar, mızrağı sudan çıkardıkları zaman ucundaki bir damla tuzlu su dondu ve bundan ONOGORO adası meydana geldi.

İZANAGİ ve İZANAMİ bu adada yerleşip oturdular, bir ev yaptılar ve bu evde bir çocuk sahibi oldular. Birleşmelerinde ilk sözleri dışı olan İZANAMİ söylemişti, bu tanrılar geleceğine aykırı olduğu için ilk çocukları HIRUKO makbul sayılmadı ve onu sazdan bir sandala koyup akarsuya bıraktılar gitti.

Aynı yanlışlığı yapmaları yüzünden ikinci çocukları AWA adası da onların soyundan sayılmadı. Sonunda İZANAGİ ve İZANAMİ tanrı arkadaşlarından hatalarını öğrendiler ve ilk söz artık erkek olan İZANAGİ'ye düştü, böylece belibaşlı sekiz Japon adası doğdu.

İZANAMİ, ateş tanrısı olan son çocuğunu doğururken öldü. Onun dağılan varlığından, eşi İZANAGİ'nin bu acı yüzünden döktüğü gözyaşlarından ve anasının ölümüne sebep oldu diye babası tarafından kafası kesilen ateş tanrısının kanından birşürü tanrı daha doğdu.

İZANAMİ öldükten sonra, yer altına gitti, eşi onun çabuk dönmesini istiyor, İZANAMİ de onun sabırlı olmasını, biraz daha beklemesini diliyordu. İZANAGİ'nin sabrı tükenince karısından izin almadan ölüler ülkesine girdi, fakat karısını çürümüş bir yığın halinde görünce telaşla kaçmaya koyuldu, bu

na gücenen İZANAMİ kocasını cezalandırmak için onun peşinden mabudeler koşturdu ama yakalayamadı. İZANAGİ yeryüzüne çıkıp büyük bir kaya ile yeraltı deliğini kapadı.

Ölümler ülkesinde kirlenen İZANAGİ, temizlenmek için bir ırmakta yıkanmaya başladı bu sırada, burnundan rüzgâr tanrısı SUSA-NO-O, sağ gözünden ay tanrısı, sol gözünden de güneş tanrıçası AMATERASU OMİKAMİ (Gökten Parlayan Tanrıça) fışkırıp doğdu. İşte Japon imparator soyu, doğrudan doğruya, güneş tanrıçası olan bu AMATERASU OMİKAMİ'den gelmektedir.

Mitolojinin bundan sonraki bölümünde rüzgâr tanrısı SUSA-NO-O babasının sözünü dinlemediği için sürgün cezasına çarptırılıyor.

SUSA-NO-O, ayrılmadan önce kızkardeşi AMATERASU ile helâllaşmak istedi ve göğe yükseldi. AMATERASU kardeşinin niyetinden kuruntuya düştüğü için onun kendisine olan bağlılığını ispatlamasını diledi ve mucize gösterip, tanrılar yaratacağsın, bunlar erkek olurlarsa bana bağlılığına inanacağım, dişi olurlarsa niyetinin kötülüğü meydana çıkacak, dedi.

SUSA-NO-O, kızkardeşinden aldığı bir dizi mücevheri hemen beş tane erkek tanrı kılığına sokuverdi, tam bu sırada AMATERASU da kardeşinin kılıcını kapıp, ağzında çiğneyip yere tükürünce, parçalardan üç tanrıça ortaya çıktı, bu sekiz kişilik tanrı ve tanrıçalar da İmparator'dan sonra en yüksek sayılan Japon asilzadelerinin dedeleri ve ataları oldular.

Başarılarından coşan SUSA-NO-O, artık öyle marifetler göstermeye başladı ki, kızkardeşinin yüreği ağzına geldi, kordudan bir mağaraya çekilerek dünyayı ışıksız bıraktı. Bu olay bütün tanrıları ümitsizliğe düşürdü, sonunda çok gen bir dans ve çok güzel bir ayna ile AMATERASU'nun gönlünü ve gözünü çelmeyi başardılar, AMATERASU da mağarasından çıktı ve dünya gene onun ışıklarına kavuşmuş oldu.

Yaptıklarından-ettiklerinden dolayı, türlü cezalara çarptırılan SUSA-NO-O, yüksekteki ülkeyi bırakıp gitmeden önce yiyecek tanrısını öldürdü, bu tanrının dağılıp parçalanan organlarından da dünyada yenecek bitkilerin tohumları meydana geldi.

Shinto mitolojisinin bundan sonraki bölümünde SUSANO-O, türlü türlü maceraları ile mitolojinin bağımsız bir kahramanı halini alır ve ilk Japon İmparatoru tahta geçinceye ka-

dar İZUMO bölgesinde hükümdarlık edenler de onun soyundan gelirler.

Gökyüzü ülkesindeki barıştan sonra AMATERASU, Japon adalarına dönüp, hükümdarlık etmek istedi ama, bunun için girdiği üç teşebbüs de boşa çıkınca, hükümdarlık etsinler diye torunu NİNİĞİ ve sekiz arkadaşını aşağıya gönderdi. SUSA-NO-O'nun torunları da bu işe razı olunca, NİNİĞİ, Kyushu'ya yerleşip güzel bir kızla evlendi.

AMATERASU, torunu NİNİĞİ'ye hükümdarlık gücünün üç alâmeti olarak bir ayna, bir kılıç, bir de YASAKA denen çok kıymetli bir gerdanlık vermişti; ayna adaleti, gerdanlık fazileti, kılıç da Samurailığı temsil eder, bunlar bugün de Japon imparatorunun sembolleridir.

NİNİĞİ'nin üç oğlu oldu, bunlardan biri deniz tanrısının kızı ile evlendi, onlar da bir oğul sahibi oldular, bu çocuk büyüyünce en küçük teyzesiyle evlendi ve prens TOYOMİKENU'nun babası oldu, bu prens, M.Ö. 660'ta JİMMU TENNO ünvanı ile tahta oturan ilk Japon imparatorudur. O tarihten beri imparatorluk soyu değişmedi, bugünkü imparator HİROHİTO, 124 üncü Japon imparatorudur.

JİMMU TENNO son zaferinden önce KYUSHU'dan, HONSHU'nun eski bir bölgesi olan YAMATO'ya kadar savaş yapmaya mecbur kalmıştı, başarılarından önceki son hedef olan bu YAMATO bu ilgiden dolayı kurulan yeni devletin ilk adı oldu

Japon'ların yerli dini Shintoizm'dir. "Tanrılar Yolu" anlamına gelen "Shinto", VI. yüzyılda, Buddhistlerin "Buddha'nın Yolu" anlamındaki "Butsudo" terimine simetrik olarak kullanılmaya başlandı.

Shintoizm, tablatta insan ruhuna az-çok benzer ruhların bulunduğu inanan bir animatizm veya basit bir tabiatperestliktir. Buna göre çağlayanlar, büyük ağaçlar, geyikler, maymunlar, güvercinler, kaplumbağalar, kargalar ve daha birçok varlıkta kutsal yönler bulunmaktadır. Shinto, varlıklar arasında tam bir demokrasiye titizlik gösterir ve her varlığı kendi karakteri içinde görür. Ruh ölmez, ölenlerin ruhları tanrılararak yaşamalarına devam ederler, XIX. yüzyılın ünlü Shin-

toizm yorumcularından HİRATA "Bütün ölümler tanrı haline gelirler." diyor.

Yorumculara göre bu dinin ahlâk yasası ve buyruğu yoktur, çünkü Japonların böyle yasa ve buyruklara ihtiyaçları bulunmamaktadır, Japonlar tanrısal bir ırk olduklarından kendi karakterlerine uymaktan başka gerekli bir davranışları yoktur. Ama bu Japon topluluğunda anarşi bulunacağı anlamına gelmez, Japonya'da yapılacak ve yapılmıyacak şeylerin kamu tarafından kararlaştırılmış ve gelenek haline sokulmuş şekilleri vardır.

Shinto'da, âile din, âile ocağı tapınaktır, geçmiş devirlerin manevî tecrübelerinin ve yazılı olmayan yasaklarının temsilcileri olan ölümlere, daha doğrusu onların ruhlarına dualar etmek, hediyeler sunmak ödevdir. Bütün insanca faziletlerin kaynağı, dedelerin ve ataların anılarına bağlılıktan doğar.

Çocuklar ana-babaya saygılı, kadın kocasına bütün varlığı ile bağlı olmalıdır. Evlenip çocuk yetiştirmek ödevdir, insanın oğlu olmazsa bir erkek çocuğu oğul edinmeli ve bu şekilde atalarına borçlu bulunduğu saygıyı onunla yürütebilmelidir. İnsan anasına ve babasına aşka eşit bir sevgi ve saygı ile bağlı bulunmalıdır. Vatan sevgisi, rejime bağlılık, millet ve imparator yolunda karşılık beklemeden canını bağışlamak ödevdir. Vatanseverliği dinî bir ödev saymaları zamanla Japonları militarizme götürdü ve bundan NİHON İCHİ (Önce Japonya) ideali doğdu. Yürek temizliği ve vücut temizliği şarttır, çünkü günahlardan temizlenmek gönül ve vücut kirlerinden yıkanıp paklanmakla olur.

Shinto, ne gelecek bir yaşama vadeder, ne de geçmiş günlere bağlı bir suçtan dolayı günah kabul eder. Shinto'nun basitliği ahlâkla ilgili bir basitlik değil de, cennete girmeyi istediğimiz zamanlar onların yerinde olmaya imrendiğimiz çocuklardaki basitlik ve temizliktir.

Japonya'da Shinto için dinî merkez İSE'dir. Sayılı günlerde genç kızlar güneş tanrıçasının mağarası önünde ışığın yüzüne dönmesi için yapılan o mitolojik dansı taklit ederler. Tapınış şekli diz çökerek, eski duaları okumak, rahipten ahlâkî sözler dinlemek, ilâhîler söylemek, tanrılara piring, ye-miş, sebze, balık gibi hediyeler sunmaktan ibaret basit bir dü-zendir.

Shintoizm'in Japon terbiyesinde kurduğu diğer faziletler

arasında kahramanlık, alçak gönüllülük, şerefe düşkünlük, azla yetinmek, soğukkanlılık, vazifeseverlik, doğruluk ve sessizlik sayılmağa değer.

BUDDHİZM

Hindistan'dan Çin'e, Çin'den Kore'ye geçen Buddhizm, Kore'li rahipler tarafından MAHAYANA BUDDHİZMİ şeklinde Japonya'ya getirildi.

Buddhizm dini idealist, materyalist ve realist görüşlere göre türlü tarikatlara ayrılır. Herşeye rağmen Japonların Buddhizm'e, karakterlerinden gelme bir iyimserlik kattıkları da göze çarpar. Bu tarikatlardan Japonya'da tutunanları yalnız idealist özellikte bulunanları oldu. Buddhizm'in kutsal kitabı TRİPİTAKA'nın çoğaltılıp halka dağıtılışı da NARA devrinde Japon kopye büroları tarafından sağlandı.

Japonya'da önemli rol oynayan Buddhizm tarikatlarının başında Sanron tarikatı gelir.

SANRON Tarikatı : Bu tarikatın kurucusu Orta Asya'lı rahip KUMARAJİWA'dır. Beşinci yüzyılın başında kurulan bu sistem üç kitaba dayanıyor, bu kitaplardan en önemlisi Hind filozofu NAGARJUNA'nın MADHYAMİKASHASTRA adlı eseridir. Bu kitapta çok ileri bir idealizm göze çarpar; NAGAJUNA'ya göre varlık diye bir şey yoktur, yokluk diye bir şey yoktur, varlık-yokluk çifti de yoktur; herşey boştur. Bu düşünceler Nara devrinde çok benimsenmişti.

JOJİTSU Tarikatı : Hind rahibi ve filozofu HARİWAR-MAN tarafından kuruldu. Tarikatı esaslarını anlatan, rahibin, eseri 412 yılında çinceye çevrilmiş ve bu sistem gerek Çin'de, gerek Japonya'da uzun yıllar tutunmuştur. Bu tarikat ta dünyaya görüşü bakımından idealist yönleri çok baskın bir düzendir.

RİTSU Tarikatı : Çin rahiplerinden LÜ-TSUNG' (595-667) un kurduğu tarikatıdır. Bu sistemde önemli olan şey fel-

sefe değil de, günlük yaşamının kendisidir. Ritsu'ya göre iyi bir Buddhist vatandaş manastırda yaşar, yapılması gereken âyinleri öğrenir ve onlarla vakit geçirir. Bu tarikata bağlı rahipler günlük yaşamaya çok önem verdikleri için günlük yaşama ile ilgili âdetlere ve merasimlere de çok bağlı kalmışlardır.

HASSO Tarikatı : Çin rahiplerinden Hsüang-Tsang (602 - 664) tarafından kurulmuş olan bu tarikat DASHO adlı bir Japon rahibi tarafından 650'de Çin'den Japonya'ya getirildi.

Bu tarikata göre tek hakikat içimizdeki şuurdur, dış dünya varlık değil, sadece hayâldir. Avrupa felsefe sistemlerindeki idealizme yakın bir idealizmi olan bu sistem anavatanında çabuk unutuldu ama Japonya'da günümüze kadar sürüp geldi, en kuvvetli olduğu çağ da Nara devridir.

Hasso tarikatına girmek isteyenler önce KUSHA tarikatının gerektirdiğini öğrenirler, Kusha, VASUBANDHU'nun eserlerinden faydalanarak problemleri pratik fakat basit bir yonden çözen bir tarikattır ve Hasso için basamak teşkil eder.

KEGON Tarikatı Bu tarikat Japonya'ya 736'da geldi, saray ve İmparator bu tarikatı çok korudular. Tarikatın esasları Hindli rahip ASHVAGHOSA'nın küçük bir kitabından alınmadır. Kegon'a göre asıl dünya bu dünyadır, öbür dünyadaki Buddha, asıl Buddha'nın temsilcisidir, asıl Buddha her zaman ve her yerde var olan LOCANA-Buddha'dır. Varlıkların çeşitli biçimlerde görünmeleri aldatıcıdır, aslında herşey birdir ve vardır. Kegon tarikatı bu bakımdan tasavvufun esasını teşkil eden vahdet-i vücud'a benzer. Kegon tarikatı da bir dereceye kadar idealist bir sistemdir. Ayrıca imparatorun etrafında asilzade ve valilerin çevrelediği saray ve idare düzenine de simetrik düştüğü için feodal devirde benimsenmesi kolay olmuştur.

TENDAY Tarikatı : Japon rahibi SAICHO (767 - 822) Çin'in Chekiang eyaletine yaptığı bir gezide bu tarikatın esaslarını

öğrendi ve yurduna dönünce bu sistemi yaymaya başladı.

Tenday tarikatının en önemli saydığı şey tehayyül veya vecittir. Bu tehayyül kutsal kitapları okumaksızın erişilen derin bir düşünce halidir. Bu derin düşünce ile hepimizde var olup ta bulanık bir durumda bulunan asıl benliğimiz; içimizdeki asıl Buddha temizlenerek yavaş yavaş ortaya çıkar. Bu belirti bazılarında birdenbire, bazılarında yavaş yavaş olur, bazılarında da ne kadar emek verilirse verilsin bir türlü gerçekleşemez. Bu ışık ortaya çıkınca, aynı belirti veya aydınlığın, yalnız kendimizde veya tabiatda değil, cansız görünen taşlarda ve topraklarda bile var olduğunu görür ve anlarız.

Tenday'a göre, Buddha bütün sistemini öğrencilerine öğretmemiş, onları yetenekleriyle orantılı bir yüksekliğe erdirmiş, işin ötesini kendilerine bırakmıştır, işte tehayyül o kalınan noktadan ilersi için bir yükseklik sağlar.

Tenday rahibi olmak isteyenler yıllarca bir manastırda kalır, sıkı bir disiplinle yaşar ve öğretmeninin öncülük ettiği hazırlayıcı bilgilerle kendini yetiştirmeye çalışır. Bu hazırlayıcı bilgilerin en önemlileri şunlardır: Dünyamızın gerçek varlığına inanmak ve ona belbağlamak doğru değildir. Herşey gelip geçici ve bundan dolayı aslında boşsa da, dünyamızın gene geçici bir realitesi de yok değildir, ama dünyamızın gerçek varlığı aslında yalnız şuurumuzdadır.

Bu sistem kendine bağlananlara diğer insanlardan farklı oldukları kanısını verdiği için Japonya'da cemiyetten ayrı bir manastır devleti kurulmasına yol açtı.

SHİNGON Tarikatı Japon rahibi **KOBO DAİSHİ** (744 - 835) Çin'e yaptığı bir gezide, bilhassa Tibet etkilerinde bulunan Güney Türkistan'da gelişmiş olan **Mİ-DSUNG** (Gizli tarikat) ın esaslarını öğrendi ve Japonya'ya dönüşünde Nara'daki bir manastırda gürültüsüzce bu yeni sistemi öğretip yaymaya başladı.

Bu tarikat Buddha tarikatları arasında kendini en kalburüstü görür; Shingon'a göre Buddha'nın asıl akidesi budur, diğer tarikatlar bayağı ve önemsiz şeylerdir.

Gözlerimizin önüne serilmiş dünya bir bilmededir, sırları da ancak gizli bilgilerle görülebilir. Asıl Buddha mutlaktır, ta-

rıhteki Buddha da onun bir gölgesidir. Asıl Buddha dünyamızdan ayırdedilemez; yani dünyanın kendisidir, kâinattaki sayısız varlıklar da hep Buddha'lardır. Bu fikirleri grafiklerle gösteren resimlere MANDARA diyorlar, bunları seyredip düşüncelere dalmak ta dîni bir ödev sayılıyor.

Shingon tarikatı Japonya'da köylü ve halk çoğunluğu tarafından pek benimsenmedi ama aydın zümre ve feodal samurai sınıfı için bu sistemin çok çekici yönleri vardı. Dünya gelip-g geçi olduğuna göre yaşayıp yaşamamak aynı kapıya çıkıyordu, öyleyse savaşta insan öldürmek te günah değildi.

JODO Tarikatı : "Temiz Ülke Tarikatı" anlamına gelen bu sistemin vatani da Çin'dir.

Jodo, göklerin birinde olan "Temiz Ülke" de hüküm süren bir Buddha kabul eder, buna inananlar ve bağlananlar onun adını (Japoncası AMİDA), her gün binlerce zikrederler ve böylece, öldükten sonra cehenneme değil de, "Temiz Ülke"ye giderek yeniden doğacaklarına, temiz ve mutlu bir ömür geçireceklerine inanırlar.

Bu tarikat bilhassa Heian devrinin sonlarına doğru çok geniş bir halk kütlesi arasında yaygındı. Sonraları buna bir tepki olarak mistik Buddhizm yayılmaya başladı.

Jodo'yu Japonya'da öğretip yayan Japon rahibi HONEN SHONİN (1133-1212) oldu. Bu rahibe göre derin derin düşüncelere dalmak, veya uzun uzun kutsal kitaplar okumak faydasızdır, hiçbir insan tam anlamda mükemmel bir yaratık olmadığı için NİRVANA'ya, yani Buddhizmin en yüksek mertebesine erişemez. Öyleyse insanın amacı, bu dünyadaki yaşamadan sonra, insana daha iyi fırsatlar verebilecek olan daha temiz daha güzel bir yerde yenibaştan dünyaya gelmek olmalıdır. Bu yer de AMİDA'nın cenneti olan "Temiz Ülke" den başka yer değildir. Temiz Ülkeye erişmenin tek yolu da AMİDA'ya "NEMBUTSU" (Hürmet, saygı) diye dua etmekten ibarettir. Rahip Honen Shonin'in bu duayı günde 60.000, sonraları da 70.000 kere söylediği rivayet edilir.

yıllarda Japon rahibi Nichiren SHONİN (1222-1282) tarafından kuruldu. Rahip, çok yakın bir gelecekte yeryüzüne yeni bir Buddha'nın geleceğini söylüyor ve vatandaşlarını ahlâk kurallarına uymaya çağırıyordu.

Bu tarikat "Lotüs Çiçeği Kitabı" nı Buddhizm'in en önemli eseri sayar fakat kitabın okunmasından çok adının anılması garttır, böylece insan ruhu zamanla kitabın kendisi, hattâ Buddha'nın kendisi olur.

Nichiren tarikatı Buddhizm'le Samurai'ların büyük bir saygı ile bağlı bulundukları savaş tanrısı HACHİMAN arasında ilgiler kurmaya çalıştığı için militer sınıf tarafından da çok tutuluyordu.

LU HIANGSHAN Tarikatı : Bu tarikatın kurucusu Buddhist Zen rahiplerinden Çin filozofu Lu Hiangshan (1139-1192) dır. Kurduğu sistem kendi devrinde Çin'de ve Japonya'da pek ilgi çekmedi ama, bu tarikatın WANG YANG-MİNG (1472-1528) tarafından geliştirilmiş şekli XVI. yüzyılın başlarından itibaren Japonya'da önemli etkiler gösterdi.

Bu tarikat "sezgi" e çok büyük bir önem verir, insan bilgi ile değil, ancak sezisle doğru hareket edebilir, bir durum karşısında en doğru ve en ahlâklı davranışımız bu sezisle aklımıza ilk gelen fikirden doğar

Bilgiyi küçümseyen ve daha çok duyguları ön plânda tutan bu tarikat ta idealist yönlerinden ötürü Samurai'lar arasında çok yaygındı.

DÜNYA PRENSİBİ Tarikatı Bunun aslı da LU HIANGSHAN sistemini geliştirip yayan Çin'li rahip WANG YANG-MİNG'in felsefesinden çıkar. Anafikir şudur: Devlet ve toplum vatandaştan daha önemlidir.

Bu fikri Japonya'da NAKAE TOJU (1608-1648) savunup yaymaya çalıştı, hattâ Çinli ustasından daha da ileri giderek "Dünya Prensibi"ni bir felsefe kavramı değil, başbayağı bir

tanrı saydı. Bu şekilde bir felsefe kavramından politik bile olsa yeni bir din görüşü doğup yıllarca sürdü.

ZEN

Zen, düşünme anlamına gelen sanskritçe DHAYANA sözünden türer, anavatani Hindistan'dır, oradan Çin'e, Çin'den de Japonya'ya geçmiştir.

Geleneğe göre Zen'in ilk başrahibi KASHİAPA, sırlarını öğrencisi ANANDA'ya bırakmış, bu bilgi ondan da sıra ile yirmisekizinci başrahip BODHİ-DHARMA' (? - 528) ya kadar gelmiştir, bu rahip VI. yüzyılın başlarında Çin'de ilk Zen başrahibi olmuştur.

Zen'e göre, Buddhizm'de bilgi ve körükörüne inanış insana bir sonuç sağlayamaz. Önemli olan şey zihni aydınlatabilmektir. Zen bu yönüyle tasavvufu andırır. Tasavvuf'ta da sonuç, metoda bağlıdır. Zen'de de, tasavvufta da ilk yapılacak iş gönüldeki ve kafadaki bütün kaygı, ümit ve düşünceleri susturmaktır. Böylece tam anlamıyla boşalıp rahata kavuşan zihin, ruhun çalışmaları için hazırlanmış demektir. Zihni bu rahata kavuşturabilmek için oturma'nın kalkma'nın, hattâ nefes alıp vermenin bile yolu-yordamı vardır. Bu iş biraz da sert asker disiplinini ister, bu bakımdan Kamakura'nın Samuraiları ve asker ahlâklı çevreleri Zen'e dört elle bağlanıp başkentli Zen merkezi haline getirmişlerdi.

Zen'e göre insan kendini ancak düşünme yolu ile gerçek kılabilir. Zen, gerçeğin anlaşılmasında, varlıkların dış teferruatını engel sayar. Amaç, varlıkların gerçek olan yönü ile doğrudan doğruya birleşebilmektir. Zen görünenden çok görünmeyen peşindedir, bu yüzden Buddha'nın resimlerine bile düşmandırlar.

Zen'e göre varlıklardaki madde ve ruh cevherleri birbirine eşit değildir, varlıkların kütlece büyük olmaları onların pek te önemli sayılmalarını gerektirmez.

Zen'e göre, ideâl peşindeki insan, kendi yaşayışında iç aydınlığının yankısını bulabilir, bu yüzden Zen manastırlarında başrahip hariç, bütün rahiplerin belli bir görevi vardır ve bu görev acemilerden ustalara doğru ağır ağır zor olur.

Zen'e göre insan hayatının en küçük olayları bile büyük bir önem taşırlar ve bu yüzden insanın her davranışında titiz ve dikkatli olması gerektir. Zen bu yönüyle bir fılcan çay içmeyi bile dinî bir tören kadar hesaplı-kitaplı ve itinalı hale getirmiştir.

Zen'e göre insan yiğit olmalıdır. Vücutça yiğit olan acıdan korkmaz, ölümden çekinmez. Akılca yiğit olan olaylara ve gerçeğe gözünü kırpmadan bakmasını bilir ve onları olduğu gibi karşılar.

KONFÜÇYANİZM

Konfçyüs dinî hıristiyanlığın başladığı sıralarda Çin yolu ile Japonya'ya geçti ve XVII. yüzyıla kadar yalnız aydın çevrelerin malı olarak kaldı. Japonlar Konfçyüs'e KOSHİ diyorlar.

Konfçyüs'ün eserleri ve bunlar içinde bilhassa "Ana-Baba Sevgisinin Yirmidört Örneği" Japonya'da çok büyük bir ilgi gördü. Konfçyüs'ün, annesinin mezarı başında iki yıl sürekli nöbet tuttuğu söylenir.

Konfçyüs, ahlâkçı, âleci ve geleneklere bağlı olduğu için; âlle sevgisi ve geçmişe saygı emreden millî Japon dinî Shinto ile de bağdaşabiliyordu.

Çin'deki Konfçyüs dininin beş ahlâk kuralı, (Oğulun babaya, kardeşin ağabeye, karının kocaya, dostun dostu, halkın hükümdara itaati), Japonya'da Nara devrinde düzenini biraz değiştirerek (Halkın hükümdara itaati) maddesini listenin başına geçirdi. İşte bu yüzden, aslında son derece barışsever bir sistem olan Konfüçyanizm, Samurai'ların imparator için besledikleri sınırsız sevgi ve saygıdan ötürü oldukça militarist bir düzen kılıfına girdi ve günümüze kadar sürüp geldi.

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Motoori NORİNAGA (1730-1801) ve Hirata ATSUTANE (1776-1834) nin çalışmalarıyla Konfüçyanizm yeni bir canlılık daha kazandı. Bu yeni hamleyi sağlayan düşüncelere göre insan aslında iyi bir yaratıktır ve karakterinin gösterdiği yolda gidebilirse her zaman da iyi kalabilir. Tanrıya karşı işlenen suç günah sayılmaz, asıl günah olan şey vatandaşın topluma karşı işlediği suçtur, bu hattâ

bir cinayet sayılır. Buradaki günahın anlamı batı dinlerindeki günah değildir, çünkü Japonya'da bu anlamda bir kavram yoktur. İşte bu fikirler milliyetçiliği ve ona bağlı milli din SHİN-TO'yu da besliyordu.

Japon aydınları arasında bugün bile pek çok kimse, kendilerine hangi dinden oldukları sorulunca hem Shintoist, hem Buddhist, hem Konfüçyanist olduklarını söylerler. Bu, tek bir dine, hattâ bir dinin tek bir mezhep ve tarikatına bağlı yabancılar için ne kadar garip karşılanırsa karşılansın, ruhunda ve kafasında bir-kaç dinin en iyi taraflarını birbirleriyle çarpıstırmadan bulundurabilen Japonlar gayet tabiidir.

Ağırbaşlılığı, içe kapanıklığı, taşkınlık ve mübalâğadan kaçınan hali, cesaret, merhamet ve ahlâk öğütleyen özellikleriyle, Konfüçyanizmin Japon kültürü ve klâsik şiiri üzerinde çok önemli etkileri oldu.

TAOİZM

Tao kelimesi, dağyolu anlamına gelir, bundan başka, yol, yasa, tabiat,... anlamlarında da kullanılmıştır.

Çinli tarihçiler Taoizm'i "Dünyada olmak sanatı, yaşamak sanatı" şeklinde tarif ediyorlar. Bu sanatın en önemli yönü de çevreye uymak gereğidir.

Japon kültüründe büyük etkiler yapan bellibaşlı üç dini sistemin ana karakterini belirtmesi bakımından şu söylenti anlatılır: Konfüçyüs, Buddha ve Laotse parmaklarını sirke küpüne banıp sirkenin tadına bakmışlar; Konfüçyüs ekşi demiş, Buddha acı demiş, Laotse tatlı olduğunu söylemiş. Taoizm çok iyimserdir ve insan hayatının iyi davranışlarla mutluluğa erişebileceği düşünüşünü savunur.

HİRİSTİYANLIK

Hiristiyanklık Japonya'ya XVI. yüzyılda Avrupalı misyonerler tarafından sokuldu. Mezhep aykırılığı yüzünden kısa zamanda birbirine düşen misyonerler, dinlerinin Japonya'daki

gelişimi kendi elleriyle baltaladılar ve bir iç savaşta bütün hristiyan Japonlar ortadan kaldırıldılar. Bundan sonraki misyoner çalışmaları gizli ve tehlikeli olarak büyük zaman aralıkları ile sürüp gitti.

Bugün de Japonya'da hristiyan vatandaşlar vardır.

BUSHIDO

Eski Japon terbiyesinden de faydalananarak, Samurai'lar arasındaki davranışların XVIII. yüzyılda düzenlenen yeni şekli Japonya'da bir şövalye anayasası doğurdu. Savaşçıların yolu, askerlerin usulü anlamına gelen Bushido, işte bu sistemin adıdır. Anafikri sadakat olan Bushido, Japonya'da büyük fedakârlıklara ve kahramanlıklara yol açtı ve önemli bir değişikliğe uğramadan günümüze kadar geldi.

Harakiri âdeti de bu eski devirlerden kalmaz. Samurai'lar şerefli yaşamazlar, haksızlığa ve hakarete dayanamazlar, ayrıca Buddhizm de yaşamayı rüya saydığı için intiharda günah ve olağanüstü bir yön de yoktur.

Harakiri samurai kılıcı veya hançeri ile yapılır, harakiri yapan yalnız karnını deşebilir, ölümü çabuklaştırmak için silâhı başka bir yerine batıramaz, ölünceye kadar da yüzünde en ufak bir acı belirtmemesi gerekir.

Bushido'nun doğurduğu kahramanlıklar arasında "47 RONİN OLAYI" bu sistemi tanıttak en enteresan olay olsa gerektir.

1700 sıralarında sarayda görevli bir samurai, pek önemsiz bir sebep yüzünden hocası tarafından azarlandı, bunu kendine yediremeyen samurai, kılıcını çekerek hocasını hafifçe yaraladı, sarayda silâhlı dolamak ve bilhassa birini yaralamak veya öldürmek büyük bir suç sayıldığı için, samurai harakiri etmeye mecbur bırakıldı, ölümünden sonra ona bağlı 48 arkadaşı bunun intikamını almaya karar verdiler ve iki yıl sonra samurai'ın harakiri etmesine sebep olan hocayı öldürdüler, 48 samurai'ın hepsi tutulup muhakeme edildi, hocayı öldürmenin suç olduğunu kabul ettiler fakat arkadaşlarının intikamını almaları da Bushido anayasasına göre boyunlarının borcuydu, Shogun ve geniş halk tabakası bu 48 samurai tarafını tutmalarına rağmen devlet ve saray kanunu hepsini harakiriye zorladı, 48 samurai harakiri ettiler ve milli kahraman sayıldılar.

Bu olay günümüze kadar Japon edebiyatında her türde pek çok eserin doğmasına yol açmıştır.

Samurai'lar özel ve sert bir terbiye ile yetiştirilirler. Biniçilik, atıcılık, kendi kendini koruma "Jui jutsu", sürekli idman talimleri görürler, "Kirate" dedikleri bir eğitimle parmaklarını ve ellerini çelik gibi sert ve kırıcı hale getirirler. Barış günlerinde bile vakit geçirmek için savaşa yakın sertlikte çarpışma manevraları yaparlar.

Bütün bu sert Isparta terbiyesinin yanında Bushido, samurai için güzel sanatlar ve bilhassa şiir karşısında çok hassas bir ruh ister. Bir samurai için şiirden anlamak, Tanka, Haiku ve bilhassa Renka ile uğraşmak savaş sanatı kadar gerekli sayılır. Samurai'lar savaşa giderlerken hanım ve çocuklarına hâtıra veya vasiyet hükmünde çok değerli bir şiir bırakmaya çalışır. İkinci dünya savaşının sonuna kadar Japonya'da askerlerin resmigeçiti ve giyinimleri büyük milli heyecanlara hattâ taşkınlıklara sebep olacak haşmetteydi. Resmigeçitlerde ve milli bayramlarda Japon askerleri üstünde Güneş Tanrıçasını temsil eden bir çelik kurs bulunan miğferler giyerler, üniformalarının üstüne bellerine kadar savaş bayrağı bürünürlerdi. İlkokul çağındaki çocuklar bile ellerinde savaş bayraklarıyla sokaklarda dolaşırlar, hele bir Çinli görürlerse, onu kaçırmaya kadar peşini bırakmazlardı. İkinci dünya savaşından sonraki teslim Japonya'da nekadardaki büyük değişiklikler meydana getirmiş olursa olsun Japon ruhudaki Bushido etkilerini tamamen ortadan kaldıramamış olsa gerektir.

ÇAY KÜLTÜRÜ

Günümüzde pek çok ülkede sabah kahvaltısı ve akşam çayında içilirken, geleneğinin nereden geldiği bile düşünülmeyen çay, Japonya'da dokuz-on yüzyıldır düşünüş ve duygusisteminden mimariye kadar herşeye etki etmiş bir kültür, bir sanat, bir felsefe düzeni, hattâ bir dindir.

Çay Japonya'ya Çin'den geldi; Zen mezhebinin Rinzaî ekolünü kuran rahip EİSAİ (1141-1215), 1191'de Çin'den getirdiği çay tohumlarını üç ayrı yere dikti, bunlardan bilhassa UJİ'ye dikilenler çok iyi yetiştiler, kısa zamanda çay içmek moda oldu.

Ücretsiz PDF Kıtıp Arşivi - <https://rehtev.org>
Çay içmeyi bir tören kılğına sokan JUKO (? - 1502) dur,

çayın insan sağlığındaki rolünü anlatan Kissayokoji adında bir eseri de vardır.

XI. yüzyılda Shogun ASHIKAGA devrinde çay içme töreni veya âyini Japonya'da adamakıllı yerleşti ve bu kültürle ilgili olarak XVI. yüzyıldan bu yana evden ayrı özel çayhaneler kuruldu. İlk çayhanenin sahibi RIKIU sayılıyor.

Japonlar çay kültürüne CHA-NO-YU diyorlar. Bu kültürün veya sanatın bellibaşlı dört elemanı şunlardır: WA (Armoni), KEI (Saygı), SEI (Temizlik, sağlık), JAKU (Sessizlik).

Çayhanede bütün insanlar birbirine esittir, hickimse üniforma giyemez, bu, birbiriyle dost olan insanlar arasındaki sosyal farkları ortadan kaldıran demokratik bir armoni kurar.

Çayhanede herkes birbirine ve herkes çayhane sahibine hürmet eder. Bu saygı yalnız karşılıklı insanlar arasında değil, çayhanede, çok büyük bir titizlikle yetiştirilip gayet ince estetik hesaplarla bir köşeye konan çiçeklere karşı ve çiçek yoluyla tabiata karşı da duyulur.

Çayhaneye gelenler gönüllerini ve vücutlarını çok temiz bulundurmak zorundadırlar. Herkes basit fakat fevkalâde temiz, beyaz bir elbise giymiştir. En iyi yapı malzemesinden çok basit bir düzenle inşa edilen çayhanenin içinde temizliğe aykırı hiçbirşeyin bırakılmaması çayhane sahibinin şeref meselesidir.

Japonlar tabiattaki durgunluğa ve sessizliğe hayrandırlar, davranışlarında da tabiatı bu özelliği ile taklit etmek isterler. Çayhane ne kadar kalabalık olursa olsun, bütün çayhaneye çok saygılı bir sessizlik hakimdir. Çayhane sahibinin idare ettiği konuşmalar konu olarak bazan güzel bir tablo, bazan felsefi bir sistem, bazan estetik bir mesele, bazan da yeni bir şliire dayanır.

Bu sohbet sırasında büyük bir merakla hazırlanan çay, özel bir itina ile yapılmış fevkalâde güzel ve temiz kaplar içinde dinî bir saygı ile içilir. Başlangıçta çay içimi Zen rahiplerinin geleneğine uyularak büyük bir kaptan herkesin sıra ile içmesi düzeninde idi, sonradan ayrı kaplardan içilmeye başlandı.

İnsan davranışı olarak çayhanede bulunmak Japonlar için günlük hayattan kaçıs anlamını taşır. Çayhanedeki bütün düzen, aslında dayanılmaz bir macera olan insan yaşayışını, dayanılır bir kılığa sokmak için harcanan emeği gösterir. Çay kültürü üzerine yazdığı eserle tanınmış Japon filozofu Okakuro

Kakuzo şöyle diyor: "Yaşamak dediğimiz anlamsız karışıklıkların teşkil ettiği gürültülü denizde kendi varlıklarını uygun bir düzende yöneltemiyenler boşu-boşuna mutlu ve memnun görünmeye çalışarak sonsuz bir acı içinde yaşarlar." Çay kültürü böylece, günlük yaşamının bayağılığı içinde güzeli, doğruyu, iyiyi arayıp bulma esasına dayanmış oluyor.

Bu kültür insanlar arasındaki ilgileri ve davranışları imrenilir bir düzene koyduğu gibi, onlara temizliği, sağlıklarını korumayı, saadetin karmakarışıklıkta değil de sadelikte bulunduğunu da göstermiş oluyor.

Çayhanede insan dikkatini üstüne çeken birden fazla konu bulunmaz; bir tablo seyrediliyorsa bununla birlikte hiçbir zaman bir müzik parçası dinlenmez, çayhanede bir köşeye merakla yerleştirilen çiçek her zaman bir tanedir, simetrik olsun, çeşit-çeşit olsun..., diye başka bir çiçek saksısı daha konmaz. Çayhanede aynı renk ve biçimin tekrar edilmemesine de dikkat edilir, bu yüzden çay bardaklarının biçimleri türlü türüdür. Çay takımı endüstrisinde kendi gelenek ve zevklerinden çok ekonomik endişelerle piyasanın durumuna ayak uyduran Japonlar gerek yemek tabağı, gerek çay bardağı ve fincanı olarak çayhanelerde ve kendi evlerinde eserlerinin en kaliteli, en güzel ve en zevklilerini kullanırlar. Ne kadar fakir olursa olsunlar evlerindeki bütün yemek tabakları bizim kullandıklarımızdan daha güzel, daha küçüktür ve hepsi lâkedendir.

Çay kültürü, çayhane ve Geisha zamanla Japonya'da bir zincirin birbirine bağlı halkaları halini aldı.

Feodal devrin fakir ve çok çocuklu âileleri kızlarını küçük yaşta çayhanelere sattılar, kızlar orada terbiye edildi; şarkı söylemeyi, saz çalmayı, dans etmeyi, güzel konuşup güzel giyinmeyi öğrendiler, şirden, edebiyattan, resimden anlar oldular, çayhaneye gelen müsterilere çay ikram edip marifetlerini göstermeye başladılar ve böylece Japonya'da Geisha sınıfı doğdu.

Bu çağlarda âile terbiyesi ile yetişen Japon kızları, evlenince çoluğuna-cocuğuna çok bağlı birer ev hanımı oluyor fakat sanat ve kültür yönleriyle zayıf kalıyorlardı; işte bu türlü âilelerdeki erkekler, hele biraz da halleri-vakitleri yerindeyse,

çayhanelerin en devamlı müşterisi oluyorlardı. Böyle bir erkek için çayhaneye gitmek, kültürlü bir kadınla konuşmak, birlikte yemek yemek, bir tartışmada bulunmak, bir şiir üzerinde sohbe dalmak ve son türküleri dinleyip, son kadın modalarını görmek gibi önemli kazançlar elde etmekte. Çayhane dönüşü, erkek, evindeki karısına - yediği içtiği onun olsun - yalnız gördüklerinden bile bahsetse; yalnız son giyim-kuşam modasını bile anlatsa, onun gönlünü almış olurdu.

Japonya'da Geisha'nın sosyal durumuna Japonlardan başka kimsenin pek akli ermediği için, Geisha'lar yabancılar tarafından her zaman fahişe sanılmışlardır. Japonya'da bir erkeğin bir Geisha ile konuşması şereftir, hele kolayını bulur onunla evlenirse bu artık devlet kuşu sayılır. Geisha evlenince çayhaneden ayrılır ve kadınların en sadığı, hanımların en marifetlisi olur. Geisha'lar hiçbir zaman fuhuşla hayatlarını kazanmak yolunu tutmazlar, buna ihtiyaçları da kalmaz. O işi yapanlar başka bir sınıftır.

Geisha'lar arasında önemli şairler, ressamalar, müzisyenler, dansözler, hattâ eleştirmeciler çok çıkmıştır.

Ben böyle bir Geisha gurubunu New York'ta Japon Lokantası'nda gördüm. Çayhanedeki hizmetlerini lokantada yapmaya çalışıyorlardı. Nasıl yapıldığını görelim diye tadına-tuzuna pek yatkın olmadığımız Japon yemeklerini masamızdaki elektrik ocaklarında pişirip çok ince ve ölçülü hareketlerle önümüze koydular. Yüzlerinde tatlı bir gülümseme vardı, herbiri bir renk ve biçim kolleksiyonu ve kompozisyonu olan millî kıyafetlerine bürünmüşlerdi. Onları seyretmekten yemeği bitirmeye vakit bulamıyorduk. Piring lâpasına benzer bir pilâv getirdiler; kamış istedik, beceremiyeceğimizden emin bir pozla getirip verdiler, hakları varmış; kalın ve beceriksiz parmaklarımızda kamışların cambazlığı ile başa çıkamayıp gene çatal-kaşık medeniyetine sığındık.

ÇİÇEKÇİLİK

Çay içme Japonya'da nasıl bir dinî tören halini almışsa, çiçek yetiştirme de bahçıvanlık üstü bir duruma yükselmiş, güzel sanatlardan biri kılıfına girmiştir.

Japonların İKEBANA dedikleri bu sanat, aşağı-yukarı Cha-no-yu ile aynı çağlarda (1478) ve Shogun ASHIKAWA za-

manında gelişme yolunu tuttu. Rivayete göre ilk çiçek tanzimi, kasırgaların söküp attığı çiçekleri toplayarak su dolu kaplara kovan eski Buddhist evliaları ile başlamıştır.

Gerek çay sanatı, gerek çiçekçilik sanatı ilk çıkışlarında yalnız aristokrat sınıf içinde yaygındılar, sonradan geniş halk topluluklarının da malı oldular.

XVII. yüzyılda rahip İkenobo ONO çiçekçilikte yavaş yavaş birbirinden farklı ekollerin, birbirinden başka kılıkta sanat anlayışlarının doğmasına basamak hazırlayan son gelişmeleri tamamladı ve o devirde Kyoto'da muhteşem bahçeler kuruldu.

İkebana'nın fikir veya felsefe sistemine göre, bu sanat, tabiat dünyasında bir zerafet dünyası yaratabilme marifetidir. Dal, yaprak ve çiçeğin birbirine bağlı o basit armonisinde, aslında gök (Ten), yer (Chi), ve insan (Jin) ilgilerinin güzel bir simetrisi de bulunmaktadır.

İkebana'da bellibaşlı iki büyük ekol var. TOKUGAWA devrinin başlarında RİKKA veya SEİKA diye isimlendirilen ekol revaçtaydı. Bu sistem, çiçekçilikte ve bahçe düzeninde geometrik şekillere önem veren bir düzendir.

XVIII. yüzyılda NAGEİRE denen ekol ön plâna geçti, bu sistem, çiçekçilikte ve bahçe düzeninde insan müdahalesini çok azalttığı için "natürel stil" diye de isimlendirilir. Bu ekolde, tavandan sarkıtılan saksılar içindeki çiçekler kaplarına ihmâlcî bir davranışla atılvermişler gibi gelir insana.

RİKKA veya SEİKA ekolü, bitkinin normal karakterine insan müdahalesini kabul ettiği için, zamanla bu, bahçıvanlıkta cambazlık haline döküldü ve bu meraktan BONSAİ dedikleri minyatür ağaççılık doğdu. Bonsai ustaları, sırlarını hiçkimseye açıklamak istemedikleri yollarla, - hacim haric -, karakterlerinden bir şey kaybettirmeksizin, küçücük bir saksıda minicik bir çınar bile yetiştirebilirler.

İkebana sanatının dışında da, çiçeğin Japonya'daki yeri ve değeri çok yüksektir. Japon'lar çiçek solunca çöp tenekesine atmazlar, onu bir akarsuya salıverirler, toprağa gömdükleri de olur, hattâ çiçek hastalığının solan çiçeklerinin hatırasına âbideler diktikleri bile görülmüştür.

Japonlar hoyratça veya rastgele çiçek toplamazlar, bu işte, ruhlarındaki sanat terbiyesini kaybetmeden, her dalı, her yaprağı, her çiçeği titizlikle seçerler, çok gerekenden fazla çiçek koparamazlar, çiçeklerini topladıkları ağacın, bitkinin veya saksının kompozisyon güzelliğinde büyük bir eksiklik yapmaya çalışırlar.

ÇİN ŞİİRİ

Klâsik Çin şiirinin, klâsik Japon şiirinin doğup gelişmesindeki etkileri, Türk divan şiirindeki Arap ve Acem etkilerini hatırlatır bir genişliği ve derinliği var. Daha çok mukayeseli edebiyat tarihi çalışmalarına giren ve özel inceleme metotları gerektiren bu konu "ÇİN ŞİİRİ" adıyla okuyucularımıza sunmayı umduğumuz eserde ayrı bir yer alacaktır. Burada kısaca anahatlarından söz etmekle yetinelim.

Japonya'daki yüzyıllarca gelişimi sonunda, tam anlamıyla Japon malı kılığına giren klâsik şiir, başlangıçta Çin şiirini model alan bir çırağı. Ustalığa erişinceye kadar da modelle ilgisini kesmediği için, altın devrindeki özellikleriyle bile Çin şiirinden birtakım huylar taşıyordu. Örnek diye şunları sıralayalım:

Şiir sanatında "saf şiir" anlayışı, Japonlara Çin şiirinden geçmemiştir.

Çin şiirindeki o melânkoli, klâsik Japon şiirinde de göze çarpar.

Dünya görüşü Çin şiirinde de oldukça karamsardır; yaşamaktan bıkkınlık duyulur, bu Japon şiirine de geçmiştir.

Çin, Japonya'ya göre yüzölçümü bakımından çok büyük bir ülke; bu büyüklük Çin şiirindeki zaman ve mekân unsurlarının çok geniş tutulmasına yol açmış. Japonya Türkiye'nin yarısı kadar bir memleket, ama klâsik Japon şiirinde de zaman ve mekân Çin şiirindeki kadar geniş.

Çin'de gelenek resimle şiiri yanyana, içiçe bulunduruyor, bu kardeşlik Japon sanatında da var.

Önemli özellikleriyle Japon fonetiği:

Japoncada vokal sistemi oldukça fakir, beş tane sesli var; A, E, İ, O, U. Bu beş seslinin hepsi de kısa. Bazı yabancı diller ardarda gelen aynı iki sesliyi tek sesli duyduklarından Japoncada uzun vokal var sanmışlardır; Arthur Waley bu yüz-

den Japoncadaki uzun seslilerin, kısaltalarının tam iki katı olduğunu söylüyor. Japon dilcileri dillerinde uzun sesli kabul etmiyorlar.

Konsonant sisteminde de, diğer dillerde bulunan seslerden bazıları yok: C, F, L. gibi. P sesi de çok az kullanılıyor. Buna karşılık KW, TS ve DZ gibi sürtümlü sesler var. T ve D sesleri U'dan önce TS, Z; T, D ve S sesleri I'den önce CH, J, SH oluyor: (Ç, J, Ş.)

Japon hecesi hemen her zaman bir sesliyle sona erer, kelime başında B, G, Z. gibi ötümlü sesler çok azdır, japoncada vurgu da yoktur; dil müziği uzun ve kısa kelime guruplarının birbirini kovalamasından doğar.

Japoncadaki sesli ve sessizlerin söylenişi -sürtümlüler hariç-, Türkçedeki gibidir. Yalnız G sesi, E ve I'den önce gelse de biraz daha serttir, G kelime başında değilse Tokyo diyalektinde NG, batı diyalektlerinde sert G dir.

Japoncada iki sesli ardarda geldiği zaman ayrı ayrı telâffuz edilirler: OOKİİ; O-O-Kİ-I gibi. Resmî dilde ve şiirde buna titizlikle uyulur ama, günlük konuşmalarda birtakım çıkartmalar da vardır: İMASU > İMAS, İMAŞİTAİ > İ-MASHTA gibi.

Japon fonetiğinin özelliklerinden bir kısmı da, japoncaya ingilizceden geçen kelimelerde Japon dili direnişinden gelen değişikliklerde göze çarpar: Butter (Tereyağı) > Batan, Soup (Çorba) > Soppu, Beer (Bira) > Biru, Knife (Çakı) > Nafu, Salad (Salata) > Sarada, Cheese (Peynar Chiizu, Lemon (Limon) > Remon..., gibi.

Önemli morfolojik özellikleri: Japonca tip bakımından bitişken bir dildir, hece "sessiz + sesli" düzenindedir, tekil çoğul farketmez, harf-i târif, ilgi zamiri ve gramatikâl cins te yoktur; fakat bu, dilde cinsiyet yok anlamına alınmamalıdır: İNU (Köpek), O-İNU (Erkek köpek), ME-İNU (Dişi köpek). KO (Çocuk), OTOKO NO KO (Oğlan), ONNA NO KO (Kız), bu özellik Türkçede de böyledir.

İsmi hâlleri, isme gelen eklerle yapılır:

YAMA-NU Düşsünce Arşivi - <https://rantey.org>

YAMA-NO Dağ-ın

YAMA-YE Dağ-a

YAMA-YORİ Dağ-dan. En çok kullanılan eklerden

WA ve GA özneyi, NO iyeliği, Nİ indirekt objeyi veya ismin -de halini, WO ve O direkt objeyi, KA soruyu gösterirler.

JAPON DİLİ

Japonlar kendi dillerine "Japon Dili" anlamına gelen Nİ-HON-GO, veya, "Milli Dil" anlamına gelen KOKU-GO derler.

2796 dünya dili arasında Japoncanın yeri şimdilik kesin olarak belli değildir.

Genel olarak terkedilmiş bir görüşe göre Japonca Ural - Altay dillerini de içine alan İskit veya Turan dil guruplarının büyük bir koludur.

Bazı dilcilere göre fonetiği ve hece yapısı sistemi benzerliği yüzünden Polinezyen bir dil olmalıdır. Mario Pei bu görüşü de kabul etmiyor, ona göre vokabüler uygunluğuna rağmen Malay dili morfolojisi, Japon morfolojisinden çok, Çin morfolojisine yakındır. Mario Pei, japonca'yı Kore diliyle şüpheli bir ilgisi olmasına rağmen dil gurupları içinde bağımsız, başlıbaşına bir varlık sayar.

W. Eberhard da Japonca'yı Türk-Moğol-Tunguz anadiline bağlıyor.

Bazı dilciler de Kore-Japon-Ainu dillerinin Altay dilleri topluluğu içinde bir Doğu Altay gurubu meydana getirdiği iddiasındadırlar.

Standart Japonca Tokyo diyalektidir. Japoncanın bellibaşlı lehçeleri şunlar: "TO-HOKU (Kuzeydoğu'da), KAN-TO (Tokyo bölgesi), KAN-SAI (Kyoto bölgesi), Sİ-KOKU, KİUSİU (oldukça farklı bir lehçe), KAGOSHİMA, NAGASAKİ (en çok uzaklaşmış lehçe), RİUKİU (Formoza'ya doğru uzanan adalar.)

Sahıs zamirlerinin kullanılışında da büyük bir kayıtsızlık veya çıkarma göze çarpar. Genel konuşmada "Siz şimdi ne-

reye gitmektesiniz?" yerine, kısaca "Nereye?.." denir. Bu kısaltma Türkçemizde de var. Bu kısa kesme merakı bilhassa cümlede her şey için bir kelime görmenin rahatlığına alışmış batı dünyası dilbilginlerini şaşırtmaktadır. Meselâ Mario Pei Japoncada tek bir fiilin "Uykuyu arzulama" yı anlatabilmesini hayretle karşılıyor. Türkçemizde de buna benzer kestirme sözler boldur.

Fiil çekimi - tabii yabancılar için - oldukça karışıktır. Fiillerin birkısmı çatı, birkısmı kip, birkısmı da veçhe (aspect) olmak üzere üç tip halindedir. Her fiilin de bey formu vardır.

Önemli sintaks özellikleri : Japoncada, cümledeki kelime sıralanışı kısırdatılamıyacak düzendedir. Ufak bir kıvıldanış cümleyi, cümleden sıfat tamlaması haline sokar:

HİTO SHİNU	İnsan ölür.
SHİNURU HİTO	Ölen insan.
YAMA TAKA-SHİ	Dağ yüksektir.
TAKA-Kİ YAMA	Yüksek dağ.

Ortaçların, yani fiilden yapılma sıfatların da geniş bir çekim sistemi vardır. Cümlede belirten, belirtilenden önce gelir, fiil de cümlelerin sonundadır. Birden fazla fiilin bulunduğu birleşik bir fiil cümlesinde yalnız sondaki asıl fiil çekilir, ondan öncekiler mastar, ortaç veya ulaç şeklindedirler.

Japoncanın yapısı, az sözle çok şey anlatma özelliği, işleyiş tarzı Türkçemize çok benzer. Şahıs adlarında da soyadı, eskiden bizde olduğu gibi özel addan önce gelir; Matsuo BASHO, Uşakızade HALİD ZİYA düzenindedir. İki isim arasındaki (NO) kelimesi, cinsiyete bağlı olmaksızın (ZÂDE, OĞLU) anlamına gelir. Fujiwara No Sanekata, Fujiwara oğlu Sanekata demektir.

Japon dil bilginleri, kelime sayısı vermemekle beraber, Japoncanın zengin bir dil olduğunu söylüyorlar. Japonca yabancı dillerden en fazla Çincenin hücumuna uğramıştır. Ama alınan kelimelerin hemen hepsi Japoncanın karakterine göre eğilip-bükülmüş ve Japon kelimesi kılıfına sokulmuştur.

Türkçede de olduğu gibi, sıfat tamlamasında önce sıfat, sonra isim gelir. FUJİ YAMA, Ates dağı. Erkek kardeşin bü-

yüğü için ayrı, küçüğü için ayrı kelime vardır, bizde ağabeyi ve abla gibi.

Japon terbiyesi ve nezaketi dilde de kendini gösterir. Ben kendi babamdan söz açarsam CHİCHİ derim, sizin babanız için OTOSAMA demem gerekir. Kendi kızım için MUSUME, sizin kızınız için OJOSAN derim. Kendi karımdan bahsediyorsam KANAİ veya TSUMA derim, sizinkinden bahsediyorsam OKU-SAMA demem gerekir. Kendi oğlum için SEGARE, sizin oğlunuz için MUSUKOSAN derim.

Birbiriyle yeni tanışan iki Japon "Sizinle tanıştığımıza memnun oldum." anlamında "O ME Nİ KAKARETE SAİWAİ DESU." derler, bunun aşağı-yukarı tam tercümesi: "Sizin gözünüze ilk defa çarpabildiğimden dolayı büyük bir şeref kazandım." dir. Japoncada "yemek" fiili TABERU'dur. Fakat bu fiil bu şekliyle yalnız çok samimi ifadelerde kullanılabilir. Biraz daha kibarı TABEMASU'dur, ama en kibarı MESHİAGARU şeklidir. Terbiye ve kibarlık, fiillerdeki çekim eklerine bile girmiştir: -Di'li geçmiş zamanın kibar şekli, -İMASHİTA'dır. Bizde de eski terbiyeye bağlı kalabilenlerin, kendi evlerinden bahsederken "Fakirhane", karşısındakinin evinden söz ederken "Devlethane" demeleri gibi. Osmanlıcada "Kerimeniz, vâlidenz, pederiniz..." kelimelerinin de terbiye ile ilgili tarafları vardır.

Gene Türkçemizde olduğu gibi, Japoncada söz ve yazıda kadının bekâr veya evli olduğu, meselâ İngilizcedeki Miss. Mrs. ayrılığı gibi belli olmaz. Ayrıca SUZUKİ SAN Miss., Mrs. den başka Mr. anlamı da verebilir.

Japonca, söylenişi bir, anlamı ayrı kelimeler (Homophone) bakımından çok zengin bir dildir. Bu zenginlik Japon şiirinde türlü söz sanatlarının doğup gelişmesine sebep olmuştur. Ne yazık ki tercümede bunları olduğu gibi korumak mümkün olmuyor, YUKİ hem geliş, hem kar anlamına geliyor. Japon dilleri yalnız KA'nın 214 anlamı olduğunu söylüyorlar.

Japonca deyim bakımından da çok zengin bir dildir. 'Susadım yerine, "Boğaz kurudu." diyorlar; NODO GA KAWA-KIMASHITA.

kolay bir grameri olan Japoncada bir-kaç ay içinde klâsik metinler üzerinde çalışabilir duruma geleceğini söylüyor.

Japoncanın kayıp prehistorik yazısı KAMİ NO MOJİ sistemiydi. IV. yüzyılın başlarında Çin yazısını aldılar, Japonlar kendi dillerini Çin alfabesiyle anlatmaya kalkıştıkları zaman büyük güçlükler ortaya çıktı, çeşitli metodlar denendi, fonetik ve çok heceli Japon kelimelerini tek heceli Çin işaretleriyle anlatabilmek çok zor bir işti, fakat Japonlar bu alfabeyi anlam değeriyle değil de, şekil değeriyle kullandılar, meselâ JEN Çince adam demektir, bu işaret Japoncada HİTO okunur. Böylece şimdiye kadar düzenlenen yazı dillerinin en karışığı doğdu. Bazan Çin ideografı anlamını korudu ve Japoncaya benzer söylendi, bazan da fonetik bir heceye yakın değerde kullanıldı ve uzun bir Japonca kelimeyi meydana getirebilmek için diğer bir şekille birleşti. Sonunda Japonca kelimelerin fonetik değerleriyle yazılabildiği basitleştirilmiş bir heceleme sistemi kuruldu ama bu tam bir icat değildi, çünkü elyazısında Japonlar Çin işaretlerini bitleştirme yolunu tutmuşlardı. Bu sistemin edebiyatta kullanılması HEİAN devrine kadar uzadı. Gene de bu basitleştirilmiş sistemin Çin yazısının yerini tamamen aldığı söyle-nemezdi, işte bugünkü yazılı dil o basitleştirilmiş sistemle Çin yazısının karışmasından doğan ve herbiri 48 hece harfi ihtiva eden iki ayrı sillabaridir; HİRA-GA-NA ve KOTO-GA-NA. Yazılar sağdan sola, soldan sağa veya yukarıdan aşağıya doğru yazılır; bunu bir Japon profesöre sormuştum, "Aşağıdan yukarıya hariç, her türlü yazılır." diye cevap vermişti. Eski gelenek sağdan sola, bugünkü moda soldan sağa, Çin taklidi olanı yukardan aşağıyadır.

Japonya'da Lâtin alfabesi fikri de birzamanlar tartışma konusu oldu ama geleneği bozmadılar. Günlük bir gazeteyi okuyabilmek için altı-yedi bin kelime klişesi tanımak gerekir, buna rağmen Japonlar milletçe okur-yazar insanlardır.

Japoncada sayılar da iki seridir, biri Çince, diğeri yerli malı. Sayılar sıfat tamlaması yaptıkları ismin canlı veya cansız oluşuna göre, şekil değiştirirler.

II.

JAPON ŞİİRİNİN BELLİBAŞLI ÖZELLİKLERİ

YERLİ KAYNAKLAR

KOJİKİ VE NİHONGİ

Japon şiirinin en eski yerli kaynakları Kojiki ve Nihongi adlı iki kitaptır. Kojiki 712'de, Nihongi 720'de düzenlenmiştir. Bu iki eserin asıl kaynağı KATARİBE denen meddahların anlattıkları epik hikâyeler, rivayetler ve şiirlerdir. Kojiki daha çok jeneolojik (gecereye âit) malzeme bakımından zengindir, efsane devrinden M.S. 628'e kadarki tarih olaylarını anlatır. Nihongi biraz daha ileriye; 697'ye kadar gelir.

Kojiki ve Nihongi'de toptan 235 şiir var, günümüz için edebî değerlerinden çok tarih yönleriyle önem taşımaktadırlar. Şiirlerin çoğu büyük bir ihtimâlle derlendikleri devirden iki-üç yüzyıl öncelerin malı olmakla beraber, vesikaya dayanmasa da, M. Ö. VI. yüzyıla kadar inenleri de bulunsa gerektir. Bu şiirlerde hece vezni 3 le 9 arasında oynar, fakat çoğunluk gene 5-7 düzenindedir.

MANYO-SHU

Şiiri, ilkilliğinden kurtarıp sanat kılığına sokan en eski ve en büyük Japon şiiri antolojisi Manyo-shu (10,000 Yapraklı Koleksiyon) dur.

Bu derleme büyük bir ihtimâlle Japon şairi Otomo no YAKAMOCHİ (? - 785) eliyle VIII. yüzyılın sonlarında düzenlenmiş olmalıdır.

Şiirlerden birkısmı IV. ve V. yüzyılların malı olmakla beraber, çoğunluk 670-759 yılları arasındaki şiir verimlerinden-
dir. Bu antolojide, içlerinde en tanınmışları Kakinomoto no

HITOMARO, Yamabeno no AKAHITO olan 450 kadar şairden 4,173 Tanka, 324 Naga-uta olmak üzere 4,497 şiir var.

Çin'de T'ANG devri (618 - 908) Çin şiirinin altın devriydi. Manyo-shu şüphesiz bu çağlarda Japonya'da moda olan Çin şiirinden de türlü izler taşımaktadır, hattâ eser KANA yazısının gelişme devrine rastladığından Çin alfabesiyle yazılmıştır.

KOKIN-SHU

Japon İmparatoru DAİGO şiir ve edebiyata çok düşküncü, şair TSURAYUKİ imparatorun baş yardımcıları arasında bulunuyordu, imparator bir Japon şiiri antolojisi derlenmesini emretti ve HEIAN devrinin en büyük dört şairi Ki no TSURAYUKİ, Ki no TOMONARİ, Ochikochi no MUTSUNE, Mibu no TADAMİNE işe koyuldular. İşte Kokin-shu (Eski ve Modern Şiirler) 922'de bu şekilde derlendi. İçinde binyüzonbir şiirin bulunduğu bu antoloji, Manyo-shu'dan sonra Japon şiirinin kendi devrine kadar en hatırı sayılır yerli kaynağıdır.

Kokin-shu'daki şiirlerin beş tanesi Naga-uta, diğerleri Tanka formundadır, Nara devrinden başlayarak 200 yıllık bir devrin verimlerini biraraya getirir.

İçindeki şiirlerle bu antoloji, derleyicilerin daha çok kendilerini kayırıp kendi eserlerinden örnek verme yolunu tutmalarından başka, edebî kalite ve lirizm bakımından da Manyo-shu'daki şiirlere göre biraz daha yapmacıklı gibidir. Buna karşılık şekil yönünün üstünlüğü hemen göze çarpar.

Prof. W. Eberhard, "estetik bakımdan dahiyâna" bulduğu bu şiirlerin birçoğunun kadın şairler veya onların üslûbunu taklit eden erkekler tarafından yazılmış olduğunu tahmin ediyor.

Kokin-shu'nun önemli bir yönü de şair ve derleyici TSURAYUKİ tarafından antolojiye eklenen önsözdür:

"Japon şiiri, bir tohum gibi, insan kalbinden sayısız dil yaprakları yaratarak fışkırır... İnsan, içinde sayısız varlıklar bulunan bir dünyada gördüklerinin ve duyduklarının kalbinde bıraktığı intibaları anlatmak için kelime bulmaya uğraşır durur... İşte böylece insan kalbi çiçeklerin güzelliği karşısındaki sevincini, kuşların türküleri karşısındaki hayranlığını, uçucu sabah çiğlerine duyduğu o melâl dolu sevgi veya kırları yıkan sisleri karşılayışındaki yumuşaklığı anlatma yolunu keli-

melerde bulmuş oldu... Şairler, bahar sabahları, yeryüzünü dökülen kıraz çiçekleri şaganaklarıyla bembeyaz olmuş gördükleri zaman, yahut sonbahar akşamlarında dökülen yaprakların hışırtısını duydukları zaman, yahut aynalarda zamanın yaptığı tahriplerin kederli yankılarına yıllar yılı göz diktikleri zaman, yahut ta çimenlerin üzerinde boncuklanan o titrek ve gelip-geçici çiğ taneciklerini seyredip titrerken şiir söylemeye başladılar."

Elinizdeki bu antoloji de, içindeki şiirlerin sayısı ve kelimelerin anlamı bakımından Türkçe bir Kokin-shu olarak hazırlanmıştı. Fakat günün imkânları ve Varlık Yayınevinin ölçülerine ayak uydurmak gerekince şiir sayısını 1111'den 720'ye indirdik.

HYAKUNINIS-SHU

Kamakura devrinin bilgin ve şairlerinden Fujiwara no SADAİYE 1235'te Hyakuninis-shu (Yüz Şairden Yüz Şiir) adlı bir antoloji tertipledi. Kokin-shu'dan sonra derlenen antolojilerin en önemlilerinden biri de budur.

Adından da anlaşıldığı gibi bu antoloji her şairi, şiir ve edebiyat çevrelerinde en çok beğenilen veya derleyicinin zevkine ve anlayışına göre en başarılı sayılan bir tek şiiri ile temsil eder.

Kronolojik düzende sıralanan yüz şairden ilki ve en eski olanı İmparator TENCHİ (saltanatı 668-671), sonuncusu ve en yeni olanı da 1221 yılında tahttan ayrılan İmparator JUNTOKU'dur. Demek ki eser en az 500 yıllık bir devrenin verimlerinden seçilmedir.

Hyakuninis-shu'daki şiirler okur-yazar Japon halkı arasında günümüzde de yürürlükte olan bir bilmeceli şiir oyununda yaşar ve bu yüzden ekseriya tam olarak pek çok kimse tarafından baştan sona kadar ezber bilinir.

Bir seri oyun kâğıdına bu şiirlerin hepsi teker teker ve tam olarak, diğer bir seriye de yalnız sondan iki mısraı yazılmış veya basılmıştır, oyun, âile ve dost topluluklarında karşılıklı ve ekseriya en az iki kişilik guruplar arasında oynanır. Karşık olarak yere serili kartları daha çabuk ve çok sayıda toplayabilen gurup oyunu kazanır.

Klâsik Japon şiirinin bu eserlerden başka önemli yerli kaynakları şunlardır:

GOSEN, (950) 1426 şiir, SHU-İ-SHU, (996) 135 şiir, GO-JU-İ, (1086) 1220 şiir, SHIKWA, (1152) 411 şiir, SENZAI, (1187) 1285 şiir, SHIN-KOKIN, (1205) 1979 şiir, SHIN-CHOKUSEN, (1232) 1376 şiir, GYOKUYO, (1312) 1787 şiir, ZOKU-SEN-SAI, (1320) 2159 şiir.

Japon şiirinin yabancı dillerdeki kaynakları kitabımızın Genel Bibliyografya bölümünde gösterilmiştir.

NAZIM ŞEKİLLERİ

NAGA-UTA

Klâsik Japon şiirinin en eski nazım şekli Naga-uta'dır. Uzun türkü anlamına gelen bu nazım şekli 5 li ve 7 li mısralardan düzenlenmiş ve uzunluğu sınırlandırılmamış bir formdur.

Naga-uta VI. yüzyılın sonlarında kendi kendine ortadan kayboldu. Antolojimizin 4, 5, 6, 7 sayılı şiirleri bu nazım şekline örnektir.

SEDOKA

Sedoka 5-7-5-5-7-7 düzeninde altı mısralı ve 36 heceli bir şiir formudur. Tanka'ya göre bir mısra ve 5 hece daha uzundur. Bu nazım şekli de pek yaygın değildi ve Naga-uta'nın terkedildiği çağlarda o da gözden kayboldu. Kitabımızın 34 sayılı şiiri bir Sedoka'dır.

TANKA

Tanka veya Waka, klâsik Japon şiirinin günümüze kadar gelebilen en önemli nazım şekillerinden biridir. Çok uzun bir gelişme devresinden ve binbir şairin emeğinden sonra bu form, bir nazım şeklinden çok bir şiir türü, hattâ bir ekol haline geldi.

Tanka 5 mısralıdır, hece vezniyle yazılır, hecelerin mısralara göre sıralanışı şu düzendedir: 5-7-5-7-7. İlk üç mısraya "Üst kıt'a" anlamında KAMI NO KU, son iki mısraya da "Alt kıt'a" anlamında SHIMO NO KU diyorlar. Hecelerin toplamı 31 dir, bir Tanka 12-20 kelime arasında değişir. Hece sayısına çok titiz bir hürmet gösterilmesine rağmen bu sayıyı bir-iki

hece ile aşan Tanka'lar da vardır. Tanka'ya kitabımızda pek çok örnek bulacaksınız.

HAİKU

Haiku veya Hokku veya Haikai, XIV. yüzyılın sonlarına doğru Tanka'dan doğdu. Haiku, Tanka'nın sondan iki mısraının kaldırılmış şeklidir, yani 14 hece eksigidir. Üç mısrada 5-7-5. heceden ibaret olan bu en kısa nazım şekli zamanla gelişti ve bilhassa Matsuo BASHO'nun elinde başlıbaşına bir tür oldu. M. Basho'dan sonra da türlü ekoller doğmuştur.

Haiku, Tanka'dan sonra doğduğu için Tanka'yı ortadan kaldırmasa da ikinci plâna düşürdü. Tanka gibi Haiku da Japon şiirinde bir gelenek olarak günümüzde de yazılmaktadır.

Büyük Haiku şairlerinde tek-tük Haiku Gurubu'na da rastlanmaktadır. Haiku Gurupları şekil bakımından altalta sıralanmış Haiku'lara benzemekle beraber, gurup içinde konu ve diğer unsurlarıyla tek ve bütün bir kompozisyon özelliği gösterirler. Kitabımızın 607 sayılı şiiri on Haiku'dan meydana gelmiş böyle bir Haiku Gurubu'dur.

RENKA

XIV - XV. yüzyıllarda Japon feodalizminin doğurduğu militer sınıf arasında, silâh arkadaşlığının devamı sayılan ruh ve sanat arkadaşlığı, RENKA diye isimlendirilen kolektif bir nazım şekli vücuda getirdi.

Renka bir zincirleme şiirdir, şairin biri bir Haiku söyler, yakın arkadaşlarından başka bir şair de ruh ve konu birliğini korumak şartıyla bu Haiku'ya yedişer heceli iki mısra ekler, bir üçüncü şair bu zincire bir Haiku daha ekler, onu bir dördüncü şairin gene yedişer heceli iki mısraı takip eder ve Renka bu düzende uzayıp gider.

Renka militer sınıf arasında doğmakla beraber, bilhassa M. Basho'dan sonra, sırf bu büyük üstada duyulan sonsuz saygının devamı olarak, bütün Haiku şairleri arasında sürdü gitti.

Kitabımızın 228 sayılı şiiri böyle bir Renka'nın Basho-Kyorai-Boncho ve Shiho'ya ait olan bölümüdür. Bu örnekte şiirin hece sayısı olduğu gibi bırakılmıştır.

SENRYU

XVIII. yüzyılda, yaradılışı satirik şiire çok yatkın bir Ja-

pon şairi, Senryu (Karai HACHIEMON), ilerde kendi adıyla anılan bir şiir türü yarattı.

Senryu aslında şekil bakımından Haiku'dan hiç te farklı değildir, bu fark yalnız şiir anlayışından doğar. Senryu'da, Haiku'nun çok önemli unsurlarından biri sayılan mevsimler önemli değildir, konu tenkit edici, alay edici bir görüşle insan hayatına veya topluma yönelmiş bir satırdan ibarettir.

Senryu günümüzdeki Japon şiirinde de sürüp gidiyor. Kitabımızın şairle ilgili bölümünde bir-kaç Senryu bulacaksınız.

DODOİTSU

Dodoitsu 7-7-7-5. düzeninde, 26 heceli ve dört mısralı bir nazım şeklidir. Klâsik Japon şiirinde dört mısralı kıt'a pek gelenekten sayımasa da, Dodoitsu bilhassa halk türkülerinde oldukça yaygındır. Dodoitsu'nun karşılıklı söylenmiş çift örnekleri de vardır, kitabımızın 17 sayılı şiiri böyle bir Dodoitsu'dur.

VEZİN

Klâsik Japon şiiri, bütün nazım şekilleri ve şiir türlerinde hece veznine dayanır. Yalnız bu hece vezni, şiirin başından sonuna kadar mısralardaki hecelerin sayı bakımından eşitliğine değil de 5-7 li düzenin nazım şekline bağlı bir tekrarıdır. 5-7'li düzen, Japon şiirinin ilk kaynakları Kojiki ve Nihongi'de görüldüğü gibi, 3 ile 9 arasında değişen tereddütlü devirlerin durulmasından sonra gelenek halini aldı.

Japoncada hemen her hece bir sesliyle bittiği ve seslilerin de hepsi kısa olduğu için, zaten bu dilde Aruz gibi hecelerin açık veya kapalı, seslilerin kısa veya uzunluğuna dayanan daha renkli ve zengin bir müzik sistemi kurmaya da imkân yoktur.

Batı şiirini iyi tanıyan Japon şair ve edebiyat tarihçilerinden birkısmı, dillerinin bu özelliğinden şikâyet ediyorlar.

KAFİYE

Klâsik Japon şiiri, gene Japon dilinin fonetik özelliğinden ötürü şiirde kafiye diye katma bir müzik unsurundan da mahrumdur.

Japonca'da hecelerin sesliyle bitmeleri bu dildeki kafiye

İmkânını hiç iltifat edilmeyecek kadar fakirleştirmiş, ve klâsik Japon şiirinde kafiye geleneği bu yüzden kurulamamıştır.

Kendi şiirlerindeki kafiyesizlik, batı şiirini tanıyan Japon şairlerinden bir kısmını kafiyeğe doğru çekiyor; İngilizce yazdıkları şiirlerde büyük bir merakla kafiye peşinde görünüyorlar.

ALLİTERASYON

Hece kalıplarından bile yalnız 5-7'li düzenle yetinmenin doğurduğu monotonluk ve üstelik kafiyesizlik, klâsik Japon şiirini, şiirde müzikal unsurları başka yollardan arayıp bulmaya götürdü. Alliterasyon bunların başında gelir.

Aşağıdaki iki Haiku şiirde taklit yoluyla elde edilen alliterasyon için güzel birer örnektir:

278.

Deniz kıyısı boyunca
Devrilir dalgalar... devrilir gür...
Devrilir gür...

İzen

279.

Sedir ağaçları arasında
Isık çalıyor meltem
Fıfılyu... fıfılyu... fıfılyu...

İzen

Klâsik Japon şiirinde kelime tekrarından doğma alliterasyonlar da önemli bir yer tutar:

280.

Şu erik çiçekleri
Ne kırmızı, ne kırmızı,
Ne kırmızı, değil mi..

İzen

365.

Dağ gülü;
Yapraklar çiçekler yapraklar
Çiçekler yapraklar...

Taigi

Bilinerek düzenleniyorsa, şiirde alliterasyonun en zoru, en incesi ve en ustacası kelimelerdeki sesli ve sessizlerin anadil müzikâl karakterine bağlı özelliklerinden faydalanma yoludur.

Klâsik Japon şiirinde bu çeşit alliterasyonun örnekleri, daha çok en büyük Haiku şairlerinde bulunabiliyor.

Aşağıdaki Haiku'da şair-Buson 'K' sesinden, zamanın ağır ağır geçişindeki acılığı belirtmede faydalıyor. Şiirin aslında da, tercümesinde de beşer tane 'K' sesi var:

Osoki hi ya
Kodama kikoyuru
Kyo no sumi,

367.

Mıymıntı günlerden biri
Kyoto'da bir köşede
Kulaklara yankılar geliyor.

Buson

Şu Haiku'da da Buson 'O' sesinden uzaklık, 'K' sesinden soğukluk sağlıyor. Şiirin aslında sekiz tane 'O', altı tane 'K' sesi var. Tercümesinde bu düzeni, Türkçemizde 'O' dan çok 'A' olduğu için ve dilimizde 'O' dan sonra 'O' gelmediği için, ayrıca bizde uzaklık bildiren 'Ta...' ünleminde, bu etki bana göre 'A' dan gelme olduğu için, aynı sayıda 'A' ve gene aynı sayıda 'K' sesi ile elde etmeye çalıştım:

Suso okite
Kokoro ni tooki
Hioke kana,

370.

Mangalın kıyısına
Kakıldım kaldım, gelgelelim
Gönlüm ne kadar uzakta...

Buson

Bu çeşit alliterasyonun daha renkli bir örneği de gene Buson'un şu Haiku'sudur. Şair bu şiirde iki sesi, tonlu ve tonsuz olarak kullanmayı denemiş. Benim kendi sezgişime göre Buson bu ikilikle konudaki feodal samurai'nın davranışındaki sertlik, çeviklik ve erkeklikle, onun karşısında el-pençe divan duran han veya otel sahibinin yumuşaklığı, ağırbaşlılığı ve itaatini duyurmak istemiş olmalıdır.

Şiirin aslında iki 'D', 2 'T', 1 'G', 4 'K'; tercümesinde de, 4 'D', 4 'T', 1 'G' ve 4 'K' sesi var:

Yadokase to
Katana nagedasu
Fubuki kana.

379.

Çıkageldi tipinin içinden biri
Çözerek kılıcını attı yere
Bana bir yatacak yer dedi.

Buson

SÖZ SANATLARI

KENYOGEN

Şiirde söz sanatları ve kelime oyunları pek çok dilde yaygın durumda. Japonca, söylenişi bir, anlamı ayrı kelimeler bakımından çok zengin bir dil, onlar bu çeşit kelimelere Kenyogen diyorlar, bu zenginlik Japon şiirinde kelimayı cınalı, teyriyeli; yani iki anlamda kullanmayı kaçınılmaz hale sokmuş. Ama dünya dilleri, aynı dil gurubunda bile birbirine simetrik değil ki şiir çevirepler karamsarlığa kapılmasın...

KİREJİ

Japonların bir de Kireji dedikleri kelimeler var; bunlar şiirde bir kelime anlamından çok, duygu anlamı veriyorlar; bu bakımdan tam olmasa da bizdeki ünlemleri andırır durumları var.

Klasik Japon şiirinde bu çeşit kelimelerin en çok kullanılanları YA, KERİ ve KANA.

Ya kelimesi, ah, of, oh... yerine geçiyor, ayrıca soru ve şüphe de anlatabiliyor.

KERİ, bazan hayranlık bildiriyor, bazan da şiirdeki olayın geçmiş bir zamanda olduğunu veya yapıldığını anlatıyor

KANA, duygunun önünde okuyucunun dikkatini çekiyor.

Bütün bu Kireji'ler yukarda açıklanan amaçlardan başka, hiçbir anlam taşımaksızın da kullanılabilirler.

BENZETMELER

Klasik Japon şiirindeki söz sanatları arasında, önemli bir yaratma zenginliği de benzetmelerden geliyor.

Şair, yaban kazlarının dizi dizi göç ettikleri puslu gökyüzünü soluk bir mürekkeple yazılmış bir mektuba benzetiyor. burada ayrıca göç-gurbet, gurbet-mektup... ilgileri de var.

Şair, dökülen erik çiçeklerini, içindeki bütün incileri masanın üstüne boşaltmış istirdiyeye benzetiyor, bu benzetmede de şekil-renk-kıymet ilgileri var.

Şaire göre aya bir sap takılabilseydi şüphesiz yelpazelerin en güzeli yapılmış olurdu.

Şaire göre, kıraz çiçekleri gökyüzünden inmiş melekleri andırmaktadır.

Gözyaşları çiğlere, yarasanın kanatları kırık gemsiyeye, uzun gece sülünün kuyruğuna benziyor.

Bazı Tanka ve Haiku'lar yalnız benzetmeden ibarettir; gökyüzü okyanusunda buluttan dalgalar yuvarlanmakta ve ay gemisi bir yıldız ormanı içinde tek başına yol almaktadır.

İşte çalılardan bir kapı, kilidi de sümüksüklüböcekten.

TEZAT

Şiirde anlam ve diğer bakımlardan birbirine tabantabana zıt kelimeleri bir arada bulundurma merakı klasik Japon şiirinde de çok var.

Safr bembeyaz kamelyayı kapkaranlık kuyuya düşürüyor; evin birinde bir insan hıçkırıyor, dışarda davullar çalıyor; parıl parıl ayın altından kapkara cüppesiyle bir rahip geçiyor; bir yanda bulasık suyu, bir yanda o cânım erik çiçekleri var; bir yandan sidik kokusu yükselmektedir, bir yandan krizantemlerin kokusu; işte bembeyaz karlar ortasında kapkara bir karga; ateşle kar, gülmekle ağlamak, hastalıkla sağlık, sıcakla soğuk, güzelle çirkin yanyana.

Bu çeşit tezatlardan bir şiirde birden çok zıtlıkları karşılıklı iki gurup halinde bulunduran şiirler de var; safr yıldızlarla kurbağalardan söz ediyor: Yıldızlar yukarda, uzak, parıl parıl ve sessiz; kurbağalar aşağıda, yakın, kara kara ve geveze.

Başka bir şiirde de tezatların en şiddetlisi var; uykucu kelebeğin biri tapınağın çanına konmuş sızmak üzere: Çan çok sert, kelebek çok yumuşak; çan büyük, kelebek küçük; çanın fonksiyonu müthiş bir gürültü, kelebeğin uykusu yumuşak bir sessizlik, yaşaması da öyle ya...

Bir şiirde de hareket yönlerinin aykırılığından doğma güzel bir tezat var: Akşam çöküyor; sesler alçalıyor, çiçeklerin kokuları yükseliyor.

ARMONİ

Şiirde, birbiriyle ilgili bulduğumuz elemanları bir arada bulundurmak gibi bir söz sanatı daha var; biz buna divan şiirinde tenasüp derdik. Klâsik Japon şiiri bu söz sanatına da geniş bir yer ayırıyor.

Kar ve çiçek renk ve şekil bakımından birbirini andırırlar, kırağı ve krizantem de öyle, kelebekle kadın arasında pek çok yönlerden armoniler var, erkek deyince feodal devirde akla hemen kılıç gelir, mantarla ay aynı biçimdedirler, ağaçkanın tıktırtısı balta sesini andırır, uzun bir bahar günü kumsalda uzayıp giden ayak izleri görmekteyiz, sonbahar insana ihtiyarlığı hatırlatır, şu sararmış çayırılar üstünde köpeği ile yürüyüp giden köylü çocuk ne güzel bir kompozisyon.

İrmağın kenarında düşkün kadınlardan biri isten tutulacak yerli kalmamış bir tencereyi temizlemeye uğraşmaktadır, eninde-sonunda tencereyi temizleyeceği belli, ama kendindeki lekeyi ne yapsın...

Bu çeşit armonilerin alıştığımız düzenlere uygun olanla-

rından başka bir de sürrealist gibi olanları var. Sarı ses, beyaz uçuş, beyaz karanlık, soğuk gürültü, kara tıkırtı,... gibi. Bunlar daha az ama, belki de daha değerli.

Klâsik Japon şiirinde bunlardan başka bizim divan şiirinde telmih, teşhis ve intak, hüsn-i tâlil,... demeye alıştığımız sanatlarla benzer söz sanatları da var, ama öbürleri kadar bol değil.

SEMBOLLER

Klâsik Japon şiiri, kendi içinde klâsik duruma gelmiş birtakım semboller de kullanır, bu semboller Japon şiirinin biraz da sözü kısa ve öz söylemek merakından doğmadırlar; bahar için bir çiçek, sonbahar için dökülen yapraklar, yaklaşan kış için rüzgârın serinlemeye başlaması, kendileriyle ilgili herşeyi sahneye beraberlerinde getirmiş sayılırlar ve tam bir dekoru veya olayı göstermek veya anlatmak için yeterlidirler.

Şair herşeyi söylemeyince okuyucuya eksikliği tamamlama şansını verir, biz bu eksikliği sanat heyecanımızın olanca büyüklüğü ve genişliği ile doldurmaya çalışırız, bu şekilde eser, dayanılmaz bir çekicilikle bizi kendine bağlar ve kendi varlığımızı onun bir parçası olmuş buluruz.

Japon kültürü ve Japon şiiri kütleye değil, kaliteye önem verir. Bu bakımdan Japon şairi eserinde kestirme yolu tutar. Kestirme söz titizliğinden de dilde tasarruf çıkıyor. Semboller zamanla öyle geliştiler ve ortak mal özelliği kazandılar ki, bu, şairlerdeki sanat bağımsızlığını gölgelemeye başladı, hattâ ileride modern Japon şiirinin doğumunu hazırlayan sebepler arasında yer aldı.

Ay dolunayı, puslu ay ilkbaharı, soğuk ay kışı anlatıyordu. Bebek festivali ilkbahar, gündüz uykusu da yaz anlamındaydılar. Marifet değil ama, bizim divan şiirimiz bu klâşe benzetmeler bakımından Klâsik Japon şiirinden daha zengindir.

TEKNİK :

METOT

Klâsik Japon şiirinde şairin tutumu daha çok sembolizme ve empresyonizme uyar. Japon şairi hikâyeye anlatmaz, kuru kuru ders vereyim de demez. Japon şairi eserinin sonuna, anlamı burada kesiyorum diye nokta da koymaz. Amaç güzellik

değildir, bu yüzden klâsik Japon şiirinin artistik titizliği ve yapmacıklığı da yoktur. Şairin amacı eserini sahneye koymaktır, okuyanın yazandan daha ârif olması gerekir; okuyucu hayal gücü ile kendi akıl ve ruh zenginliği ölçüsünde sahnedeki bu esere birşeyler katacak, yazılmayanı yazacak ve eseri tamamlayacaktır.

Bu konuda sözeden Japon şair ve edebiyat tarihçileri, klâsik Japon şiirindeki "mistik melâl" in, anlam kapanıklığı ve sonu varmış da söylenmemiş gibi davranışın yabancılar tarafından değerlendirilemediğinden şikâyet ediyorlar, Japon şiirinin "biblo" sayılışından bayağı alınıyorlar.

Japonlara göre, Avrupa şiirinde bir batı rüzgârı için sayfalar dolusu kaside yazmak, (P. B. SHELLEY: Ode to the west wind) çok duygulu bir yaratık olan insana, yaratılışına yakışmaz bir düzende davranmak demektir.

Klâsik Japon şiirindeki şiir formlarının kısalığı da bu anlayıştan doğuyor.

ANLAM

Tanka'lardan ve bilhassa Haiku'lardan pek çoğu yerli okuyucular tarafından da çeşitli anlamlarda anlaşılır ve açıklanır. Bu Türk okuyucularına Ahmet Haşim'i hatırlatıyor, ona göre de şiir ne kadar çeşitli açıklanabiliyorsa, o kadar zengindir. Japon şiirinde de şiirin amacı, anlamlı olmak değildir.

DİDAKTİK YÖN

Yalnız şiir olabilmek amacı ile yetinmiyen klâsik Japon şiiri, bir dünya görüşüne bağlı yaşam felsefesi yapan yönüyle, didaktik özellikler de taşır. Ama bu didaktik tarafı, hiçbir zaman karşısındakini küçümseyen veya korumaya kalkışan bir nasihat pozunda ve kuruluşunda değildir. Daha çok, okuyucuya durumu gösterip, duygu ve düşünce bakımından doğru olan yöne çevrilmesini dostça tavsiye eden bir kibarlığı vardır.

BENCİLLİK YOK

Japon şiirinde bencillik yoktur. Her varlığın, -tasavvufta

da olduğu gibi-, aslında bir tek varlık olduğunu anlayacak yükseliğe erişen insan, kendini varlıklardan, varlıkları da kendinden sayar. Bu, insanı, yalnız insanlar içinde değil, koca bir evren içinde bile kardeşliğe götürür. Varlıkların kardeşliği ve sonsuzluğu içindeki insan, kendini ancak dış duyguların kılavuzluk ettiği kendi aktivitesi içinde tek bulabilir. Bu kendini tek buluş, kıyaslamayı hayvanlar, çiçekler ve taşlarla kendi varlığımız arasında yaptığımız zamanlar çok belirlidir ama, amaçları bir olan aktivitelerdeki benzerlik de insanı gene varlıklar içinde silinmeye yöneltir ve insan bencillikten kurtulmuş olur. İşte bu düşünüş, Japon şairini, sosyal davranışlarında ve bunun yankısı olan sanatında tam anlamı ile hümanist yapar ve bu sıcak davranışlıktan da hoşgörülük doğar. Ama bu, yalana-dolana, eğriye-büğüre gözyumma değil, varlıkların normal fonksiyonlarını olduğu gibi karşılayabilme olgunluğudur. Örnek diyelim; kuş öter, yılan sokar...

İLİM İLİM BİLMEKTİR...

Zen'e göre, insan için ilim, kendini bilme ilmidir; kendini bilen Tanrıyı bilir, (Buddha).

Varlık bütünü ile ve bütünü içinde varlıktır. Bundan dolayı varlığın parçasını ayrı karakterde değil, bütünü'nün malı olan karakterde görmemiz gerekir. Aşk bir parça ise, ve biz Tanrıyı seviyorsak, Tanrının da bizi sevdiği şüphesizdir. Böylece bilginin yükseği, parçada bütünü görebilenidir. Öyleyse şiir, küçükle büyüğü, azla çoğu; kısaca parça ile bütünü söyleyebilmelidir. Klâsik Japon şiirinin o görünüşteki basitliği de herhalde buradan geliyor.

FİLDİŞİ KULE

Avrupalı şair, türlü sebeplerle, içinde yaşadığı toplulukla ilgilerini kesip, fildişi kulesine çekilince artık yalnızdır. Japon şairi öyle değil, o fildişi kuleye çekilse bile yalnız değildir; çünkü yalnızlık, gene bütün diğer varlıklarla sarmaş-dolaş yaşamak demektir. İnsanın insanlardan uzaklığı, evrene yakınlığını kuvvetlendirir. Bu yüzden Japon şairi, yalnızlıktan moda diye şikâyet eder görünürken, bu yalnızlığın kendine verdiği aktivite hürriyetinin sonsuzluğu ve tabiatın tadı-

nı çıkarma fırsatından duyduğu mutluluğu da imrendire imrendire anlatmak ister. Ama gene de Japon şiirindeki yalnızlık, insanı insanlardan kaçıp kurtulmaya kıskırtan bir mutluluk değildir. Bu belki yalnızlık acısını dindirmeye çalışan bir davranıştır ve bu davranışı yalnız kaldığımız zamanlarda kullanmak için silâh diye saklamamız gerekmektedir.

KOMPOZİSYON

Japon şiiri, o minicik nazım şekli içinde bile zamanla gelenek olan bir kompozisyon plânı yürütür.

Şiir önce bir dekor çizer; bir zemin hazırlar, bu dekor ekseriya mevsimlerden biriyle ilgili yalnız bir tek kelimedir. Bu dekor içinde şair şiirine konu olacak olayı, varlığı veya duyguyu yerleştirip okuyucuya sunar ve şiir biter. Daha doğrusu şairin işi biter de okuyucununki başlar.

SİSTEMATİK

Japon şiiri antolojilerinde, kitapta şiirleri sıralamanın gelenek olmuş bir sistemi vardır. Klâsik Japon şiirinde daha çok Haiku'lar için kurulan bu düzen, şu sırayı gözetir:

- 1 — Mevsimler,
- 2 — Gök ve elemanları,
- 3 — Dağlar-bayırlar,
- 4 — Tapınaklar ve manastırlar,
- 5 — İnsanlar,
- 6 — Hayvanlar,
- 7 — Bitkiler.

Konuya göre düzenlenmiş bu sıralama sistemi, pek öyle ince eleyip-sık dokumaya elverişli değilse de gelenek olduğu için günümüze kadar böyle gelmiştir.

Bazan bu ana bölümlerden yalnız birine değil, bir-kaçına birden girecek genişlikte şiirler de vardır. Ayrıca bu sıralama, kelimeyi temden daha önemli tutar. Bunlardan başka sıralamada yerini bulamadıklarımız da yok değildir.

Bütün bunlara rağmen, eserleriyle kendi başlarına da bağımsız küçük birer antoloji bütünlüğü gösteren Basho, Buson, Issa, Shiki gibi büyük Haiku şairlerini kitabımızda bu gelenek olmuş sisteme göre sıraladık.

K O N U

I.

I N S A N

DÜNYA GÖRÜŞÜ

Klâsik Japon şiiri, dünya görüşünü daha çok Zen'den alır. Bu görüş, bütün varlıkları ihtişam ve sonsuzluktan uzak bir gözle seyretmeyi gerektirir. Felsefe yönü ağır basan şiirleri anlamak, Hind-Çin-Japon kültür ilgilerini tanımakla kolaylaşır.

Genel ölçülere göre, bu dünya bir ölümlü-kalımlı dünyadır, bütün yaratıklar gibi insan da ölümlüdür, bu göz açıp kapamalı dünyada zenginlikmiş, fakirlikmiş, başımıza gelecek sonucu -ölüm-, değiştiremez, ömür dediğin meşe kömürü ateşi gibi tez geçer, dünya berbattır; bir kez yolun düşmeye görsün, yaşamak ıstıraptır, dünya bir elem-keder dünyasıdır; ama çiçekler o fikirde değil, bakın gene açılmaya başladılar... Öyleyse dünyada iyi-kötü diye birşey yoktur, Tanrının değişmez düzeninde yaşama felsefesi yapmadan yaşamaya bakalım.

Japonya, başlangıcından günümüze kadar hemen her çeşit din ve felsefe sistemini tanımış, fakat bunlardan yalnız birine saplanıp kalmamıştır. Ayrıca, kaynağı dışarda olan bu sistemler, Japonya'da, gelişlerindeki katıksızlığı hemen her zaman kaybetmişlerdir.

Japon şiiri belirli bir din veya felsefe sisteminin propagandasını hiçbir zaman yapmaya yanaşmadığı için, Japon şiirindeki insan düşünüşünü batıdaki felsefe doktrinlerinden birine bağlamak ne doğru olur, ne de kolay olur. Buna rağmen, insanlar her devir ve her yerde insan olduklarına göre, Japon şiirindeki düşünüşlerle, bildiğimiz düzenler arasında şüpheli de olsa birtakım ilgiler sezinlemek mümkündür.

İşte bu görüşle klâsik Japon şiirinde yer yer rasyonalizm,

septisizm, pragmatizm, empresyonizm... le karşılaşabileceğimizi sanıyorum. '

İNSAN PSİKOLOJİSİ

Japon şiirinde insan psikolojisi konu olarak çok önemli yer tutar. Zaman ve mekânın değiştiremediği mutlak insanın hemen-hemen her çeşit duygusunu büyük bir incelikle anlatan bu şiirler, şüphesiz milletlerarası ölçüde de üstün bir değer taşımaktadırlar.

Klasik Japon şiiri, aşkı insan duygularının en güçlülerinden biri olarak gösterir. Zaten Zen, kâinat sevdasıdır, bu seveda olmadan herşey mânasızdır, 'Zen'e aşk dersek, Haiku'ya da aşk şiiri deriz. Aşk erkek için kadın güzelliğine hayranlıktır, aşk bir anda doğar ve insana bin yıl sürecekmış gibi gelir, aşk öyle bir başarıdır ki, insan aşkı uğruna çıkarılan dedikodulara kulak asmaya da olur, aşktan geceler uykusuz geçer, aşk sonsuzdur, aşk insanın rahatını-huzurunu kaçırmaz da değildir tabii; bir saniye yanından ayrılmak istemediğimiz sevgili bazan bize ayrılık acılarını da tattırır, ondan ayrı iken tek umudumuz sevgiliyi rüyada görmektir, bu umudun yarattığı sevinçle gözümüze uyku girmez ki, rüyada onu görelim... Üstelik uyusak da o rüyaya tesrif edip gelmez. Sevgili bazan kayıtsızdır, aşkından ölürüz de onun umurunda bile olmaz, sevgili bazan sözünde durmaz ve bu huyu bizde güvensizlikler doğurur, sevgili umudumuzu kırar, gönlümüzü kırar, onun yüzünden türlü iftiralara uğradığımız da olur, ama aşkta tahammül gerekir, âşık ağustosböceği gibi her acısını bağıra bağıra anlatmamalı, pervane gibi sessiz olmalıdır, âşık sevgilisi için her fedakârlığı göze alabilmelidir, sevgililer türlü türlüdür; kimi de sevsen azarlar, sevmesen azarlar, görsen bir türlü, görmesen bir türlü... Sevgiliye pek sokulamadığımız zamanlarda da onu görmek için aman ne sudan bahaneler uydururuz, aşk öyle duygudur ki, insan sevgilisini ve kendini ayrı ayrı yaratıklar sayamaz da bir tende iki can gibi gelir insana... Aşk insana kuvvet de verir, buna rağmen aşk uğruna gene de ne yalvarışlarımız, ne dualarımız olmuştur.

Aşk kendini belli eder, aşkın gizlisi -doğrusu ya-, çok na-

filedir, insan aşkını gizlememeli, hemen sevgiliye açmalıdır, ama bunu her âşık yapamaz işte... Aşkın başlayışı delilik, sonu durgunluktur, ilk hızla sonuna kadar gitmek akıl işi değildir; çok seven tez usanır. Aşkı tanımayan gönül kaskatı kesilmiş demektir, aşk öldürücü de olsa taş bir yüreğe sahip olmaktan iyidir.

Aşk kadın için erkeğine bağlılık, onu hep yanında görmek isteğidir, seven kadın şöyle düşünür; erkeğim bir bilezik olsaydı da her zaman kolumda bulunsaydı. Seven kadın, erkeğinin tekbaşına çıktığı gezilerde onun yalnızlığından tutun da, kopması ihtimali olan düğmesine kadar herşeyini düşünür, erkeksiz kadının acıları da az değildir; insan bazan talihinden artık şikâyet etmeye başlar, seven kadının gençliği güzelliği çiçekler gibi açılmıştır, ama bundan kimin haberi var derse, ne yazık değil mi?.. Ama gene de erkek milletine pek güven olmaz tabii; işte seven kadın, erkeği daha kendisinden soğumamışken bu kuruntunun verdiği acılarla hemen ölüp gitmek ister.

Aşk yalnız kadın ve erkeğin birbirine duyduğu hayranlık da değildir, insan çocuğuna-çocuğuna da âşık olur, sanatına da âşık olur, onlar da başka konu.

Klâsik Japon şiirinde insan çok duygulu bir yaratıktır. İnsan, aslında yaşamayı sever, ona dört elle sarılmıştır, her türlü belâya katlanma sabrımız da belki bu yaşama sevincimizden doğar. İnsan, yalnızlıktan çok sıkılır, ama yalnızlığı aradığı zamanlar da yok değildir tabii... Çünkü yalnızlık insana hürriyetlerin en büyüklerinden birini bağışlar. İnsanın bazan türlü sebeplerden canı sıkılır, üstüne bir dalgınlıktır çöker, sonra ufacık bir olayla kendini toparlar ve yaşamaktan mutluluk duymaya başlar. Yaşama düzeni insana birtakım alışkanlıklar kazandırmıştır, evinden-barkından, yurdundan-yuvasından ayrıldı mı bir hasretlik başlar ki, kavuşmadan başka ilâcı olmaz. Ana hasreti, baba hasreti, çoluk-çocuk hasreti... Sonra insan gurbetteyken evindeki ağacı bile özler. İnsan meraklı yaratıktır, kendi ölçüleriyle böcekleri seyrederken bazan onların hallerine gülmekten kendini alamaz, ama bazan da insan olacağına, onların yerinde bulunmak ister. İşte bu duygular, insanların insanlara başka türlü, hayvanlara başka türlü davranmasına sebep olur. Hayvanlara acıdığımız, onları korumak istediğimiz zamanlar da yok değildir.

İnsanda birbirine zıt duygular da vardır, bunların çarpışması insanda kararsızlık yaratır, bazan yaptıklarımızdan pişman oluruz, bazan yaptıklarımızın yanlış olduğunu kabul eder ama gene de kendimizi teselli etmeye çalışırız.

Huyumuzda yalancılık, dedikodu merakı, tembellik, çekemezlik, pireyi deve yapmak, imrenti, caymak... da vardır. Bazan korkar, bazan ürperir, bazan şüpheye düşer, bazan kıskanır, bazan olur-olmaz şeylerden utanırız.

İnsan gururlu yaratıktır; oyunda kardeşimize bile yenilsek gene keyfimiz kaçır. Bazı insan kanaatkâr, bazı insan da açgözlüdür.

İnsan, ömrünün hesaplı-kitaplı olduğunu bilir; her akşam, bugün de gitti diye düşünür ve içine bir kasvettir çöker. Ama kimi ihtiyarlığa özenir, kimi ihtiyarladım diye üzülür. İhtiyarlıkta da insanın zevki geçmiş günlerin anılarından çıkar.

İnsan yaşamayı ne kadar ezbere bilirse bilsin, gene bazı olaylar karşısında hayretler içinde kalır; demek ki dünyamızın imkânları sonsuzdur. Bazan öfkelenir, bazan hayıflanır, bazan bir duygudan öbürüne atlar dururuz, bunların hepsine bir isim yakıştırılır ama öyle duygularımız da vardır ki, kelime bulup anlatamayız işte. Aşkın türlüğü vardır demiştik ya, her türlüşünü anlatacak kelime var mı acaba?..

ÇOCUK

Çevremizde, o yerdenbitme, o iri iri gözlerle boy fıkarcılığından hep aşağıdan yukarıya doğru bakan, koşuşan, gülüşen çocuklar olmasaydı, yaşamamız kimbilir ne tatsız olurdu.

Klâsik Japon şiirinde çocuk, insan huylarının hepsini olduğu gibi gösteren yapmacıksız bir yaratıktır; bebekken kendine uzatılan çiçeği bile mama sanıp o minicik ağzını açar, çünkü yaşamaya niyetlidir. Yerde bir tabak dolusu haşlanmış kestaneyi görünce dayanamaz, hemen bağdaş kurup tabağın önüne bir güzel yerleşir. Bahar geldi mi, bağlasanız cvde duramaz, bahar rüzgârları esmeye başladı mı o parıl parıl gökyüzünü renk renk uçurtmalarla süslemeye başlarlar. Önemli icatların pek çoğu da çocukların buluşudur; yağmurdan dışarıya çıkamadığı günlerde ne yapacağını şaşırıp kediye

dans öğretmeye kalkar. Kuşlarla, böceklerle arkadaşlık eder, evcik oynar.

Bütün bu kendine has davranışları ve dünyanın gerçekliğinden kaçan âlemleriyle çocuklar hepimiz için bir imrenti konusudurlar. Katıksız mutluluğun ne olduğunu görmek isterseniz uyuyan bir çocuğun yüzüne bakın yeter.

KADIN

Klâsik Japon şiirinde kadın önce her devir ve her ülkedeki kadındır; yani Tanrı onu nasıl yaratmışsa öyledir. Japon şairi parıl parıl bir bahar gününde o kapkara entarilere bürünmüş yapayalnız oturup duran rahibeye acır, onun için aklında başka düzenler kurar, başka yakışıklar düşünür.

Kadınla yaş arasındaki ilgiler, Japon şiirinde de bildiğiniz gibidir. Bunların dışında kadın annemiz, kızkardeşimiz ve sevgilimizdir.

DİN

Japonya, bir tapınaklar ve manastırlar ülkesidir. Kalabalık insan topluluğundan kaçıp dağ başlarına sığınan tapınaklar yalnız tapınaklar değil, bir sanat ve edebiyat merkezi, bir şair ve bilgin kaynağı olmuşlardır.

Japon şiirinde din propoganda yapmaz. Didaktik bir yönü de olsa okuyucu nasihat ağırlığından doğma sıkıntılar içinde değildir. Japon şiirinde din şiir için bazan yalnız bir dekor verir; dağ tapmağı, rahip ve çömezleri, çalan çanlar, yanan mumlar, sıra sıra Buddha heykelleri, taş pagodalar... Bazan bir manastır hayatından tablolar gösterir; yapayalnız bir rahibe, odun yaran yaşlı bir rahip, tapınağa adanan bir çocuk... Bazan dindeki ihmelli davranışlarımızı ayıplamadan anlatır geçer; şairin niyeti tapmağa gitmekti ama, çiçeklerin güzelliği aklını çeldi ve tapınaktan vazgeçti.

Belirli günlerde yapılan dini törenlerle ilgili şiirler de var; Bütün Ruhların Ziyafeti... gibi.

Din insana öyle bir görüş, anlayış, açıklayış sistemi kazandırır ki, nereye baksak, neyi görsek hep bu sistemin gözlüğünden geçenleri görmüş ve anlamışızdır. Yunus Emre bir şiirinde:

*"Çıkmaş islâm bülbülleri .
"Öter Allah deyü deyü."*

Diyor. Bir Japon şairi de kuşların ötüşünde aynı anlamdaki HOKEKYO kelimesini duyuyor. Biri müslüman, biri Buddhist; şu insanlar ne kadar da birbirine benziyor, değil mi?..

Gezgin derviş yaşayışı, Japon şiirine bir de yolculuk temi ekler. Yolculuk tekbaşına yapılyorsa zordur; insan ya kuşu, ya çiçeği, ya gökteki ay'ı kendine yoldaş edinebilirse ne mutlu.

Yolcuların hali meydanda; üstündeki urbaları çıkarmadan çayır-çimenin üstünde yatmak da var, menzile varmadan ölüp kalmak da... Ama gezginlik öyle çekicidir ki, insan herşeyi göze alır. İsterse adı gezgin derviş çıksın, umurundaydı sanki...

SAVAŞ

Vuruşma-dövüşme Japon tarihinde hiç eksik olmadı. Japon tarihini okuyanların tüyleri diken diken olur. Feodal devirde öyle iç savaşlar oldu ki kan gövdeyi götürdü; günde kırk-elli bin insan öldü. Samurai'lar hep kılıçla gezerler, savaşacak adam bulamadılar mı birbiriyle kırışırlardı. Samurai'ların hanımları hançer takınır, çocuklarına örnek olmaya çalışırlardı. Japon militarizmi günün birinde bütün Asya'yı, belki de bütün dünyayı eline-avucuna almayı bile düşünmüş olmalıdır. İşte böyle bir milletin şiiri bütün yabancı edebiyat tarihçileri için dünyanın en büyük epik şiiri olarak şekillenecek diye beklenirken, dünyanın en ince ve en barışçı şiirlerinden biri olarak karşımıza çıkıverdi.

Japon şiirinde epik şiir aramak boşunadır. Savaş, şiirde tek-tük konu edilir ama, her zaman kaçınılması gereken bir âfet gibi.

Bakın şu ovada bir armut ağacı çiçek açıyor, ama bu ovada bir zamanlar yaman bir savaş olmuştur da yığınla insan ölmüştü. Ölenlerle açılan çiçekler arasındaki ilgileri varsın okuyucu kendi düzenlesin...

Bu meydanda da eskiden büyük bir savaş olmuştur da

40.000 insan ölmüştü, bakın rüzgârın esişinde bile onlara hürmet var.

Kısaca, İmparator ve Japonya uğruna insan kahramanlığının en büyüklerinden örnekler veren Japonlar, şiirde hiçbir zaman şöyle asarım, böyle keserim edebiyatına düşmediler.

FOLKLOR

Atalarımızdan-dedelerimizden kalma birtakım aslı-astarı olmayan inanışlarımız vardır. Şunu uğurlu sayarız, bunu uğursuz sayarız. Davranışlarımızda bu inanışlar bizi ölçülü olmaya zorlar. Akıl terazisine vurulsalar hiç de ürkütücü olmadıkları anlaşılır ama, ne yapalım öyle görmüş, öyle inanmışızdır; gene de yakamızı pençelerinden kurtaramayız.

Klâsik Japon şiirinde bu türlü inanışlar da konu edilmiştir; şair bir şiirinde iyisaatteolsunlardan söz eder, bir kuşun ötüşünü gözyaşı dökceceği şeklinde yorar... Rüya yormak da -hayırdır inşaallah-, bu türlü inanışlarımız arasındadır. Erkeğinden epeydir ayrı bulunan kadın, rüyada kendini kılıç kuşanmış görür, bunu neye yormalı acaba?..., kılıç erkeğin sembolü olduğuna göre, yakında erkeğine kavuşacak demektir.

Şair, yılbaşı gecesi öyle güzel bir rüya görmüştür ki, sevincinden ağız kulaklarına varmaktadır, ama bu rüyayı kimseye anlatmaz, nemelâzım, kıskanırlar diye korkar, nazar değeri diye çekinir de ondan.

Japon şiirindeki bu folklor örgüsünü masallarla tamamlıyalım, kış geceleri insana hemen bir varmış bir yokmuşları hatırlatır, sessiz bir ormanda yol alırken önümüze o masallardaki cadı çıkıverecekmiş gibi olur, siz masala bağladınız ya; bakın çocuklar nasıl şamatayı şıp diye kesiverdiler...

II.

E V R E N

Japon şiirinde insan, tabiatın içinde bir varlıktır. İnsan, kuşlu, böcekli, ağaçlı, çiçekli... tabiat içinde bir canlıdır. İnsan, tabiatın bir parçasıdır.

Tabiatla olan ilgilerinin zenginliği, renkliliği ve ortadan

kaldırılmazlığı bakımından dünya Őiri içinde Japon Őiri belki de başta gelir.

Japon Őirinde tabiat o kadar güzeldir ki, dünya uŐraŐmaları ne yazık ki insanları tabiat güzelliklerini seyretmekten uzak tutarlar. Şair kiraz çiçeklerini, erik çiçeklerini, krizantemleri seyretmek için çok az vakit ayırabildiğinden dolayı üzüntüler içindedir. Bencillikten uzak bulunan Şair, bahçesindeki erik ağacından, kendisi buralarda olmadığı zamanlarda da bahar gelince iek ağmasını rica eder.

Tabiat insanı dinlendirir; dünya problemlerinden geçici bir zaman için bile olsa insanı uzak tutar.

Bitki örtüsündeki sürekli değişiklikler, arasıra yeknesak gibi görünüp de insanı aldatan ve sıkı tabiatın aslında ne kadar zengin olduğunu belirtir. Çiçeğin biri solarsa öbürü açar, ağacın biri kurursa öbürü yeŐerir, sonbaharda bile am ve kestane yemyeŐildirler. Kısaca bu cömert düzen insanı hiçbir zaman evrende arkadaşsız bırakmaz.

Tabiatla insan arasındaki ilgiler, insanla insan arasında ki ilgilerden daha gnahsızdır. Onlarla korkmadan dostluk edebiliriz. Çiçekler ve ağaçlar insanlardan iyidir, iek öyle iyi kalblidir ki, kendini yolup koparan insana da kokusunu verir, ağaç öyle iyi kalblidir ki, kendini balta ile kesip yere yıkan adama bile son meyvelerini hediye edebilir. İŞte bundan ötürü, tabiatdaki birtakım olayları kendimize dert ediniriz; Şu ağacın yaprakları neden böyle çarçabuk dklverirler ki.. Onları dallarında biraz daha tutmak için elimizden birşeyler gelemey miydi acaba?.. Onların güzelliklerini kısıkağık, onlara nazarımız değdi de ondan mı b kadar kısa yaŐıyorlar, kim bilir...

Tabiat ilgi çekici ve düşündürücüdür; suyun berraklığı, krizantemin lekesiz temizliği, adını-sanım bilmediğimiz bir otun güzelliği, bir gün deli bir gün uslu deniz... bize fikir ve duygularımızla tabiatın iÇine-gücüne karıŐmak cesaretini bile verir, bunda kendi insanca kıymet ölçülerimize göre davranır ve hükümler veririz. Dökülen yaprakları arkadaş sayarız, iekleri Şiddetli rüzgârdan korkuya kapılmıŐ görürüz, kuru bir dalı bile kesmeye kıyamayıŐımız bundandır, yeni kopmuş bir söğüt dalını olur a belki tutar da yeŐerir umuduyla gene toprağa daldırıŐımız bu yüzdendir, sıska bir bitkiyi yeŐerdi diye tebrik ederiz, yüzleri gülsün de bahçemizin ŐenliĐi olsun-

lar diye çiçeklere kul-köle kesiliğimiz de bundan ötürüdür, bitkilerdeki yaşama sevinci, bizi biraz da yaşamaya bağlar...

Ama tabiat düzeni insan mantığına göre değil de, Tanrı mantığına göredir; gülde diken beğenmeyiz, çöplükte bile açacak kadar yaşamaya bağlı bir çiçek bizde hayretler uyandırır, hanımeliler en çirkin kokuların yayıldığı yerlerde bile vurdumduymazlıktan gelip, o pis kokulara inat, insanın içini bayıltı bayıltı mis gibi kokar dururlar. Kısaca tabiat öyle bir düzendedir ki, güzel ve çirkin, iyi ve kötü, yanyana, içiçe, kucak kucağa bulunabilirler.

Tabiat yalnız açılan çiçek, yeşeren ağaç, sararan yaprak... değil ki. Birsürü de tabiat olayları var, biz insanlar onlarla da ilgili, onlara da düşünce ve duygularımızla bağlıyız.

Mücevherlere benzettiğimiz o cânım çığları dağıtıp bozuyor diye rüzgârı hoyrat buluyoruz; rüzgârda insanca duygular bulamadığımız için üzüntü içindeyiz. Yağmuru, tabiatın tozlu-topraklı yüzünü bir güzel yıkayıp pakladı diye öpesimiz geliyor. Yağmur, hele o her bitkinin bahar umudu olduğu günlerde ne yapsa hoş görüyoruz; bir bahar sağanağı bastırmış, saçımızdan tırnağımıza ıslanmadık yerimiz yok, olsun ne olacak; şeker değiliz ya eriyelim, ama sen yarın sabah gel de şu bizim bahçedeki ağaçlarla çiçekleri gör... Sonra yağmurun elinde öyle bir büyü var ki, yağmur yağarken o gözümüzle dış dünya arasındaki sudan perde içinden varlıkları olduklarından daha güzel görüyoruz.

Tabiat kuvvetleri hep bize çalışırlar diye aslında yanlış bir inanç var içimizde. Bu yüzden şiddetli fırtınayı sevmiyoruz, iliklerimizi donduran kış soğuklarından şikâyet ediyoruz, ama biliyoruz ki, umutla bağlandığımız gelecek bahara kavuşabilmek için bunları da savuşturmamız gerekiyor...

Tabiat güzelliğinin bir de tez geçici zamana bağlı yönü var, ama bu zaman öyle kısa bir zaman ki, tabiat tutkunu duy-gulu ve düşünür insanın gözünü dört açması gerekiyor. Bakın işte güneş doğuyor, ama bu olağanüstü güzellik üç-beş sa-

niye... Bakın güneş batıyor, iki-üç saniye sonra görüntü daha başka olacak, şu resimlerdeki kadar güzel elan buluta bakın, ama iki-üç dakika sonra, o kompozisyon güzelliğini arama.. Kısaca tabiat ana insanlara estantanelik tablolar da sunuyor. Siz hiç ayın doğuşunu kadehinize düşen o minicik ve toptoparлак, o kıpkırmızı görüntüden -dolayısı ile diyelim hadi-, gördünüz mü?..

İnsanların bencilliğinden söz etmiştik ya, çok doğru bu... Tabiatta tek canlı diye bir kendimizi bellemişiz o kadar... Yalnızlıktan canımız sıkılınca elimizle yapıp bostana yerleştirdiğimiz bostan korkuluğu ile arkadaşlık ediyoruz, hava biraz ayağa çekti mi, bostan korkuluğunun paltosunu aşırıya kalkıyoruz, şu köye hangi yoldan gidilir diye -ortalıkta adam yoksa-, yolu bostan korkuluğundan sormak geliyor içimizden, ama ayağının dibindeki fasulyeleri bile kargalara çaldırdı diye bostan korkuluğuna kızıyor, bizim gibi batan güneşi uzun uzun, doğan ayı hayran hayran seyretmiyor diye onu duygusuz sayıp küçümsüyoruz, bir yıllık yağmurdan kardan çürümüş; bu bostan korkuluğundan artık yakacak odun bile çıkmaz, diye de zavallıya değerlerin en içlisini biçiyoruz.

Ama insan olarak gene de duygulu yaratıklarız; tabiat-taki cansız varlıklar arasında kardeşliğe benzer kaynaşmalar, anlaşmalar sezinliyoruz.

Ne tabiat ananın zenginliğine sınır var, ne insan duygularının inceliğine; erik çiçeği demişiz, kiraz çiçeği demişiz, kirazantem demişiz... gözümüzü-gönlümüzü vermişiz. Gülün yabanına, yaban olmıyanına; kırmızısına, beyazına, sarısına âşık olmuş, bülbulü de kendimiz gibi sanmışız. Akşam sefalarına, sakayıklara, hanımeliilere çoluğumuz-çocuğumuz gibi bakmışız. Dağlarda bayırlarda böğürtlenler, gelincikler, morsalkımlar görmüş, bunları kim sular, kim gübreler diye tasalanmışız. Gözümüzden ne nergisin, ne lotüsün, ne de zerrinin güzelliği kaçmış. Hepsine de bir ad bulmuş, bir isim yakıştırmışız; Polovniya, çay çiçeği, Şaron gülü...

Peki hepsi bu kadar mı, nerde..., tabiat ana: öyle zengin ki, adını-sanını bilmeyip de bu cahillikten utandığımız zamanlar da olmuş. Ama gene de çiçekleri sevmişiz, çiçeklere tutulmuşuz; zora geldik mi, bize ne adlarından deyip geçmişiz. İnsanlar varlıklara ne güzel isimler takmışlar, hele bazıları var, adı varlığına, varlığı adına öyle yakışmış ki, daha güzeli ve uygunu şüphesiz bulunamazdı.

Çiçeğin çiçekliği yetmemiş..., ağaçlar da başka dünya. Şu dağ gibi çınar, şu gelin gibi erik, şu sülün gibi söğüt, şu yaz-kış yemyeşil çam, dağda barınak, bahçede gurur, su kıyısında arkadaş, tepede sırdaş olmuş bize. Duygulanmak hep gönül kaptırmaca oyunu değil ya..., örnek diye şu turpu alalım ele; zehir gibi de acı mubarek, ne olacak, sonbahar rüzgârından.. Şu anasondaki şaşkınlığa da bak; yağmur altında çiçek açayım diyor seninki... Şalgamlar nedense bir yeri işaret edip gösteren uzun bir parmağı andırıyorlar. Patatesin, toprağın üstündeki kısmı gözlerimizi ilgilendiriyor, toprağın altındaki kısmı da tencere yolu ile midemizi. Patatesler çok yamru-yumrudurlar nedense, değil mi?..

Hani tabiatla tek canlı diye yalnız kendimizi bellemişiz demistik ya, işte gene yeri ve sırası geldi.

Tek hücreli amipten gemi gibi balınaya değin dünya kadar da hayvan var. Mikroskopu bir yana bırakalım, şu gözle görünen dünyamızda böcekler doğrusu çok ilgi çekici yaratıklar.

Eskiden, çift kanatlı uçaklar vardı ya, işte yusufoçuklar onlara benzer, bundan dolayı onlara tayyare böceği de deriz. Yerden iki arşın yukarsını kendi dünyaları etmişlerdir, vızır vızır uçar dururlar. Gündüzleri çok işgüzar, akşamları romantik ve hülyalıdırılar.

Kelebekler de başka..., yalnız gezmek gibi tedbirsizlikleri hiç yok, hep çift çift dolaşıyorlar. Baharda erik, kiraz ve şeftali çiçekleri dökülmeye başladı mı ağaca yükselen kelebekleri dökülen çiçeklerin ağaca dönmeleri sanır insan.

Gevezelikte ağustosböceklerinin üstüne yaratık yoktur, hele o durgun yaz öğleleri...

Çekirgeler, yapmacıklı ürkeklikleri bir yana, insanlara oldukça yakındırlar, yazın bostandaki çardakta geceyi geçirmek zorunda kalırsanız arkadaşınız olurlar ve yiyeceklerinizi de kardeşpayı sizinle bölüşmek isterler. Ahbaplığı iyice ilerletebilirseniz çekirgeye kulübenizi emanet edebilirsiniz, evde çocuğunuzu yalnız bırakmak gerekirse, hiç merak etmeyin, çekirge ona da arkadaşlık edebilir.

Ateşböcekleri, yemyeşil tabiatın koyu gölgelere büründüğü gecelerde minyatür fenerlerdir, çevrelerinden çok seyredenlerin gönüllerini aydınlatırlar.

Yılın bol meyveli, bereketli bir yıl olduğu sineklerin çokluğundan belli olur.

Sivrisinekler Japonya'da da yok pahasına sıtma satarlar.

Pireler ister ki, geceler uzun olsun, uykular ağır olsun, ortada çıt olmasın. Her yaratığın huyu-suyu başka...

Pervane Japonya'da da -nerede değil ki acaba?...-, âşıktır. Başına gelenleri anlatmaya bilmem lüzum kaldı mı?..

Birtakım hayvanlar da insanlara yanaşmaz. Geyik ürkek ve alımlıdır, tilki kurnaz bir hırsız, yılan yaratıkların en soğuk olanıdır. Gelincik diye bir hayvan vardır; öyle ağzının tadını bilir ki, hangi gölde iri ördek, hangi kümeste semiz tavuk varsa ona sorun siz.

Evcil hayvanlar daha bizdendir. Kedi sanki içimizden biriymiş gibi gelir tam başköşeye kurulur, mırıl mırıl da, mırıl mırıl...

At asil hayvandır, yolda hem bizi taşır, hem de yoldaşımız olur.

Eşek hoşaftan anlamaz, yol kenarındaki cânım bir bitkiyi hart diye koparıp bir güzel yer.

Sığırlar ayrı ayrı her insana -farklı olmamız onlara farke-decekti sanki-, uzun uzun bakarlar.

Voltaire'ın güzellik konusundaki bir yazısında çok önemli bir yaratık olan kurbağa, klâsik Japon şiirinde müzisyenler sınıfındandır, bazan insanın yüzüne asık bir suratla bakar durur, bazan da cump... diye suya dalışı sessiz bir yaz bahçesinde kadans yerine geçer.

Çevremizde bir de kuşların dünyası var. Şen serçeler, durgun tarlakuşları, tembel ve sevdâ düşkünü gugukçuklar, süslü tavuskuşları ve o minicik gövdesinden ötüşlerin en güzelini çıkaran bülbüller.

Belli mevsimlerin belirli günlerinde dizi dizi göç eden yaban ördekleri ve yaban kazları her insana gurbet ve yolculukla ilgili anılar hatırlatır. Kuşların dünyası çevremizdedir, ama bizden biraz daha yüksekteki bir dünya, hiç olmazsa bir ağaç boyu yüksek.

Klâsik Japon şiirinin en kuvvetli yönlerinden biri de, bu şiirin hayvan psikolojisine verdiği önemdir.

Hayvanlar kendi dünyalarında yaşama sevincine bağlı yaratıklardır. Bu yaşama sevincinden kurum bile satarlar. Kendi aralarında orman kanunu yürürlüktedir, kendi ölçülerinde şımarık, kıskanç, hoyrat, hovarda ve alçakgönüllüdürler. Ölümün belki de ne olduğunu bilmeden ürkektirler, korkaktırlar. Telâşlı, meraklı, vurdumduymaz, halden anlar göründükleri devardır. Bütün yaşamalarında bir fonksiyon düzeni hüküm sürer; ne zaman uçacaklarını, ne zaman kaçacaklarını, ne zaman göçeceklerini, ne zaman nişanlanıp evleneceklerini çok iyi bilirler.

Kıymet hükümleri insanlarınkinden çok farklıdır. Öyle davranışları olur ki, amacı ve sonucu insana göre belki de hiçtir. Bülbülün neden öttüğüne kimsenin aklı ermez. İnsanlar gibi bencil de değildirler; hiçbir yavrularından başka bir iz bırakmadan gözümüzün önünden silinir giderler.

Davranışları ilğimizi çeker, merakla hayvanları seyreder dururuz, ama onlardaki fizyolojik yapı ile aksiyonları arasındaki ilğiler bizi hayretlere de düşürebilir. Hayvanların davranışlarını gene kendi kıymet ölçülerimizle iyi, kötü, güzel, çirkin..., diye sınıflandırmaya da kalkışırız. Ama aslında ne iyi, ne kötü, ne güzel, ne de çirkin vardır. Onlar ezberlediklerini okurlar, kısaca natüralisttirler, hattâ tabiattan ayrı değil, tabiattan bir parçadırlar.

Hayvanlardaki fizyolojik farklar, onlarda talih farkları doğurmuş gibi gelir insana. Ama bu konuda da insan ölçülerini kullandığımız için gene yanılmaktayız. Onlar kendi aralarında bu ölçülerini kullanmadıkları için bizim gibi dertli değildir. Kendilerine göre ve kendi ölçülerleriyle, yiyecek bulma güçlüğü ve benzeri dertleri de olsa, yaşamaya öyle bir sarılış sarılmışlardır ki, bu sevinç insanlara bile geçer.

Bitkilerdeki çeşit bolluğunun bir örneği de hayvanlarda var. Gene hepsine isim bulmak kalmış insanlara. Ama bu hayvanlar içinde öyleleri var ki, insanın bilgini olması gerekiyor; örnek diye şu deniz salyangozunu gösterelim; neresi başı, neresi kuyruğu bilene aşkolsun doğrusu.

Klâsik Japon şiirinde tabiat dört mevsimli değil de, beş mevsimlidir; ilkbahar, yaz, sonbahar, kış, yılbaşı.

İlkbahar öyle bir mevsimdir ki, ağaçları, çiçekleri, çayır-çimeni değil, kuşları, böcekleri ve insanları bile canlandırır; hepsine kendi damgasını vurur. Bahar günleri uzundur, ama bu uzunluktan mutluluk duyarız, isteriz ki, hava kararmasın, bahar geceleri de tatlı olur, isteriz ki gün ağarmasın; kısaca baharı bahar etmek isteriz. Bahar temizliktir de, telâşlı bir yağmur her ağacı, her çiçeği, her otu tertemiz eder, ardından güneş doğdu mu her varlık parıl parıldır.

Yaz günlerine yaklaştık mı, ağaçlarda ve çiçeklerde artık ilkbaharın gitsem mi gitmesem mi diye düşünmeye başladığını görürüz. Yazın herşeye bir durgunluk çöker, hele yaz öğleleri... Yeşilliğine alıştığımız yapraklar sararmaya başlarlar, olgun meyvelerde güneşin sıcaklığını duyarız, biçilen çayır-çimen gözlerimize artık monoton gelmeye başlayan tablolar sunar. Yazın sıcğından bir dağ tapınağının balkonunda serinlemeye çalışırız.

Sonbahar yaprak dökümü mevsimidir, insanlar da artık dağlardan-bayırlardan el-etek çekerler, rüzgâr biraz daha serin, yağmur biraz daha soğuk olur. Dökülen yapraklar bahçelerde birikirler, birikirler... sonsuz zenginlikle başa mı çıkar, bir süpürürsün olmaz, iki süpürürsün olmaz; sonunda onları süprüntü saymazsın olur biter. Dökülen yapraklar üstünde gezinen kuşlar, ayakları ile müziklerin en kibarlarından birini bestelemektedirler. Dökülen yapraklar arkadaştlar, birbirleriyle kardeştirler, rüzgârın önünde hep aynı yöne gider, hep aynı yerde toplanırlar. Dökülen yapraklara biraz da bizim nazarımız değmiştir; onların renklerini ve güzelliklerini kıskanmışızdır da ondan dökülmektedirler. Sonbahar, tek görünürlü bir mevsimdir; neye baksanız solmuş sararmıştır. Tesellimiz, her zaman yeşil olan çamlarda, umudumuz da gelecek bahardadır.

Kış, sonbahardan da tenhadır, hele kar yağdı mı, sonbahardan da monoton görünüslüdür. Evlerimizde kapanıp kalırız, gözlerimizin önüne serilmiş o bembeyaz dekor içinde beyaz olmıyan bir varlık olsa da ona baksak deriz; o suratsız karga bile beyaz kar içinde bir matahmış gibi gelir insana, gelip geçen beygirleri sanki hiç görmemişiz gibi seyredерiz. Karın yağışını seyretmek tadına doyumlaз bir duygu verir insana, ama yakacağı olmıyan yoksulları, yiyeceğı bulunmıyan hayvanları da düşünür dururuz. Kar kütle olarak da düşündürücüdür; minicik minicik yağar, ama birike birike öyle kalınlaşır ki, yol bulup geçemezsiniz. Kar yüklenmiş ağaçlar büyük şamdanları veya çiçeklere bürünmüş bahar ağaçlarını andırırlar. Buzun temizliğı suyun temizliğinden gelir, ama saçaklardan sarkan buzların kimi uzun, kimi kısa oluyor, neden acaba?..

Yılbaşı, klâsik Japon şiirinde başlı başına bir mevsimdir. Yeni yıl, insanı bir yağ daha ihtiyarlatmış ve duygularında değişiklikler doğurmuştur; kendimizi baskalaşmış buluruz. Yılın ilk günü de aslında diğer günler gibi basbayağı bir gündür, ama iş böyle demekle bitmez ki... Acaba yeni yıl bize neler getirmektedir, geçen yılı yalnız geçirdik, bu yıl da öyle mi olacak acaba?..

Bayramlar ve benzeri sayılı günlerde, gurbetteki insan nasıl yurdunu-yuvasını düşünür ve efkârlanırsa, yılbaşında da öyle olur; şimdi bizimkiler evde harıl harıl hazırlanmakta-

dırlar, şunu pişirirler, bunu kotarırlar, işler akşama yetişmiyecek korkusuyla telâşlanıp birbirlerine bağırarakları bile olur; ah keşke ben de içlerinde bulunabilseydim de beni de azarla-saydılar.

Mevsimlerin bu değiş-tokuş düzeninde yaşaya yaşaya edindiğimiz sonuçlardan şu olacak, bu olacak gibi tahminlerde bulunduğumuz da vardır; rüzgâr şu yönden esiyorsa, bunun sonu yağmurdur, havanın açık duruluğuna bakılırsa bu gece ayaz var, Polovniya döküldüğüne göre, güzün eli kulağında sayılır..., gibi.

Japon şiiri tabiatdaki kütleyle de önem verir. Kar öyle zengindir ki, her varlığı örter, akan ırmak öyle büyüktür ki, koca ovada göze görünen yalnız o vardır, dökülen yapraklar öyle çoktur ki, ne saysan sayılır, ne yaksan tükenir, ağaç tepeden tırnağa çiçek içindedir, kocaman bir ağaç; en alt dalına bile merdiven ister, hanımeli bahçedeki kameriyeyi küt-leleri içinde eritip gözden kaybetmişlerdir, şu çiçekten öyle büyük kütlede bir koku yayılmaktadır ki, bu kokunun içinde kokuyu veren çiçeğin kendini aramaya kalksak kolayca bulamayız.

Buna rağmen, kütle pek o kadar da önemli değildir, asıl önemli olan şey, kütlenin fonksiyonudur, her varlığın fonksiyonu da kendine göredir. Canlılar arasındaki fonksiyonlar birbirine biçim bakımından benzeseler de, aralarında amaç bakımından büyük aykırılıklar vardır, ağaca tünemiş kuşun durgunluğunu batan güneş karşısındaki derin duygulanışından sanırsınız..., ama kimbilir, belki de öyledir.

Klâsik Japon şiirinde ı ışık ve renk tabiatla insan arasındaki dostlukta önemli rolleri olan unsurlardır.

Işık durumu varlıkların görünüşlerine çok etki eder; çiçekler aydınlıkta parıl parıl, alacakaranlıkta eksikeri tamamlayan estetik ilâvelerimizle belki asıllarından daha güzel, karanlıkta ancak ezbere dayanan tasavvurlarımızla çiçeklerdir; yani kitaplardaki resimler gibi.

Varlıklar yalnız değildir, en yakın arkadaşları gölgeleridir, ama bu varlıkla gölgesinin her zaman iyi geçindiği anlamına gelmez, gölge varlığın emrinde olsa bile, bazan varlık küçük gölge büyüktür, bazan varlık çirkin, gölge güzeldir ve ekseriya varlık ayakta gölge yerededir. Ama işin aslına bakarsanız gölgeler yalancıdır; yıldızlar gökyüzünde, ışıklı gölgeleri havuzdadır; bir rüzgâr eser, havuzdaki yıldızlar hafifçe dalgalanan suda gözden kaybolurlar, ama gökteki yıldızlar öyle değil. Siz hiç Leonardo da Vinci gibi kendi yüzünüzü karşınızdaki insanın gözbebeklerinde gördünüz mü?.. Japon şairi yusufçuğun gözlerinde karşı tepelerin yankısından söz ediyor.

Işığın çizdiği gölge oyunları realizmden usanan gönüllere neler neler göstermez ki... Gece ve gündüz, renk zenginliğine gönül bağladığımız tabiatıta ışığın oynadığı oyunları ayrı ayrı gösterirler. Renkler arasında armoniler de vardır, renklerden insanın gözünün ısındığı veya gönlünün üşüdüğü de olur, hattâ renkler arasındaki savaştan bile söz açılabilir; koyu ve kuvvetli renkler, açık ve zayıf renkleri bastırıyor gibidirler.

Klâsik Japon şiiri, en duygulu ve ince bir ses alma âleti gibi, tabiatdaki bütün seslere titizlikle kulak kabartır. Rüzgâr çamlarda türkû söyler, kuş öter, kapı gümber ve seslerin en yumuşağı dökülen çiçeklerin çıkardığı o en zor duyulur gü-rültüdür.

İnsan, meraklı yaratıktır, bir yerden bir ses geldi mi, hem kulak kabartır, hem de o yöne bakar, ses alıştığımız bir sesse fazla aldırış etmeyiz, ama ses yabancı bir sesse ve hele onu çıkaranı göremiyorsak, merakımız daha sürekli ve kuvvetli olur.

Seste renk, seste uçuculuk ve yapışkanlık hissettiğimiz zamanlar da olur. Çiğnenen karlardan ve samanlardan öyle sesler çıkar ki, en fonetik alfabeli dilde bile bu sesi hangi harflerle anlatabileceğimizi kestiremeyiz.

Tabiat üstünde koskoca bir de gökyüzü var. Güneş, ay, yıldızlar, samanyolu...

Güneşin doğuşu ve batışı duygulu insanlara işini-gücünü bıraktırır. Ay bütün dünya şiirinin sevgilisidir; doğuşu, batışı, hilâlden dolunaya kadarki durumları davranışlarımıza bile tesir eder. Ayışığı çiçekli dalı gündüzkünden daha güzel gösterir, hadi şu dalı kopar diye zorlar insanı, hadi şu gülü aşır da ben görmemişlikten geleyim seni, der gibidir insana, ay arkadaşsız yolcunun yoldaşdır, bütün dağ yolunda şaire arkadaşlık eder; şair evine gelip kapıyı açınca içeriye ay da girer. Aydınlık gecelerde gökteki ay, o seyrine doyulmazlığı ile yaşama sevincimize bir güç daha katar.

Bir ufukta batan güneş, öbür ufukta doğan ay, insanı şaşkına çevirir, hangisine bakacağını bilemez.

III.

Z A M A N

Zaman klâsik Japon şiirinde daha çok relativiteye uygundur.

İnsan birini bekliyorsa, saniyeler geçmek bilmez, mesafe ve zaman varlıkların fizyolojilerine göre değişir; bir insan adımı mesafeyi minicik böceğin biri, sabahtan akşama kadar zor yürür.

Zaman değerlendirilirse zamandır; deniz salyangozu 18.000 yıl yaşamış, yaşamış ama sor bakalım ne yapmış, ne etmiş...

İnsana uykusuz geceler uzun gelir, sevgilinin yanında saatler dakika gibi geçer.

Zaman düşmanımızdır; ihtiyarlatır, yıpratır, öldürür.

Japon şiirinde zamanla ilgili bir tem de insanda yaştır. Genel olarak Japon şiiri, insanda yaşı ve yaşlılığı iyi sayar. İnsanın yaşlısı kıymetlidir. Yaşlanmaya imrenen şairler göreceksiniz. Birkaç şiir de ihtiyarlığın kepezeliğinden bahsediyor. İnsanda yaşı kötümserlikten çok iyimserlikle karşılayan Japon şiirinde, aile terbiyesi, aile büyüklerine beslenen saygı ve çırak-usta ilgilerinin çok önemli etkileri olsa gerektir.

IV.

YER

Japon şiirindeki yer, şairin kafasındaki dünyadan çok, içinde yaşadığımız dünyadır. Her ülkede bulunabilen kulübe, çardak, ev, tapınak, bahçe, havuz..., Japon şiiri için bazan tem, bazan dekor olur.

Buna rağmen, Japon şiiri dünya içinde anavatanı Japonya'dan da izler taşımaktadır. İşte bir Japon köyü; her evin bahçesinde incir var. Şurada pirinç ekiliyor; çalışan kadınların türkülerinden başka, çevrelerinde ne varsa çamur içinde. Şu yanımızdan geçen bizim tapınağın başrahibidir. Pirinçler boy attı; şimdi hasat mevsimidir, tarlalardan ekin türkülleri yükseliyor, herkesin başında bir kasa var. İşte saz çatılı bir çardak, biraz ötede bir bostan korkuluğu, tepedeki dağ tapınağından da çan sesleri geliyor, demek ki akşam olmuş. Biz de doğan çocuklarımızın göbeklerini keser saklarız, ölen annelerimizin saçlarını keser saklarız. Cirite ve NO tiyatrosuna bayılırız. Havalar serinlemeye başladı, bu gece çayhaneye buyurun da yarenlik edelim, olur mu... İşte günlük yaşamamızın topluma ve yere bağlı yönleri.

Klâsik Japon şiirinde en çok geçen yer isimleri arasında şun'arı sıralıyalım: Minume burnu, Sanu tepesi, Saho ırmağı, Kagu dağı, Kasuga kırları, Omi gölü, Suminoye kayalığı, Asahiya denizi, Seta köprüsü, Sado adası, Enjoji tapınağı, Kikyo ovası...

MODERN JAPON ŞİİRİ

Tanka, Haiku ve benzeri formlarda küçücük yapıları ve gelenek olmuş özellikleriyle, Japonya'da yüzyıllarca saltanat kuran klâsik şiir, büyük ustaların elinde birgün öyle yüksek bir gelişmeye erişti ki, XIX. yüzyılın sonlarına doğru, Japon şairleri artık şiir yazmak değer mi değmez mi diye düşünmeye ve aralarında tartışmaya başladılar. Bu durum biraz da klâsik Türk şiirinde altın devri olan XVI. yüzyıldan sonra Tanzimat'a kadar süregelen divan şiiri durgunluğunu andırır.

Söyleyeceğini söylemiş, erişebileceği yüksekliğe erişmiş

klâsik Japon şiiri, Japon şairlerini yabancı formlar ve yabancı şiir imkânları aramaya götürdü. İşte modern Japon şiirinin doğuşu, şairlerin bu yabancı ufuklarda aranıp-taranmalarından doğdu.

1882'de Shin-tal-shi-sho (Yeni Biçimde Şiirler Antolojisi) adlı bir eser basıldı, kitabın önsözünde şunlar söyleniyordu: "Otuzbir hecenin (Tanka), küçücük titreşimi içinde anlatılan bir düşünce, ufak bir donanma fişegi, ya da kısacık ömürlü bir yıldız kaymasından başka birşey değildir. Buna karşılık, düşünce ve duygularını daha başarılı bir zincir düzeninde anlatmak isteyen ve istediğini deneyen şair, tabii artık o kadar küçük bir titreşimle yetinemiyecektir." Bu küçük antoloji, gerek önsözü ve gerek içindeki şiirlerle, zaten artık Tanka ve Haiku ile dünyamızın çağdaş hız ve değişkenliğinin doğurduğu karmakarışık ve çeşitli duyguların anlatılamıyacağına akıl erdiren aydınlar arasında çok büyük bir ilgi ve heyecanla karşılandı.

Bu küçük antolojide kalburüstü Avrupalı şairlerin Japoncaya çevrilmiş şiirleriyle, iç ve dış yapıları bakımından bu batılı şiirlere benzer modern Japon şiirleri bulunuyordu.

Bu kitap, kısa zamanda Japon şairlerinden pek çoğunu batılı şiiri formlarına tutkun olmuş bir kılığa soktu. Ama batıyı iyice tanıyan ve davranışlarında daha temkinli olan çok ileri aydınlar, Japon şiirindeki bu kuvvetli akımda ilerde şairleri şaşkına çevirebilecek bir doğu-batı çarpışmasının tehlikelerini de sezinliyorlardı.

Bu çağın önemli yazarlarından Kunikida Doppo, şunları söyler: "Sıska göğsümde, birbirini yenmek için iki türlü fikir ve duygu çarpışıp duruyorlar, bunlardan biri bana gelenek yoluyla geçen doğulu yönüm, öbürü de öğretimle sonradan elde ettiğim batılı yönüm... William Wordsworth'ü okurken de, eski Tanka'larımızı okurken de anlatılamıyacak duygular içindeyim."

Japon şiirinde bu batıya yönelik o sıralarda Japonya'ya romantik İngiliz şairlerini tanıttı; gençler arasında Byron, Shelley ve Keats öyle büyük bir hayranlık yarattı ki, bazı genç şairler, romantiklerin ömürlerindeki kısalığa bile imre-

nip, tanınmanın yolu genç yaşta ölmektir diyerek harakiri ettiler.

Romantik akımı besleyen bir davranış da 1897 yılında şair Shimazaki TOSON'dan geldi. Wakanashu (Fidanlar) adlı şiir koleksiyonu ile çok yeni kılıktaki, çok sıcak bir insanlık sevgisi ve hür yaşayış anlatan şair 1900 yıllarına doğru Japonya'da romantiklerin zirvesi oldu.

1905 yılında Dr. Ueda bir batı şiiri antolojisi düzenledi. Antolojideki Avrupa'lı şairlerin çoğu da Fransız sembolistlerindendi. Bu kitapla sembolizmi tanıyan genç şairler, o günlük konuşmalarımızdaki basit kelimelerle şiirin anlamı üzerine serilen kara gölgeli perde modasını günümüze kadar sürdürüp getirdiler. Etkileri küçümsemeyecek romantikler arasında en önemlileri Paul Ford, Paul Verlaine ve Émile Verhaeren oldu.

1907-1910 yılları arasında şiirde konuşma dili günden güne güç kazanan bir moda oldu, genç Japon şairleri, Verlaine'in sembolizme bağlı retoriklerini küçümsemeye başladılar ve estetiği düşman saydılar, ama ne kadar çalıştırlarsa gene de şiirin kılık-kıyafetindeki düzenden doğma o estetiği yeniden yaratamadılar.

Gene bu sıralarda, bu geçiş devresinin tadına uygun gelişlerinden ötürü natüralist yönlerinin çekiciliği Japonya'da Yeats, Hoffmannstal, Schlaf ve Holtz..., gibi yazarların tanınmalarına yol açtı.

Bu çağın şairleri, şiirde yapı ve teknik bakımından acele ettiler ama, çalışmalarında kendilerini kurban edercesine ateşliydiler. Felsefeden habersiz ve çevrelerini iyi tanımamış birkaç şair de Byron, Wilde ve Baudelaire'den sonraki insanlığa aykırı Diabolic Ekol'ün temsilciliğine özendi durdu.

Batıya yönelmiş bu geçiş devrinde Avrupa'lı yazarların her davranışı genç Japon şairlerini kendine bağladı; yerli Don Quixotos'lar, Hamlet'ler türedi, "kutsal aşk" ı yüzünden yerini-yurdunu, eşini-dostunu, çocuğunu-bırakıp dı-

ŝarlara g    edenler oldu... Bütün bu etkilerde Fransız ve İngiliz edebiyatının öncülüğü meydana geldi.

Birinci Dünya Savaşından sonraki yıllarda, demokrasinin dünya çapındaki yaygınlığı Japonya'ya kadar ulaŝtı. Konuşma dilinde serbest nazım, şiirdeki artistik yönü kısa zamanda ortadan kaldırdı, genel konuları ile demokrat ve babacan Amerikan şairi W. Whitmann, Japonya'da bu sıralarda tanınmaya başladı.

Savaş sonrasının getirdiğı yalnız bununla kalmış olmuyordu, sonu -izm'le bitenlerden dadaizm, fütürizm, proletaryanizm..., hepsi ard-arda boy gösterip Japon şiiri üzerinde yıkıcı etkiler yaptılar.

Konuşma dilinde serbest nazım dışardan çok kolay gibi görünmesine rağmen, aslında dil müziğine dayanan müthiş zor bir şiir formuydu. Yukardaki sistemlerin hepsi bu konuşma dilinde serbest nazma dayanıyor, fakat çok zaman şiir değil de, monoton bir nesir yaratabiliyorlardı.

şiiri nesre yaklaŝtıran bu   alıŝmalar, Japon şiirine realizm ve dinamizmden başka bir değer kazandıramamıŝtır. Bu güçlükler içinde şiir yönünü kaybeden Japon şiiri i in birçok uyanık şairler bir   ıkaryol aramaya koyuldular, bu şairlerden en tanınmışları Hagiwara SAKUTARO ve Nishiwaki JUNZABURO oldu.

Ge is devrinde 1930'a kadar Avrupa'lı şairlerin kullanılmıŝ fikirlerini ve yıpranmıŝ duygularını yapmacıklı bir düzende tekrar edip duran Japon şairleri, artık şiir sanatı üzerine titizlikle eğilip, şiir nedir, şiir ne olmalıdır..., gibi temel soruları incelemeye koyuldular. Yabancı şiir anlayışlarının ve edebiyat ekollerinin hepsi gözden geçirilip eleŝtirildi, tartışma konusu edildi. Bütün bu çalıŝmaların doğurduğu durulma çağında, 1930'dan sonra Japonya'da bellibaşlı bir şiir ekolü kuruldu. şiirde herşeyden önce, müziğe önem veren, daha çok subjektif ve romantik olan birinci ekolün kılavuzluğunu Hagiwara SAKUTARO; objektif, imajist ve kozmopolit karakter-

de olan ikinci ekolün kılavuzluğunu da Nishiwaki JUNZABURO yapıyorlardı.

Hagiwara SAKUTARO'ya göre, şiir bir kelimeler müziği, lirizm de şiirin en önemli unsurudur. Hagiwara SAKUTARO, şiirde müziği gerçekleştirebilmek için gelenek olmuş şatafatlı kelimelere özenmedi, daha çok; serbest nazımın içine konuşma dilinin müziğini yerleştirmeye çalıştı. Ona göre, toplum anlasın diye yazılanlarla ancak üçüncü sınıf bir nesir olabilen manzumeler meydana getirilebilir ve bunların şiirle ilgisi bulunamazdı. TSUKİ Nİ HOERU "Ay Işığında Haykırış" adlı eserinin günümüze kadar ulaşan çekiciliğinin başında, anlatım gösterişinden uzak bulunuşu gelir. Hagiwara SAKUTARO, günlük konuşma Japoncasında dilin ana özelliğinden doğma benzeri bulunmaz bir müzik keşfetti, bu müzik, bu ritm, bütün müziği sembolik kelimelerin yapmacıklı gürültüsünden doğan klâsik Tanka'nın müziğinden -ona göre-, bambaşkaydı.

O şiirde subjektif düşünceleri gerekli sayardı. Öbür ekolü bu eksikliğinden dolayı kusurlu bulur, fakat serbest nazımın kuruluşundaki hizmetlerini de inkâr etmezdi. İmajist e-kolde gördüğü diğer önemli bir yakışsızlık da lirizmi küçümsemeleri veya başaramamalarıydı, şaire göre, İmajistlerin bu eksikliği, romantik ruh karşısındaki bilgisizlikleri veya çok-cukça aldırma-zlıklarıydı.

Hagiwara SAKUTARO'nun serbest nazım ve konuşma diliyle Japon şiirinde bütün sembolist elemanları modern Fransız şiirindeki ölçüde Japon şiirinde yaratabilen ilk şair olduğu kolayca söylenebilir. TSUKİ NO HOERU, bu bakımdan gelecekteki Japon şiirine yol gösteren, kılavuzluk eden bir eser olarak kaldı.

Herşeyden önce müziğe önem veren bu ekol, subjektif, duygusal, romantik yönleriyle Japon vatanseverliğine de uygun düşünüyordu, bu yüzden son dünya savaşı patlayınca, nas-yonalist özellikler göstermeye de başladı.

ler) dergisinin yayınlandığı 1927 yıllarında sahneye çıktı.

Bu şair, şiirde önce, duygulu her insana seslenebilen bir amacın bulunmasını ister. Ona göre, bunun yanında beş duy-guyu işleten dış görünüşler büyük bir önem taşımazlar. Bu konuda kendisi şunları söylüyor: "Her yönde değişen ve ge-ligen varlıkların çokluğundan ötürü, günlük deneyişlerimizin dünyasında sonsuzluğu bir türlü göremiyoruz. İşte bu engel-ler içinde bir-iki pencere açmadıkça, birkaç ağacı kesip de-virmedikçe sonsuzluğu görmemiz olacak iş değildir. Varlık-ları kendi özellikleri içinde oldukları kılıfta görebilmemiz için biraz da olsa yaşamının o basbayağı bağıntılarıyla ilgimizi kesmemiz gerekmektedir..."

Bu şair, değişiklik ve yenilik peşindedir; şurada dokuları açar, burada durumları değiştirir, bağıntılı düzen içinden bir-kaç elemanı alıp çıkarır, bir düzene bazan değişik elemanlar veya faktörler katmaya çalışır... Bütün bu çabalamalar onun şiirlerine dokunsan patlıyacak veya dağılacak ağırlıklar yük-ler. Ama bu ağırlığın amacı o patlama ve dağılma yolu ile okuyucunun sonsuzluğu anlıyabilmesini sağlamaktır. İşte bu yönü ile Nishiwaki JUNZABURO, realite ile ilgisi bulunmayan bir hayal ve rüya âlemine, daha doğrusu sürrealizme sapar, hattâ zaman zaman otomatik şiir yazma metodunu bile dener, onun şiirlerindeki imaj sürprizleri de işte bundan doğar. Şiir bu duruma gelince artık onda net bir hayat görüşü, bir sa-nat teorisi, bir estetik sistem aramak boşuna olur. Ayrıca bu kılıktaki şiirde anlam aramak da yersizdir. Bunlara rağ-men bu şiirlerde kozmos halinde de olsalar çok saf şiir un-surları bulmak da mümkündür. Bu şairin, şiiri enteresan kıl-ma yolundaki çalışmaları ne kadar ilgi çekici olursa olsun, şi-i ri insan yaşamasında uzaklaştırdı, onu bir süs kılıfına soktu. Kendisi şunları söyler: "En iyisi, hiçbir şey düşünmemektir. Yapmamız gereken şey yaşamakta bir anlam aramak veya duymak değil, içimize dışardan giren özet duyguyu olduğu gi-bi kabullenmektir. Yaşamak felsefesi yapacağımıza basit bir renk, hayal ve ışık dünyasında yaşamaya bakalım. İşte ya-sa-manın o kayıtsız dünyasından bir şiir dünyası çıkarmak marif-et'tir."

Nishiwaki JUNZABURO ve İmajist grup, o yıllarda basın-da görülen şiir ve edebiyat dergilerinin pek çoğu tarafından da destekleniyordu. Bu dergilerin çıkışlarında yalnız Japon-

ya'daki faktörler değil, o çağlarda diğer bütün ülkelerde de kendini kuvvetle gösteren değişme ve yenileşme modası da etkiliydi. Bu modayı Japonya'da canlandıran ve o devir Japon şairlerinin başını döndüren yabancı sanatçılar arasında en önemlileri şunlar oldu: Paul Valéry, Jean Cocteau, Max Jacob, Paul Morand, André Salmon, Blaise Cendrars, Philippe Soupault, Louis Aragon, Paul Eluard, Raymond Radiguet, T. S. Eliot, James Joyce, D. H. Lawrence, Gertrude Stein, Aldous Huxley, Richard Aldington, Ezra Pound, E. E. Cummings, Wyndham Lewis...

Şair Haruyama YUKIO, moda etkisindeki o devir tablosunu şöyle çiziyor: "Bu öyle bir çağdı ki, her şairin cebinde sokaktan toplanmış kadar çok L'Esprit vardı. Herkes bu L'Esprit bolluğundan gına getirmişti..."

Pasifik savaşı başladığı zaman, bu İmajist şairler de nasjonalist oldular, modern Japon şiirinin bütün umutlu tomurcukları bir yana bırakıldı, Japonlar Rus Japon savaşındaki asker türkülerine döndüler.

Savaş sonunda Japonya teslim oldu ve XIII. yüzyıldaki başarısız Moğol istilası bir tarafa, tarihte ilk defa işgale uğradı. Atom bombası yüzünden Japon milletinden çok Japon imparatorluk soyu ortadan kalkar diye bu kayıtsız-şartsız teslim kabul edilmiş olsa gerektir. Japonların hemen hiçbirisi savaşta yenildiklerini kabul etmezler, savaş sırasında ufak tefek Pasifik adalarında bulunan küçük Japon birliklerinden bazılarının toptan harakiri etmeleri veya teslimi kabul etmiyerek balta girmemiş ormanlara sığınmaları Japon hükümeti için problem oldu ve anavatanında acıklı sonuçlar doğurdu. Japon imparatorunun işgal kuvvetleri kumandanını ziyaret etmesini protesto etmek için bir parkta ikibin Japon birden harakiri etti.

Aşırı batı hayranlığı ile milli benliğini kaybeden, çok azınlık bir kozmopolit aydın zümresi bu savaş sonrası kayıtsız-şartsız teslimi Japon militarizminin cezası saydılar. Öbür yanda Japonların büyük çoğunluğu ve kalburüstü şairleri bu yeni durum karşısında en iyi davranış olarak susmayı kabul ettiler. Yerli edebiyat tarihçileri, teslimden sonra Japon şiirinde Alman işgali sırasındaki Fransız şiirinde beliren karşı-

koyma görülemezse bunda Japon şairlerinin hiçbir günahı yoktur diyorlar, onlara göre Fransız şairleri bu feryadı sığındıkları dost ve komşu ülkelerde yükseltebilmişler, anavatan-dan ayrılmayı akıllarına sığdıramıyan Japon şairleri için böyle elverişli bir durum olamamıştır. Japonlar, anavatandaki kader-kismete toptan katılma yolunu seçmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşından on yıl sonra bile, modern Japon şiiri 1930 yıllarındaki seviyesine düşmüş bulunuyordu. Savaş sonrası Japonya'sında, politik, sosyal ve kültürel sistemlerde korkunç değişiklikler ve karışıklıklar meydana geldi. Demok-rasinin topluma uygulanışı belki büyük bir başarı sayılabilir ama, Japon şiiri bu demokrasiden belki de hiçbir şey almadı. Sanattan çok, yeni düzende yerini bulmaya uğraşan şairler, şiiri bir yana bıraktılar ve Japon şiirindeki zincirleme gelişim kop-tu. Yeni düzenin verdiği sarsıntılardan sonra gene kaldığı yer-den geleceğe yürümeye başlayan Japon şiiri, bellibaşlı ekoller olarak gene 1930 da doğan sistemlerin izi üzerinde sayılır.

Savaştan doğma sürekli bir ölüm korkusu altında yetişen genç şairler, teslimle bu korkudan kurtuldular ama, ruhları, bütün savaş sonrası insanlığını saran krizlerden kurtulama-dı. Ölümü unutmak için, gelenekleri bir yana bırakmak paha-sına da olsa yaşama sevincine sarılmaları, ama günün birinde harakiri edip gözönünden çekilivermeleri belki bundan dola-yıdır. Genç şairlerin hiçlik sıkıntılarından kaçıp kendi şiirle-riyle örülmüş sanat hayatına sığınmalarından yeni yeni şiir hareketleri doğdu.

Bugün modern Japon şairlerinden bazıları, şiirin iç yapı-sını dış yapıya feda ederek şekilci şiir yolunu tutuyorlar, ba-zıları konuda mantığı hiçe sayıyor, geleneğe bağlı kalanları, Tanka ve Haiku'yu sürdürmeye çabalyorlar, büyük bir şair çoğunluğu da birşeyler aramaktadırlar. Modern Japon şiiri, analizi çok zor şartlar altında kristalize olmaktan şimdilik uz-zak gibi görünüyor. Buna rağmen, kitabımızdaki örneklerin öncülüğü ile bu yeni yeni şekillenmeye çalışan şiir dünyasının çok önemli birkaç çizgisini daha belirtmeye çalışalım.

Batıya yönelişinden yüz yıl geçmesine ve batıdaki her sa-nat ve edebiyat akımının Japonya'da denenmesine rağmen, modern Japon şiiri, klâsik şiir geleneği ile bağlarını toptan koparmış değildir. Bu belki, Japonların gelenekçi oluşundan, belki şiirin kılık-kıyafetini değiştirip de içeriğini değiştirmeye ya-

naşmadıklarından, belki de klâsik şiir etki ve karakterinden kurtulamayıslarındandır.

Şiirin dış yapısında belirli bir hece kalıbına uymaktan başka bir zorunluluğu olmıyan Japon şiiri, yüzyıllarca süren gelişmesinde yalnız şiirin iç yapısıyla, daha doğrusu kendisiyle uğraştı. Batıya yönelince de serbest nazımdan başka form olarak birşey bulamadı, çünkü kafiye geleneği olmıyan Japoncada Ballad ve Sone garip kaçıyordu. Geriye kala kala batıdaki felsefe sistemleri ile sanat ve edebiyat anlayışları kalıyordu. Yukarda da belirtmeye çalıştığımız gibi, kısa bir taklitçilik devrinde bunları da denediler, ama modern Japon şiirinin doğuşunda bunların tek tek etkilerinden çok, toplu olarak Japonya'da uyandırdığı sentezin harekete getiriciliği etkili oldu. Yalnız yenilik modası peşinde koşan gençler, yeni ve değişik olsun da ne olursa olsun düşüncesiyle birtakım davranışlarda bulundular, bunlardan önemli iz bırakanları çok az oldu.

Batı ile Japonya arasındaki ilgiler, Japon şiirine serbest nazımla birlikte, bir de üç-beş mısradan uzun şiir imkânı getirmişti. Renku ve Haiku gruplarının uzun şiirleri andırması bir yana, klâsik şiir, yalnız bir anda duyulan duygunun en kestirme yoldan anlatılmasını, daha doğrusu çıtlatılmasını amaç edindiği için, Tanka, Haiku ve benzeri nazım şekilleri bu işe yetiyordu. Bunlardan uzun batılı formlar modern Japon şiirine, şiirde bir andan daha sürekli duygular, hayaller ve fikirler olabileceği gerçeğini tanıtmış oldu. Buna rağmen, gene pek çok modern Japon şairinde kestirme söz merakı göze çarpar ve şiirini en uzun tutanları bile batı şairlerine göre daha az geveze sayılırlar.

Modern Japon şiiri de, klâsik şiir kadar tabiat hayranıdır. İnsan ve insan psikolojisi, modern şiirde de ön plânda yer tutar. Dünya görüşü, modern Japon şiirinde de daha çok karamsardır, yalnız bu karamsarlığa son yüzyılın kalabalık şehir yaşayışının etkileri de olmuştur. Modern şiirdeki hiçlik duygusu, yaşama bıkkınlığı, yoksulluktan ve işsizlikten sızlanmalar, gençlik umutlarının dünyanın katı gerçekleriyle karşılaşp kırılmaları..., gene bu kalabalık şehir yaşayışı ve ötedenberi dünya nimetleri bakımından cömert ve doyurucu olmıyan anavatan toprağının değişmez talhiyle ilgili olsa gerektir.

Savaş sonu Japon psikolojisinden yukarda söz etmiştik, kendileri bunu olduğu gibi herkese açıklıyamıyacak kadar temkinli ve terbiyeli olsalar da, Samurai ruhu, modern Japon şiirinde de vardır, örneklerden de sezileceği gibi, Japon şairi, yabancı gemilerin sık sık uğradığı Japon limanlarındaki anavatan kızlarının aşkına güvenemez, Japon şairi turist avlamak için yabancılar önünde şaklabanlık eden vatandaşlarıyla alay eder, Japon şairi, atom bombasından bahsettiği şiirlerde açıktan açığa ısyan korkusuzluğundadır.

Modern Japon şiirinin önemli bir konusu da, savaş sonu insanlığını, o günlere kadar görülmemiş sarsıntılarla sarsan çağdaş buhranlardır. Japon şairleri bu acıları dile getirirken ya insanlık sevgisine sarılıyorlar, ya da sürrealizme sığınıyorlar.

Gelecek günlerin insanlığa ve insanlık içindeki Japonya'ya neler getireceğini Tanrı bilir. Yalnız şurası belli ki, dünya yuvarlağımızı altın bir defne halkasıyla saran şairler içinde, Japon şairlerinin payı, dün olduğu kadar yarın da büyük olacaktır.

III.

Ö R N E K L E R

(303 Şairden 720 Şiir)

I.

İmparator NINTOKU

(313-399)

1.

Yüksek çatısına çıkıp köşkümün
Şöyle bir göz atınca sağa-sola
Tüten dumanlar oluyor gördüğüm
Demek ki vatandaşlarımın
Mutfak keyiflerine diyecek yok.

(A. W.)

II.

İmparator SHOTOKU

(572-621)

2.

Karısının o cânım
Kollarında uyurdu
Evinde olsaydı zavalılık
Varmadan menzile ölüp kalmış işte
Ona burada çimenler yastık.

(İ. - O.)

III.

İmparator JOMEİ

(593-641)

3.

Bağırır durur akşam oldu mu
 Ogura dağının erkek geyiği
 Sesi-soluğu nedense
 Çıkamaz olur geceleri
 Uyur da ondan mı acaba?..

(İ. - O.)

IV.

Prenses OKU

(VI. Yüzyıl)

4.

Kardeşimi Yamato'ya
 Uğurlamak için
 Dikildim durdum öyle
 Sabah çiğinden ıslanıncaya kadar
 Gecenin derinliklerinde.
 O ıpıssız sonbahar dağlarını
 İnsan yolda iki kişi de olsa
 Öyle aşıp gitmesi kolay değil
 Nasıl geçecek onları
 Kardeşim tekbaşına...

(İ. - O.)

ANONİM

(VI. Yüzyıl)

5.

Yüce dağlar
 Ve deniz.
 Biri oldum olası dağ
 Dağ-taş işte,
 Öbürü oldum olası deniz.

Başka şey olacakları da yok.
 Ama insanoğlu,
 Yani şu
 Uçucu dünyanın insanı
 Çiçek gibi birşey...

(A. W.)

6.

Ay batarken dağın kıyısından
 Titreşiyor
 Balıkçıların ışıkları
 Engin ve karanlık denizde
 Uzaktan.
 Gemileriyle geceyarısı yolalan
 Sanırdık ki yalnız bizleriz
 Ama kürek şırıltılarını
 İşitmekteyiz
 Bizden ötelerde uzaktan.

(İ. - O.)

7.

Kış gidip te
 Bahar geldi mi
 Yıl yeni ay yeni
 Ama ihtiyarlıyor insan.
 Herşey yeniyken iyi ama
 İnsan için mesele başka
 Yalnız o var eskisi iyi olan.

(İ. - O.)

V.

Fujiwara no KAMATARI
 (614-659)

8.

Benim oldu Yasumiko
 Benim malım oldu;

12.

İşin antıkası
 Sake içmediği halde
 Akıllılık taslamasıdır insanın
 Ah o ne taklitçi
 Ne taklitçi maymundur o, ne...

(İ. - O.)

VIII.

Kasa no KANAMURA
 (VII. Yüzyıl)

13.

Shiotsu dağına doğruldum diye
 Tökezlemesin mi bindiğim at
 Hayırdır inşaallah ama
 Şuna yormalı, demek ki
 Evde beni bir özleyen var.

(A. W.)

IX.

Prences DAIHAKU
 (VII. Yüzyıl)

14.

Nasıl aşabileceksin
 Böyle yalnız başına
 Sonbahar dağını sen
 Neler çekmiştik geçerken bir zamanlar
 Hem de yol boyu ikimiz birlikteyken...

(A. W.)

X.

İmparator TENCHİ
 (VII. Yüzyıl)

15.

Aydınlık sonbahar tarlalarında

Biçilecek ekinlerin bekçisiyim
 Yatıp kalktığım çardağın üstü
 Sazlarla kaba-saba örtülüvermiş
 Gecenin çiğinden sırsıklam yenlerim.

(H. H. H.)

XI.

Prens YUHARA
 (VII. Yüzyıl)

16.

Neyliyeyim böyle yâri
 Ay'da yetişen
 Erguvan ağacı gibi
 Gözümlle görebiliyorum ama
 Elimle dokunamıyorum ki...

(C. H. P.)

17.

- Ay Tanrısı'nın ışığından
 Gel sevgilim, gel bana
 Dağ duvarları yok ya bizi ayıracak
 Yol uzun değil ya.

- Ay Tanrısı'nın ışığından
 Yol açık ve aydınlık ama
 Öylesine körüm ki sevdadan
 Anlıyorum ki erişemiyeceğim sana.

(İ. - O.)

XII.

Yamabo no AKAHITO
 (VIII. Yüzyıl)

18.

Çekti gitti koç yiğitler
 Av avlayıp ün almaya

Tertemiz kumsalın üstünde
Hanımlar da salına salına
Kırmızı eteklerini sürüyorlar.

(A. W.)

19.

Elimden geleydi de sonbaharın
Buz gibi sabah soluğu içinden
Şimdi tam Sanu tepesini
Aşmakta olan efendime ben
Bir paltocuk verebilseydim.

(A. W.)

XIII.

Otomo no YAKAMOCHI
(? - 785)

20.

Shibutani yolunu
Tutturduğum şu kıyıda
Ay ışığı olaydı ne hoş olurdu
Bekle atım, bekle biraz,
Bir parça...

(İ. - O.)

21.

Dur gidip te şu
Bambu çitin haline
Bir bakayım dediğim
Aslında bahane idi
Ben seni görmek istemiştim.

(C. H. P.)

22.

Şu rüyalarda buluşmalar
Ne dertli ediyor insanı
İrkilip uyanıveriyorsun

Yokluyorsun dört bir yanı
Elne dokunacak ne in ne cin var.

(A. W.)

23.

Kapıyı açık bırakmak olacak
Akşam olunca ilk işim
Sonra da
Rüyalarımda gelip beni
Bulacağını söyleyen bekliyeceğim.

(C. H. P.)

24.

Kısa bir andı
Birlikte kaldığımız
Beş-on dakika ancak
Ve inandık ki sevdamız
Bin yıl ömürlü olacak.

(K. R.)

XIV.

Rahip MANSEI
(VIII. Yüzyıl)

25.

Neye benzetsem şu hayatı
Bir kayık işte
Demiralmış sabahleyin
Ve gözden kaybolmuş
Ardında iz bırakmadan.

(A. W.)

XV.

Bn. KASA
(? - 733)

26.

Rüyada kendimi

Kılıç kusanmış gördüm
Neye yormalı acaba?..
Demek ki... demek ki...
Kavuşacağım sana.

(A. W.)

27.

Çanlar herkesi
Uykuya çağırıyor
Ama sen girdin gireli
Benim aklıma-fikrime
Uyuyamıyorum ki...

(İ. - O.)

XVI.

Kakinomoto no Asomi HITOMARO
(? - 734)

28.

Şu yatağa yatıp ta hani
Bütün gece düşünmesi vardır ya
Ah öyle sıkar, öyle sıkar ki beni
Gece öyle uzun gelir ki insana
Yabanî sülünün kuyruğu sanki.

(H. H. H.)

29.

Gökyüzü okyanusunda
Buluttan dalgalar yükseliyor
Ve ay gemisi
Yol almada tek başına sanki
Bir yıldız ormanı ortasında.

(A. W.)

30.

Bir türlü kocamayan gökte
Sürlünüp duruyor akşam sisleri

XVII.

Rahip HAKUTSU
(VIII. Yüzyıl)

35.

Ey taş evin yanbaşında
Dikilip duran çam ağacı
Ben sana baktığım anda
Yüzyüze gelmiş gibi oluyorum
Eski çağların insanlarıyla.

(A. W.)

XVIII.

Kuratsukuri no MASAHIITO
(VIII. Yüzyıl)

36.

Evvelsigün görmüştüm ya.
Dün de gördüm seni
Bugün de gördüm ama
Yarın da yarın da
Görmek istiyorum.

(A. W.)

XIX.

Bn. Otomo no SAKANOE
(VIII. Yüzyıl)

37.

Nafiledir, inceciktir
Sevdiğimin urbası
Ey Sao'da esen rüzgâr
Öyle soğuk soğuk esme bari
O eve erisinceye kadar.

(C. H. P.)

38.

Geleceğim dersin

Gelmezsın

Gelmiyeceğim diyorsun şimdi de

Öyleyse bekliyeceğim seni

Anlıyor muyum artık seni, ne dersin...

(K. R.)

39.

Sevdanın saklısı

Yazın kırlarda

Çalılar arasında açan

Bâkire zambağı kadar

Yürekler acısı değil de ne...

(A. W.)

40.

Seni benden, beni senden

Ayıranlar eller oldu

Gel efendim, gel beyim, gel

Elin dedikodusunu

Dinleme, düşünme hiç sen.

(A. W.)

41.

Ey dost

Seninle içtikten sonra

Erik çiçekleri yüzen kadehlerden

Ağaçta kalanlar da dökülse

Uğurlarola...

(İ. -O.)

XX.

Abe no MUSHİMARO

(730 - 770)

42.

Karşısına oturup ta

O seyrine doyamadığım

Sevgilim var ya hani
Ondan bir soluk ayrılmaya
Akıl erdiremiyorum doğrusu.

(A. W.)

XXI.

Takechi no KUROHITO
(730 - 770)

43.

Mikawa'da Futami yolunda
Öyle zor oldu ki ayrılığımız
Güçlük belki de işin aslında
Sevgilimle benim ayrı değil de
Bir tende iki can oluşumuzdan.

(A. W.)

XXII.

İmparator JITO
(VIII. Yüzyıl)

44.

Eh, bahara da uğurlarola
Yazın eli kulağında sayılır
Baksana şöyle Kagu'ya doğru
Dizi dizi havalandırılan urbalardan
Bembeyaz kesilmiş tepe-bayır.

(H. H. H.)

ANONİM

(VIII. Yüzyıl)

45.

Kasuga'da Mikasa tepesinden
- Yiyip içip eğlenirken biz -
Ay kayığının yükseldiğini

Kadehlerdeki
Akisten görmekteyiz.

(İ. - O.)

46.

Gizli gizli çekiyorsan
Eziyet değil de ne sevda
Sanki neden açığa vurmaysın
Ayın çıkıveriş gibi
Dağın arkasından.

(İ. - O.)

47.

Şu koskoca dünya bile
Tükenebilir kazıla kazıla
Bu dünyada
Sonuna erişemediğimiz
Yalnız sevda.

(İ. - O.)

48.

Bambu pancurlar arasından
Gel sevdiğim, gel bana
Annem sorarsa, ne o, diye
Hiiiç, derim; rüzgâr esiyordu da...

(İ. - O.)

49.

Bu sabah
Taramıyacağım saçlarımı
Senin âşık kolun
Ey yastığım
Onların altında uzanmıştı.

(İ. - O.)

50.

Gökyüzünde

Bulutlara yakın çakan
 Şimşek gibisin
 Korkuyorum seni görünce
 Görmeyince de üzülüyorum.

(A. W.)

51.

Yazıldın bu yıl asker ocağına
 Oldun bir sınır bekçisi
 Geçirdin keten urbayı sırtına
 Eskiince omuzların, erkekçiğim,
 Sana onları kim yamar, kim diker ki...

(İ. - O.)

52.

Ama ne zaman
 Elime alsam sazımı
 Bir hıçkırıktır sökün ediyor
 Acaba sazın içine
 Bizimki mi saklanmış ne...

(A. W.)

53.

Yolcuların geceliyecekleri
 Kırlara çiğler düşerse
 Ey gökteki turna sürüsü
 Ne olur kanatlarınızla
 Yavrumu sarıp-sarmalayın.

(A. W.)

54.

Bırakalım benden hoşlanmadığını
 Eh iyi ya, n'apalım..., ama
 Görmeye de gelmiyecek misin yani
 O çiçek açmış baştanbaşa
 Bahçemdeki portakal ağacını?..

(İ. - O.)

ANONİM
(IX. Yüzyıl)

55.

Feryat-figan
Ağustos böceğinde
Sevdadan yanıp-tutuşmalar
Kavrulur da aşktan pervane
Ne sesi, ne soluğu çıkar.

(K. R.)

56.

Bekledim bekledim
Erkeğim gelmedi
Neye yarar ötmesi bülbülün
Çiçekli dal
Kırıksa sanki...

(K. R.)

57.

Uçuyor yabanî kazlar kanat kanada
Silüetleri yüksek
Ve beyaz bulutlara karşı,
Öyle net ki sayabiliyorum onları
Sonbahar gecesinde ayın altında.

(K. R.)

XXIII.
Prenses Kîî
(IX. Yüzyıl)

58.

Karu gölünün kıyılarında
Süzülüp duruyor yaban ördekleri işte
Sen de öyle yapayalnız
Uyuyup durma artık

Su kenarındaki incecik otlar üstünde.

(İ. - O.)

XXIV.
NARİHİRA
(825-880)

59

İyice biliyordum ki günün birinde
Bu yoldan aşağı inmem gerekecek
Ama o günün birinin
Bugün olacağını
Hiç düşünmemiştim nedense.

(İ. W. F.)

XXV.
Bn. Ono no KOMACHI
(834-880)

60.

Kayaların üstünde söyle
Yolcu işi biraz kestirdim
Ama soğuktan her yanıma buz olmuş
Bana yosundan elbiselerini
İğreti de olsa vermelerini isterdim.

(A. W.)

61.

Uzun ve bunaltıcı yağmur altında
Nasıl silinir giderse renkleri çiçeklerin
O yalnız geçirdiğim upuzun yıllarda
Boşuna harcandı gitti işte
Neyim var neyim yok; gençliğim, güzelliğim.

(H. H. H.)

XXVI.

İmparator YOZEİ
(Saltanatı 877-884)

62.

Yüce Tsukuba bayırlarından
Yuvarlana yuvarlana
Minano ırmağı
Derlemiş toplamış en son kendini
Derin, durgun bir gölde, aşkım gibi.

(K. R.)

XXVII.

İmparator UDA
(IX. Yüzyıl)

63.

Bekler durur
Limanın ağzını
Beyaz bir balıkçıl
Bir dalga köpüğü imiş te
Kaçıp donmuş sanki.

(K. R.)

XXVIII.

Bunya YASUHİDE
(IX. Yüzyıl)

64.

Ağaçmış, çayır-çimenmiş,
Günü gelir atar rengini
Ama şu koca denizin
Dalgadan çiçekleri
Hiç sonbahar görmüş değil.

(A. W.)

XXIX.

Abe no NAKAMARO
(IX. Yüzyıl)

65.

Bak bak şu parıl parıl

Doğan ay var ya hani
 Bu, Kasuga'da, yani bizim köyde
 Mikasa tepesinin ardından
 Yükselen ayın ta kendisi.

(H. H. H.)

XXX.

Ono no TAKAMURA
 (IX. Yüzyıl)

66.

Ey balıkçı, benim yerime sen hadi
 Evde kimim var kimim yok hepsine
 Böyle tek başıma ta uzaklardaki
 O küme küme uzanan adalara doğru
 Yelken açıp yola koyulduğumu anlatıver, emi...

(H. H. H.)

XXXI.

Rahip SOSEI
 (IX. Yüzyıl)

67.

Söz vermişti bana
 Hemen geleceğim demişti
 Bekledim göz yolda, kulak kırıgıta
 Gele gele ay oldu gelen
 Ah, o yok görünürlerde.

(H. H. H.)

XXXII.

SADAKATA
 (IX. Yüzyıl)

68.

Bilseydin seni nasıl sevdiğimi
 Hiç bana gelmez olur muydun

Gizli gizli gelip görmeye beni
 Dunlarım bir kerecik olsun
 Acaba kımıldatmıyacak mı seni?..

(H. H. H.)

XXXIII.

KANESUKE

(IX. Yüzyıl)

69.

Onunla ne zaman karşılaştığımı
 Şimdi çok merak ediyorum doğrusu
 Demek ne var ne yok hatırımdan çıktı
 İzumi ırmağı kıyısında, içimde aynı duygu
 Özlüyorum gene onunla karşılaşmayı.

(H. H. H.)

XXXIV.

Oshikochi no MITSUNE

(IX. Yüzyıl)

70.

Bu sabah düşen yılın ilk çiği bu
 Krizantemlerim içinde
 Beyazlarını araştırırken
 Çiçekleri kırıktan ayırdedip te
 Şudur işte diyemem doğrusu.

(H. H. H.)

XXXV.

Ki no TOMONORI

(IX. Yüzyıl)

71.

Şu güneşli bahar gününde
 Kiraz çiçeklerinin halini

Dert ediniyorum kendime
Neden dallarda kalamazlar ki?
Sağanakta neden düşerler yere?..

(H. H. H.)

XXXVI.

Mibu no TADAMİ
(IX. Yüzyıl)

72.

Kötü haber tez ulaşır derler ya
Sözüm ona gizliydi âşıkdahlığı
Sakız oldu şimdi onun-bunun ağzında
Benim artık gözden düştüğüm
Ah ümitler..., ağlamalı kana kana.

(H. H. H.)

XXXVII.

ATSUTAKA
(IX. Yüzyıl)

73.

Ah öyle bahtiyardım ki
Onu tanımadığım günlerde
Ama geceli gündüzlü şimdi
Bir üzüntüdür çullanmış gönlüme
Yaşayıp gidiyorum işte...

(H. H. H.)

ANONİM

(X. Yüzyıl)

74.

Bizim seviştiğimizden
Kimin haberi olacak ki...

Yalnız bilse bilse bunu
Şu yastığa benzeyen
Cânım çimenler bilir belki...

(A. W.)

75.

Bir sonbahar tarlasındaki
Mısır püsküllerinin üstünde
Şimşegin gak diye yanıp söndüğü
O kısacık zaman için bile
Elimden gelip te unutamam seni.

(A. W.)

76.

Hep seni düste görmekt
Bel bağladığım umut ama
Bu yüzden bütün geceyi
Gözümü bile kırpmadan
Gecirdim gitti.

(A. W.)

77.

Yolu-yordamı bulunaydı da
 Senin aşkına karşılık
 Değişebilseydim hayatımı
 Şu ölüm dedikleri şey
 Ne kolay olurdu bana.

(A. W.)

78.

Dağ tapınağının
Akşam çanlarından çıkan
Her nağmede
Bugünün de karardığını duymak

Ne acı...

(A. W.)

XXXVIII.

Fujiwara no TOSHİYUKİ

(? - 907)

79.

Çiğler hep aynı gümüş matlığında
Ama söyle, nasıl oluyor da
Bu gümüş renkli çiğler
Ustaca işliyorlar teker teker
O binlerce rengi güz yapraklarına...

(B. H. C.)

XXXIX

Minamoto no MUNEYUKİ

(? - 940)

80.

Çıplak dağ köylerinde
Yılın dört mevsiminden
En ıssızı, en kasvetlisi kış nedense
Çünkü artık ne çimenlerden
Ne de insanlardan o bereketi bekleme.

(H. H. H.)

XL.

TADAMİNE

(867-965)

81.

Rüzgâr estikçe dağbaşında
Bölük bölük bölünen
Beyaz bulutlar gibi.
Hiç senin gönlüne
Güvenilir mi?..

(A. W.)

XLI.

Ki no TSURAYUKİ
(883-946)

82.

Özlemle dopdolu içim
Düştüm yâr yollarına
Bu gece ırmaktan esen
Buz gibi, buz şu rüzgâr da
Ve yağmur kuşları öten.

(R. H. B.)

83.

Renk ayni renk, koku ayni koku
Duygularımı ilk büyüledikleri gibi
Ne yazık ki yok artık yetiştirip-eden
Bu cânım ağaçlı yolu
Olaydı da sevindireydi gözlerimi.

(B. H. C.)

84.

Doğrusu ya evsahibinin
Kafası üzerine söz edemem pek
Ama onun o köhne evinde
Ben bildim bileli erik çiçekleri
Hep öyle tatlı... tatlı kokarlar.

(R. H. B.)

85.

Doğrusu ya köydeki eşim-dostum
Beni nasıl karşılarlar pek bilemem
Ama şu yaşlı eriğin çiçekleri
Gene geçmişteki gibi candan-gönülden
Kokuları ile karşıladılar beni.

(H. H. H.)

86.

Yaz geceleri ben daha
 Yatsam mı yatmasam mı derken
 Gugukçuğun
 Tek bir nağmesiyle
 Gün ağarıveriyor.

(A. W.)

87.

Dertli dertli öter balıkçıl
 Bataklıkta ki kamışlar arasında
 Birşey gelmiş te sanki
 Aklına
 Onu unutmak ister gibi.

(İ. W. F.)

XLII.

Fujiwara no OKIKAZE
 (X. Yüzyıl)

88.

Ne günler, ne aylar geçirdim
 Ama nasıl; boşuboşuna,
 Neyse..., o birşey değil de
 Baharda çiçekleri seyretmeye
 Öyle az vakit ayırdım ki sorma...

(A. W.)

89.

Öt bakalım ey bülbül
 Dinmek bilmeyen bir sesle
 Öt ötebildiğin kadar
 Ama bir yılda iki kere
 Nasıl etsin de gelsin bahar...

(A. W.)

XLIII.

SEMİMARU

(X. Yüzyıl)

90.

Bu dünya için
 Şu yolmuş, bu yolmuş
 Farketmez, çünkü
 Sarayın da kulübenin de
 Sonu hiç...

(A. W.)

XLIV.

Kiyowara MOTOSUKE

(907-990)

91.

Evdeki krizantemlerimin
 Her gün yere damlayıp duran
 O parıl parıl çiğleri
 Acaba kaç yılda
 Birikip bir havuz edecekler ki?..

(A. W.)

XLV.

Bunya no ASAYASU

(X. Yüzyıl)

92.

Sonbahar tarlasının çevresinde
 Kopmuş bir gerdanlık parıldıyor
 Şeffaf çiğ taneciklerinden ötede
 Ve kırıp kırıp bütün mücevherleri
 Hoyrat rüzgâr dağıtıyor.

(İ. W. F.)

XLVI.

Kiyowara FUKUYABU
(X. Yüzyıl)

93.

İrmaktaki sis
Örterek dağın eteklerini
Yükseldi
Sonbahar dağı
Gökyüzüne asılmış gibi sanki.

(A. W.)

XLVII.

Taira no KANEMORİ
(X. Yüzyıl)

94.

Ne kadar zorlasam kendimi
Sevdamı gizlemek için
O yüzümde okutuyor kendini
Ve sorduruyor ona-buna:
"Bir rahatsızlığınız mı var acaba?.."

(İ. W. F.)

XLVIII.

Sugawara MICHİZANE
(X. Yüzyıl)

95.

Hadi hoşçakal diyerek yuvama
Çekip gidince buralardan ben
Ve evimi öyle boş bırakınca
Ne olur ey çatıma komşu erik ağacı
Her bahar çiçek açmayı unutma.

(İ. W. F.)

96.

Rüzgâr doğudan eserken
 Kokularınızı gönderin bana
 Ey erik çiçekleri, emi
 Efendimiz burada yok diye de
 Sakın ha unutuvermeyin baharı.

(R. H. B.)

- XLIX.

Oshikochi no MITSUNE

(X. Yüzyıl)

97.

İlk kırağıdan saklanmış
 Beyaz krizanterler
 Bir tanecik koparmak istesem
 Bulup bulmamak
 Şansa-kadere kalmış.

(K. R.)

L.

Bn. NAKATSUKASA

(X. Yüzyıl)

98.

Ey bülbül
 Senin sesin olmasaydı
 Daha karlar erimediği halde
 Baharın geldiğini
 Nasıl bilecekti dağ kasabası?..

(A. W.)

LI.

Yoshinobu no ONAKATOMI

(X. Yüzyıl)

99.

Yaprakların hiç dökülmediği

Çamlık dağında
 Geyik yalnız
 Sesindeki tondan anlıyor
 Sonbaharın geldiğini.

(K. R.)

LII.

Ono no YOSHİKİ
 (X. Yüzyıl)

100.

Kuytu dağlarda saklanmış
 Çimenler gibi
 Aşkım.
 Tut ki taşmış bolluğu, zenginliği
 Kimin haberi var ki...

(A. W.)

LIII

Fujiwara no YOSHİTAKA
 (X. Yüzyıl)

101.

Ey aşk seni daha tanımadan
 Yaşamak gözümde pek değerli değildi
 Ama şimdi onu herşeyden
 Üstün tutuyorum, iş değişti,
 Dünyada upuzun bir ömür istiyorum.

(H. H. H.)

LIV.

Fujiwara no SANEKATA
 (X. Yüzyıl)

102.

Yalnız onun özlemiyle
 Gönlümde sönmek nedir bilmeden

Alev alev yanan o atesten benim
Acaba neler çektiğimi
O bilir mi dersin?..

(H. H. H.)

LV.

Michitsuna'nın ANNESİ
(X. Yüzyıl)

103.

Hakkın yok değil, gece eni-konu uzun
Yatakta uyku da girmiyor gözüne
Ah etmeler, of çekmeler, gözyaşları
Üstelik bir sürü kuruntu içindesin
Bekle dur bakalım gün ağarsın diye...

(H. H. H.)

LVI.

Korechika'nın ANNESİ
(X. Yüzyıl)

104.

Yooo, sözlerine inanmıyor değilim,
Ama şıp diye değiştiriveriyorlar da
Erkekler akıllarını-fikirlerini hani
İşte sen benden soğumamışken daha
Bugece ölüp gitmek istiyorum.

(H. H. H.)

LVII.

Bn. Akazome EMON

105.

Doğrusu bana artık bu kadar da
Yalancı çıkabileceğini kestiremedim
Yoksa tek başıma hiç tutup ta

Böyle boğuboguna
 Batan ayı seyretmeye gider miydim...
 (H. H. H.)

LVIII.
 Bn. KOSHĠKĠBU
 (X. Yüzyıl)

106.

Ah anam, ah anacığım ah
 Aldı başını çekti gitti
 Öyle uzaklık var ki aramızda
 Günler geçmeli, aylar geçmeli ki
 Erişebilsin sözleri kulağıma.
 (H. H. H.)

LIX
 Bn. İse no OHSUKE
 (X. Yüzyıl)

107.

Nara'da; o eski başkentte
 Bak bu ikinci seferdir ki
 Kırazlar üstüste çiçek açıyor
 Şan şeref ve tazelikten esen
 İmparator sarayından şimdi bizlere.
 (H. H. H.)

LX.
 Sakyo Dayu MĠCHĠMASA
 (X. Yüzyıl)

108.

Çok yazık..., ondan ümit kesmeliyim
 Dayan artık acının türlüüne

Ama şu kader-kısmet kadehini
Kaldırıp içmeden önce
Ah onu bir kere daha görseydim.

(H. H. H.)

LXI.

Gon Chunagon SADAYORİ
(X. Yüzyıl)

109.

Uji ırmağında gözden kayboldu
Yuvarlanıp giden sisler bulutlar
Sabah tazeliğinde beliriyor işte
O tam örüle örüle hani
Sepet yapılacak cânım bambular.

(H. H. H.)

LXII.

Bn. SAGAMİ
(X. Yüzyıl)

110.

Gönlüm kırık, gönlüm paramparça
Gözyaşından sıırıslıklam yenlerim
Çekemiyenlerin fis-kosları bir yana
Artık benim adımın-sanımın
Ağza alındığı yok ki gelsin kulağıma.

(H. H. H.)

LXIII.

Ohye no MASAFUSA
(X. Yüzyıl)

111.

İlerdeki tepenin yamaçlarında
Ne güzel şu çiçek açmış kiraz ağaçları

Sis gelip te şimdi sakın ha sakın
Yakındaki tepeleri kara kara
Sarıp sarmalamaya kalkışmasın.

(H. H. H.)

LXIV.

Fujiwara no MOTOTOSHİ
(X. Yüzyıl)

112.

Nasıl güvenirim ben senin sözüne
O sözler ki sabahtan sabaha
Çimenlerin üstündeki çiğler gibi
Sen hâlâ cevap göndereceksin bana
Sonbaharın gitmesine ne kaldı ki...

(H. H. H.)

LXV

Bn. İSE
(XI .Yüzyıl)

113.

Yeşil söğüdün
Dallarına asılıp kalan
Bahar yağmurunun tanecikleri
İpliğe geçirilmiş
İncileri andırıyorlar.

(A. W.)

LXVI.

Bn. Murasaki SHİKİBU
(978-1031)

114.

Mehtapta dolaşırken

Biri koşup geçti sandım yanımdan
Ama bulutlardı gökte yuvarlanan
Ve yalnız rüzgârdı
Sesi kulağıma gelen.

(I. W. F.)

115.

Ah ay ah..., onunla buluşmamız
Zaten nice yıllar sonu zar-zor olmuştu
Hem yanımda kalmasını öyle istiyordum ki
Ama sen hemen bulutlara gizleniverdin
Erkeğim de aldı başını gitti.

(H. H. H.)

LXVII.

Tsumori KUNIMOTO
(1023-1103)

116.

Bak puslu gökyüzünden
Yabancı kazlar geçiyor
Soluk bir mürekkeple
Yazılmış bir mektuba
Ne de çok benziyorlar.

(A. W.)

LXVIII.

MOROTADA
(XI .Yüzyıl)

117.

Pirinç yapraklarının
İçindeki rüzgâr
Geceyarısı uyandırıyor beni
Ve dağ köyünde uzaktan uzaktan
Geyiğin haykırığını dinliyorum.

(R. H. B.)

LXIX.

Rahip RYOSEN
(XI .Yüzyıl)

118.

Tek başımayım
Çektim gittim kulübemden
Sağa sola bakıyorum ama
Bu sonbahar akşamında
Heryer birbirine benziyor.

(R. H. B.)

LXX.

Bn SUWO
(XI .Yüzyıl)

119.

O bahar gecesini
Senin kolunda yatmakla geçirdim
Bu olmamıştı aslında, rüya idi
Ama gene de ne yazık ki
Arkamdan bir sürü lâf ettiler.

(K. R.)

LXXI.

Rahip Saigyo HOSHİ
(1118-1190)

120.

Tek o "geleceğim," dedi diye
"Pek yakında sana,"
Bekledim durdum onu
Uzun bir ay ve işte
Ay yükseliyor batıda.

(İ. W. F.)

121.

Öbür dünyadaki
Ruhum için benim
Dualarım esirgeme de
Kiraz çiçekleri seriver
Buddha'nın önüne.

(R. H. B.)

122.

Göz açıp kapamalı dünyanın
Çatısı sazdan kulübesi bu
Biryerlerde yaşıyamıyacağıma
Aklım keserse ben de
Yaşamayıveririm olur biter.

(R. H. B.)

123.

En çok şu kocamış ağacın
Üstüne bakıyorum da hani
Çiçeklerde bile bir korku
Daha kaç kere acaba
Baharı karşılarınız gibilerden.

(R. H. B.)

124.

Dileğim şu ki
Baharda, ikinci ayın
Onbeşinci gecesini
Kiraz çiçeklerinin altında
Kapatayım gözlerimi.

(R. H. B.)

LXXII.
TADANORİ
(1143-1183)

125.

Karanlık yapıştı yakama
Ben de bu kiraz ağacını
Kendime mesken edindim
Bugece çiçekler olacak artık
Evsahibim, eşim-dostum.

LXXIII.
Fujiwara no İYETAKA
(1157-1237)

126.

Ağaçlara doğru esen meltemle
Ortalık eni-konu serinceydi ama
Baktım ırmakta yüzenler var
Onları görünce alacakaranlıkta
Mevsim olsa olsa bahardır dedim.

(H. H. H.)

LXXIV.
MASATSUNE
(1170-1221)

127.

Dökülüyor akşam gölgeleri
O dalmış öyle çiçeklere
Ama farkında değil ki
Ağaçlar arasından da
Ay tepenin üstünde.

(R. H. B.)

LXXV.

Dogen ZENJİ
(1200-1253)

128.

Ne renk varsa dağda-bayırda
Ne ses varsa inişte-yokuşta
Hepsi, hepsi ama
Shakamuni'nin biçimi
Shakamuni'nin sesi.

(R. H. B.)

LXXVI.

Gotokudaiji SANESADA
(XIII. Yüzyıl)

129.

Bir gugukçuk sesi geldi kulağıma
Nerden geldi bu ses diye aranırken
Bakınca şöyle havaya doğru
Yalnız ay oldu gözüme çarpan
Kodunsa bul bakalım kuşu.

(H. H. H.)

LXXVII.

Rahip SHUNYE
(XIII. Yüzyıl)

130.

Uzanmış yatarken kederli kederli
Bu ömür kadar uzun gecede
Gün sanki hiç doğmayacakmış gibi
Işığ ı içeri sokmayacaklar diye
Kapıdaki yarıklara bile kızgınım.

(H. H. H.)

LXXVIII.

Prenseler SHİKİSHİ
(XIII. Yüzyıl)

131.

Ben daha yaşarken anlarsam böyle
Gönülcüğümün ölüp gittiğini
Ve sevda acısıyla sararıp solarsam
Ölüp gideyim bari daha iyi
Hem gözüme ne görünüyor ki...

(H. H. H.)

LXXIX.

Gokyogoku YOSHITSUNA
(XIII. Yüzyıl)

132.

Sisli bir akşam içinde
Öter durur çekirge bezgin bezgin
Ortalık da eni-konu serince
Kederli seslerine kulak vererek böceklerin
Kollarımı yastık yapıp uzanmışım öyle.

(H. H. H.)

LXXX.

HİSAKİ
(XII. Yüzyıl)

133.

Minoru'nun ölüsünün
O sakın yüzüne bakıp
Gülümsemeyi denedim ama
Denedim ama
Ağladım.

(M. A.)

LXXXI.

Bn. HORİKAWA

(XIII. Yüzyıl)

134.

Beni hep sevecek mi acaba
 Ne desem bilmem ki...
 Sabaha kadar düşüncelerim
 Karmakarışık oluyor
 Kara saçlarım gibi.

(İ. W. F.)

LXXXII.

Noin HOSHİ

(XIII. Yüzyıl)

135.

Bir bahar akşamı
 Yaklaşırken artık
 Bir dağ köyüne
 Akşam çanlarıydı duyulan
 Ve dökülen çiçeklerdi.

(R. H. B.)

LXXXIII.

Prens İCHİHARA

(XIII. Yüzyıl)

136.

Ey yapayalnız çam ağacı
 Kaç nesil insan tanıdın
 Acaba şimdiye kadar
 Senin o geçkin yaşına hürmetten
 Rüzgârın türküsünde berrak bir ton var.

(İ. - O.)

LXXXIV.
İshikawa KİMİKO
(XIII. Yüzyıl)

137.

Shika'daki balıkçı kızların
Öyle az vakitleri var ki
Deniz otları toplayıp tuz kurutmaktan
Kırkyıldabir çıkarıyorlar
Minicik taraklarını çantalarından.
(İ. - O.)

LXXXV.
Bn. Otome KURAHASHİBE
(XIII. Yüzyıl)

138.

Yolculuk hâli bu, çimenleri yastık edip
Üstünü-başını çıkarmadan yatınca
Olur a kuşağın-filân sökülür de hani
Al sen şu iğneyi de, benim ellerimle
Söküğünü-yırtığını kendin dikiver, emi...
(İ. - O.)

LXXXVI.
Fujiwara no MİCHİNOBU
(XIII. Yüzyıl)

139.

Evet, bilmesine iyice biliyorum
Gün ağardı mı akşamın eli kulağında
Gelgelelim gene de dayanamıyorum işte
Boşuboşuna boyuna ağlayıp duruyorum
Ayrıyız diye iki gözüm iki çeşme.
(H. H. H.)

LXXXVII.

Otomo MIYORI
(XIII. Yüzyıl)

140.

Hanımefendi, bana kalırsa siz
Hep ölmezlik ülkesinde ömür sürmüş
Ve daha da gençleşmişsiniz
Sizi yıllarca evvel
Son görüşümdenberi, bendeniz...

(M. A.)

LXXXVII.

Bn. Nago OKIMARO
(XIII. Yüzyıl)

141.

**Ağlarını
Denize sermek için
Didinen balıkçıların sesleri
Dinle, sarayın odalarına bile
Ulaşıyor şimdi.**

(1. - 0.)

LXXXIX.

OWARİ
(XIII. Yüzyıl)

142.

**Kiraz çiçekleriyle
Yükselince bahar tepeleri
Seyretmesi ne tatlı
Bahar yeşillikleri toplayan
Beyaz kusaklı genç kızları.**

(1. - 0.)

XC.

Gotokudaiji SADAİJİN
(XIII. Yüzyıl)

143.

Şu bülbül
Nerede öttü diye
Bakınırken
Kala kala artık
Gündoğumu ayı kaldı.

(R. H. B.)

XCI.

Ō Fujiwara no SADAİYE
(XIII. Yüzyıl)

144.

Telâş içinde bir küme kiraz çiçeği
Peglerine düşmüş fırtına
Geliyor, geliyor işte.

(H. G. H.)

XCII.

Bn. Nijoin SANUKİ
(XIII. Yüzyıl)

145.

Berbatlığına berbat..., bir kez
Dünyaya yolun düşmeyegörsün
Ama ahırdan bozma kulübede bile
Ben dirlik-düzenlik içinde yaşıyorum
Kışın olanca yağmuru da üstümde.

(R. H. B.)

**XCIII.
SOKAN
(1458-1546)**

146.

Şu aya
Bir sap takılsaydı hani
Ne yelpaze olurdu ama...

(R. H. B.)

**XCIV.
Araida MORITAKE
(1472-1549)**

147.

Sanki dökülen çiçekler
Tekrar dallarına yükseliyorlardı
Ama değil değil, bunlar sadece kelebekler.

(İ. W. F.)

**XCV.
İkkyu SOJUN
(1493-1581)**

148.

Hadi göreyim seni
Buna bir isim yakıştır bakayım
Bak..., çini mürekkeple
Yapılmış bir resimdeki
Çamlardan esen rüzgârın sesi bu, hadi...

(R. H. B.)

149.

Bu yaşamalı-ölmeli
Dünya yolunda
Tek arkadaş yok bize;

Varı-yoğu tek başına doğmak
Olanı-biteni tek başına ölmek.

(R. H. B.)

150.

Tabiatın koynunda
Evvel zaman içindeki benliğim
Ha varmış ha yokmuş
Ne bir şeyin değeri var
Ne de sonunda gidilecek bir yer.

(R. H. B.)

151.

Geldik gördük işte
Burası da bayağı
Yangın yerinin biri
Bir de tutmuşlar buraya
“Yaşanacak Yer” derler, neden ki...

(R. H. B.)

152.

Çıkar aklından böyle şeyleri
Yok şu iyimş, bu kötümüş
Basitçe yaşamana bak sen
Öyle düşüncelerden uzak durup
İşte asıl o “Yaşanacak Yer.”

(R. H. B.)

XCVI.

RYUSHİ

(? - 1681)

153.

Sessizlik..., kuşun biri
Dökülmüş yaprakların üstünde
Geziniyor..., başka çıt yok.

(R. H. B.)

XCVII.
SOİN
(1604-1682)

154.

Dünya dediğin olsa olsa
Kelebek gibi birşey işte
Olmayacak şey değil hani...

(R. H. B.)

155.

Çiğ tanecikleri şeffaf, minimini...
Ama düştükleri yerlerde
Öyle bir hüküm göze çarpıyor ki...

(H. G. H.)

XCVIII.
TEİSHİTSU
(1609-1673)

156.

Yoshino'nun kiraz çiçekleri
Ah..., ah...
Başka birşey söyleyemedim ki...

(R. H. B.)

XCIX
Kitamura KİĞİN
(1623-1705)

157.

Peşine takmış uşağını
Tırnsa kalkmış seninki
Kiraz çiçeklerini seyretmeye gidiyor.

(R. H. B.)

C.

Tokugawa MITSUKUNI
(1628-1700)

158.

Lotüs yapraklarının üzerinden
Serinletici bir sağanak geçti
Beyaz gebnemlerden
Mücevherler üstünde
Batan güneşin parıltıları şimdi.

(M. A.)

CI.

ENSUI
(1639-1704)

159.

Soba
Üstünde yazı yazmak için
Biraz yüksek kalıyor.

(R. H. B.)

CII.

Shimozato CHISOKU
(1639-1704)

160.

Yalnız göz
Yusufçuğun yüzü
Hemen hemen.

(R. H. B.)

CIII.

TORİN
(1639-1719)

161.

Sonbahar..., ay parıl parıl

Kayaların üstünde
Deniz bitleri cirit atıyorlar.

(R. H. B.)

CIV.
SODO
(1641-1716)

162.

Baharda sözün doğrusu
Hiçbirşey yok kulübemde
Herşey var, herşey.

(H. G. H.)

CV.
JOSO
(1661-1704)

163.

Kar hepsini aldı
Ne dağ, ne ova
Birşey kalmadı.

(H. G. H.)

164.

Şu kış sağanağı altında
Aman ne kadar insan koşuyor
Upuzun Seta köprüsünden karşıya...

(R. H. B.)

165.

Bir uyandım gece, karıştı gitti
Bendeki öhö... öhö... öksürüklerle
Bıcır bıcır ötüşler böceklerdeki.

(R. H. B.)

166.

Her sabah
Evimin üstündeki gökte uçan
Aynı tarlakuşu mu acaba?..

(R. H. B.)

167.

Bir kurum Kogamo ördeğinde
Suyun altında göyle bir hani
Etrafı kolağan ettim gibilerden.

(R. H. B.)

CVI.
DANSUI
(1662-1711)

168.

Mikado'nun önünde bile
Örme şapkasını çıkarmıyor
Bostan korkuluğu.

(R. H. B.)

CVII.
Matsuo BASHO
(1644-1694)

169.

Baharın ilk sabahı
Duygularımla sanki
Başka adamın biriyim.

(R. H. B.)

170.

Yılın sonu, ana-baba ocağındayım ama
İşte doğumumda kesilip saklanan göbeğim
Ve ben ona kapanmış hüngür hüngür...

(R. H. B.)

171.

Çekirgenin biri
Unuttuğumuz bir sesle ötüyor
Çekirge değil canım, soba bu.

(R. H. B.)

172.

Atın üstündeyim
Aşağıda gölgem
Tiril tiril soğuktan.

(R. H. B.)

173.

Ay nerde ay?..
Çan battı kaldı öyle
Denizin dibinde...

(R. H. B.)

174.

Ay görünmek üzere
Bugece kim var kim yok hep hazır
Elleri dizlerinde, öyle...

(R. H. B.)

175.

Kedilerin hovardalığı bitince
Puslu ay
Yatak odasının üstünde...

(R. H. B.)

176.

Sonbahar fırtınası bu
Yaban domuzunu bile
Katmış önüne sürüyor.

(R. H. B.)

177.

Kışın ilk yağmuru bu
Bugünlük sadece yalnızım, Allah vere de
Bundan sonrakilerde ihtiyar olsam bari...

(R. H. B.)

178.

Kış..., yağmur altında...
Üstelik şemsiyemsi şapka bile yok...
....E sen adamı deli edersin hani.

(R. H. B.)

179.

Karlı sabahın biri
Beygirlere bile bakıp duruyoruz
-Görmediğimiz şeydi sanki.-

(R. H. B.)

180.

Bu yıl yağan kar
Acaba geçen yıl
Gördüğümüz kar mı?..

(R. H. B.)

181.

Süpürge
Bahçeyi temizlerken
Karlari unuttu.

(R. H. B.)

182.

Ey ilk kar yeter artık
Nergis yapraklarının
Boyunlarını büktüğün.

(H. G. H.)

183.

Sisli-puslu bir yağmur
Fujiyama görünmese de
Bugün mutlu bir gün.

(R. H. B.)

184.

Bahar geldi
Sarıp sarmalandı ince bir sise
Adı-sanı olmayan tepenin biri.

(R. H. B.)

185.

Denizin yeşili, toprağın yeşili
 Şu sonbahar başlangıcında
 Birbirinin eşi.

(R. H. B.)

186.

**Kıyıdaki dalgalarda sarmaş-dolaş
Çalı yoncasının çiçekleriyle
Küçük midye istiridye kabukları.**

(R. H. B.)

187.

Nara'da
Krizantem kokuları...
Eski Buddha heykelleri...

(R. H. B.)

188.

**Lotüs gölü öyle olduğu gibi
Bütün Rûhların Ziyafeti için**

Gelip toplamamışlar çiçekleri.

(R. H. B.)

189.

Şu tapınağın bahçesi
Dökülen yapraklarla
Yüz yıl yaşlanmış gibi.

(R. H. B.)

190.

Yılsonu panayırı
Pazara çıkıp ta üç-beş tane
Tütsü çubuğu almalı.

(R. H. B.)

191.

Anamdan kalan şu bir demet saç
Elime alsam kaybolup gidecek hani
Sıcak gözyaşlarımdan, güz kırağı gibi.

(R. H. B.)

192.

Diyelim ki bu kasabada
Çıngırak-mıngırak çalmazlar, peki bunlar
N'aparlar bahar alacakaranlığında?..

(H. G. H.)

193.

İşte yurdun en uzak kögesi
Ve pirinç tarlalarında ekin türkülerinin
En safı, temiz, incesi...

(H. G. H.)

194.

Sonbaharın eli kulağında
Çayhaneye doğru
Kendiliğinden gidiyor ayaklarım.

(R. H. B.)

195.

**Sazdan örme kulübem
Dışardaki dünyada acaba
Şimdi hasat zamanı mıdır?...**

(R. H. B.)

196.

Sonbaharın cıvıvli zamanı
Komşum ne yapar-ne eder acaba;
Nasıl yaşar diye bir merak bende...

(R. H. B.)

197.

Gece yarısı ayaza çekiyor hava
Şu bostan korkuluğunun üstünden
İğreti birşeyler alıp ta uyumalı.

(R. H. B.)

198.

**Yok orasıymış, yok burasıymış
Minicik tarlayı çapalamak gibilerden
Dolaş dur bakalım dünyayı...**

(R. H. B.)

199.

**Kelebek
Kanatlarına
Orkide esansı sürüyor.**

(R. H. B.)

200.

Söğütteki kelebek
Rüzgârın her esisinde
Yerini değiştiriyor.

(R. H. B.)

201.

Öyle habersiz-tabersiz
Ne tez de ölüp giderler
Şu ötüşen ağustos böcekleri...

(R. H. B.)

202.

Bir kestane düşüyor
Çimenlerin arasında böcekler
Şıp diye kesiveriyorlar şamatayı.

(R. H. B.)

203.

Ey çekirge o şen ötüşle senin
O kadar tez ölüp gideceğin
Kimin aklına gelirdi ki...

(C. H. P.)

204.

Çekirgecik
Ben ölünce
Mezarlığın bekçisi ol, emi...

(R. H. B.)

205.

Yusufçuk bir çimen yaprağına
-Hem de yaprağın yüzüne-
Konayım diye uğraştı durdu boğuna.

(R. H. B.)

206.

Karardı ya atmamacanın gözleri
Alacakaranlıkta bildiricınlar
Bıcır bıcır...

(R. H. B.)

207.

Acı acı ötüyor turna
Bu seste Basho'ya
Gözyaşı dökmek eldebir.

(R. H. B.)

208.

Tarlanın ortasında
Öter durur tarlakuşu
Hiçbirşey umurunda değil.

(R. H. B.)

209.

Şu suratsız karga var ya hani
Bu karlı sabahta nedense
Seninkinde bir güzellik bir güzellik...

(R. H. B.)

210.

Tünemiş kuru bir dala
Karganın biri, sonbahar
Kararıyor mu ne hava...

(H. G. H.)

211.

Çoğu zaman berbat ya şu kargalar
Ama o sabahki halleri yok mu
Hele üstelik yağıyorsa kar...

(H. G. H.)

212.

Bir köhne havuz ište
Ve havuzun içine
Kurbağanın dalışından çıkan ses.

(H. G. H.)

213.

Kavanozdaki ahtapotlar
Yazın ay altında
Saydam rüyalar.

(R. H. B.)

214.

Yavru sıçan yuvasında
Öter durur ciyak ciyak
Serçe yavrularına nisbet, yok mu ya...

(R. H. B.)

215.

Güz rüzgârında tarlaya bırakılmış
Çocuğu gören maymunun sesi acı acı
Nasıl acaba yavrucak, ne yapar-ne eder?..

(R. H. B.)

216.

Beyaz krizanterler
Üstlerinde en ufacık
Bir toz lekesi bile yok.

(R. H. B.)

217.

Sofra ağacın yanbaşında
Çorbanın içinde, balık salatasında
Dökülmüş kiraz çiçekleri.

(R. H. B.)

218.

Şu kiraz çiçekleri İnsanın aklına

Neler getirmiyor ki...

(R. H. B.)

219.

Aynanın arkasında
İnsanların görmediği bir bahar
Çiçeklenen bir erik ağacı.

(R. H. B.)

220.

Hanımeli saksısının ardında
Kadının biri
Salamura balık temizliyor.

(R. H. B.)

221.

Kapımın önündeki çitte
Bir borozan çiçeği,
Bütün gün kapalı mubarek...

(R. H. B.)

222.

Ne acınacak hali vardı
Şu sıska orkidenin
Ama tomurcuklandı işte.

(R. H. B.)

223.

Öyle eski kasaba ki bu
Bahçesinde Japon inciri olmayan
Bir tane bile ev bulamazsın.

(R. H. B.)

224.

Gellip-geçene bakmaya meraklı olan
Yol kenarındaki devedikeni
Oradan geçen bir eşek tarafından yendi.
(C. H. P.)

225.

Şalgam çıkarmaya giderken
Minik oğlan kurum kurum
Beygirin eyerine kuruldu.
(R. H. B.)

226.

Tapınağın çanları dindi ama
Aksamüstü üzerlerine çarpan
Çiçek kokularıyla hâlâ tınıyorlar.
(R. H. B.)

227.

Hangi çiçekli ağaçtan geliyor
Pek kestiremiyorum ama
Ne koku ne koku...
(R. H. B.)

228.

Bıraktı kadın
Aşkın acılarını
Veren erkeği.
(Basho)
Artık ayrılmalısınız
İşte senin kılıcın.
(Kyora)
Bir rüzgâr gibi
Tarıyor o dağınık
Kâküllerini.
(Boncho)

Bir derin düşünceli
 Ve çılgın hâli var ki...
 (Shiho)

(R. H. B.)

CVIII.
 AKINOBO
 (XVII. Yüzyıl)

229.

Ta uzaklardaki
 Dağlara dönmek için
 Yusufçukta bir telâş bir telâş.

(R. H. B.)

CIX.
 BUCCHO
 (XVII. Yüzyıl)

230.

Eni-boyu beş adımı geçmiyor
 Damı sazla örtülü kulübemin
 Bunu becerip yapmak bile
 Cansıkıcı bir iş doğrusu
 Ama ne yaparsın yağmur işte...

(R. H. B.)

CX.
 CHASEI
 (XVII. Yüzyıl)

231.

Yaşadığım yerde

Adamdan çok
Bostan korkuluğu var nedense...

(R. H. B.)

CXI.
DAİO
(XVII. Yüzyıl)

232.

Yılbaşındaki
Duygularım
Kelimelere sığmaz ki...

(R. H. B.)

CXII.
EİBOKU
(XVII. Yüzyıl)

233.

Şu kazığın üstünde
Yusufçuk
Tadına bakıyor birşeyin.

(R. H. B.)

CXIII.
GİJOEN
(XVII. Yüzyıl)

234.

Ağustos böceğinin sesi
Yapıştığı çam sakızından
Kurtulup çıkamaz mı acaba?..

(R. H. B.)

CXIV.

GINKO

(XVII. Yüzyıl)

235.

Dikildim şalgamın tepesine
Bütün gücümle asıldım asıldım
Aaaa..., minicik birşey çıkmaz mı...

(R. H. B.)

236.

Sukuşu
Gagasını sokmuş göğsüne
Şamandıra gibi uyur durur.

(R. H. B.)

CXV.

HAGI-JO

(XVII. Yüzyıl)

237.

**Şapkası düşmüş
Acıması yok ki yağmurun
Bostan korkuluğuna...**

(R. H. B.)

CXVI.

HORYU

(XVII. Yüzyıl)

238.

Yusufçukların göğünde
Yusufçuklar uçar
Az aşağılarında da yusufçuklar.

(R. H. B.)

CXVII.
JOHAKU
(XVII. Yüzyıl)

239.

Ey bahar rüzgârları
Söğütler yapraksızsa
Esmeyin n'olursunuz...

(R. H. B.)

CXVIII.
JOKUN
(XVII. Yüzyıl)

240.

Niyetim çok sağlamdı
Artık ihtiyarlamak yok ha..., diyordum;
Ama şu tapınağın çanları... çanları...

(R. H. B.)

CXIX.
KAİTO
(XVII. Yüzyıl)

241.

Bu akşam... mutluluk
Ben ayaklarımı yıkayınca...
Şu iki-üç kişi de vır vır çene...

(R. H. B.)

CXX.
KARO
(XVII. Yüzyıl)

242.

Akşam güneşinin aydınlığında

Yusufçuk kanatlarının
O donuk donuk gölgesi...

(R. H. B.)

CXXI.

KEMPU

(XVII. Yüzyıl)

243.

Eğilmiş suya yusufçuk
Akşam güneşi
Herşeyin üstünde...

(R. H. B.)

CXXII.

KOHO

(XVII. Yüzyıl)

244.

Yusufçuk
Tepesine küt diye inen soydan
Bir sopanın üstüne tünemiş durur.

(R. H. B.)

CXXIII.

KOZAN

(XVII. Yüzyıl)

245.

Öter durur gugukçuk
Akşam gölgeliklerinde
Ağaçkakanda çıt yok.

(R. H. B.)

CXXIV.
KVASO
(XVII. Yüzyıl)

246.

Tırmandığım yüce kulenin
Tam doruğuna konmuş oturur
Bir kelebekçik.

(H. G. H.)

CXXV.
MAHARA
(XVII. Yüzyıl)

247.

Sukuşunun göğsü
Sudaki gölgesiyle
Tokuşup duruyor.

(R. H. B.)

CXXVI.
MASUO
(XVII. Yüzyıl)

248.

Şu aydınlık gecede
Ne güzel ses çıkıyor
Çiğnenen samanlardan.

(R. H. B.)

CXXVII.
MOEN
(XVII. Yüzyıl)

249.

Öyle kıpırdamadan duruyor

Şöyle bir güzel kestireceğim
Düz bir kayanın üstünde.

(R. H. B.)

CXXXII.

RYOTO

(XVII. Yüzyıl)

254.

Köprüden biri geçti
Kurbağalar sıp diye
Yaygarayı kesiverdiler.

(R. H. B.)

CXXXIII.

SANİN

(XVII. Yüzyıl)

255.

Benimle yürüyordu
Yürüyüp giderken ben
Uzaklardaki bostan korkuluğu.

(R. H. B.)

CXXXIV.

SANTOKA

(XVII. Yüzyıl)

256.

Yağmurdan sonra
Devedikenleri parıl parıl
Bu sabah.

(R. H. B.)

CXXXV.

SOSHİ

(XVII. Yüzyıl)

257.

Uykucu kelebek sen de...,
Hadi kalk artık, kalk ta
Eşim-dostum ol benim.

(R. H. B.)

CXXXVI.

SUİO

(XVII. Yüzyıl)

258.

Bir sonbahar gecesi;
Rüyalar, horultular,
Ötüşen ağustos böcekleri...

(R. H. B.)

CXXXVII.

SHADO

(XVII. Yüzyıl)

259.

Yeni bahçenin taşları
Yerlere düzenle çakılmış
Ve işte kışın ilk sağanağı.

(R. H. B.)

CXXXVIII.

SHARA

(XVII. Yüzyıl)

260.

Gece..., yürüyorum...,

Bir yandan da kar yağıyor
Geçen yıla uğurlarola gibilerden...

(R. H. B.)

CXXXIX.
SHINPU
(XVII. Yüzyıl)

261.

Kuruyor çağlayan
Tıp... tıp... su damlacıkları
Yaprakların üstünde.

(R. H. B.)

CXL.
SHO-I
(XVII. Yüzyıl)

262.

Bir kış sabahı
Fırtınanın soluğu bile
Bembeyaz.

(R. H. B.)

CXLI.
Roka SHONIN
(XVII. Yüzyıl)

263.

Balıkçının girdiği
Kapının yanında
Bir söğüt ağacı.

(R. H. B.)

CXLII.
SHOSHU
(XVII. Yüzyıl)

264.

Çürümüş gitmiş
Yakacak odun bile çıkmaz
Bu bostan korkuluğundan.

(R. H. B.)

CXLIII.
SHO-U
(XVII. Yüzyıl)

265.

Yılın ilk rüyası bu
Kimselere anlatmadım
Ve gülümsedim kendime.

(R. H. B.)

CXLIV.
SHUSAI
(XVII. Yüzyıl)

266.

Güneşin ilk ışıkları
Bir bulut var ki havada
Resimlerdeki bulutlar gibi.

(R. H. B.)

CXLV.
TAISO
(XVII. Yüzyıl)

267.

Çepçevre geminin halatlarında

Ama durmak dinlenmek bilmeden
Yusufçuklar bir oraya bir buraya.

(R. H. B.)

CXLVI.
TAMUKE
(XVII. Yüzyıl)

268.

Bir bilezik olaydı da sevgilim
Takıp onu sol koluma
Düşeydim yollara.

(İ. - O.)

CXLVII.
TELJİ
(XVII. Yüzyıl)

269.

Çiçek açan yabani bir ot
Adını duyunca
Bir daha baktım.

(R. H. B.)

CXLVIII.
THOREAU
(XVII. Yüzyıl)

270.

Parıl parıl su
Bir içimlik bile değil
Ama görülmemiş şey bu!..

(R. H. B.)

271.

Bir kamelya
Eski bir kuyunun
Karanlığına düştü.

(R. H. B.)

CXLIX

Tsuboi YAJİN
(XVII. Yüzyıl)

272.

Fırtına geldi işte:
İçi boş bir
Sümüklüböcek kabuğu.

(R. H. B.)

CL.

URİTSU
(XVII. Yüzyıl)

273.

Suzan balığının sıpırtısı
Su hafif karanlık
Erik çiçekleri beyaz.

(R. H. B.)

CLI.

YASEN
(XVII. Yüzyıl)

274.

Sabah karanlığında
Beyaz krizanterler
Aslından uzun görünüyorlar.

(R. H. B.)

CLII.

YASO
(XVII. Yüzyıl)

275.

Kedi
Kış fırtınasında

Kırpıp duruyor gözlerini.

(R. H. B.)

CLIII.
YUINEN
(XVII. Yüzyıl)

276.

Bir sağanak bastırdı
Ne var ne yok içerde
Bir güzel temizlendi.

(R. H. B.)

CLIV.
ETSUJİN
(XVII. Yüzyıl)

277.

Bir sonbahar akşamı
Kadıncağzım gelmiş soruyor
Lâmbayı yakayım mı?..

(R. H. B.)

CLV.
İZEN
(? -1710)

278.

Deniz kıyısı boyunca
Devrilir dalgalar... devrilir gür...
Devrilir gür...

(R. H. B.)

279.

Sedir ağaçları arasında

İşık çalıyor meltem
Fifiyu... fifiyu... fifiyu...

(R. H. B.)

280.

Şu erik çiçekleri
Ne kırmızı... ne kırmızı...
Ne kırmızı..., değil mi?..

(R. H. B.)

281.

Ey bostan korkuluğu
Arkadaş olmuştuk ama
Ayrılmamız gerekiyor artık.

(R. H. B.)

CLVI.
HOKUSHİ
(? -1718)

282.

Bu karlı akşamda
Aman ne kadar da çok
Şemsiye gelip geçiyor.

(R. H. B.)

CLVII.
GONSUI
(1646-1719)

283.

Böcekler arasında
Şu yapayalnız rahibenin
Ne acınacak hali var...

(R. H. B.)

CLVIII.
SAMPU
(1646-1732)

284.

Her otun kendine göre
-Adı sanı belli olmasa da-
Çiçeği de var, güzelliği de.

(R. H. B.)

285.

Elimi uzatıp Şaron gülüne...
...Yok yooook, koparmadım, şöyle bir
Dokandım geçti, hepsi o kadar.

(R. H. B.)

286.

Tarlakuşu, tarlakuşu
Yavruların bekliyor aşağıda
Bu kadar da yükselmek olur mu...

(R. H. B.)

CLIX
SORA
(1648-1710)

287.

Hasta rahibin biri
Bahçeyi süpürüp duruyor
Erikler de baştanbaşa çiçek.

(R. H. B.)

CLX.

Bn. SONOJO
(1649-1723)

288.

Kim görebilir onu?
O bilgiyi kim ele geçirebilir?
Ne şu o, ne bu
Ne de şunda bunda
Buddhism'in ışığı o.

(R. H. B.)

CLXI.

SENNA
(1650-1723)

289.

Hizmetçi gittikten sonra
Yerdeki üç-beş kâğıt kırpıntısında
Bir yalnızlık duygusu.

(R. H. B.)

CLXII.

KYORAI
(1651-1704)

290.

Yılbaşı hediyeleri...
Kucaktaki bebek bile
Uzatıyor ellerini.

(R. H. B.)

291.

Duyduk duyduk, dedim; açıyoruz işte,
Gene de çaldı da çaldı adamcağız
Karlara kapanmış kapımızı.

(R. H. B.)

292.

İşte kayanın kıyıcığına ilişmiş
Ay doğsun da seyredeyim diyen
Ay sevdalılarından biri daha.

(R. H. B.)

293.

Deniz salyangozu;
Neresi başı, neresi kuyruğu
Bilse bilse Allah bilir.

(R. H. B.)

CLXIII.
İSSHO
(1652-1688)

294.

Ona baktı gözlerim, buna baktı
Sonra takıldı kaldı öyle
Beyaz krizantemlerde.

(R. H. B.)

CLXIV.
RANSETSU
(1653-1707)

295.

Beyaz krizantemler...
Sarı krizantemler...
İsimleri daha ne olmalıydı yani...

(R. H. B.)

296.

Hizmetçi değişikliği
Minik kızcağızın yüreğinde
Bir acı bir üzüntü ki...

(R. H. B.)

297.

Çocuksuz kadıncağzın biri
Taşbebeklere
Öyle şefkatli, öyle merhametli ki...

(R. H. B.)

CLXV.

BONCHO

(? - 1714)

298.

Tek bir çizgi halinde
Uzun, upuzun nehir
Karla örtülü ovanın üzerinde.

(K. R.)

299.

Yaz..., gökte ay...,
Pazar meydanında
Birşeyler kokuyor ama ne

(R. H. B.)

300.

Bir patırtı, bir gürültü
Meğer kendi kendine devrilivermiş
Bostan korkuluğu.

(R. H. B.)

301.

Şu yetişkin kırmızı çamdan süzülen
Batan güneşin ışınlarıdır
Ve bir örümcek kuşudur öten.

(R. H. B.)

CLXVI.
RAİZAN
(1653-1716)

302.

Piring ekıyor kadınlar
Türkülerinden başka
Çevrelerinde ne varsa pis

(R. H. B.)

303.

Açılıyor kiraz çiçekleri
Hiç ölmek istemiyorum, hiiiç;
Ama şu hastalık yok mu...

(R. H. B.)

CLXVII.
KYOROKU
(1655-1715)

304.

Ben Sutra okurken
Borozan çiçeklerinin de
Güzellikleri üstündeydi.

(R. H. B.)

305.

Yol verilen hizmetçi
Akşamı seyreder durur
Elinde şemsiyecigi.

(R. H. B.)

306.

Fırtınanın
İlk alayağı ettiği

Bostan korkuluğu oldu.

(R. H. B.)

307.

Pirinç tarlasının sularında
Dökülen
Kiraz çiçekleri yüzüyor.

(R. H. B.)

CLXVIII.
YASUİ
(1657-1743)

308.

Doğru doğru, haklısın.
Arpaları yiyor yaban kazları;
Gelgelelim artık göç ediyorlar...

(R. H. B.)

309.

Tarlakuşunun
Bahar rüzgârıyla
Başı dertte.

(R. H. B.)

CLIX.
Enomoto KİKAKU
(1660-1707)

310.

Kendi malım diye düşününce
Hafiftir
Şemsiyenin üstündeki kar.

(R. H. B.)

311.

Bir kış gecesi
 Fol yok yumurta yok ortalıkta
 Tuttum komşuya kulak kabarttım nedense.
 (R. H. B.)

312.

Gökyüzü
 Yeryüzü
 Dilencinin yazlık urbası.
 (R. H. B.)

313.

Ağustos böcekleri yüzünden
 Sonbaharda artık duyulmaz oldu
 Adamcağızın horultuları.
 (R. H. B.)

314.

Kocacığını yemiş kedinin biri
 Çekirge hanım söyleyecek
 Erkeğinin ağıtını.
 (R. H. B.)

315.

Bak ateşböceği, sayım-suyum yok ha;
 Kulübemdeki subiberlerinin
 Yarısı senin, yarısı benim, ona göre...
 (R. H. B.)

316.

Kurulmuş bir güzel oturur
 Ağaç kurbağası muz yaprağına
 Yaprakçığı kımıldatır durur.
 (R. H. B.)

317.

Şurada burada kurbağalar
Ötüyor gecenin içinden
Parıl parıl parlıyor yıldızlar...

(R. H. B.)

318.

Salınır da salınır turnalar
Yılbaşı bu; baharın ilk günü
Doğrusu kendilerine yakışanı biliyorlar.

(R. H. B.)

319.

Postacı önce
Çiçekli erik dalını uzatıyor
Sonra da getirdiği mektubu.

(R. H. B.)

CLXX.

BUNSON

(? -1713)

320.

Sonbahar, ay parıl parıl
Gölgelerde
Bıcır bıcır böcekler.

(R. H. B.)

CLXXI.

KYOKUSHI

(? -1719)

321.

Denize dökülen
Şelâlenin sesi;
Kış gecesi soğuk.

(R. H. B.)

CLXXII.
MASAHİDE
(? -1723)

322.

Kış yağmuru altında
Ciritçiler birbirine
Cirit atıp duruyorlar.

(R. H. B.)

CLXXIII.
ONİTSURA
(1660-1738)

323.

Çiçekler yığın yığın kiraz dallarında
Kuşların iki ayağı var
Atların dört; ne fayda...

(H. G. H.)

324.

Kıyıda yağmur kuşları
Ayaklarını ıslata ıslata
Gönül eğlendiriyorlar.

(R. H. B.)

325.

Sukuşu
Hantal görünüyordu ama
O gövdeyle uçtu gitti.

(R. H. B.)

326.

Saçaklardan sarkan buzların
Kimi kısa, kimi uzun

Neden acaba?..

(R. H. B.)

327.

Çamlara doğru
Yılın ilk gününde
Eski çağların rüzgârları esiyor.

(R. H. B.)

328.

Bir yükselir tarla kuşları
Bir alçalır.
Ne yeşil arpalar, ne yeşil...

(R. H. B.)

329.

Açılıyor kiraz çiçekleri
Bakıp duruyorum onlara
Dökülüyorlar..., ve...,

(R. H. B.)

330

**Bir bahar günü
Bahçedeki kumlar içinde
Serçeler banyo yapıyorlar.**

(R. H. B.)

CLXXIV.
YAHA
(1662-1740)

331.

Karlı bir akşam
Gelip geçti adamın biri

Bir şemsiyesi, bir de kendisi...

(R. H. B.)

332.

Bahçe temizlendi, süpürüldü
Sonra bahçeye
Birkaç kamelya döküldü.

(R. H. B.)

CLXXV.
SHIKO
(1664-1731)

333.

Hiçbirimiz çekemedik hallerini
O kırmızı yapraklar ki dökülürler
Öyle bir sevimlilik kazanmışlardı ki...

(H. G. H.)

CLXXVI.
AZUMAMARO
(1668-1736)

334.

Fırtına gürlesin varsın
Gürültünün erigemediği
Bulutlar ötesi bir yerde
Parıl parıl bir ay
Hanım hanımcık oturur durur.

(R. H. B.)

CLXXVII.
ROKA
(1669-1703)

335.

Kış yağmuru

Üzüntü rengine boyuyor
Mezar taşlarındaki yazıları.

(R. H. B.)

CLXXVIII.

KANRİ
(1670-1732)

336.

Karlı bir gün
Şu boş fıçılar toplayan da
Ana baba evlâdı.

(R. H. B.)

CLXXIX.

OTSUYU
(1674-1739)

337.

Giyinmişler dökülen yaprakları
E..., ilerliyor sonbahar,
Bostan korkulukları.

(R. H. B.)

CLXXX.

SENKAKU
(1676-1750)

338.

Batıdan vuruyor gün ışığı
Yusufçuk duvara
Öyle yapıştı kaldı.

(R. H. B.)

CLXXXI.
HAKUİN
(1683-1768)

339.

Bülbül gibi
Göründüğüne bakma sen
Çalıkuşunun biri...

(R. H. B.)

CLXXXII.
Kamo MABUCHİ
(1697-1769)

340.

Baharın sanki
O parıl parıl
Ve kokulu gönlünden
Olup-bitmedirler
Şu dağ kirazı çiçekleri.

(R. H. B.)

CLXXXIII.
SHOHA
(? -1771)

341.

Bu sabah
Esiyor ya bahar rüzgârı
Uçurtmacı dükkânı açılıvermiş.

(R. H. B.)

342.

Bahar yağmuru
Söğütten damlalar,

Erikten çiçekler.

(R. H. B.)

343.

Kış yağmuru,
Ne mutluluk şu yeryüzünde
Uyanmak... canlı olmak...

(R. H. B.)

CLXXXIV.

YAYU

(1701-1783)

344.

Hem de ayağının dibindeki fasulyeleri
Aşırmaya başladılar maşallah
Ama ne bostan korkuluğuymuş hani...

(R. H. B.)

345.

Bir aksırdım
Tarlakusunu
Kodunsa bul bakalım

(R. H. B.)

CLXXXV.

Bn. Kaga no CHİYO-Nİ

(1701 - 1775)

346.

Bahar yağmurunda
Her varlık olduğundan
Daha güzel görünüyor.

(R. H. B.)

347.

Bu karlı sabahta
Ne dağda bir kımılta
Ne bayırda.

(R. H. B.)

348.

Evden kaçan minicik oğlum
Bilmem ki hangi tarlalarda oyun diye
Kovalayıp durmaktadır yusufçukları...

(C. H. P.)

349.

Eriğin çiçekli dalı
Kendini kıran adama
Uzatıyor kokusunu.

(R. H. B.)

CLXXXVI.

RYOTA

(1707 - 1787)

350.

Şu daha yatmayan da kim acaba
Lâmbası hâlâ yanıp duruyor
Geceyarısı... üstelik buz gibi yağmur.

(R. H. B.)

351.

Bu karlı gecede ortalığın
Aydınlık olduğuna bakarsan böyle
Arkası fırtınadır bunun.

(R. H. B.)

352.

Beşon karış yerden yukarsı
Yusufçuğun kendi gökyüzü
Kendi dünyası.

(R. H. B.)

353.

Derenin şırıltısından
Şımarıp kara kurbağa
Başlıyor türküsüne.

(R. H. B.)

354.

Konuşmadı hiçbiri
Ne beyaz krizanterler, ne misafir,
Ne de evsahibi...

(K. R.)

355.

Hey gidi koca dünyanın işleri
Yüzüne bakılmaz etti üç günde
O cânım kiraz çiçeklerini...

(H. G. H.)

356.

Öfkeden kan beynime sıçramış
Bir hışım geldim eve
Bahçede söğüt ağacı.

(R. H. B.)

CLXXXVII.

İCHİKU

(1708 - 1759)

357.

Kış tenhalığı

Süprüntüler battı kaldı öyle
İrmağın dibinde.

(R. H. B.)

CLXXXVIII.
TAİGİ
(1709 - 1772)

358.

Öyle ayaz ki tırnakları sızlatıyor
Ellimdeki bambu süpürgeyi
Çamın altına zor bıraktım.

(R. H. B.)

359.

Yolcular uykulu seslerle
Sorup duruyorlar
Gece soğuk olur mu diye.

(R. H. B.)

360.

Kış, havada ay
Kaldırıp köpeğe fırlatmaya
Yerde bir tane olsun taş yok.

(R. H. B.)

361.

Ay sisli-puslu
Tapınağa niyetliydim sözümona
Geçtim gitti.

(R. H. B.)

362.

İşte danseden bir ateşböceği

"Hey, buraya bak, hey..." diyesim geldi
Ama hiç te yalnız olanı yok ki...

(H. G. H.)

363.

Kedi hovardalıkları iŖte
Tepelerine küt küt inen
Pirinç sırkalarını bile unutmuşlar.

(R. H. B.)

364.

**Dökülen yapraklar
Bir süpürdün, iki süpürdün
Süpürmekle başa mı çıkar...**

(R. H. B.)

365.

Dağ gülü;
Yapraklar... çiçekler... yapraklar...
Çiçekler... yapraklar...

(R. H. B.)

CLXXXIX

Tayasu MUNETAKE
(1714 - 1771)

366.

Şarap kadehi avuçlarımdayken
Hoşuma gider bu akşamın karı ama
Fırtınalar-boralar içinden
Geçip gitmesi gerekenler
Nasıl yol alırlar acaba?...

(M. A.)

CXC.

Taniguchi BUŞON
(1715 - 1783)

367.

Mıymıntı günlerden biri
Kyota'da bir köşede
Kulaklara yankılar geliyor.

(R. H. B.)

368.

Mıymıntı günler geçiyor ardarda
Şu geçmiş günlerin öteberisi
Aman ne uzakta, ne uzakta...

(R. H. B.)

369.

Üstümde yorgan olduğunu
İliğim-kemiğim bile farkediyor
Buz gibi bir gece bu, buz gibi...

(R. H. B.)

370.

Mangalın kıyısına
Kakıldım kaldım, gelgelelim
Gönlüm ne kadar uzakta.

(R. H. B.)

371.

Ayın ondördü
Evsahibine sesleniyordu
Adamcağız da patates çıkarıyordu yerden.

(R. H. B.)

372.

Mantar toplarken
Kafamı bir kaldırdım
Ay tepenin üstünde.

(R. H. B.)

373.

Akşam melteminde
Usul usul çarpıyor sular
Balıkçının ayaklarına.

(R. H. B.)

374.

Altın paravananın üstünde
Bu ipek tül entari de kimin?
Sonbahar esintisi.

(R. H. B.)

375.

Kış fırtınası
Tapınağın çanlarına
Taş parçacıkları fırlatıyor.

(R. H. B.)

376.

Eski çağların akşamları
Benim akşamlarım gibiydi
Bu soğuk yağmur akşamı.

(R. H. B.)

377.

Kış yağmuru
Gözlerimizin önündeki varlıkları

Evvelzaman içindeymiş gibi gösteriyor.

(R. H. B.)

378.

Ne olacak, bahar yağmuru bu iste

Daha karıncıkları bile

İslanmadı minik kurbağacıkların.

(H. G. H.)

379.

Cıkageldi tipinin içinden biri

Cözerek kılıcını attı yere

Bana bir yatacak yer, dedi.

(R. H. B.)

380.

İyice bilenmiş

Bir ekmek bıçağı

Kuyunun ağzına damladı.

(R. H. B.)

381.

Akşam güneşinin

Upuzun ışınları altında

İyisaatteolsunlar arpa ekiyorlar.

(R. H. B.)

382.

Mayıs yağmurları:

Adı-sanı belirsiz bir dere bile

Korkulacak şey doğrusu.

(R. H. B.)

383.

Ürperti veriyor insana
Yaprak bile kıpırdamıyor
Yaz korusunda.

(R. H. B.)

384.

Dökülüyor tarlalara
Sonbahar suları
Dökülüyor tarlalardan.

(R. H. B.)

385.

Bahar denizi
Bütün gün efendi efendi
Bir alçalır bir yükselir.

(R. H. B.)

386.

Kış ırmağı
Yüklenmiş götürüyor
Buddha'ya sunulan çiçekleri.

(R. H. B.)

387.

Ruhlara kurulan sofra
Ortadan kaldırıldı mı
Oda gene aynı oda.

(R. H. B.)

388.

Alçalan güneş :
Bir tepe, tepede bir geyik, bu gölge
Tapınağın kapısından giriyor.

(R. H. B.)

389.

Olur olur; bakarsın bu kış yağmurunda
 Tapınaktan ödünç alınan şu şemsiye
 Kendiliğinden biçimini değiştiriverir.

(R. H. B.)

390.

Bir derviş mihrabı vardı kırlarda
 O da yersarsıntısından yana yattı
 Adamakıllı devrildi gitti işte.

(R. H. B.)

391.

Saadet küçük bir
 Cebinliğin içindeki
 Çocuğun beyaz yüzünde.

(R. H. B.)

392.

Çocuğu bir güzel uyut
 Sonra hadi bakalım davul çalmaya
 Aman ne de karanlıkmış ortalık...

(R. H. B.)

393.

Yazın kırlarda bayırlarda
 İki işportocu karşılaştılar
 Biri o yana biri bu yana.

(R. H. B.)

394.

Sular alçalıyor
 Ne ince, ne uzunmuş meğer
 Bacakları bostan korkuluğunun.

(R. H. B.)

395.

**Şapkası düşmüş
Bostan korkuluğu
Sinirli görünüyor.**

(R. H. B.)

396.

**Bahar gezip-tozmalarından
Görüp-göreceğin işte bugünkü
Bir daha yok artık.**

(R. H. B.)

397.

Sözümona bastırmıştık ateşi
Gelzaman-gitzaman
Tencerede bir kaynama bir kaynama.

(R. H. B.)

398.

**Ordan-burdan dehlenmişsin
Karşıdaki sıra sıra evlerden de
Parıl parıl ışıklar dökülür durur.**

(R. H. B.)

399.

**Aksam, sonbahar,
Aklım-fikrim
Anamda babamda.**

(R. H. B.)

400.

Bir sonbahar akşamı
Yalnızlıkta şu bu hadi
Sevinç te var.

(R. H. B.)

401.

Sonbahar akşamı
Üç yaşadın, beş yaşadın, sonu var;
Ama dünya kadar da boş vakit...

(R. H. B.)

402

Tapınağın çanında
Dinlenen kelebek
Ha sızdım ha sızacak.

(R. H. B.)

403.

Ilık ılık bahar esintisi
Beyaz beyaz uçup duruyor
Adı-sanı belirsiz böceğin biri.

(R. H. B.)

404.

Ama ne zaman
Hanımeli dökülse
Şıp sivrisineklerin vızıltısı.

(R. H. B.)

405.

Yarasanın ömrü
Kırık şemsiyenin
Altında geçer saklı saklı.

(R. H. B.)

406.

Çatı arasındaki
Minicik kuşların cıvıltısı

Aman ne hoş...

(R. H. B.)

407.

Uguisu
Minicik evler arasında
Hop oraya, hop buraya.

(R. H. B.)

408.

Ormanın en kuytu yerinde
Ağaçkakan
Ve balta sesi.

(R. H. B.)

409.

Sararmış çayırlar üstünde
Uçan sincap
Çıtır çıtır yedi minicik kuşu.

(R. H. B.)

410.

Sonbaharda sular derin
Ayna gibi görünüyor
Suyun dibi de, balık ta.

(R. H. B.)

411.

Bir alabalık; körpecikten,
Bir bambu yaprağı; bodur soydan
Derede birlikte yüzer giderler.

(R. H. B.)

412.

Gelincik çeker durur içini
Eski gölde
Mandarin ördekleri.

(R. H. B.)

413.

Mevsim yaz; arpa sonbaharı
El-ayak çekilmiş rüzgârdan
Pirinç aşırıyor tilkinin biri.

(R. H. B.)

414.

Erkenci bir ayısığı
Tilkiler cirit atıyorlar
Nergisler arasında.

(R. H. B.)

415.

Beyaz krizanterler önünde
Makas
Şöyle bir an duraklıyor.

(R. H. B.)

416.

Krizantem bahçıvanı
Sen krizantemlerin
Kulu-kölesi olmuşsun.

(R. H. B.)

417.

Bir akşam orkidesi
Kokusunun içine saklanıp kalmış

Beyaz beyaz çiçeği.

(R. H. B.)

418.

Akşam sefaları
Bir tanecik te
Sarı sarı açanı olaydı ya...

(R. H. B.)

419.

Borozan çiçekleri içinde
Hele bir tanesi var ki
Tam dağ güllü renginde.

(R. H. B.)

420.

Çay çiçekleri;
Beyaz mı?
Sarı mı?..

(R. H. B.)

421.

Aman ne cici şey
Anason yağmur altında
Çiçek açıyor.

(R. H. B.)

422.

Aldırış bile etmiyor
Dağ kılavuzu
Kiraz çiçeklerine.

(R. H. B.)

423.

Bir hasır serdim yere
Üstüne bir güzel kuruldum
Ve daldım gitti erik çiçeklerine.

(R. H. B.)

424.

Yıldız dolu bir gece
Pirinç tarhlarındaki suya
Erik çiçekleri dökülüyor.

(R. H. B.)

425.

Tarlalardan geçen patikada
Erik çiçekleri
Ne koyu kırmızı, ne de bembeyaz.

(R. H. B.)

426.

Heryerde erik çiçekleri
Kuzeye gitsen de olur
Güneye gitsen de...

(R. H. B.)

427.

İki erik ağacı
Bayılıyor çiçek açmalarına
Biri erken, biri geç.

(R. H. B.)

428.

Sen yolda Abbas yolcu

Ama şu yol ne uzun
Ama şu söğüt ne yeşil.

(R. H. B.)

429.

Yağmurun yağışına güvendim
Kıyıp atamadım da söğüt dalını
Toprağa dikiverdim.

(R. H. B.)

430.

Çiçekli bir armut ağacı
Kadıncağızın biri
Ay ışığında mektup okuyor.

(R. H. B.)

431.

Anamın-babamın bucağında
Artık sonbahar yaprakları
Dünyalarından geçti gider...

(R. H. B.)

432.

Gittikçe kararıyor dağlar
Sonbahar yapraklarındaki
O kırmızılığı ala ala.

(R. H. B.)

CXCI.

SENRYU

(Karai HACHİEMON)

(1718-1790)

433.

Yelpaze satan adam

Yelpazelerden birini açmış
Nasıl iş görür diye kendi bakıyor.

(R. H. B.)

434.

Yıldırımı taklit ederek.
Çok şükür sonunda oğlana
Donu-tumanı giydirebildi.

(R. H. B.)

CXCII.

AMPU

(XVIII. Yüzyıl)

435.

Tarlakuşunun sesi
Ardında birşey bırakmadan
Öyle yapayalnız düştü gitti.

(R. H. B.)

CXCIII.

Bn. OSHU

(XVIII. Yüzyıl)

436.

Bu sevdadan ölürsem hani
Ey gugukçuğum
Ağla benim mezarımda, emi...

(R. H. B.)

CXCIV.

SESSHİ

(XVIII. Yüzyıl)

437.

Aradabir

Çalıyoncasının tıkırtısı
Pancurların üstünde.

(R. H. B.)

CXCV.
Bn. SHISEI-JO
(XVIII. Yüzyıl)

438.

Kış yağmuru altında
Giderken dürtüp duruyor
Şemsiye arkamdan.

(R. H. B.)

CXCVI.
OEMARU
(KYUKOKU)
(1719-1805)

439.

Kartopu
Büyüye büyüye
Kocaman oldu.

(R. H. B.)

CXCVII.
Otagaki RENGETSU
(1721-1775)

440.

Ben bu dağ köyünde büyümüşüm
Yalnız ağaçları dinliye dinliye
İşte bundandır
Ağaçlar sessizken tenhalığım

Rüzgârın kesildiği günlerde.

(M. A.)

CXCVIII.
Kawazu UMAKİ
(1721-1775)

441.

Yıllar yılı yağmurdan kardan
Çürüyüp dağılan şehit kemiklerinin
Yattığı şu Kikyo ovasından
Dertli dertli, yaşlı yaşlı eser
Sonbaharın rüzgârları.

(M. A.)

CXCIX
TAİRO
(? -1778)

442.

Buz tutmuş
Tüy kalemimi
Lâmbanın alevinde yaktım.

(R. H. B.)

443.

Dağ fırtınası...
Atın kulaklarına
Dolu tanecikleri kaçıyor.

(R. H. B.)

CC.
RANKO
(1726-1799)

444.

Akşamın tek gürültüsü

Beyaz kamelyaların
Dökülüğü...

(R. H. B.)

CCI.
CHORA
(1729-1781)

445.

Bahar yağmuru
Gece mutluluk
Gündüz sessizlik.

(R. H. B.)

446.

Dikilmiş duruyorum
Çevremde firdolayı
Kar... rüzgâr... tipi...

(R. H. B.)

447.

Bir dağ tapınağı
Nirvana resminin önünde
Kimsenin tapınmaya geldiği yok.

(R. H. B.)

448.

Şu davul çala çala
Türkü söyleyen kardeşlerin
Sesleri de aynı kılıkta.

(R. H. B.)

449.

Şu tek parmağın üstünde hani

Sopayı dik tutma numarası var ya
Borozan çiçekleri için çok tehlikeli.

(R. H. B.)

450.

Yaprakların üstünde
O pıtır pıtır dolayan
Böceklerin seslerindeki renk...

(R. H. B.)

451

Evime-barkıma dönünce
Söğüt ağacına uzun uzun
Bakındım durdum öyle.

(R. H. B.)

452.

Chora'nın yazı iste,
Ne olacak, bir bardak soğuk su
Yanı sıra da iki tane bisküvit.

(R. H. B.)

CCII.

GOMEI
(1730-1803)

453.

Solucan ha gayret
İki-üç adım süründü
İşte akşam oldu bile...

(R. H. B.)

CCIII.

Bn. SEIFU-JO
(1731-1814)

454.

Çiçek bile uzatsan
Bebek
Ağzını açıyor.

(R. H. B.)

CCIV.

GYODAI
(1732-1793)

455.

Gün kararıyor
İniyor Mii tapınağından
Bahar insanları.

(R. H. B.)

456.

Gündoğumu, gökyüzü soğuk,
Bir tepe, tepede
Bir tanecik çam ağacı.

(R. H. B.)

457.

Yapraklar dökülüyor,
Birbirinin üstüne;
Yağmur üstüne yağmur.

(R. H. B.)

CCV.
KATSURİ
(1732-1817)

458.

Kar seyrine gidenler
Yağan kar altında
Teker teker gözden kayboluyor.

(R. H. B.)

CCVI.
SHİRAO
(1735-1792)

459.

Bostan korkuluğu
Batan güneşin ışınlara
Kaygısız.

(R. H. B.)

CCVII.
SEİRA
(1739-1791)

460.

Soğuk
Ve aydınlık bir gece
Kanat sesleri bile duyuluyor.

(R. H. B.)

CCVIII.
KİTO
(1740-1789)

461.

Bahar rüzgârı;

Dükkândaki resimli kitaplara
Uçuşmasınlar diye konan öte-beri.

(R. H. B.)

462.

Yan yatırmış şapkasını
İhtiyar adamecik
Tarlasını çapalıyor.

(R. H. B.)

463.

Kayalardaki çukurlarda
Yeşil deniz yosunları
Unutkan met-cezir...

(R. H. B.)

CCIX.

Murata HARUMİ
(1740-1805)

464.

Parıl parıl parlıyor
Akşam güneşi
Bulutların geçtiği tepenin üstünde
Hızla bir kış sağanağı boğanıyor
Köy tam bulutların altına gelince.

(M. A.)

CCX.

Bn. SOGETSU-Nİ
(? -1804)

465.

Das sonrası

Çamlardaki rüzgâr
Ve böceklerin sesi.

(R. H. B.)

CCXI.
CHOSUİ
(? -1813)

466.

Şu karlı bayırlarda
Donup kalaymışım hani
Kardan adam olacaktım.

(R. H. B.)

CCXH.
SHIRO
(1742-1813)

467.

Bereketli toprakların içine
Yukarlardan
Çağlayanlar dökülüyor.

(R. H. B.)

CCXIII.
SHIRARA
(1742-1827)

468.

Serin sonbahar rüzgârı
Ürperti verdikçe sırtına
Geyik acı acı haykırıyor.

(R. H. B.)

CCXIV.
SEIBİ
(1748-1816)

469.

Bostan korkuluğu
Adama benziyor
Yağmur yağarken.

(R. H. B.)

CCXV.
MICHİHIKO
(1755-1818)

470.

Kapılar açık ardına kadar
İki ev
Sonbahar dağları.

(R. H. B.)

CCXVI.
JUJO
(? -1830)

471.

Solucan yeni düzenlenmiş
Pirinç tarlasının setinde
Zorlanıp duruyor yol açmaya.

(R. H. B.)

CCXVII.
RYOKAN
(1757-1831)

472.

Aşağı köylerde duyulan

Fülütler ve davullar
 Bu dağlarda da
 Çamların o
 Kalabalık fısıltısı var.

(M. A.)

473.

Bu bahar günü
 Kuşları öyle
 Sürü sürü
 Oynar-eder görünce
 Sevinçle doluyor yüreğim.

(R. H. B.)

CCXVIII.
 KIEN
 (1758-1834)

474.

Kuşlar
 Uykularını uyuyadursun
 Ama nasıl; lâpa lâpa kar...

(R. H. B.)

CCXIX.
 HORO
 (1761-1841)

475.

Yılın ilk günü de
 -Geldiğine bin şükür ama-
 Basbayağı bir gün işte.

(R. H. B.)

CCXX.
Kobayashi İSSA
(1763-1827)

476.

Ah ah...
Yılbaşında
Çocuk olmak varmış...

(R. H. B.)

477.

Yıl sonunda
Azarlananlar hesabına hani
Çatlıyorum kıskançlığımdan.

(R. H. B.)

478.

Ne olacak; meşe kömürü ateşi...
İşte bizim senelerimiz de
Ateş nasıl geçerse öyle geçiyor.

(R. H. B.)

479.

Eh, ben artık yaşlandım ya,
Kıskançlıktan patlıyor millet...
Ah, ama ne soğuk hava...

(H. G. H.)

480.

Ne serin oluyor insanın
Şöyle sereserpe uzanması
Ama ne yalnız ne yalnız...

(R. H. B.)

481.

Yooo, yanımda kimsem yok, dedim
 Otelin kâtibine; deftere onu bile yazdı.
 Şu sonbahar gecesi amma da soğuk hava.

(R. H. B.)

482.

Sıcak bir gece
 Uykula dur bakalım
 Bavullar denkler arasında.

(R. H. B.)

483.

En sıcak günü yılın
 Varım-yoğum tek Kasa da
 Çalındı gitti.

(R. H. B.)

484.

Sığır gelir
 Mu... mu...
 Sisler içinden...

(R. H. B.)

485.

Çiçek hırsızının üstüne
 Dağlarm doruğundaki ay
 Göstermemek ister gibi vuruyordu.

(R. H. B.)

486.

Bahar yağmuru
 Genç ve güzel kızın birinde

Aman bir esneme... bir esneme...

(R. H. B.)

487.

Bahar yağmuru
Minicik kızın biri
Kediye dans öğretiyor.

(R. H. B.)

488.

Karlar eriyor ya
Meğer bu köyde
Ne kadar çocuk varmış...

(R. H. B.)

489.

Kapıdan göyle biraz ötedeki
Karlarn üstünde
Sidiğin açtığı dümdüz bir oyuk.

(R. H. B.)

490.

Mevsim kış
Körpe orospunun biri
Tencerenin isini temizliyor.

(R. H. B.)

491.

Solgun mavi gökyüzünde
Beliriyor akşam oldu mu
Sıra sıra sonbahar dağları.

(R. H. B.)

492.

Kış ormanında
Evvel zaman içinde
Kalbur saman içindenin yankıları...

(R. H. B.)

493.

Bugünkü âlemimizde bile
Şol dünyamızın kuşları
Öter HOKEKYO deyu deyu.

(R. H. B.)

494.

Çocuk diyor ki
Bak anneciğim, piriñ kurabiyecisi
Komşunun kapısında..., ha?..

(R. H. B.)

495.

Haşlanmış kestaneler;
Minicik oğlanın biri
Akıllıca bağdaş kurup oturdu.

(R. H. B.)

496.

Bak ben gidiyorum
Yaramazlık etme de
Çekirgelerle oyna, emi...

(R. H. B.)

497.

Oburluğa yeltenen çocuklar

**Maşallah oburlara bile
Taş çıkarttılar hani...**

(R. H. B.)

498.

**Ama ne zaman
Ne zaman okyanusu görsem
Ah anacığım ah!..**

(R. H. B.)

499.

Ay altında, çiçekler altında
Tam 49 yıl boşboşuna
Ha babam dolaş ta dolaş...

(R. H. B.)

500.

Şu bizim uşak var ya hani
Ne iyi; ne temiz yürekli adam,
Komsunun kapısındaki karları da kürüyor.

(R. H. B.)

501.

**Dolu tanecikleri yerde
Ay ışığında sabah şıfıntıları
Döndüler evlerine.**

(R. H. B.)

502.

**Ayın ondördü... parıl parıl ama...
Hani ne olmuş sanki gibilerden
Dikilip duruyor şurada bostan korkuluğu.**

(R. H. B.)

503.

Ayıp değil ya sorması, acaba
Soğuk ne yönden gelir
Bostan korkuluğu, ha?..

(R. H. B.)

504.

Şu ihtiyar halimden hani
Bostan korkuluğunun önünde bile
Yerin dibine geçiyorum.

(R. H. B.)

505.

Dikilmiş bostan korkuluğu
Esen rüzgârdan koruyor
Memedeki yavrucuğu.

(R. H. B.)

506.

Kelebeğin biri geldi
Bahçedeki bir kelebeği taktı yanına
Çekti gitti.

(R. H. B.)

507.

Uçan kelebeğe karşı
Kendimi tozdan-topraktan
Bir yaratık hissettim doğrusu.

(R. H. B.)

508.

Kapının önünde bir kelebek

Minik kız yaklaşınca uçuyor
Kız gene yaklaşıyor, gene uçuyor.

(R. H. B.)

509.

 ekirgecik
Basıp basıp ta kırma öyle
 u parıl parıl kırağı incilerini.

(R. H. B.)

510.

Serin bir meltem
Çekirge
Avazı çıktığı kadar  t yor.

(R. H. B.)

511.

Kul bemde geceleyin
Ne var-ne yok gibilerden hani
Köşe-bucağı bir arayıp-tarama  ekirgede.

(R. H. B.)

512.

Paşa pa a çocuklardan ol da
Eve iyice göz-kulak ol
Emi  ekirgecik...

(R. H. B.)

513.

Koca bir ateş böceği
Dalgalana dalgalana
Geçti gitti.

(R. H. B.)

514.

Çalılardan bir kapı
Kilidi de
Sümüklü böcekten.

(R. H. B.)

515.

Hadi sümüklü böcek
Çık bakalım şu Fuji tepesine
Ama yavaş ol, yavaş ol...

(R. H. B.)

516.

Kapıda sinekler
Bol meyveli bir yılın
Gürültüsünü göğе çıkarıyorlar.

(R. H. B.)

517.

Körpe gugukçuk
Sarı bir sesle
Anasını babasını çağırıyor.

(R. H. B.)

518.

Yusufçuğun gözlerinde
Uzak tepelerin
Görüntüsü yansıyor.

(R. H. B.)

519.

Sizin için de pireler

Gece uzun olmalı
Ortalık ta ıssız.

(R. H. B.)

520.

Kurbağanın biri
Nedense ekşi bir suratla
Bakıp duruyor bana.

(R. H. B.)

521.

Çalığışu
Kazanıp gidiyor hayatını işte
Şamata ettiği filân da yok.

(R. H. B.)

522.

Çalığışu bıcır bıcır
Ama hava kararıyormuş
Olsun varsın...

(R. H. B.)

523.

İş bilenin dememişler tevekkeli
Bak yabancı kırların kargası
Hop etti muz ağacına kondu.

(R. H. B.)

524.

Tarlanın önünde
Uçuşan yapraklar
Baştan çıkarıyor kediyi.

(R. H. B.)

525.

Yılın sonu...
Hani bizden biriymiş gibilerden
Oturuvermiş Ŗuracıĝa kedi.

(R. H. B.)

526.

Kedi kalkıyor artık, uykusunu aldı ya
Bir esneme, bir esneme seninkinde
Sonra hadi bakalım hovardalıĝa.

(R. H. B.)

527.

Karlı yolda köpekler
Halden anlarcasına
Yol verdiler de öyle geçtik.

(R. H. B.)

528.

Erkek geyiĝin biri
Bir yiyip bir daĝıtıyor
 alıyoncasının  i eklerini.

(R. H. B.)

529.

Serpilen piriç taneleri...
Bu da bir çeşit g n h işte
Kuşlarda bir kavga bir d ĝ ř...

(R. H. B.)

530.

Dünyada böceklerden bile

536.

Sararıyor Pampas çayırları
Sırası iſte; evvel zaman içinde
İhtiyar bir cadı varmış...

(R. H. B.)

537.

Kocaman ama; dağ gibi
Dağ gibi bir kestane ağacı
Nerdeee..., tepesine çıkmak!..

(R. H. B.)

538.

Maşallah ſu sıska bitki
İkına-sıkına bir tanecik çiçek açtı
O da ha düſtüm ha düſeceğim hani.

(R. H. B.)

539.

Dünya dediğin elem-keder dünyası
Ama çiçekler gene de
Gene de açılıyor iſte...

(R. H. B.)

540.

Tektük insan var
Bir yaprak ſuraya düşüyor
Bir yaprak buraya.

(R. H. B.)

541.

Sineğe vurayım derken

Çiçekli cânım bir dala
İndirmiyeyim mi sopayı...

(R. H. B.)

CCXXI.

Bn. Kagawa KAGEKİ
(1768-1843)

542.

Gece
Lâmba tükenip te
Söndükten sonra uyanmakta
Ah öyle bir
Keder sonsuzluğu var ki...

(R. H. B.)

CCXXII.

BAİSHİTSU
(1768-1852)

543.

Bir çiçek düştü kamelyadan
Bir horoz öttü
Bir çiçek daha döküldü.

(R. H. B.)

544.

A-aaa..., daha da neler,
Şu öten ay mı yoksa,
Yok yok, gugukçukmuş meğer...

(R. H. B.)

545.

Ay parıl parıl, sonbahar,

Ağaçların gölgesi, çimenlerin gölgesi,
Şunlar da insanların.

(R. H. B.)

546.

Mevsim kış... havada ay
Upuzun bir Buddhist rahip
Şöyle bir geldi bir geçti yanımdan

(R. H. B.)

547.

Bir kış akşamı
Dikiş iğnesi kayboldu işte
Gördün mü sen uğursuzluğu, vah vah...

(R. H. B.)

CCXXIII.

Kumagai NAOYOSHİ
(1781-1881)

548.

Ay ışığının düşmediği yerlerde
Oynaşp durdu ateş böcekleri
Hatıraları kaçırmıyayım diye
Sabaha kadar uğraşp
Gözümü kırpmadığım gece gibi.

(M. A.)

CCXXIV.

Okuma KOTOMİCHİ
(1798-1868)

549.

Bütün dönüş yolunda

Ay bana dağın kenarından
Arkadaşlık etti
Ben açınca evimin kapısını
İçeriye ay da girdi.

(M. A.)

CCXXV.
MEİSETSU
(1847-1926)

550.

Soğuk ve sert kış rüzgârı
Deniz kıyısında
Yeşil çam iğneleri uçuşuyor.

(R. H. B.)

CCXXVI.
İmparator MEIJİ
(1852-1912)

551.

Yanında oturduğum mangalın
Küle gömülüydü
O kıpkızıl közleri
Birden buz kesildim hatırlayınca
Yağan kar altına derin gömülmüşleri.

(M. A.)

CCXXVII.
HASHİN
(1864- ?)

552.

Ne gökyüzü kalmış, ne yeryüzü
Varsa yoksa durmadan

Lâpa lâpa yağan kar.

(R. H. B.)

CCXXVIII.
Natsume SOSEKI
(1865-1915)

553.

Şu tabutun üstüne at
Ama ne kadar, ne kadar
Krizantemin varsa.

(R. H. B.)

CCXXIX.
Masaoka SHIKI
(1866-1902)

554.

Aman ne uzun gün
Kayık çene çalıyor
Deniz kenarıyla.

(R. H. B.)

555.

Epeyce soğuk
Lâmbaya yaklaşacak
Böcekler yok ortalıkta.

(R. H. B.)

556.

Üşüşmüş çatıya
Millet yangın seyrediyor:

Kış, havada ay...

(R. H. B.)

557.

Puslu ay
Meyhanedeki kavgayı
Alevlendirdi.

(R. H. B.)

558.

Şöyle bir baktım ardıma
Yanımdan şimdi geçen adamı
Sisler içinde artık arama.

(R. H. B.)

559.

Gece, işte seni beklerken
Soğuk rüzgâr gene
Yağmura çeviriyor.

(H. G. H.)

560.

Bahar yağmuru
Şemsiyeli insanlar bakıp duruyor
Vitrindeki resimli kitaplara.

(R. H. B.)

561.

Ne olacak, kış ırmağı işte
Suyu az geliyor
Dört-beş ördeğe bile.

(R. H. B.)

562.

Kendi haline bırakılmış kayıkta
Dolu tanecikleri
Öteye beriye sekip duruyorlar.

(R. H. B.)

563.

Güvertede
Doluların tıkırtısı
Kara kara.

(R. H. B.)

564.

Ta ormanın dibinde
Bir göl
Ama ne kalın buzu...

(R. H. B.)

565.

İlk kar
Ne dağları şu
Denizden ötedekiler?..

(R. H. B.)

566.

Tozu dumana katan tipiye doğru
Başım döndürüp geriye bakmadan
Onbir atlı at sürüyordu.

(R. H. B.)

567.

Bahar... kırlarda

Gidenler, gelenler...
Neden acaba?..

(R. H. B.)

568.

Bahçedeki feneri yakıp
Minik evde kim var kim yok
Hepsi dışarıya döküldü.

(R. H. B.)

569.

Büyük Buddha'nın
Bir omuzundaki
Karlar eridi.

(R. H. B.)

570.

Tapınağa adanmış
On yaşından küçük bir çocuk
Acı soğuk!..

(R. H. B.)

571.

Büyük tapınağın kapısı
Örtülürken gümmm... ediyor
Bir sonbahar akşamı.

(R. H. B.)

572.

Bir rahip
Üç-beş çömez,
Soğuk bir gece.

(R. H. B.)

573.

Donanma fişekleri bitti
Elini-eteğini çekti insanlar
Ne karanlık, ne karanlık!..

(R. H. B.)

574.

Hava soğuk
Bağrıma bastırıyorum kızcağzımı
Ne şeker ama; sevsinler maskarayı...

(R. H. B.)

575.

Raket oyununda yenildiler ya
Genç ve güzel hanımcıkların
Yanlarına varılmıyor öfkeden...

(R. H. B.)

576.

Üstünde en cici tuvaleti
Sezonun ilk temsilinden dönüyor
Daha soyunmamış.

(R. H. B.)

577.

Evin birinde
Bir hıçkırık
Dışarda davullar...

(R. H. B.)

578.

Solgun çayırlar üstünde
Yürür gider yolcunun biri
Portakal yiye yiye...

(R. H. B.)

579.

Yediğim aşırılmış elmalar
Bir ağrı verdi ki mideme
Sorma gitsin...

(R. H. B.)

580.

Kayıkhanenin yanında
Körpecikten bir vesikalı kapatma;
Pamuk çiçekleri, pamuk çiçekleri...

(R. H. B.)

581.

Bu bahar akşamında
Şu kitap kurdu bilgin de
Ne okur durur böyle acaba?..

(R. H. B.)

582.

Şu göz açıp kapamalı dünyada
Bostan korkuluğunun bile
Gözü var, burnu var, ya...

(R. H. B.)

583.

Bostan korkuluklarının halleri
Öyle dokunaklı ki aydınlık gecelerde
Korkuluk değiller de adam sanki...

(R. H. B.)

584.

**Sokup beni
Sonbaharın sivrisinekleri
Ölüme hazır etti.**

(R. H. B.)

585.

Hiç bir iş görmeden
Deniz salyangozu
Tam 18.000 yıl yaşadı.

(R. H. B.)

586.

Çalıkların arasında uçan
Şu yarasanın pırpırısı
Kara kara...

(R. H. B.)

587.

Bahar rüzgârı bu
Tavuskuşu
Açıyor kuyruğunu.

(R. H. B.)

588.

Kış ırmağının üstünde
Yaprakmış, suymuş-buymuş, ne varsa
Gaga çalıp duruyor ördekler.

(R. H. B.)

589.

Aklı durur adamın aklı
Hovarda kediler
Taş duvarı bile yıktı.

(R. H. B.)

590.

Köylü oğlanın biri
Sararmış çayırlar üstünde
Köpeğini almış yanına gidiyor.

(R. H. B.)

591.

Akşam yağmuru, küçük bir kayık
Yüklemişler sığırın birini içine
Irmağın öbür yakasına geçiyor.

(R. H. B.)

592.

Sararıp soluyor krizantemler
Gelinciğin biri dikmiş gözünü
Tavuklara bakar da bakar...

(R. H. B.)

593.

Düşüne düşün
Her yıl krizantemleri
Onlar da beni düşünür oldular.

(R. H. B.)

594.

Minimini bir dükkân
Taşbebekler...
Krizantemler...

(R. H. B.)

595.

Akşamın mor dağları
Hanımeli
Görünecek ev bırakmamışlar ki...

(R. H. B.)

596.

Açılıyor kiraz çiçekleri
Aklıma gelebilenlerin
Hepsi uzaklarda, hepsi...

(R. H. B.)

597.

Bir kuş öttü
Tıp etti yere
Bir böğürtlen düştü.

(R. H. B.)

598.

Şeftali soyarken
Bıçağa
Tatlı damlacıklar süzülüyor.

(R. H. B.)

599.

Yıkıntı bir evin yanında
Çiçek açıyor armut ağacı
Bir zamanlar buralarda savaş olmuştu...

(R. H. B.)

600.

Köprü yıkıldı gitti
Arkasındaki söğüt
Yapayalnız şimdi.

(R. H. B.)

601.

Üç-beş söğüdün
Çevrelediği
Minicik bir ev.

(R. H. B.)

602.

Derenin biri
Akar gider kasabadan
İki yanı da söğüt...

(R. H. B.)

603.

Şıp etti yandı lâmbası

Bizim kapı komşunun

A-aaa..., nerden çıktı bu muz ağacı...

(R. H. B.)

604.

Şu incirleri görünce

Kim geldi aklıma, biliyor musun, hani

Nara'da bir handa bir uşak vardı ya...

(R. H. B.)

605.

Kesip yıkmak için onu

Baltayı kaldırdığımda

Tomurcuklanıyordu...

(R. H. B.)

606.

Çiçekli dalın birine

Asayım derken feneri

Sorma başıma gelenleri...

(R. H. B.)

607.

A.

Şurada burada bir geyik

Çalılar arasından

Gösteriyor yüzünü.

B.

Akşam güneşi

Çalılar arasından

Hamağa süzülüyor.

C.

Küçük köyün yanında
Bir işaret, bir nişan
Birlikte boy atan ağaçlar.

D.

Gezgin rahibin biri
Oturmuş kaval çalar
Çalılar arasında.

E.

Bahçıvanın uğradığı yok
Bahçe karmakarışık
Bayağı yabanileşmiş.

F.

Bakma, ağaçlar 5.00 yıldır
Gelişip boy atıyorlar ama
Direk olamıyorlar.

G.

Gölde hiçbir adamın
Oturmadığı bir adada
Yapraklar sık mı sık hani...

H.

İşte bir aile ağacı
Dördüncü, beşinci göbekten...
Büyüsün bakalım.

I.

Türbeler çepçevre ağaç
Ölülerin ruhları da, mezarları da
Adamakıllı çürüyebilirler burada.

J.

Baltaya kimse el atamaz
Ağaçların sık olduğu bu yerde
Kakavan bir gûlyabanî yaşar.

(R. H. B.)

608.

Mezarıma şunu yaz, emi;
İki şeye bayılırdı rahmetli
Şiir bir, Japon inciri iki.

(R. H. B.)

CCXXX.

KANRO

(XIX. Yüzyıl)

609.

Sararmış çayırlar üstünde
Uzaktan uzaktan
Yemlenip duruyor tavuklar.

(R. H. B.)

CCXXXI.

WAFU

(1866- ?)

610.

Böcekleri başka
İnsanları başka
Kulakla dinliyoruz.

(R. H. B.)

CCXXXII.
ROSEKİ
(1870-1918)

611.

Kışın ay
Fırlatıp atılmış kırlara
Ne eşi var ne dostu...

(R. H. B.)

CCXXXIII.
İwaya SAZANAMİ
(1870-1933)

612.

Serçeler uçuşup duruyor
Bostan korkuluğundan
Bostan korkuluğuna.

(R. H. B.)

CCXXXIV.
GOJO
(1871-1915)

613.

Yaz çimenleri; dağ tapınağına
Giden şu patika boyunca uzayan
Taştan Buddha heykelleri.

(R. H. B.)

CCXXXV.
YAEZAKURA
(1872- ?)

614.

Altı üstü kartopu, kartopu ama

Bir de bakıyorsun ki kaldırıp-etmeye
 Ne gücün yetiyor artık, ne kuvvetin, ya...
 (R. H. B.)

CCXXXVI.

Sasaki NOBUTSUNA
 (1872- ?)

615.

İnsandan, dünyadan geçtim;
 Tığ-teber, ama gene de
 Kavalım var ya kavalım
 Kalan tek son şey
 Kalan tek son şey elimde.

(M. A.)

CCXXXVII.

Homei IWANO
 (1873-1918)

616.

Kara Sevda, Kara Türkü

.
 Ne Tanrı, ne Ölüm içimde şimdi
 Birşey varsa o da şu yalnızlık
 Ben kendi hayatımın kölesi.

(Y. N.)

CCXXXVIII.

Takahama KYOSHİ
 (1874- ?)

617.

Yılan kaydı gitti

Ama çimenlerde kaldı
Üstüme dikilen gözleri.

(R. H. B.)

618.

İnin-cinin top oynadığı bir köyde
Yusufçuklar...,
Vakit dersin öğleüzeri...

(R. H. B.)

619.

Bostan korkuluğundan aşırılmış
Şemsiyemsi şapkanın üstünde
Yağmur ne ağır, ne ağır...

(R. H. B.)

CCXXXIX

Kwai SUİMEİ

(1874- ?)

620.

Geride Kalanlar

Unuturum yüzlerini dostlarımın
Ve deniz
Unutur balıkları.

★

Unuturum sevgilimi
Ve bahar
Unutur kiraz çiçeklerini.

★

Unuturum zamanımı
Ve su
Unutur kayıkları.

Unuturum şiiirlerimi
 Ve bir şehir
 Unutur yıldızları.

★

Unuturum vücudumu
 Ve bir kadın
 Unutur aklını.

★

Unuturum rüyalarımı
 Ve ay
 Unutur yörüngesini.

★

Unuturum hayatımı
 Ve Tanrı
 Unutur kulunu.

★

Unuturum dünyayı
 Ve okyanus
 Unutur kıt'ayı.

(K. İ. - F. R.)

CCXL.

Yumei KANBARA

(1876- ?)

621.

Koyu Kırmızı Gölgeler

Bulutların parıltılı tacı
 Karışık akasya dallarının
 Arasındaki boşluklara
 Yayılmış.
 Gölgesi patikada
 Sen ve ben yalnızız,
 Yeşilin o güzel kokusu

Ah ne canayakın.
 Hafiften esen rüzgâr uzakta
 Çevriliyor
 Dalgın dalgın
 Akasyanın yaprakları.
 Sallanıyor güneşin
 Koyu kırmızı gölgeleri
 Ah darmadağın oluyor
 Birdenbire düşüncelerim...

(Y. N.)

CCXLI.

Yosano AKIKO
 (1878- ?)

622.

Kafamdan öyle belli-belirsiz
 Bir sıkıntı geçti ki
 Doludan hızlı, tüyden hafifti.

(K. R.)

CCXLII.

ARO
 (1879.)

623.

Bülbül bir kere öttü
 Ama arkası gelmedi ötüğün
 Alacakaranlıkta kar yağıyordu.

(R. H. B.)

CCXLIII.

OTSUJİ
 (1881-1919)

624.

Alacakaranlık, kokulu meltem

Genç kızın biri
Futbol sahasına çay götürüyor.

(R. H. B.)

CCXLIV.

Yamamura BOCHO
(1884-1924)

625.

Kartvizit

Kim aradı beni
Rüzgâr mı acaba
Ben evde yokken
Biri gelmiş
Yapraktan kart bırakmış
Dışbudak yaprağı bu
Buralarda çok seyrek görülen...

(K. İ. - F. R.)

626.

Dua

Gökyüzünden
Bir olta sarkıyor
Aşağı doğru.
Yalnızlığın verdiği
Sıkıntıdan doğma
Umacı umacı
Kırmızı balıklar
Oltayı yutuyorlar...

(K. İ. - F. R.)

627.

Bir Sabah

Aman ne güzel bir sabah!
Yolun kıyısında

Üç-beş genç kız
 Çene çalıp duruyorlar
 Bir sevinç, bir kahkaha...
 Aydınlıkların en parlak olanı
 Yalnız onların bulunduğu yerde
 Ve kim geçse yanlarından
 Gözü-gönlü kamaşıyor...

(K. İ. - F. R.)

628.

Mavi Gökte

Mavi gökte
 Bir balık sürüsü yüzüyor.

Benim ahlarıma-oflarıma
 Gönülden bir ilgi duyan
 Bir balık sürüsü bu.

Parıl parıl parlıyor
 Balıkların yüzgeçleri, ve...,

Şurada-burada
 Durmaksızın
 Kaynaşıyorlar.
 Mavi gökte
 Bir balık sürüsü yüzüyor.

Onların da
 Kendilerine göre gönülleri var...

(K. İ. - F. R.)

CCXLV.

İshikawa TAKUBOKU
 (1885-1912)

629.

İhtiyar Adamın Biri

Şu izbe köşelerden birinde
 Ufacık bir kulübe var
 İçinde kemik yüzlü batık gözlü
 İhtiyar adamcağızın biri yaşar.

★

Kıpırdadığı yok, hep öyle yarı uykulu
 Ne gecesi kalmış artık ne gündüzü
 Ve öyle bitkin öyle bitkin ki
 Böğürtüye benziyen öksürüğü...

★

Yüzünde soğuk bir gülümseme
 Aradabir mırıldanır durur
 Çiğner de çiğner bir kemik parçasını
 Takır da takır-tukur.

★

Çiğnediği beyaz bir kemik parçası
 Ya..., bir takırtı, bir tukurtu...
 Gönlünde yıllarca önce ölen
 İlk sevgilisinin kemiği bu.

★

Sonra bakarsın birşeyler sayıyor
 O titrek parmaklarıyla
 Hani sonradan kuyusunu kazan
 Dostlarının sayısı mı bu?.., Yoksa

★

Sevip sevip te bir el sıkarak
 Ayrıldıklarının sayısı mı?
 Yoksa uzak düştüğü yuvasının
 Buraya kaç günlük yol ettiği mi?

★

Ve gün olur bana der ki
 Şu göğşe bak ta ne var ne yok söyle
 Hiliç, derim; ne olacak, birşey yok,

Tamam, der; boş..., yüzünde bir gülümseme...
(K. İ. - F. R.)

CCXLVI.
Kitahara HAKUSHU
(1885-1942)

630.

Güller

Güller açıyor
Gül fidanında;
Başka ne açacaktı yanı...
(K. İ. - F. R.)

631.

Kırmızı Elma

Yavuklum olacak kız var ya
Bana diyor ki boyuna
Yarın sana kırmızı
Kıpkırmızı bir elma vereceğim,
Ama daha verdiği-filân yok ha...
Tutturmuş işte
Yarın sana kırmızı
Kıpkırmızı bir elma vereceğim...
(K. İ. - F. R.)

632.

İlk Gençlik Günleri

— Bir delikanlı
Herzaman bukadar
Bukadar kederli midir?..
— Evet küçükhanım
Bilhassa pek gençse
Ve üstelik kabiliyeti varsa...
(K. İ. - F. R.)

CCXLVII.

Takada CHOİ

(1886-1930)

633.

Sonbahar rüzgârı
İliklerine işliyor
Bostan korkuluğunun.

(R. H. B.)

CCXLVIII.

Hagiwara SAKUTARO

(1886-1942)

634.

Geceleyin Bir Bar

Bir delik var
Koyu yeşil duvarında
Bir barın gece vakti.
Kederli bir Madonna
Bir delik var
Portrenin arkasında
O esrarlı
Gizli bir düğme
Küçük altın bir böcek gibi.
İşin garip tarafı
Kimsecikler bilmiyor
Uzaklardaki acayip dünyayı
Bizim o delikten gözetliyebildiğimizi.
Biz
Sarhoş olsak bile
Bir hayaletin solgun kadehi
"Gelecek" hakkında ne konuşabilir ki...
Bir delik var
Bir barın duvarında gece vakti.

(K. K.)

635.

Postahanenin Penceresinde

Postahanenin penceresinde
 Eve mektup yazıyorum
 Kargalar gibi züğürtledim
 Pabuçlarımın da içi dışına çıktı
 Talihimin de.
 Gök dersen sisli-dumanlı
 Ben dersen
 Bugün de işsiz-güçsüz işte.

★

Anlat bana babacığım
 Yaşamanın artık nesi kaldı.
 Hazin bir hiçlik düşüncesiyle
 Yürekler yarası cüzdanımda
 Hani ne var ne yok diye saydım,
 Metelikleri yaşamamın
 Parçaları anlamında alıp
 Tuttuğum gibi
 Kaldırımın taşlarına fırlattım.
 Ah yurdum-yuvam benim
 Ah ihtiyar babacığım!

★

Rıhtıma giden
 Melânkolik yol boyu yürüyerek
 Rüzgâr gibi yalpa vura vura
 Denize ineceğim.
 Ah yaşamak ah!
 Şimdiden denize açılan
 Bir geminin bordosunda
 Çalınan ılık geliyor
 Kulaklarıma.

(K. İ. - F. R.)

CCXLIX.

Nakatsuka İPPEKİRO

(1887- ?)

636.

Teyze teyze bak!

Kocaman bir boru çiçeği açtı

Kocaman bir boru çiçeği!

(R. H. B.)

CCL.

Senke MOTOMARO

(1888-1948)

637.

Zerrinler

Şöyle bir-kaç tane

Zerrin alsam mı acaba?

Aklıma esti işte

Yolda yürüyüp giderken.

Ne çiçekler ama...

Bundan sonra çiçek diye

Alsam alsam

Zerrin alırım doğrusu.

(K. İ. - F. R.)

CCLI.

Fukushi KOJİRO

(1889-1946)

638.

Kim Kestirebilir

Dangalak ağacın birisin sen

Göverir de göverir yaprakların

Dalın-budağın büyür de büyür
 Hele hele bahar gelmeye görsün
 Açar da açar çiçeklerin
 Ve kuşlar gelir üstüne
 Ötüşmeye bıcır bıcır.

Sen varsın ya sen hani
 Gene de dangalak ağacın birisin
 Ama çiçekler açıyormuş
 Ama kuşlar geliyormuş ötüşmeye
 Göverip duruyormuş yaprakların
 Sen gene de gene de
 Dangalak ağacın birisin işte.

Şu var ki yalnız
 Bu sözkonusu ağacın
 Ta gökyüzünde
 Ama nasıl parıl parıl
 Bir yıldıza öyle
 Bakıp bakmadığını
 Kim kestirebilir?

Kim akıl-sır erdirebilir
 Bu ağacın gökte
 Ama nasıl parıl parıl
 Bir yıldızı
 Seyredip seyretmediğine?

(K. İ. - F. R.)

CCLII.

Murou SAİSEİ
 (1889- ?)

639.

Akşam

Akşamın kendilerine hüznü verdiğini söyleyen
Bu kaçınıcı insandır rastladığım bugün...

(K. İ. - F. R.)

640.

Gümrük

Gümrük binasının önünde
Kayıktan karaya ayak basan
Hanımefendinin biri
"Bak şekerim," diyor,
"Artık Japonya'dayız,"
"Japonya buradan başlar."
İsli, kurumlu bir rüzgâr içinde
Şunu söylüyor küçük kızı:
"İşte Japonya ha...,"
"Japonya nedense karanlık,"
"Değil mi anne?.."

(K. İ. - F. R.)

CCLIII.

Tsuboi SHİGEJİ

(1889-)

641.

Gökyüzü

Koca bir günü
Gökyüzüne baka baka geçirdim
Gökyüzünde yalnız
Gökyüzü vardı.

(K. İ. - F. R.)

642.

Sesim Çıkmıyorsa

Sesim çıkmıyorsa hiç

Düşünüyorum demektir
 Tek bir kelime bile
 Çıkmıyorsa ağızımdan
 Sakın beni tutup ta
 Duvar sanmayasın.

(K. İ. - F. R.)

643.

Taş

Gökyüzü
 Bir ara açık
 Bir ara bulutlu
 Oladursun öyle,
 Bir taş
 Sessiz-soluksuz
 Milyonlarca yıl
 Yaş yaşadı.

(K. İ. - F. R.)

644.

Bahar

Çiçekler açılmış
 Hepsinin güzelliği üstünde
 Çıt çıkardıkları da yok.

★

Çiçek tozuna bulanmış
 Arılar, böcekler, şunlar-bunlar
 Vızıl vızıl vızıldıyor.

★

Ben de
 Birseyler
 Düşünüyorum.

(K. İ. - F. R.)

645.

Çakıltası

Yolda çakıltasının birine
Şut çeke çeke yürüyorum.
Bulutlu bir akşam.
Serince bir rüzgâr.

★

Yolda çakıltasının birine
Şut çeke çeke yürüyorum.
Takla atıp duruyor çakıltası.
Çakıltası, çakıltası
Ne zaman uyanacaksın sen?

(K. İ. - F. R.)

646.

Rüzgâr

Rüzgâr benim
Gönlümün içinden geçer
Bir cenaze alayı gibi.

★

Rüzgâr benim
Gönlümün içinde
Bir çiçek kokusudur bırakır.

★

Rüzgâr benim
Kayar gider ellerimden
Gider uzak göklere doğru.

★

Göğün mavisinde eriyen
Rüzgârdan sonra da ama
Bir rüzgâr var içimde esen.

★

Bir rüzgâr
 Bir rüzgâr ama
 Ne rüzgârı bu?..

(K. İ. - F. R.)

647.

Yıldızlar ve Kurumuş Çimenler

Yıldızlar ve kurumuş çimenler
 Yârenlik ediyorlardı
 Gecenin geç vaktiydi
 Ve çıt yoktu ortalıkta.
 Çevremde ola ola
 Yalnız esen rüzgâr vardı.
 Biraz içim sıkıldı yalnızlıktan
 Ve kulak kabartayım dedim
 Ne konuştuklarına bari,
 Bir yıldız düştü gökten
 Aradım-taradım
 Kurumuş çimenlerin arasında
 Ama bir türlü bulamadım.

★

Ertesi sabah
 Uyanıp kalkınca
 Ağır bir taş buldum
 Kalbime yuvarlanan.

★

İşte oğün-bugün
 Sorup duruyorum kendikendime
 Ne zaman yıldız olacak bu taş
 Ne zaman yıldız olacak bu taş diye.

(K. İ. - F. R.)

CCLIV.

Onchi KOSHİRO
(1891-1956)

648.

Örümcek

Bu matematiği de
Nereden öğrendin bilmem ki...
Kurulup tellerinden birine
Seyreder durursun evreni.
O yapış yapış ve minimini
Salgı damlacıklarıyla senin
Ustaca örüp düzenlediğin teller
Havada antenlerindir
Saniyeler..., dakikalar..., saatler geçer
Bunlardan bir güzel sarkaç olur
Olup-olacağın da hani bir örümceksin.

(K. İ. - F. R.)

CCLV.

Horiguchi DAİGAKU
(1892-)

649.

Gerdanlık

Bir iplik
Geçirebilseydim de
Gözyaşlarımın içinden
Sana bir gerdanlık
Yapabilseydim keşke.

(K. İ. - F. R.)

650.

Kum Yastığı

Sevda dediğin
 Üstüne düşülmesi kolaycacak
 Bir kum yastığı.
 Şöyle bir çeki-düzen verelim
 Kendimize bari;
 Örteyim açılan dizkapaklarını,
 Hem kıyamet gibi yıldız
 Gözünü dikmiş bize bakıyor.

(K. İ. - F. R.)

651.

Soğuk Bahçenin Türküsü

Hayatmış
 Yok sevdamış
 İkisi de
 Bomboş.

★

Gül
 Ve genç kız
 Nerdeler
 Şimdi?

★

Varlıklar
 Değişiyor
 Zaman dediğin
 Uçup gidiyor.

★

Şimdi
 Nelerdir
 Çevremi
 Saranlar

★

Rüzgâr
 Dökülen yapraklar

Gölgeler
Ve bir ah...

(K. İ. - F. R.)

652.

Palmiyeler

Ey yeryüzündeki
Cançekişmelerden kaçır gibi
Yükselen palmiyeler,
Ta yukardaki gökyüzüne
Erişmek isteğiyle siz
Boyatıyorsunuz yukarıya
Daha yukarıya, daha yükseğe.

★

Daha yükseğe
Daha uzaklara topraktan,
Çılgınlık acıları içinde
Dalga dalga bir doku
Tırmanıyorsunuz göğe doğru.
Ama ne yazık ki
Gökyüzü bulamazsınız oralarda
O bir ideal gibi
Geri çeker kendini
Daha geriye, daha geriye
Ve mor bir akşam dökülür
Sizin boş ellerinize.

★

Palmiyeler, siz
Ağaçlar arasında
Dervişlersiniz.
Gömülüsunuz, saklısınız
Dünyalık varlıklar arasında.
Ama akşam yıldızları

Sarkıtınca batı ufuklarından
 Tütsüler yakan ateşlerini
 Siz kocaman ve kara kara
 Haçlar kesilirsiniz
 Ve başlarsınız akşam duasına.
 Sonsuz bir âyet olur met-cezir
 Rüzgâr uzak bir çanın
 Sürüklenen yankısını taşıırken.

Palmiyeler havada
 Hayalî tapınaklardır
 Bu altın, bu mor
 Tropikâl akşamında
 Günaha zorlanmanın
 Ve arzunun, alev alev
 Yandığı kokulu girdap üstünde
 Varlıklar vardır ki yükselirler
 Ve ufacık ufacık
 Haçlara çevrilerek
 Dilsiz bir duada
 Yalvarıp-yakarırlar.
 Palmiyeler mi bunlar
 Yoksa sadece
 Benim ruhum mu?...

(K. İ. - F. R.)

653.

Bir Sabah Tayfı

Bu bir kere olmuştu
 O günlerde
 Şimdi yalnızlıktan
 İçim sıkılarak hatırlıyorum.
 Bu bir kere olmuştu
 O günlerde

Ben saadette dopdoluyken.

★

Gümüş alınlı
 Bir sabah gelirdi,
 Sevinç içinde uyanırdım,
 Hemen ilk işim
 Yanaklarımı çepçevre dolayan
 O ipek gibi yumuşacık
 Saçlarını kaldırmak olurdu
 Usul usul
 Usul usul kaldırmak
 Şaşırtmıyayım diye rüyalarını.
 Ama sen sanki
 Bu işareti bekliyormuş gibi benden
 Gözünün birini açardın
 Kamaşmadan yarı kapanık.
 Sonra bir gülümseyişle
 Öbür gözün de açılırdı:
 "Bonjour mon amour!"

★

Beyaz örtülerde
 Dağınık saçların
 Aydınlıkta parıl parıl yanan
 Gökmavisi bir kadifeye
 Serpilmiş altın incilerden
 Bir perde gibiydi.
 Yanakların pembe,
 Dudakların ateş çiçeği,
 Rüya pencerelerini andırırdı
 Gözlerin;
 Sol pencereden gençlik,
 Sağ pencereden saadetti
 Dışarıyı seyredenler.

★

Taze puf böreği gibi
 Körpecik, yumuşacık kollar,
 Yarın açılmayı uman
 Heykel gibi çiçekli vücut,
 Ayağıma dokunurdu ayağın
 Vücudumun kalbimden
 En uzak bir yerine
 Biryerine dokunurdu.
 Yarı uykulu
 Yarı uyanık
 Ne güzel gelirdi bana
 Yaşamak!
 O günlerde
 Param-pulum vardı harcayacak,
 O günlerde yerindeydi sağlığım,
 O günlerde gençtim
 Delikanlıydım.
 Bütün bunlar sonradan da
 Pek öyle değişmediler ama;
 Değişen şey
 Benim sabah yatağım oldu.
 Tekbaşına uyanırken
 Beyaz yatakta şimdi
 İşte bunları hatırlıyorum.

★

Bu bir kere olmuştu
 O günlerde
 Ben saadetle dopdoluyken
 Bu bir kere olmuştu
 O günlerde.

(K. İ. - F. R.)

654.

Ash Wednesday

Elegeçirdiler sonunda
 Yıkıntı olmaya yüztuttu
 Yeryüzü
 Ne olacak mankafa İcarus
 Sen, sen insanoğlu.

★

Birzamanlar genç kızların
 Topladığı dört yapraklı yonca
 Sayfalar arasında
 Ezildi gitti artık
 Bir işaret koyuver bari
 Dua kitabında kaldığın yere.

★

Bikini'nin külleri
 Beyaz elyazma sayfalara
 Ve kutlu dallarda
 Kumru tüneklerindeki
 Parmak izlerinin üstüne
 Yığıldı gitti.

★

Hey insanoğlu
 Hey dünyanın güzelliği
 Kalkacak mıydın ortadan
 Senin ayak izlerinde
 Yıllarca önce sayısız güller
 Ve menekşeler açılmıştı hani.

(K. İ. - F. R.)

CCLVI.

Saijo YASO
 (1892 -)

655.

Maske

Keudi suratında ölçtü-biçti

Kendi keskiyle yonttu-etti
 Kendi fırçasıyla boyadı bir güzel
 Ama ola ola bu
 Öyle korkunç bir maske oldu ki
 Titreyen ustasının aklı başından gitti.
 (K. İ. - F. R.)

656.

Adamın Biri

Adamın biri geçiyor
 Penceresinin önünden
 Söylenip duruyor:
 "Karanlık... karanlık..."

★

Acayip iş doğrusu
 Her evde ılık var
 Hem hava da pek öyle
 Kararmış-filân değil.

★

Gelgelelim adamın biri
 Geçiyor penceresinin önünden
 Söylenip duruyor boyna:
 "Karanlık..., öyle karanlık ki..."

(K. İ. - F. R.)

CCLVII.

Nakagawa KAZUMASA

(1892 -)

657.

Gelincik

Senin resmini yaparken
 Parlak kırmızıyla lâciverdi
 Birbirine karıştırıyorum.

Söyle bana ey gelincik
 Toprakta ne al, ne lâcivert,
 Ne kırmızı, ne de sarı varken
 Sen nasıl boyuyorsun böyle
 Çiçeğinin yapraklarını?...

(K. İ. - F. R.)

CCLVIII.

Bn. Fukao SUMAKO

(1893 -)

658.

İnsanların Konuşmaları

Ama ne boş
 Ne anlamsız şey
 Şu insanların konuşmaları
 Doğrusu ya
 Kıskanıyorum konuşmasını
 O sessizlikte parıl parıl
 Yıldızların.

(K. İ. - F. R.)

CCLIX.

Momota SOJİ

(1893 -)

659.

Ağaçların Tepesinde

Dalları kiraz yüklü
 Ağaçların altında
 İşim-gücüm oyun benim.
 Köyün çocuklarıyla.

En çok hoşuma giden
Kızın saçları
Tarlada boy atmış buğday gibi
Kokar buğdayımsı buğdayımsı.

★

Merdivene tırmanınca o
Hemen ben de
Acemi acemi ardından
Şıp ağacın üstüne.

★

Öbür çocuklar aşağıda
Bir kıyamet, bir tepinme
Topladığım bütün kirazları -
Hop kızın bambu sepetine.

★

Dalları kiraz yüklü
Ağaçların tepesinde
Ben o kızla ahbablığı
İlerletip gidiyorum işte.

★

Buğday kokuyor ya onun saçları
Belki de bundan ötürü
Benim saçlarım da onunki gibi
Kokar buğdayımsı buğdayımsı.

(K. İ. - F. R.)

CCLX.

Nishiwaki JUNZABURO

(1894 -)

660.

Hava

Başasağı edilmiş
Mücevher kutusu gibi

Bir sabah
 Çene çalıp duruyor
 Dışarda adamın biri
 Bugün
 Tanrı'nın doğumgünü.

(K. İ. - F. R.)

CCLXI.

Tanaka FUYUJİ
 (1895 -)

661.

Japonya'da Sonbahar

Japonlar
 Krizantem yaprakları yerler
 Buddha kokan krizantem yaprakları.
 Japonlar
 Kızarmış krizantem yaprakları yerler
 Soya fasulyesinden bir salçaya
 Banıp banıp.
 Ey Pierre Loti'nin
 İssız Japonya sonbaharı!...

(K. İ. - F. R.)

CCLXII.

Yagi JUKİCHİ
 (1898-1927)

662.

Yurdumun Deresi

Ey yurdumun-yuvamın
 Deresi, dereciği,
 O tatlı tatlı şırıltıların

Gene üstünde mi ki...

Anacığımın

Beyaz ayakları dibinde

Dalgacık dalgacık hani

Oynaşıp duruyor musun gene?..

(K. İ. - F. R.)

663.

Gökler

İşte gök dedikleri

Şu işte, şuradaki;

Tepemin üstünde.

Bir Tanrı varsa eğer

Orada olmalı orada

Başka yerde değil.

(K. İ. - F. R.)

CCLXIII.

Anzai FUYUE

(1898 -)

664.

Kadınlar Hakkında

Mülâyim bir deneme

Pasaklılar!...

(K. İ. - F. R.)

665.

Doğum Günü

Kelebeğin birini

Duvara

Bir güzel iğneledim

Kıpırdayamaz artık.

Ah mutluluğumu da

Böyle yapabilseydim...

(K. I. - F. R.)

CCLXIV.

Yamamura JUN

(1898 -)

666.

Ölmüş Arkadaşlar

A ve B

Bir hava hücumunda öldü

C ve D

- Söylentiye bakarsan -

Uzak bir cephede

Vurulup kalmışlar.

★

Herbirinin bir derdi vardı

Bize düşerdi tasası da

Herneyse..., hayatlarını

Kötü geçirmiş de sayılmazlar.

★

Uzun ve ateşli

Bir tartışmadan sonra

Çayıra gider eltopu oynardık.

Kulaklarıma inanamadım doğrusu

Hep-si-nin

Öldüğünü duyunca.

★

Herzamanki gibi

Bugün de

Bir tramvay durağında

Bir sürü insan gördüm.

Yanımdan değişik yüzde
Bir sürü insan geçti.

★

Dikildim onların arasında
Hani belki de
O eski dostlardan birini
Olur a görürüm gibilerden
Boşuboşuna boşuboşuna.

★

Hiçbiri
Hiçbiri görünmedi
Ve böylece
Bir bahar günü daha
Geldi geçti...

(K. İ. - F. R.)

667.

Gece uçuşu

*Çocuğun öksürüğü var
Üzülüp duruyor baba
Aralıksız vınlayan motor.*

★

*Çocuğun öksürüğü var
Üzülüp duruyor baba
Aralıksız vınlayan motor.*

★

*Çocuğun öksürüğü var
Üzülüp duruyor baba
Aralıksız vınlayan motor.*

★

*Çocuğun öksürüğü var
Üzülüp duruyor baba
Aralıksız vınlayan motor.*

★

*Çocuğun öksürüğü var
Üzülüp duruyor baba
Aralıksız vınlayan motor.*

★

*Çocuğun öksürüğü var
Üzülüp duruyor baba
Aralıksız vınlayan motor.*

★

*Çocuğun öksürüğü var
Üzülüp duruyor baba
Aralıksız vınlayan motor.*

(K. İ. - F. R.)

CCLXV.

Ueda SHİZUE

(1898 -)

668.

Rezistans

Çevremdeki bütün saatlerin
Zembereklerini çatır-çutur
Kırıp parçalamak istiyorum.
Öyle bir tik-tak'ları var ki
Sanki kum çığnıyorlar,
Çevremdeki bütün saatleri ama,
Bütün saatleri.
Mermer bir sütun gibi
Öyle hiçbirşeye tınmadan
Ayakta dikilip durmak istiyorum.
Gözüpek bir top mermisi gibi
Şu aydınlık evrende
Uçup gitmek geliyor içimden.
Koca bir reflektör olup
Güzel yıldızların ,

Elektrik dalgalarını
Yakalamak istiyorum.

(K. İ. - F. R.)

CCLXVI.
Tsuzuki MASUYO
(1898 -)

669.

Göldeki Balık

Gölün kıyısında
Bir leopart belirdi
Dilini şöyle bir ıslattı
Çekti gitti.

★

Göldeki balık
- Buna hayâl deyin isterseniz -
O cici varlık yok mu o
Şıp diye gözden kayboluverdi.

(K. İ. - F. R.)

CCLXVII.
Maruyama KAORU
(1899 -)

670.

Bütün Gün

Viyolonsel çalıyor
Kör bir çeşme
Sağır bir çiçek
Başını eğmiş dinliyor
Hanım hanımcık.

(K. İ. - F. R.)

671.

Fragman

Karganın biri
 Bir top namlusuna
 Kurmuş yuvasını.
 Yarasanın biri de
 Top arabasının
 Döküntülerine yerleşmiş.
 Pastan karmakarışık
 Fikirler arasında
 Herbiri ayrı ayrı
 Yaşayıp gidiyor işte
 Biri gece
 Öbürü gündüz.

(K. İ. - F. R.)

672.

Yaşamak

Ah bugün de
 Yoksul bir el
 Dökülmüş yaprakları
 Ve yerdeki çalı-çırpyı
 Toplamaktadır
 Döküntüleri yakıp ta
 Dumanını çıkarmak için
 Yıldızlara doğru.

(K. İ. - F. R.)

CCLXVIII.

Ogata KAMENOSUKE

(1900 - 1942)

673.

Gece

Bana gece

Ne gibi geliyor
 Biliyor musun
 Karanlık ve koskocaman
 Ama koskocaman bir şehir.

★

Ve nereye baksam
 Gecenin içinde
 Gündüzden eser bulamıyorum.

(K. İ. - F. R.)

CCLXIX.
 Miyoshi TATSUJI
 (1900 -)

674.

Toprakta

Bir kelebek kanadını
 Sürtüklüyor karıncalar
 Bak
 Bir yat sanki.

(K. İ. - F. R.)

675.

Kar

Dandin dandin danadan
 Karlar yağar havadan
 Taro uyusun diye
 Taro'nun çatısına,
 Jiro uyusun diye
 Jiro'nun çatısına.

(K. İ. - F. R.)

CCLXX.

Kitagawa FUYUHIKO

(1900 -)

676.

Mavi Denizde

Mavi denizin kıyısında
 Yatıp duruyordu öyle
 Kaza artığı demir bir tekne
 Paslı mı paslı, eski mi eski ama.
 İstiridyenin biri
 Yapışıp kalmıştı böğrüne.
 Tepesinde martının biri
 Dönüp duruyordu
 İkide bir
 Göz atıp atıp tekneye
 "Hımmm..." diyordu;
 "Bu tekneyi görmüşlüğüm olacak..."
 "Tamam tamam..., görmüştüm ben bunu."
 (Bir Allahın kulu çıkıp ta hani
 Evet evet, görmüştün, yahut
 Hadi canım sen de
 Nereden görecekmisşin, demedi.)
 Neyse...,
 Martı gene
 Dön babam dön
 Akli-fikri hep
 Görmüştüm..., görmemiştim...,
 Derken küllüt edip seninki
 Tekneye bir güzel toslamasın mı...;
 Ne kafası kaldı, ne gagası,
 Kendi de paaat denize.
 (Bir Allahın kulu çıkıp ta hani
 Başını çevirip buna bakmadı bile.)

(K. İ. - F. R.)

677.

Çengel Gibi Bacaklar

(Mensur şiir)

Şu Çinli postacı var ya hani, bacakları çengel gibi eğri adamcağızın. O bayırdan aşağı inerken, bacaklarının arasından, üstünde oraya-buraya yelkenliler serpilmiş külrengi denizi pekâlâ görebiliriz. Aklına esecek te seninkinin postacılık edecek. Çok zaman mektup-filân gelmez, ama bu onun çengel gibi bacakları yüzünden değil tabii. Çünkü tutar da avcuna şöyle okkalı bir bahşiş kondurursan, postadan bir kucak öte-beri bırakıverir kapına; içinde öbür evlerin mektupları, paketleri...

(K. İ. - F. R.)

CCLXXI.

Fukuhara KIYOSHI

(1901-)

678.

Uzaklardasınız

Ey eski sevdalarım
Öyle uzaktasınız ki
Kutup yıldızından ötedesiniz
Yıldız kolayca bulunur geceleri
Ama hafızamda sizler
Öyle belirsizsiniz ki
Kokunuzun neye benzediğini bile
Becerip te anlatamam.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXII.

Murano SHİRO

(1901 -)

679.

Eski Bir Köy

Parıl parıl
 Günbatımında
 Maymun kuyruklu köpeğin biri
 Dolaşıp duruyor.

★

Çitin ötesinde
 Kızaran bir ağaç
 Evde kimse var mı yok mu
 Kestirip söylemesi pek kolay değil.

★

Şu var ki şurada-burada
 Oyukların içinde öyle
 Atılmış yağınla
 Üzüntü ve cançekişmesi.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXIII

Takahashi SHİNKİCHİ

(1901 -)

680.

Balık

Denizin balığı
 Şemsiyesiz yüzer
 Yağmurlu günde.
 Denizin balığı
 Yüzerken ne don-tuman
 Ne pabuç ayağında.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXIV.

Osada TSUNEO
(1902 -)

681.

Küpeler

Bak kulakları da
Hüngür hüngür ağlıyor
İnciden gözyaşlarıyla!

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXV.

Takagi SHUKİCHİ
(1902 -)

682.

Kışgecesi

Ağaçlar uzatıyor ellerini
Hilâl ayı tutalım diye
Rüzgâr gökte çırpıyor kanatlarını
Ay bilensin dileğiyle.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXVI.

Yamanokuchi BAKU
(1903 -)

683.

Kızkardeşime Mektup

Aman ne cici
Ne iyikâplî kızkardeş!

“Ben ağabeyimin hayatta
 “Başarılar kazanacağına güveniyorum...,”
 Yahut ta
 “Ah öyle merak ediyorum ki,” diyor,
 “Şimdi o”
 “Tokyo’da kimbilir nerelerdedir?... ”

V.S., V.S.

Mektubunda parmaklarımla sanki
 Gözlerine dokunur gibi oluyorum.
 (Bu mektubu bana
 Benim arkadaşlardan birinin
 - eliyle - yollamış.)
 Ben şimdi
 Altı-yedi yıl sonra ona
 Cevap yazmaya uğraşıyorum:

“Şu senin
 “Kardeşin olacak adam var ya hani
 “Pek öyle emin değil
 “Başarı isteyip istemediğinden ama
 “Evlenmeye can attığının
 “Bal gibi farkında...”
 Ama yok yok...
 Ona yazamam bunları.

“Senin kardeşin
 “Tokyo gibi koskoca bir şehirde
 “Benzese benzese
 “Aç köpeğin birine benzer...”
 Ama yok yok...
 Ona yazamam bunları.

“Senin kardeşinin
 “Daha
 “Kendi adresi bile yok...”
 Ama yok yok...

Ona bunları hiç
Hiç mi hiç yazamam.

Tutup
Doğru bir şey yazamıyorum ki
Soru yağmuruna tutulmuşların
Sıkıntısı içindeyim.

Sonunda bereket
Yaza yaza
Hem bütün gücümü kullanarak
Şunları karalıyorum:

"E..., daha nasılsınız bakalım?
"Hane tarafında cümleliz
"Sıhhattesinizdir inşaallah..."

(K. İ. - F. R.)

684.

Evlilik

Nezaman gördüyse şiir beni
Evlen evlen..., diye
Haykırdı suratıma.
Doğrusu o zamanlar ben de
Evlensem diye can atıyordum.
Bu gibi ince işlerin
Sırası-yeri vardır ya dünyada
Örnek diye hani
Yağmurdan sığana döndüğüm
Zamanları gösterelim,
Rüzgârın önüne
Katıldığım zaman diyelim,
Yahut ta ah gebersem diye
Bakındığım günleri.
Eh, bıktım artık
Fırdolayı sarmış bu iş çevremi

Birtürlü becerip-edip
 Aklından-fikrinden de
 Çıkaramaz olmuşsun bunu,
 Şiirlerimin de üstelik
 Öfkesi burnunda
 Ben nerde, onlar orda; peşimde yani
 Boyna evlen evlen...
 Senin anlıyacağın
 Olacak gibi değil,
 Ben de kalktım evlendim,
 Efendim?...
 ... Şiirlerim
 Şıp diye kesti feryadı.
 Gelgelelim şimdi çevremde
 Şöyle yerdenbitme
 Antika yarattığın biri dolaşüyor
 Çöküp bir oturmaya görsün
 Gardrobun yanına-filân
 Bir avaz tutturuyor seninki
 Para da paraaa... para.
 Ya...

(K. İ. - F. R.)

CCLXXVII.
 Hiraki JİRO
 (1903 -)

685.

Ölüm ve Ben

Tifüsten ölmek üzereydim,
 Ölüm dikildi başucuma:
 "E..., nasılsın bakalım," dedi,
 "Eski ahbap, babadostu?.."
 "İşte geldi çattı artık
 "Benimle geleceğin gün,

"Tam sırası, tam sırası."
 Boynumu büküp dedim ki:
 "Eksik olma, ama,"
 "Seninle gitmeden önce,
 "Evsahibim olacak hâtuna
 "Kirayı ödemem gerek.
 "Ama bu parayı tutar da
 "Benim yerime sen verirsen,
 "Beni de yola hazır bil."
 Bir bozum oldu seninki:
 "Sorma..., " dedi, "şu günlerde,
 "Öyle kesat ki işlerim
 "Vallahi de billâhi de
 "Meteliğe kurşun atıyorum,
 "Hay aksi şeytan haaay..."
 Böyle deyip çekti gitti.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXVIII.

Nomura YOSHİYA

(1903 -)

686.

Ekonomik AY

Neden olmasınmış,
 Neden yiyemiyeymişim ay'ı...
 Aç balığın biri havuzda
 Yansıyan ay'ı şapur-şapur yedi.

★

Ben de yedim, yedim, yedim
 Gene de tükenmedi
 Aman ne bereketliymiş meğer
 Hapur-hupur da hapur-hupur.

★

Çiğneye çiğneye havuzdaki balık
Yansıyan ayı iştahla yedi.

(K. I. - F. R.)

CCLXXIX.
Takenaka IKU
(1904 -)

687.

Kırlangıçlar

**Kırlangıçlar gelir
Kıt'alar aşırı
Denizler aşırı.**

★

**Bu yıl da kırlangıçlar
Kasabadaki üçüncü sınıf
Bir postahanenin
Saçaklarına geldiler.**

★

**Samandan ve çamurdan
Örülmüş yuvalarında
Telgraf ve havale gibi ufak tertip
Ve bunaltıcı işleri seyrediyorlar.**

★

Sağlam yuvalarının altında ben
Gün olur 2,00 pul yapıştırırım mektuplarıma.
Beş dolar gönderirim havaleyle
Şu bizim karışık hayatımız icabı.

★

Çok sürmeyecek çekip gitmeleri
Gelecek bahara kadar arama
Dünyamız bu arada yüzlerce
Yüzlerce defa dönecek.

★

Herzamanki gibi gene geldim
 Pul almaya, havale göndermeye
 Acaba kırlangıçlar geldi mi diye
 İçimde de bir merak hani.

★

Bunlar
 Şu geçen yıl gelen
 Kırlangıçlar mı acaba
 Orasını kimse bilmez ama

★

Kırlangıçlar gelir gene
 Kıt'alar aşırı
 Denizler aşırı.

(K. İ. - F. R.)

688.

Düşünen Taş

Şu kara meydanın ortasına konmuş
 Üçgen biçiminde beyaz bir taş var
 Rodin'in Düşünen Adam'ına benziyor
 Çenesini avucunun içine dayamış
 Düşünen bir adamı andırıyor bu granit.

★

Sen düşünüyorsun taş, düşünüyorsun
 Gündüzleri üstüne oturan adamı,
 Sana ayağı takılıp ta
 Düşecek gibi olan çocuğu düşünüyorsun,
 Bastonu sana çarpan kör adamcağızı
 Düşünüyorsun, düşünüyorsun.

★

Hem üstüne oturan o adamın
 Yaşamaktan nasıl bıkip-usandığını,
 Sana ayağı takılıp ta hani
 Tökezleyen o çocuğun
 Nekadar aç olduğunu,

Ve o kör adamcağızın da
Bastonunun nasıl lime-lime olduğunu
Çok iyi hatırlıyorsun sen.

★

Bir kibrit çaktım zar-zor
Yaklaştırdım şöyle sana doğru
Kuvarım, felspatın, mikan
Hep parıl parıl parıldıyordu
Ve bakışıp duruyorlardı öyle
Sanki birşeyler anlatır gibi.

(K. İ. - F. R.)

689.

Turistlerin Japonya'sı

Haraç-mezat, haraç-mezat
Fuji-yama haraç-mezat
Miya-jima haraç-mezat
Bütün Japonya haraç-mezat
Naruto, Aso,
Heryer haraç-mezat
Aman buyrun, aman buyrun
Görmeye gelin bizleri
Oğuşturup ellerimizi
Güler yüz gösteririz
Ah paranın çoğu ne iyi
Bütün Japon'lar bayılır
Sigara çakmağına
Hepsi hususî araba alır
Şaklaban türküsü söylerler
Esaslı bahçivandır hepsi
Yerlere kadar eğiliriz
Kibar adamız biz vesselâm
Çok kibar adamız, çoook...

(K. İ. - F. R.)

CCLXXX.
Kondo AZUMA
(1904 -)

690.

Liman Kızı

Senin aşkın
48 yıldızlı bayrak kokar
Sen bir liman kızısın.

(K. İ. - F. R.)

691.

O Medenî Millet

Birşeyler oldu biliyorum
O ay, o gün
Şu Bikini Adası'nda ama
Ne olduğunu bilmiyorum.
Bildiğim şu ki
O, - ne olduysa işte -
Onun yüzünden
Radyoaktif küller
Ve yağmur boşandı.
Onun yüzünden
Balıkçılar kaybettiler
Kanlarındaki alyuvarları
Ve onları
İyileştirmek diye de
Bir imkân yoktu ortalıkta.
Biliyorum ki
Onun yüzünden
Oralardan geçen Kara Akıntı
Felâket taşımaktadır insanlığa.
Biliyorum ben
Onu yapan

O medenî milletin
Adını-sanını.

★

Neler olduğunu bilmiyorum
Şu Bikini Adası'nda
O, - ne olduysa işte -
Alıkoydu balıkçıları
İşinden gücünden
Yüzmelerine engel oldu
Çoluğun-çocuğun
Ve sofralarımızdan
Balığı, sebzeyi, suyu
Kaldırdı.
Bildiğim işte bu,
Yok yooook, bir de şunu biliyorum;
O medenî millet
Ve onların çocuklarından
Hiçkimse bunlardan yoksul değildi.

★

Neler olduğunu bilmiyorum
Şu Bikini Adası'nda
Ama biliyorum ki
Birşeyler olmuştur.
Biliyorum ki sonunda
Şu barış isteyen
Halkın sırtından
O var ya hani
Yaşamayı...

soyup...

çıkacaktır...

Dediğim gibi de
Olan oldu, edeceğini etti işte.
Ve sanki
Hiçbirşey olmamış gibi de
Soğukkanlılığından

Birsey farketmedi.
 Biliyorum ben
 O medenî milletin
 Adını-sanını
 Biliyorum.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXI.
 Hara TAMİKİ
 (1905-1951)

692.

Bu İnsanoğlu Bu

Bu
 İnsanoğlu bu
 Bak bir Atom bombası
 Onu
 Ne kılığa soktu.

★

Alev
 Öyle kor-kun-ç
 Yükseldi ki
 Erkekmiş, kadınmış
 Hepsi bir biçime girdi.

★

Şışmış dudaklardan
 İmdaaat... diye sızan
 Baygın bir çığlık
 Bu müthiş yanmış
 İrinli bir yüz bu.

★

Bu
 İnsanoğlu bu
 Bu.

Bir insanın yüzü
Bu.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXII.

İwasa TOİCHİRO
(1905 -)

693.

Şiirlerim

Yazdığım şiirler
Aksamaları üstlerinden
Nice nice adımların
Basıp çiğneyip geçtiği
Çakıltaşlarıdır.

(K. İ. - F. R.)

694.

Sonbahar Rüzgârı

Ey sonbahar rüzgârı
Sen bir jilet soğukluğu ile
Dünyanın sakalını tıraş edersin

Ve tıraş edilmesi gereken
Külüstür anılar bırakarak geride
Canımı yaka yaka eser gidersin.

(K. İ. - F. R.)

695.

Mevsimlerin Değişimi

Çıkagelirse

Karlara gizlenen bahar
 Kiraz çiçeklerinin
 Düşen yaprakçıkları
 Olsa olsa artık
 Yazın tohumları olurlar.
 Kış, gelişini,
 Dökülen yapraklardan
 Posta kartlarıyla
 Bize sessizce anlatır.
 İçlerinde şair yaradılışlısı
 Yalnız sonbahardır;
 Geleceğini
 Telefonda yumuşak bir sesle
 Önceden haber verir.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXIII.

İto HİTOSHİ

(1905 -)

696.

Yenibaştan

İsterdim ki herkes
 Üstünde aynı elbiseler
 Ve dudaklarında
 Oğünkü gülümseyişle
 O yeşil çamlı yol boyunca
 Yürüyüp gelebilseydi gene.
 İşte yalnız, yalnız o zaman
 Herşeyi yenibaştan yaşar
 Ve kabahatleri düzeltirdim.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXIV.

Oe MITSUO

(1905 -)

697.

Yağmur

Babacığım

Senin acı günlerini

Düşüne düşünce yürüyorum.

En acı gününde

Birseylerden haberim olmaksızın

Yabanî üzüm toplamak için

Dağda bulunmam gerekmişti.

Sık sık bana derdin ki

"Sakin ekşi korukları yiyip te

"Dişlerini kamaştırma, emi..."

Ve biz küçükler için dua edip

“Bana söz verdiler Tanrı’m

“Bir daha üzümle

“Olgunlaşınca ya kadar

“Bekliyecekler...” derdin.

Yüzün

- Nezamanki ve neredeki

Halindir bu hatırlamıyorum -

Gözyaşları ve bir gülümseyişle

Şimdi geri geliyor bana.

Ben 42 yaşındayım bugün

Senin 42 yaşında

Olduğun günleri düşünüyorum

Ogünlerde ben

13'ündeydim babacığım

Ve bir patlangıç istiyordum.

Ben 15'indeyken

Büyük bir yağmur bastırmıştı

Silip-süpürmüştü evleri
 Pek çok insan ölmüştü
 Sen diyordun ki:
 "Nuh'un gemisi gibi
 "Bir gemiye ihtiyacımız var şimdi."
 Biz kardeşler titreyerek
 Birbirimize sarılıyorduk.
 Şimdi akıl erdiriyorum ki
 Sen o felâketi
 Yenmeğe çabalamış
 Ve ölmüştün.
 Sen ölünce babacığım
 Hüngür hüngür ağlamıştım
 Daha 15'imdeydim çünkü.
 Bugün bile
 Seni düşündükçe
 Evine saçından-tırnağına kadar
 Sırılsıklam dönen
 15'inde bir çocuğum
 Babacığım.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXV.

Sakamoto ETSURO

(1906 -)

698.

Ak Tomurcuk

Vakit bir bahar sabahı
 Sıcak süt gibi.
 Melekler koruya inmişler
 Jimnastik yapıyor
 Ve gökkubbenin camı altında
 Tomurcukları elleriyle açıyorlar.

Sen de beyaz bir döşekte
Hâlâ uyuyup duruyorsun.

(K. İ. - F. R.)

699.

Metro

Allahın günü yabancılarla
Bir tabuta giriyorum.

Bir telâş, bir acele, sonra
Çakıl kal bakalım kendi tabutuna.

Nereye mi, ver elini şehir
Yani canlı canlı gömülmeye.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXVI.

Nakahara CHUYA

(1907 - 1937)

700.

Kuzey Denizi

Şu denizde
Hiç öyle
Denizkızı filân yok
Yalnız dalgalar var.

★

Kuzey denizinin
Bulutlu göğü altında
Dişlerini her yerde
Gösterip gıcırdatarak
Söğüp-sayıyor dalgalar
Gökyüzüne doğru
Denizin sonsuz küfürünü.

★

Şu denizde
Hiç öyle
Denizkızı filân yok
Yalnız dalgalar var.

(K. İ. - F. R.)

701.

Bir Kış Günü Anısı

Akşamüstü
Soğuk rüzgârın altında
Bir serçeyle oynayıp duran
Çocuğun biri
Gece birdenbire
Ölüverdi.
Ertesi sabah
Her taraf buz tutmuştu,
Kardeşi telgraf çekmeye gitti,
Anne bütün gece
Yaşın yaşın ağlayıp durmuştu
Çocuğun babası vazifedeydi
Denizdeydi.
Bu olaydan sonra
Serçeye ne olduğundan
Kimseciklerin haberi olmadı.
Karayel bembeyaz etmişti caddeleri.
Bir su kovaşı çatladı
Ve babadan tele cevap geldi:
(Allahın günü her taraf buz)
"Şimdilik dönemiyorum."
Ya o anaya neler oldu artık?...
Bugün okulda
Teli gönderen kardeş
Azarlandı, paylandı.

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXVII.

Yamamoto KAZUO

(1907 -)

702.

Alabalık Kırâlıcesi

Bir varmış bir yokmuş
Evvel zaman içinde dağın birinde
Folklor sessizliğinde bir göl varmış.
Sabahlar olmuş, akşamlar olmuş
Günler kovalayıp gitmiş birbirini.

Alabalık kuralıçesi
Bu gölde eğitim-öğretim görmüş.

Gün olmuş bulutlara bakmış
Gün olmuş dağa-tepeye bakmış
Ve yüzgeçlerine dolaya dolaya
Dağın sislerini-dumanlarını
Gelişip büyümüş.
Sonra yavaş yavaş
Rüyaları yiyip-içmeye başlamış,
Mavi gökte
Seyrine dalmış ebemkuşağının,
Sonra uzaktan uzaktan
Melodiler gelmeye başlayınca
Alabalık kıraliçesi
Gebe kalmış.

Günlerden bir gün
İnsan kılığında

Bir melek inmiş gökten
 Nedense ondan çok hoşlanıp
 Amber renkli âb-ı hayât'ını boşaltmış
 Uçmuş gitmiş karşı yakalara.

Bu
 Ölümsüzlük dolu
 Bir akşammış
 Ama bütün insanlık
 Elinde topu-tüfeği ile
 Böyle cepheye dökülürse
 Gazetecilere söz mü kalır artık.
 Kimseler bu masala
 Akıl-sır erdiremezmiş
 Gökyüzünde yalnız
 Güzel
 Altın bir yıldız varmış.

(K. İ. - F. R.)

CCXXXVIII.
 Takami JUN
 (1907 -)

703.

Cam

Saydamlık
 Camın
 Özelliği
 Fonksiyonu değil.
 Ama bu özelliğin
 Üstelik bir fonksiyon oluşu
 Ne şaşılacak şey, değil mi...

(K. İ. - F. R.)

CCLXXXIX.
Ando İCHİRO
(1907 -)

704.

Şimşek Çakıyor

Ta uzaklardaki ufukta
Mor bir alev bombası hızıyla
Şimşek çakıyor.

Karanlıktan hemen uyanan ağaçlarda .
Sırlarının meydana çıkışından
Bir şaşkınlık.

Şimşek bütün odayı
Hattâ yatakta çırlçıplak uzanmış
Kadını aydınlatıyor.

Ve onun nefes alan göğüslerine
Yeni bir arzu gibi dökülüyor
Yaprakların gölgeleri.

(K. İ. - F. R.)

705.

Pozisyon 21.

Kalın kalın
Sürülmüş
Yağlıboyalarla çizdiği
Bütün kadınlar
Ağlıyor.

★

Bir hıçkırıktır akan
Resminin her köşesinde

Gece göğünden doldurulmuş
 Bir fısıltıyı andıran
 Karanlık, sıkıntılı bir hıçkırık.

★

Parıltılı ölgün pembe
 Ve sarımsı kahverengi
 Siyahtan yeşilden farklı.
 O göğüs hatlarındaki
 O ne inceliktedir o.

★

"Neye
 "Yarar
 Yaşamak?...
 "Neden öldürmedim kendimi
 "Daha Paris'teyken, delikanlıyken?..."

★

Tabloların çevresinde
 Dönüp dolaşan kalabalık
 Umursamıyor bile
 Onun bu kendikendine
 Söylenip durduklarını.

★

Çizdiği bütün kadınlar
 Bütün kadınlar ağlıyor
 Fazla yaşamaz diye
 Fısıldıyor arkadaşları
 Fazla yaşamaz bu.

(K. İ. - F. R.)

CCXC.

İshikawa ZENSUKE
 (1909 - 1932)

706.

Deniz Orospusu

Uykusu sıcacık
 Sıcak ve pudra kokulu,
 Terliyen memeleri
 Resifler gibi katı katı,
 İçer durur balıkçılarla.
 Geceleri de
 Onlarla sarmaş-dolaş.
 O da bizim gibi işte
 N'apsın
 Denizden üç-beş kuruş kazanıyor.

(K. İ. - F. R.)

CCXCI.
 Hishiyama SHUZO
 (1909 -)

707.

Ev

Çatıda ılık çalıyor kış rüzgârı
 Taro - bizim oğlan -
 Aritmetik çalışıyor harıl-harıl
 Çatıda ılık çalıyor kış rüzgârı
 Hanako - bizim kız -
 Ders kitabını okuyor harıl-harıl.

(K. İ. - F. R.)

CCXCII.
 Tanaka KATSUMI
 (1911 -)

708.

Gerçekleşmeyen Harakiri

Soğuk bir kış günüydü
 Dostlardan biri telefon etti

Benim kız talebelerden birinin
 Harakiriye yeltendiğini
 Bana anlatmak için.
 Aklından zoru var da
 Ondan diye de ekledi.

★

Bu yaşa geldim de harakiriyi
 Ben bile aklımdan geçiriyorum
 Şu son on yıl içinde
 Hâtıra defterime
 Yazdıklarımдан ötürü.
 Ama yazılanlar içinde
 Neden harakiri etmediğime dair
 Tek bir sebep gösterilmiş değil.
 (K. İ. - F. R.)

CCXCIII.
 Oki MINORU
 (1913 -)

709.

Minik Yavru

Hadi eve gidelim
 Dıyor çocuk.
 Üzgün bir bakış
 Gözlerinde.
 Lâmbaya bakıyor öyle
 Önündeki yemeği yemiyor.
 Gene ağlamaklı bir ses
 Hadi eve gidelim.

★

İşte baban burada
 Annen burada
 Yemeğin sıcakık

Hem bu gecelik
Yatacak yerin de
Varken
Nereye döneceksin sen
Minik yavru, nereye?...

(K. İ. - F. R.)

CCXCIV.

Kinoshita YUJI

(1914 -)

710.

Kırda Bir Masada

Çevremde
Saman renkli zamandır
Tutuşup yanan.
Şu arıların vızıltısı yok mu
Beni bir üzüntü potasında
Fıkır fıkır kaynatıyor
Ah, haşlıyor beni haşlıyor.

(K. İ. - F. R.)

CCXCV.

Sugiyama HEIICHI

(1914 -)

711.

Koşu

Huy işte
Gençliğimde ben
Boyna koşar dururdum
Ama ne koşulacak bir yer vardı
Ne de koşmaya bir sebep

Senin anlıyacağın
 Koşmak için koşardım yani
 Hem içimden gelirdi bu
 Ve gönlümde
 Bir motor vardı habire seğirten.

Huy işte
 Şimdi de boyna koşuyorum
 Ha babam koş, ama nasıl
 Soluk soluğa, bet-beniz kül
 N'aparsın tiren kaçacak
 N'aparsın geç kalmak var
 N'aparsın söz vermiş bulunduk
 İşte bütün bu gereklilikler
 İtiyor şimdi sürüklüyor beni
 Gönlümde artık
 Motor-filân da hakgetire.

(K. İ. - F. R.)

CCXCVI.
 Fukuda RİKUTARO
 (1916 -)

712.

Avrupa Yazı

Dalga dalga yaz arpalarının
 Sararıp ta
 Harmana hazırlandığı günlerde
 Sessiz-soluksuz Akdeniz'i
 Bir uçtan öbür uca aştım
 Yanımda
 Uçarı bir centilmen vardı
 Korsika ağaçlarının gölgelediği
 Bir kahvede oturdum

Bir yandan Koka-Kola içiyor
 Bir yandan da
 Yuvarlak görüntülü
 Dürbün camlarından
 Süzülen yelkenlilerin
 Gölgelelerini seyrediyordum,
 Gönlüm dağlarda-bayırlardaydı
 Ve çevrem baştanbaşa
 Zeytin ağaçları.

(K. İ. - F. R.)

CCXCVII.

Kurado SABURO
 (1919 -)

713.

Çok Değiştim

Çok değiştim, çok
 Aslına bakarsan
 Dün taktığım kravattır
 Bugün de takındığım
 Dünkü kadar yoksul
 Ve bir işe yaramaz
 Adamın biriyim ama
 Çok değiştim, çok
 Aslına bakarsan
 Dün giydiğim elbisedir
 Bugün de giyindiğim
 Aynı sarhoş adamım
 Dün olduğum kadar
 Bu dünyada
 Dünkü kadar beceriksiz
 Yaşayıp duruyorum ama
 Çok değiştim, çok

Ah

Şu yılığmalar
 Şu sırtımlar
 Şu korkunç ve
 Beygir kahkahaları arasında
 Kapatıyorum gözlerimi
 Sonra içimde
 Yarına doğru uçan
 Güzel, beyaz
 Bir kelebek beliriyor.

(K. İ. - F. R.)

CCXCVIII.
 Kihara KOİCHI
 (1922 -)

714.

O Noktaya

- Nereden geliyorsun?
- İçinde gül dudakların
 Açılmadığı kör bir taşan.
- Şimdi neredesin?
- Ölecekleri gösteren
 Doğacakları gösteren
 Bir aynanın önündeyim.
- Nereye gideceksin?
- Öyle bir yere ki
 Ne kuşun kanadı erişebilir
 Ne denizin balığı yaşayabilir.

(K. İ. - F. R.)

CCXCIX.

Kono İCHİRO

(1930 -)

715.

Andante

Bir elma
Yağmurlu bir günde
Bir tirenin penceresinden düştü.

Çocuk ağladı

Elma traverste
Bir yanağı üstünde yatarken öyle
Üşüdü... üşüdü...

(K. İ. - F. R.)

716.

Bir Kadının Portresi

Hadi canım sen de
Paranı sokağa atıyorsun
Deme bana
Evet biliyorum
Şu köprüünün altında
Çömelip oturan köpekli dilenci
Ne kör, ne sağır, ne de sakat
Ama ben o parayı
Onun köpeği için verdim
Zavallı köpeği için
Zavallı köpekçiği...

★

İh..., konsere filân gitmiyeceğim
Konser nedense

İçime sıkıntı veriyor
 Hem bütün ömrünü
 Barsaktan yapılmış
 Saz tellerini kazılamakla geçiren
 Adamı öyle seyredip durmak
 Çok cansıkıcı şey doğrusu.
 İyisi mi, müzeye gideyim de bari
 Eski ve tozlu bir mummyayı seyredeyim.

Ha, dur bak anlatayım sana
 Dün müzede ne görsem beğenirsin
 Çinli bir kadın.
 Çinli bir kadının yüzünde
 İnsanoğlundaki nostaljinin
 Kaynağı vardır
 O yüzüyle
 Ayaklarıyla
 Bir insanlık tarihi anlatır.

Yooo..., gülme
 Adam olaydım hani
 Çinli bir kızla evlenirdim
 Bir mumya koyardım odama
 Ve benim olurdu, benim olurdu,
 Gözyaşları.

(K. İ. - F. R.)

CCC.
 Akeda YASAO
 (XX. Yüzyıl)

717.

Tırtıl

Bir odaya kapanalı

Aydoğumundan hiç haberim olmadı
 Bir bodrumda bulunalı
 Gündoğumu nedir hiç bildiğim yok
 Haberim yok parıl parıl gökyüzünden
 İpe çekilmiş kafayla dolaşmalı
 Mektup gelmeyeli hiç
 Birkimseden bir haber de almadım
 Kör olalı karıştırıyorum hep
 Çiçeklerle kızları birbirine
 Ama gene de canlıyım ya
 Soğuk rüzgârı da biliyorum
 Toprak kokusunu da.

(K. İ. - F. R.)

CCCI.

Mizutani MASARU
 (XX. Yüzyıl)

718.

Kaval

Poyraz dede kaval çalar
 Poyraz dede kaval çalar
 Kavalı da parıl parıl
 Işıl ııl gümüştendir.
 Acı acı çıkar sesi
 Gönüllere keder verir.
 Kimseler de dansetmez ki
 Olsa olsa yapraklardır
 Çalgıya ayak uydurup
 Dansedenler bu tempoda
 Ağaçlar da hemen hemen
 Çırlıçıplak, çırlıçıplak.

(K. İ. - F. R.)

CCCII.

Yamaguchi EI
(XX. Yüzyıl)

719.

Batan Güneş

Batan güneşte
Parıl parıl yanan
Süngülerimizle
Yıldırım gibi ilerliyoruz.

Körfezde
Elele tutunmuş
Üç kız
Batıyor batıyor.

Kararan toprakta
Geride kalanlar
Yalnızca
Bizleriz bizleriz.

(K. İ. - F. R.)

CCCIII.

Nakada CHUTARO
(XX. Yüzyıl)

720.

Yağmur

Bitmez tükenmez bir yağmur
Bitmez tükenmez bir yağmur
Bitmez tükenmez bir yağmur
Çok esash ama kırmızı
Bir taş mavi bir

Taş bahçede çivi kesti
Kara bir plâk döner
De döner mubarek ama
Nasıl inim inim bitmez
Tükenmez bir yağmurda bir
Mektup gelir sırlıslam bitmez
Tükenmez bir yağmur bitmez
Tükenmez bir yağmur çok
Esaslı ama çok esaslı.

(K. İ. - F. R.)

ŞİİRLERLE İLGİLİ NOTLAR

Japon şiirinin yerli kaynaklarından alınanlar:

Shin-Kokin : I.

Manyo-shu : 5, 10, 11, 13, 18, 19, 22, 26, 32, 33, 34, 34, 39,
40, 42, 43, 45, 47, 48, 50, 52, 53, 54.

Hyakukinis-shu : 15, 28, 44, 61, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71,
72, 73, 80, 85, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108,
109, 110, 111, 112, 115, 126, 129, 130, 131, 132.

Gosen : 60

Kokin-shu : 64, 74, 75, 76, 77, 81, 86, 89.

Shu-i : 78, 91.

Royei 88.

Shinchoku : 113.

Go-ju-i : 116.

151-152 : Şair İkkyu bir gün Sumiyoshi'ye gitmiş, keli-
menin anlamı "Yaşanacak yer", bir cenaze görmüş ve 151
sayılı haiku'yu söylemiş, oradaki ihtiyarlardan biri de o-
na 152 deki cevabı vermiş.

188 : Ullabun veya Bütün Ruhların Ziyafeti; 7-16 Tem-
muz arası her evde bir Tamadana kuruluyor; üstüne ruh-
lar için sembolik armağanlar koyuyorlar, sofrada odadaki
Buddhist mihrabın önüne kuruluyor ve oda bir hafta ta-
pınak halinde tutuluyor.

434 : Halk arasındaki inanışa göre, insan çıplak do-
laşırса yıldırım adamın göbeğini çalarmış, giyinmiyen
çocukları anneleri böyle korkutuyorlar.

483 : Kasa, şemsiyemsi şapka.

493 : Hokekyo, Tanrı; Buddha.

661 : Pierre Loti'nin "Madam Krizantem" diye bir roma-
nı var; yazar bu eserde Japon kadını çok maddî bir ya-
ratık olarak yaşıyor, Japonlar bunu kabullenmezler,
Pierre Loti'nin Japonyayı ve Japonları iyi tanımadığını
söylerler ve onunla alay ederler.

ŞAİRLERLE İLGİLİ NOTLAR

Avrupa edebiyat tarihinin titiz çalışmalarına alışık olanlar kitabımızın bu bölümünde, şiirlerinden örnekler tanıdıkları 303 Japon şairinin biyografisini, edebiyat ve sanat anlayışlarını ve eserlerinin listesini bulacaklarını ummuş olmalıdır. Ne yazık ki Japon edebiyat tarihi ve şiir geleneği, eserin yanında eser sahibine beklenen ilgiyi pek göstermiyor. Kimbilir, belki de onların tutumu daha doğru.. Bu davranışla, kitabımızın baş tarafında tanıtmaya çalıştığımız Japon karakteri arasında okuyucularımızın pek çok ilgiler sezinliyecekleri meydandadır.

Japonya'nın batıya yönelişine kadar gelip geçen Japon şairleri arasında Basho ve Buson gibi en büyüklerinin bile hayatı hakkında edebiyat tarihine geçecek önemli bir bilgi kalmış değildir. Batı dillerindeki edebiyat ansiklopedilerinde, hakkında uzun uzun bilgiler olan Japon şairlerine rastlanamayışta bundan geliyor. Japon şiirinin yerli kaynakları ilk devirlerin kalburüstü şairleri hakkında "Hitomaro'yu Akahito'dan, Akahito'yu Hitomaro'dan üstün tutmak doğru olmaz...," veya "Hitomaro devrinin şiirinin evliyasıdır...," gibi çok kısa kıymet hükümlerinden ileri geçmiyorlar. Yalnız hayatta iken hatıra defteri tutmak gibi bir merakı olan üç-beş klâsik devir şairi kendi yaşayışlarından gelecek günlere birtakım anılar bırakmışlardır. Bunlar da Japon edebiyat tarihinde o şairin hatırası veya otobiyografisi değil de, o devrin sosyal düzenini anlatan kıymetli vesikalar muamelesi görür.

Klâsik devir Japon şairlerinin yetismeleri ve yaşamaları birbirine çok benzer. Bir Japon şairi çocuk yaşta eski şairlerle Çin şair ve filozoflarıyla düşe-kalka yetişir. Saray veya saraya yakın bir çevredeyse yetişmesi daha cömert şartlar altında olur. Bazan kendinden büyük bir şairin yakın ilgisini görür. Bazan tapınaktan çok bir sanat ve kültür yuvası olan büyük bir manastırda zamanla ilerler. Çok büyük bir sanatçı ise eski şiir geleneğinde Basho ve Buson gibi önemli değişiklikler yapar. Böyle bir büyüklüğü yoksa eski ustalardan birinin sanat ve edebiyat yolunda yürür gider ve onun öğrencisi diye anılır.

Bu yüzden klâsik Japon şairleri hayatları ile değil de, şiirdeki modaları, tutumları ve usta-çırak ilgileriyle tanınırlar. Bir-kaç örnek sıralayalım:

Haiku'da ilk büyük ekolü Matsuo BASHO kurdu. Bu şair, yerli ve yabancı bütün edebiyat tarihçilerine göre klâsik Japon şiirinin en büyük şairidir. Zaten Haiku'ya şiir yüksekliği ve sanat özelliği kazandıran da odur. Japon şiir geleneği şu on şairi BASHO'nun en büyük on öğrencisi sayar: JOSO, ETSUJİN, HOŞUSHİ, SAMPU, KYORAI, RANSETSU, KYOROKU, KIKAKU, YAHA, SHİKO. Bu şairler de gene BASHO'nun diğer önemli öğrencileri veya şiirde BASHO modasının yürütücüleri sayılırlar: ENSUİ, TORİN, MOKUDO, SHADO, SHARA, URİTSU, YASO, İZEN, SORA, Bn. SANOJO, SENNA, BONCHO, BUNSON, OTSUYU, SHOHA.

Haiku'da ikinci ekolü Taniguchi BUSON kurdu. BUSON'un şiir modasında BASHO'daki gibi duygu değil de, daha çok resim hâkimdir. Zaten kendisi iyi bir ressamdı. Bu şairin en büyük öğrencisi de, son büyük Haiku şairi SHİKİ'dir.

Kronolojik sırada üçüncü büyük Haiku şairi Kobayashi İSSA'dır. BUSON'dan sok BASHO'ya benzer. Haiku'ya kazandırılması gecikmiş bütün estetik değerleri katan şair budur.

Haiku'nun son büyük şairi Masaoka SHİKİ'dir. Shiki, geleneğe aykırı olarak üstat BASHO'yu küçümsedi ve BUSON'u daha üstün saydı. MEİSETSU, SOSEKİ, KANRO, GOJO, YAEZAKURA, Shiki'nin en tanınmış öğrencilerindendir.

Japon şairleri bir de yolunu tuttukları nazım şekli, daha doğrusu şiir türüne göre guruplara ayrılırlar. Kimi Tanka, kimi Haiku, kimi Senryu şairi diye tanınır. Her tür kendi içinde bir lonca düzeni, zamana ve şairlere bağlı bir gelenek ve gelişme gösterir.

Klâsik devrin kıymetli şiirleri özel şiir bürosu ve sanat çevrelerinde biriktirilirdi. Gelenek bugün de yürürlüktedir. Bu müzeci ve arşivci merak klâsik Japon şairlerini, şiirlerini kitap halinde bastırma zahmetinden kurtarmış olmalıdır. Ayrıca, Japon şiirinin şaheserleri hemen her şiir meraklısı tarafından ezber bilinir ve sırası geldikçe okunarak yaşatılır. Japon şiirinin yerli kaynakları olan antolojiler de şiir bürosu arşivlerinden ve meraklı hafızalarından derlenmişlerdir.

Çağdaş Japon şairlerinden birçoğu bağlı bulundukları şiir dergilerinin şairi diye tanınırlar: Myojo dergisi şairlerinden Bn. Fokao SUMAKO, Dairen dergisi şairlerinden Anzal FUYUE, Rekitei dergisi şairlerinden Ogata KAMENOSUKE, Hara TAMİKİ, Shiki dergisi şairlerinden Miyoshi TATSUJİ....

Bir kısmı sanat ve edebiyat ekollerine bağlılıklarıyla anılır: Realist İshikawa TAKUBOKU, sembolist Hagiwara SAKUTARO, dadaist Takahashi SHİNKİCHİ, ekzotik Kondo AZUMA, idealist romantik Oe MİTSUO..., gibi.

Öğrenimini yurt dışında tamamlayan pekçok şair de kendi şiirlerinden başka dünya şiirinden Japoncaya çevirdikleriyle ün kazanmışlardır: Modern Fransız şiirini çeviren Horiguchi DAİKAGU, Dante'yi çeviren Kigatawa FUYİHİKO, Paul Valery'yi çeviren Hiraki JİRO ve Hishiyama SHUZO, Rimbaud'yu çeviren Nakahara CHUYA, H. Heine'yi çeviren Tanaka KATSUMİ..., gibi.

Bir kısmı, şiirde daha çok işledikleri konularla dikkati çekmektedirler: Satir şairi Kitahara KAKUSHU, yolculuk şairi Yamamura BOCHO, yaşama sevinci ve sağduyu şairi Fukushi KOJİRO, sosyalist şair Tsuboi SHİGEJİ, peysaj şairi Tanaka FUYUJİ, deniz şairi Yamanokuchi BAKU, çocuk şiirleri şairi Tsuzuki MASAYO ve Muzutani MASARU..., gibi.

Onchi KOSHİRO ve Nakagawa KAZUO da şairliklerinden çok ressamlıklarıyla meşhurdurlar.

Birçoğu hakkında da hemen hiçbir bilgi yoktur: Nomura YOSHİYA, Yamamoto KAZUO, Suguyama HEİCHİ..., gibi.

Japonya'da şiir, kitaptan çok dergi malıdır. Bugünkü Japonya'da çıkmakta olan şiir dergilerinin sayısı bin geçmektedir. Bu dergilerde en az üçbin şairin imzası görülür. Modern Japon şairleri arasında pek yaygın olmasa da, şiirlerini kitap halinde bastırma geleneği de vardır. İngilizce şiirler de yazan beş-on şair bir yana, hepsi Japonca olan bu şiir kitaplarını bir liste halinde okuyucularımıza tanıtmakta büyük bir gereklilik görmedik. Zaten şairlerden pekçoğu ilk hevesle bir-iki kitap bastırdıktan sonra durulma çağlarında şiirlerini "...nın Bütün Şiirleri" gibi bir ciltte toplama yolunu tutmaktadırlar

GENEL BİBLİYOGRAFYA

- Abe, M.* : Abe Japanese Reader. Tokyo, 1960.
- Akansel, Dr. Mustafa Hakkı* : Japon Mucizesi. İstanbul, 1943.
- Akimoto, S.* : The Twilight of Yedo. Tokyo, 1960.
- Akiyama, A.* : Shinto and its Architecture. Tokyo, 1960.
- Anesaki, M.* : Nichiren, The Buddhist Prophet. Cambridge, 1916.
- Anesaki, M.* : Quelques Pages de L'Histoire Religieuse du Japon. Paris, 1921.
- Anesaki, M.* : Japanese Mythology, The Mythology of All Races, vol. 8 pp. 207-387. Boston, 1928.
- Anesaki, M.* : History of Japanese Religion with Special Reference to the Social and Moral Life of the Nation. London, 1930.
- Armstrong, R. C.* : Light from the East, Studies in Japanese Confucianism. Toronto, 1914.
- Asada, M.* : Dance of Japan. Tokyo, 1960.
- Asia Kyokai* - The International Students Institute How to Study in Japan. Tokyo, 1960.
- Aston, W. G.* : A History of Japanese Literature. N. Y., 1899, London, 1933.
- Ataç, Nurullah* Günlerin Getirdiği, İstanbul, 1946.
- Ayas, Nevzat* : Budacılığı Hazırliyan Âmiller. İstanbul, 1934.
- Bacon, A. M.* : Japanese Girls and Women. Boston, 1902.
- Banno, M. - Fairbank, J. K.* Japanese Studies of Modern China. Tokyo, 1955.
- Barton, G. A.* : The Religions of the World. Chicago, 1919.
- Baty, T.* : Alone in Japan. Tokyo, 1959.
- Beaujard, A.* : Les Notes de Chevet de Sei Shonagon, Dame d'Honneur au Palais de Kyoto. Paris, 1934.
- Beaujard, A.* : Sei Shonagon, Son Temp et Son Oeuvre. Paris, 1934.
- Benedict, R.* : The Chrysanthemum and The Sword, A Pattern of Japanese Culture. Boston, 1946.
- Binyon, L.* : The Spirit of Man in Asian Art. Harvard, 1935.

- Bisson, A. T.* : Prospect for Democracy in Japan. N. Y., 1949.
- Blunder, E.* : A Wanderer in Japan. Tokyo, 1959.
- Blyth, R. H.* : Haiku; 1. Eastern Culture, 2. Spring, 3. Summer-Autuman, 4. Autumn-Winter. Tokyo, 1947-1951.
- Blyth, R. H.* : Japanese Humour. Tokyo, 1958.
- Blyth, R. H.* : Senryu, Japanese Satirical Verses. Tokyo, 1959.
- Blyth, R. H.* : Buddhist Sermons on Christian Texts. Tokyo, 1960.
- Blyth, R. H.* : Zen in English Literature and Oriental Claissics. Tokyo, 1960.
- Bonneau, G.* : Anthologie de la Poesie Japonaise. Paris, 1935.
- Bonneau, G.* : Lyrisme du Temps Présent. Paris, 1935.
- Bonneau, G.* : Le Haiku. Paris, 1935.
- Bonneau, G.* : Histoire de la Littérature Japonaise Contemporaine, (1863-1938). Paris, 1940.
- Bourgeois, G.* : The Dictionary and Glossary for the Practical Study of the Japanese Ideographs. Tokyo, 1908.
- Bowers, F.* : Japanese Theatre. N. Y., 1952.
- Brinkley, Capt, F.* : Japan, Its History, Arts and Literature, 1-8. Boston-Tokyo, (tarihsiz.)
- Britannica, Encyclopedia* Japan, vol, 12. pp. 893.
- Brower, R. H.* : A Bibliography of Japanese Dialects. Ann Arbor, 1950.
- Brown, B.* : The Story of Confucius. Philadelphia, 1927.
- Bryan, J. I.* : Japan from Within. London, 1924.
- Bryan, J. I.* : The Literature of Japan. London, 1929.
- Budda, Hilmi Ömer* Çindeki Dinler. Ankara, 1945.
- Buhot, J.* : Histoire des Arts du Japon. Paris, 1949.
- Bunce, W. K.* : Religions in Japan; Buddhism, Shinto, Christianity. Tokyo, 1960.
- Bush, L.* - *Kagamî, Y.* : Japanalia. London, 1938.
- Cameron - Meredith - Mahoney - Thomas, H. D. - Reynolds, Mc George, E.* : Chine, Japan and Powers, N. Y., 1952.
- Canney, M. A.* : An Ensyclopedia of Religions. N. Y., 1921.
- Challaye, F.* - *Tiryakioğlu, S.* : Dinler Tarihi. İstanbul, 1960.
- Chamberlain, B. H.* : The Classical Poetry of the Japan. London, 1880.
- Chamberlain, B. H.* : Things Japanese. London, 1905, 1939.
- Chamberlain, B. H.* : A. Simplified Grammer of the Japanese Language. Chicago, 1924.

- Chamberlain, B. H.* : Kojiki or Records of Ancient Matters. London, 1932.
- Chiba, T. - Kajiyama, M.* : The Vowels, its Nature and Structure. Tokyo, 1960.
- Clavel, Paul* : Une Promenade a Travers la Littérature Japonaise, Revue de Paris, Avril 1949.
- Close, Upton* : Challenge, Behind the Face of Japan. N. Y., 1934.
- Clyd, P. H.* : The Far East. N. Y., 1948.
- Colegrove, K. W.* Militarism in Japan. Boston, 1936.
- Conder, J.* The Flowers of Japan and the Art of Flower Arrangement. Tokyo, 1891.
- Coomaraswamy, A. K.* : Introduction to the Art of Eastern Asia. Chicago, 1932.
- Creekmore, H.* A Little Treasury of World Poetry. N. Y., 1952.
- Gelebi, Asaf Halet* Buddha. İstanbul, 1946.
- David, T. W. R.* : Dialogues of The Buddha, vols 2-4. of Secret Book of the Buddhists. Oxford, 1923.
- Dawson, M.* : Ethics of Confucius. N. Y., 1915.
- Demirhan, General Pertev* Japonların Asıl Kuvveti. İstanbul, 1937, 1942.
- Depping, G.* : Le Japon. Paris, 1884.
- Dickinson, G. L.* : An Essay on the Civilization of India, China and Japan. N. Y., 1926.
- Dilts, M. M.* : The Pageant of Japanese History. N. Y., 1947.
- Doğru, Ömer Rıza* Yeryüzündeki Dinler Tarihi. İstanbul, 1958.
- Duran, Faik Sabri* Bugünkü Japonya. İstanbul, 1938.
- Durant, W.* : Japanese Poetry, The Story of Civilization, I. Our Orientale Heritage, pp. 878. N. Y., 1954.
- Eberhard, W.* : En Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi. Ankara, 1957.
- Ecevit, B.* : Eski Japon Şiirinden Örnekler, Tercüme Dergisi Şiir Özel Sayısı, s. 286. İstanbul, 1946.
- Engermont, İ.* : Le Japon, Histoire et Religion. Paris, 1885.
- Ellot, S. C.* : Japanese Buddhism. London, 1935.
- Elisséev, S.* : La Langue Japonaise. Paris, 1924.
- Embree, J. P.* : Suye Mura. Chicago, 1939.
- Embree, J. F. - Embree, E. - Uyehara, Y.* : Japanese Peasant Songs. Philadelphia, 1943.

- Embree, J. F.* : The Japanese Nation, A. Social Survey. N. Y., 1945.
- Erskine, W. H.* : Japanese Festival and Calendar Lore. Tokyo, 1933.
- Ersöz, M. Süreyya* Dünyanın Cenneti Japonya. İstanbul, 1956.
- Fegen, W. P.* : Japan Background Stories. Tokyo, 1960.
- Fenollosa, E. F.* : Epochs of Chinese and Japanese Art, 1-2. N. Y., 1921.
- Fricke, A. D.* : Chats on Japanese Prints. London, 1915.
- Filliozat, J.* : Dans les Pas du Bouddha. Paris, 1957.
- Fischer, O.* : Die Kunts Indiens, Chinas und Japans. Berlin, 1928.
- Florenz, K.* : Geschichte der Japonischen Literatur. Leipzig, 1906.
- Fukukita, Y.* : Cha-no-yu. Tokyo, 1932, 1960.
- Gatenby, E. V.* : The Colour-Men of Yamato. London, 1929.
- Gonse, L.* : L'Art Japonais. Paris, 1883.
- Gonzalez, V.* : Grammatica Teirico-Practica de la Langue Japonesa. Tokyo, 1960.
- Gour, Sir H. S.* : The Spirit of Buddhism. Calcutta, 1929.
- Gowen, H. H.* : Outline History of Japan. N. Y., 1927.
- Gökalp, Ziya* Türkçülüğün Esasları. İstanbul, 1952.
- Grews, J. C.* : Ten Years in Japan. N. Y., 1944.
- Griffis, W. E.* : Japan in History, Folklore and Art. Boston, 1905.
- Grillé, E.* : Masterworks of Japanese Painting, XV. - XIX. centuries. Tokyo, 1960.
- Grousset, R.* : Histoire de L'Asia, 1-3. Paris, 1921-1922.
- Grousset, R.* : Le Japon. Paris, 1921-1922.
- Gulick, S. S.* : The Evolution of the Japan. N. Y., 1905.
- Gunsanhus, H. G.* : Japanese Temples and Houses. Chicago, 1924.
- Günaltay, Ord. Prof. Dr. M. Şemsettin* Türk Tarihinin İlk Devirleri, Uzak Şark, Kadim Hind ve Çin. İstanbul, 1937.
- Hanjo, E.* : Social and Economic History of Japan, Kyoto, 1935.
- Hanjo, E.* : Economic Theory and History of Japan in the Tokugawa Period. Tokyo, 1943.
- Hara, K.* : An Introduction to the History of Japan. N. Y., 1920.

- Hattori-Ryutaro-Matsuhara** : *Melodies of Japanese Folk Songs*. Tokyo, 1951.
- Haushofer, Dr.** - *Stylenesoghu*, Galip Kemali Japonya ve Japonlar. İstanbul, 1941.
- Hayashi, T.** : *Japanese Women's Folk Costumes*. Tokyo, 1960.
- Hearn, L.** : *Glimpses of Unfamiliar Japan*. Boston, 1894.
- Hearn, L.** : *Kokoro*. Boston, 1898.
- Hearn, L.** : *The Romance of Milky Way*. Boston, 1905.
- Hearn, L.** : *Japan An Interpretation*. N. Y., 1928.
- Henderson, H. G.** : *The Bamboo Broom*. (Onitsura, Buson, Issa, Shiki). Boston, 1934.
- Henderson, H. G.** : *Handbook of Japanese Grammar*. N. Y., 1948.
- Henderson, H. G.** : *Japanese Poetry, Dictionary of World Literary Terms*, pp. 242. London, 1955.
- Hepner, C. V.** : *The Kurozumi Sect of Shinto*. Tokyo, 1935.
- Hiramatsu, S.** : *Zen and Fine Arts*. Tokyo, 1960.
- Holland, C.** : *Things Seen in Japan*. London, (tarifhsiz).
- Holtom, D. C.** : *The Political Philosophy of Modern Shinto*. Chicago, 1922.
- Holtom, D. C.** : *National Faith of Japan, A Study of Modern Shinto*. London, 1938.
- Holtom, D. C.** : *Modern Japan and Shinto Nationalism*. Chicago, 1947.
- Honda, H.** : *One Hundred Poems from One Hundred Poets*. Tokyo, 1956.
- Hughes-Cleen-Iwasaki-Yozen** : *Fifteen Poets of Modern Japan*. Seattle, 1936.
- Hume, R. E.** : *The World's Living Religions*. N. Y., 1925.
- Humphreys, C.** : *Zen Buddhism*. London, 1949.
- Ichiro, K.** - **Rikutaro, F.** : *An Anthology of Modern Japanese Poetry*. Tokyo, 1959.
- Iddittie, J.** : *When Two Cultures Meet*. Tokyo, 1960.
- Ichinaga, S.** : *History of Japan*. Tokyo, 1960.
- Ikeda, Prof. K.** : *Orientation in the Study of Classic Japanese Literature*. Kokusai Bunka Shinkokai A Guide to Japanese Studies, pp. 200. Tokyo, 1937.
- Inoue, M.** : *Castles of Japan*. Tokyo, 1960.
- Itakawa, Dr.** - **Mubahat** : *Japonya Tarih-i Siyasisi*. İstanbul, 1330.
- Iwaya, S.** : *Japanese Fairy Tales*. Tokyo, 1960.

İzumiya, E. : Once Upon a Time. Tokyo, 1960.

Japan Society for the Promotion of Societific Research, the
Japanese Noh Drama. Tokyo, 1960.

Japan Textile Design Center, the Textile Design of Japan,
1-2. Tokyo, 1960.

Japan Travel Bureau, the Rural Life in Japan. Tokyo, 1960.

Japan Travel Bureau, the : Tell me About Japan. Tokyo, 1960.

Japanese Association for Religious Studies, the Religious
Studies in Japan. Tokyo, 1960.

Jastrow, M. : The Study of Religions. N. Y., 1901.

Jewons, F. B. : An Introduction to the History of Religion.
London, 1896.

Jewons, F. B. : Comparative Religions. Cambridge, 1913.

Joly, H. L. Legend in Japanese Art. London, 1908.

Joya, M. Japanese Customs and Manners. Tokyo, 1960.

Joya, M. Japan, the Life and Legends. Tokyo, 1960.

Kagawa, A. : Japanese Cook Book. Tokyo, 1960.

Kagawa, T. : Discovery, J. K. Agnew - A. L. Mc. Carthy Prose
and Poetry of the World. N. Y., 1954.

Kageyama, N Styles of Kabuki Acting. Tokyo, 1960.

Kanazawa, S. The Common Origin of the Japanese and
Korean Languages. Tokyo, 1910.

Kanık, Orhan Veli Kikaku, Eski Bir Japon Şiiri. Tercüme
Dergisi Şiir Özel Sayısı, s. 291. İstanbul, 1946.

Kansu, Dr. Şevket Aziz İnsanlığın Kaynakları ve İlk Mede-
niyetler. C. I. Ankara, 1946.

Karakan, Hüseyin Dünya Şiiri. İstanbul, 1957.

Karapınar, Şeref Japonya İkinci Dünya Harbine Nasıl Girdi.
İstanbul, 1954.

Kato, G. : A Study of Shinto, The Religion of the Japanese
Nation. Tokyo, 1926.

Kato, G. Le Shinto, Religion Nationale de Japon. Paris, 1931.

Katsouro, H. : Histoire du Japon, des Origines à nos Jours.
Paris, 1926.

Katsumata, S. : Gleams from Japan. Tokyo, 1959.

Katue, K. : Eight Contemporary Japanese Poets, New World
Writing, 6th. Mentor Selection, pp. 57. N. Y., 1954.

Kawakita, R. : Currents in Japanese Painting. Tokyo, 1960.

Keene, D. : Living Japan N. Y., Zurich, 1959.

Keizo, S. - Terry, C. S. : Japanese Life and Culture in the
Meiji Era. Tokyo, 1958.

- Kikuchi, S.** : Japanese Arts, What and Where. Tokyo, 1960.
- Kincald, Z.** Kabuki, The Popular Stage of Japan, N. Y., 1925.
- Kobayashi, N.** Bonsai. Tokyo, 1960.
- Kobayashi, T.** : La Société Japonaise. Paris, 1914.
- Koehn, A.** : The Art of Japanese Flower Arrangement,   kebana. Kobe, 1934.
- Koehn, A.** : The Ways of Japanese Flower Arrangement. Tokyo, 1937.
- Koehn, A.** Notes on Bonsai. Tokyo, 1960.
- Kokusai Bunka Shinkokai** Introduction to Contemporary Japanese Literature. Tokyo, 1939.
- Kollektif** Bunraku, Japan's Unique Puppet Theater. Tokyo, 1960.
- Kollektif** Japan, Today and Tomorrow. Osaka, 1928.
- Kollektif** Tokyo, An Administrative Perspective. Tokyo, 1958.
- Kollektif** Nippon 1958, A Charted Survey of Japan, Tokyo, 1958.
- Kollektif** Japan and People. Tokyo, 1960.
- Kondo,   .** - **Kawakita, M.** Feminine Beauty in Japanese Painting. Tokyo, 1960.
- Kuch, L. E.** : The Art of the Japanese Gardens. N. Y., 1940.
- Kunitomo, T.** Japanese Literature Since 1868. Tokyo, 1938.
- Kwita, S.** Who's Who in Japan. Tokyo, 1940.
- Latourette - Scott, K.** : The History of Japan. N. Y., 1947.
- Ledoux, L. V.** : The Art of Japan. N. Y., 1927.
- Lemierre, Alain** L'Art Japonais. Paris, 1958.
- Lombard, F. A.** An Outline History of the Japanese Drama. London, 1928.
- Longford, J. H.** Japan of the Japanese. N. Y., 1914.
- Lutovitz, F. von - Naci bin Halil (Eldeniz)** Asya-i Sarki Sefer-i   hirinde Japonların Suret-i Taarruzları. İstanbul, 1324.
- Mackenzie, D. A.** : Myths of China and Japan. London, 1923.
- Malda, T.** : Japanese Decorative Design. Tokyo, 1960.
- Mason, J. W. T.** : The Spirit of Shinto Mythology. Tokyo, 1939.
- Matsuhara,   .** : Minyo, Folk Songs of Japan. Tokyo, 1927.
- Matsumiya, Y.** : A Grammar of Spoken Japanese. Tokyo, 1935.
- Matsumoto, N.** : Le Japonais et les Langues Austro-Asiatiques. Paris, 1928.
- Matsuo-Kuni-Stein  ber-Oberlin** Antologie des Po  tes Contemporains. Paris, 1939.

- Maybon, A.* : Le Japon d'Aujourd'hui. Paris, 1924.
- Mish, J. L.* : Japanese Folklore, Standard Dictionary of Folklore, Mythology and Legend, vol. 2. pp. 539. N. Y., 1950.
- Mitsukuri, M.* : La Vie Sociale au Japon. Paris, 1922.
- Miyake, S.* Kabuki Drama. Tokyo, 1960.
- Miyamori, A.* An anthology of Haiku, Ancient and Modern Tokyo, 1932.
- Miyamori, A.* : Masterpieces of Japanese Poetry, Ancient and Modern, I-2. Tokyo, 1936.
- Moore, G. F.* The History of Religions. N. Y., 1921.
- Moore, G. F.* : The Birth and Growth of Religion. N. Y., 1923.
- Mori, O. Tsunenari, K. Sudzuki, O.* Japanese Gardens. Tokyo, 1960.
- Mortya, K.* : Die Japanische Malerie. Weisbaden, 1953.
- Munsterbery, H.* : The Arts of Japan. Tokyo, 1960.
- Munzinger, C.* : Japan und die Japaner. Stuttgart, 1904.
- Murdoch, J.* : History of Japan, 1-3. London, 1925.
- Mushakoji, S.* : Two Fables of Japan. Tokyo, 1960.
- Mustafa Satı-Fatih Sabri (Duran)* Büyük Milletlerden Japonlar ve Almanlar. İstanbul, 1329.
- Mutsu, I.* : Kamakura. Tokyo, 1960.
- Nachod, O.* : Bibliography of Japan. London, 1928.
- Nakamura, H.* : The Ways of Thinking of Eastern Peoples. Tokyo, 1960.
- Naudeau, L.* Le Japon Moderne et son Evolution. Paris, 1909.
- New York Graphic Society* Japan, Ancient Buddhist Painting. N. Y., 1959.
- Newsom, S.* : Thousand Years of Japanese Gardens. Tokyo, 1960.
- Nippon Gahujutsu Shinkokai* The Manyoshu. Tokyo, 1940.
- Nishikawa, I.* : Floral Art of Japan. Tokyo, 1960.
- Nitobe, I.* : Bushido, The Soul of Japan. N. Y., 1905, Tokyo, 1935.
- Nitobe, I.* : Japanese Traits and Foreign Influences. London, 1914.
- Noguchi, Y.* : The Spirit of Japanese Poetry. London, 1914.
- Noma, S.* : Artistry in Ink. Tokyo, 1960.
- Nukariya, K.* : The Religion of the Samurai, A Study of Zen Philosophy and Discipline in China and Japan. London, 1913.

- Ogrizek*, D. Le Japon. Paris, 1960.
- Okada*, K. : Mt. Fuji. Tokyo, 1960.
- Okada*, K. The Art of the Flower Arrangement. Tokyo, 1960.
- Okada*, R. : Japanese Proverbs and Proverbial Phrases. Tokyo, 1960.
- Okada*, Y. : Japanese Handicrafts. Tokyo, 1960.
- Okakura*, K. : The Book of Tea. Tokyo, 1960.
- Okazaki* Japanese Literature in Meiji Era. Tokyo, 1960.
- Ostrorog*, L. : Conférence sur la Renaissance du Japon. İstanbul, 1911.
- Ozawa*, S. : Dolls of Japan. Tokyo, 1960.
- Özdeş, Rifat* Çoşma Deniz Meydan Muharebesi ve Bugüne Olan Tesirleri. İstanbul, 1936.
- Page*, C. H. : Japanese Poetry. London, 1923.
- Pei*, M. : The Story of Language. N. Y., 1949.
- Pierson*, J. L. : 10,000 Chinese-Japanese Characters. Leiden, 1926.
- Pierson*, J. L. The Manyoshu, 1-7. Leiden, 1929-1949.
- Ponsonby - Fane*, R. A. B. Studies in Shinto and Shrines, Tokyo, 1960.
- Porter*, W. N. A 100 Verses from Old Japan. Oxford, 1909.
- Porter*, W. N. A Year of Japanese Epigrams. London, 1911.
- Porter*, C. : The Story of Religion. N. Y., 1937.
- Preininger*, M. : Japanese Flower Arrangement for Modern Homes. Boston, 1936.
- Ramstedt*, G. J. A Comparison of the Altaic Languages with Japanese. Tokyo, 1924.
- Raucat*, Th. The Honourable Picnic. N. Y., 1927.
- Redesdale*, L. Tales of Old Japan. London, 1928.
- Reischuer*, A. K. Studies in Japanese Buddhism. N. Y., 1925.
- Reischuer*, E. O. Japan, Past and Present. N. Y., 1953.
- Revon*, M. Antologie de la Littérature Japonaise, des Origines au XX. Siècle. Paris, 1923.
- Romaji-Hiragana-Kai* The Japanese Language and the Roman Alphabet. Tokyo, 1928.
- Ruben*, Dr. W. İtil, Dr. Âbidin Buddhizm Tarihi. Ankara, 1947.
- Sudler*, A. L. Cha-no-yu, The Japanese Tea Ceremony. Kobe, 1934.
- Sagara*, T. : Japanese Fine Arts. Tokyo, 1960.

Sakai, A. : Japan in a Nutshell. Tokyo, 1959.

Sakai, U. Les Pelerinages au Japon. Paris, 1960.

Sansom, G. B. A Historical Grammar of Japanese. Oxford, 1928.

Sansom, G. B. Japan, A Short Cultural History. N. Y., 1944. London, 1946.

Sansom, G. B. The Western World and Japan. N. Y., 1950.

Sansom, G. B. Japan in World History. N. Y., 1951.

Satomi, K. : Japanese Civilization. London, 1923, N. Y., 1924.

Semenov, - Mustafa Kemal Çoşima Muharebesi. İstanbul, 1928.

Schafer, H. - Andras, W. † Die Kunts des Alten Orients. Berlin, 1925.

Schimmel, Prof. Dr. A. Dinler Tarihine Giris. Ankara, 1955.

Schneider, H. - Green : History of World Civilization, 1-2. N. Y., 1931.

Sen, S. : Cha-no-yu. Kyoto, 1948.

Shiba, S. : Japanese Poetry, The Encyclopedia Americana, vol. XV. pp. 619.

Shibata, M. : Le Sermon de Tetsugen sur la Zen. Tokyo, 1960.

Shigemori, K. The Artistic Gardens of Japan. Tokyo, 1960.

Shoten, İ. : The Manyoshu, 1000 Poems Selected and Translated from the Japanese. Tokyo, 1940.

Soothill, W. E. : Three Religions of China. London, 1913.

Steinilber, Oberlin, E. The Buddhist Sects of Japan. London, 1938.

Süreyya, Samizade Büyük Japonya. İstanbul, 1917.

Suzuki, D. T. : The Trainnig of the Zen Buddhist Monks. Kyoto, 1934.

Suzuki, D. T. An Introduction to Zen Buddhism. Kyoto, 1934.

Suzuki, D. T. : Zen Buddihsm and its İnfluence on Japanese Culture. Kyoto, 1938.

Suzuki, D. T. : Manuel of Zen Buddhism. London, 1950.

Suzuki, S. : Poet-Painter BUSON. Tokyo, 1960.

Suzuki, Y. Japanese Legends and Folk-Tales. Tokyo, 1949.

Takahashi, C. Dynamic Changes of Income and its Distribution in Japan. Tokyo, 1959.

Takakusu, J. The Essentials of Buddhist Philosophy Honolulu, 1947.

Taki, S. : Japanese Fine Arts. Tokyo, 1931.

- Tanabe, H.* : Japanese Music. Tokyo, 1960.
- Tanikawa, Prof. T.* : Orientation in the Study of Modern Japanese Literature, Kokusai Bunka Shinkokai, A Guide to Japanese Studies, pp. 233. Tokyo, 1937.
- Tatsui, M.* : Japanese Gardens. Tokyo, 1960.
- Thomas, E. J.* : Life of Buddha. N. Y., 1927.
- Thorndike, L.* : A Short History of Civilization. N. Y., 1926.
- Tiedemann, A. E.* : Modern Japan. N. Y., 1955.
- Tietjens, E.* : Poetry of the Orient. N. Y., 1928.
- Toki, Z.* : Japanese NO Plays. Tokyo, 1960.
- Toyoda, M.* : Green Hill Poems, English Poems by Japanese. Tokyo, 1958.
- Tsuda, N.* : Notebook of Japanese Art. Tokyo, 1935.
- Tsurumi, Y.* : Present Day Japan. N. Y., 1926.
- Türk-Japon Cemiyeti* Japonca-Türkçe; Türkçe-Japonca Lûgat. Tokyo, 1936.
- Uchida, Y.* : The Dancing Kettle and Other Japanese Folk-Tales. N. Y., 1949.
- Uenoda, S.* Japan, Yesterday and Today. Tokyo, 1960.
- Unemoto, S.* Japan, Here and There. Tokyo, 1960.
- Unemoto-Rikuhei-Ishizawa* Introduction to the Classic Dances of Japan. Tokyo, 1935.
- Utsuka, N.* : The Shin Sect, A School of Mahayana Buddhism. Kyoto, 1938.
- Uyehara, Y.* : Japanese Literature, Encyclopedia of Literature, vol. 2. pp. 632. N. Y., 1946.
- Uyehara, Y.* Songs for Children Sung in Japan. Tokyo, 1949.
- Van Doren, M.* : Anthology of World Poetry. N. Y., 1928.
- Van Doren, M. - Lapolla, G. M.* : The World's Best Poems. Cleveland. N. Y., 1954.
- Villetard, E.* : Le Japon. Paris, 1897.
- Vinacke, H. M.* A History of the Far East in Modern Times. N. Y., 1950.
- Wakameda, T.* : Early Japanese Poets, Kokinshu. Tokyo, 1929.
- Waley, A.* : Japanese Poetry The Uta. London, 1919, 1959.
- Waley, A.* : The NO Plays of Japan. N. Y., 1922, 1950.
- Waley, A.* The Tale of Genji, Genji Monogatari by Lady Murasaki. London, 1935.
- Watts, A. W.* : The Spirit of Zen. London. N. Y., 1936.
- Webb, H.* : An Introduction to Japan. Tokyo, 1959.

- Wells, H. W.* : One Thousand and One Poems of Mankind. Atlanta, 1953.
- Y. W. C.* : Japanese Etiquette. Tokyo, 1960.
- Yamada, T.* : Japanese Dolls. Tokyo, 1960.
- Yamaguchi, K.* We Japanese. Tokyo, 1960.
- Yanaga, C.* Japan since Perry. Toronto -N. Y.,- London, 1946.
- Yanagita, K.* : Japanese Folk- Tales. Tokyo, 1960.
- Yanaibara, T.* : Religion and Democracy in Modern Japan. Tokyo, 1948.
- Yashiro, Y.* : Deux Mille Ans D'Art Japonais. Paris, 1960.
- Yasuda, K.* : Poem Card, The Hyakuninisshu. Tokyo, 1948.
- Yasuda, Y.* : Old Tales of Japan, Tokyo, 1960.
- Yétime* Japon. Paris, 1960.
- Yoshinaga, Y.* : Japanese Traditional Gardens. Tokyo, 1960.
- Yoshitake, S.* : The Phonetic System of Ancient Japanese. London, 1934.
- Yoshitomi, M.* : Anthologie de la Littérature Japonaise Contemporaine. Grenoble, 1924.
- Zeki, Mehmet* Japonya'nın Mazisi, Hali, İstikbali. İstanbul, 1308.

İÇİNDEKİLER :

ÖNSÖZ	5	2. <i>Euren</i>	70
ÖNDEYİŞ	15	3. <i>Zaman</i>	81
I. GENEL BİLGİLER	16	4. <i>Yer</i>	82
Dai Nihon	16	Modern Japon Şiiri	82
Prehistorik Devir	16	III. ÖRNEKLER	
İlk Devir	18	I. İmparator Nintoku	93
Nara Devri	19	II. İmparator Shotoku	93
Heian Devri	20	III. İmparator Jomel	94
Kamakura Devri	21	IV. Prenses Oku	94
Nanbokucko veya Muroma- chi Devri	21	Anonim	94
Edo Devri	22	V. Fujiwara no Kamatari	95
Çağdaş Devir	23	VI. Okura	96
Japonya'da Din	24	VII. Otomo no Tabito	96
Shintozm	25	VIII. Kasa no Kanamura	97
Buddhizm	29	IX. Prenses Daihaku	97
Zen	34	X. İmparator Tenchi	97
Konfüçyanizm	35	XI. Prens Yuhara	98
Taoizm	36	XII. Yamabo no Akahito	98
Hristiyanlık	36	XIII. Otomo no Yakamochi	98
Bushido	37	XIV. Rahip Mansel	99
Çay Kültürü	38	XV. Bn. Kasa	100
Çiçekçilik	41	XVI. Kakinomoto no Asomi Hitomaro	101
Çin Şiiri	43	XVII. Rahip Hakutsu	103
Japon Dili	45	XVIII. Kuratsukuri no Masahito	103
II. JAPON ŞİİRİNİN BEL- LİBAŞLI ÖZELLİK- LERİ	49	XIX. Bn. Otomo no Saka- noye	103
Yerli Kaynaklar	49	XX. Abe no Mushimara	104
Nazım Şekilleri	52	XXI. Takechi no Kurohito	105
Vezin	54	XXII. İmparator Jito	105
Kafiye	55	Anonim	105
Alliterasyon	55	Anonim	108
Söz Sanatları	57	XXIII. Prenses Kii	108
Teknik	63	XXIV. Narihira	109
Konu	64	XXV. Bn. Ono no Komachi	109
1. İnsan	64	XXVI. İmparator Yozel	110

XXVII. Imparator Uda .	110	LXII. Bn. Sagami	124
XXVIII. Bunya Yasuhide	110	LXIII. Ohye no Masafusa .	124
XXIX. Abe no Nakamaro	110	LXIV. Fujiwara no Moto-	
XXX. Ono no Takamura	111	toshi .	125
XXXI. Rahip Sosei	111	LXV. Bn. Ise	125
XXXII. Sadakata	111	LXVI. Bn. Murasaki Shiki-	
XXXIII. Kanesuke	113	bu	125
XXXIV. Oshikochi no Mit-		LXVII. Tsumori Kunimoto	126
sune	113	LXVIII. Morotada .	126
XXXV. Ki no Tomonori	113	LXIX. Rahip Ryosen	127
XXXVI. Mibu no Tadami .	114	LXX. Bn. Suwo	127
XXXVII. Atsutaka	114	LXXI. Rahip Saigyō Hoshi	127
Anonim	114	LXXII. Tadanori	129
XXXVIII. Fujiwara no To-		LXXIII. Fujiwara no Iye-	
shiyuki	115	taka	129
XXXIX. Minamoto no Mu-		LXXIV. Masatsune	129
neyuki	115	LXXV. Dogen Zenji . .	130
XL. Tadamine	115	LXXVI. Gotokudaiji Sane-	
XLI. Ki no Tsurayuki	116	sada	130
XLII. Fujiwara no Okikaze	117	LXXVII. Rahip Shunye .	130
XLIII. Semimaru	118	LXXVIII. Prensēs Shikishi	131
XLIV. Kiyowara Motosuke	118	LXXIX. Gokyōgoku Yo-	
XLV. Bunya no Asayasu	118	shitsuna	131
XLVI. Kiyowara Fukuyabu	119	LXXX. Hisaki	131
XLVII. Taira no Kanemori	119	LXXXI. Bn. Horikawa	132
XLVIII. Sugawara Michi-		LXXXII. Noin Hoshi	132
zane	119	LXXXIII. Prens Ichihara .	132
XLIX. Oshikochi no Mitsu-		LXXXIV. Ishikawa Kimi-	
ne	120	ko	133
L. Nakatsukasa	120	LXXXV. Bn. Otome Kura-	
LI. Toshinobu no Onaka-		hashibe	133
tomi	120	LXXXVI. Fujiwara no Mi-	
LII. Ono no Yoshiki	121	chinobu	133
LIII. Fujiwara no Yoshi-		LXXXVII. Otomo Miyori .	134
taka	121	LXXXVIII. Bn. Nago Oki-	
LIV. Fujiwara no Sanekata	121	maro	134
LV. Michitsuna'nin Annesi	122	LXXXIX. Owari	134
LVI. Korechika'nin Annesi	122	XC. Gotokudaiji Sadaijin	135
LVII. Bn. Akazome Emon	122	XCI. Fujiwara no Sadaiye	135
LVIII. Bn. Koshikibu	123	XCII. Bn. Nijoin Sanuki	135
LIX. Bn. Ise no Ohsuke	123	XCIII. Sōkan	136
LX. Sakyo Dayu Michimasa	123	X CIV. Arakida Moritake	136
LXI. Gōrō Chunagon Sada-		XCV. Ikkyū Sojun	136
yori	124	XCVI. Ryushi	137

XCVII. Soin . .	138	CXLI. Roka Shonin	161
XCVIII. Teishitsu . .	138	CXLII. Shoshu	162
XCIX. Kitamura Kigin	138	CXLIII. Sho-U	162
C. Tokugawa Mitsukuni	139	CXLIV. Shusai	162
CI. Ensui	139	CXLV. Taiso .	162
CII. Shimozato Chisoku	139	CXLVI. Tamuke	163
CIII. Torin	139	CXLVII. Teiji	163
CIV. Sodo	140	CXLVIII. Thoreau	163
CV. Joso . .	140	CXLIX. Tsuboi Yajin	164
CVI. Dansui	141	CL. Uritsu	164
CVII. Matsuo Basho	141	CLI. Yasen	164
CVIII. Akinobo	152	CLII. Yaso	164
CIX. Buccho	152	CLIII. Yuinen	165
CX. Chasei	152	CLIV. Etsujin	165
CXI. Daio	153	CLV. Izen .	165
CXII. Eboku	153	CLVI. Hokushi	166
CXIII. Gijoen	153	CLVII. Gonsui	166
CXIV. Ginko	154	CLVIII. Sampu	167
CXV. Hagi-Jo	154	CLIX. Sora . .	167
CXVI. Horyu	154	CLX. Bn. Sonojo	168
CXVII. Johaku	155	CLXI. Senna .	168
CXVIII. Jokun	155	CLXII. Kyorai	168
CXIX. Kaito	155	CLXIII. Issho	169
CXX. Karo	155	CLXIV. Ransetsu	169
CXXI. Kempu	156	CLXV. Boncho	170
CXXII. Kohyo	156	CLXVI. Raizan	171
CXXIII. Rozan	156	CLXVII. Kyoroku	171
CXXIV. Kwaso	157	CLXVIII. Yasui .	172
CXXV. Mahara	157	CLIX. Enomoto Kikaku	172
CXXVI. Masuo	157	CLXX. Bunson . .	174
CXXVII. Moen .	157	CLXXI. Kyokushi	174
CXXVIII. Mokudo	158	CLXXII. Masahide	175
CXXIX. Nanshi	158	CLXXIII. Onitsura	175
CXXX. Nikyu	158	CLXXIV. Yaha	176
CXXXI. Rotsu	158	CLXXV. Shiko	177
CXXXII. Ryoto	159	CLXXVI. Azumamaro	177
CXXXIII. Sanin	159	CLXXVII. Roka	177
CXXXIV. Santoka	159	CLXXVIII. Kanri	178
CXXXV. Soshi	160	CLXXIX. Otsuyu	178
CXXXVI. Suto	160	CLXXX. Senkaku	178
CXXXVII. Shado	160	CLXXXI. Hakuin . . .	179
CXXXVIII. Shara	160	CLXXXII. Kamo Mabuchi	179
CXXXIX. Shinpu	161	CLXXXIII. Shoha	179
CXL. Sho-I	161	CLXXXIV. Yayu . . .	180

CLXXXV. Bn. Kaga no Chiyo-Ni	180
CLXXXVI. Ryota	181
CLXXXVII. Ichiku	182
CLXXXVIII. Taigi . .	183
CLXXXIX. Tayasu Mune- take	184
CXC. Taniguchi Buson .	185
CXCI. Senryu (Karai Ha- chlemon)	186
CXCII. Ampu .	187
CXCIII. Bn. Oshu	187
CXCIV. Sesshi .	187
CXCV. Bn. Shisei-Jo	188
CXCVI. Oemaru .	188
CXCVII. Otagaki Rengetsu	188
CXCVIII. Kawazu Umaki	189
CXCIX. Tairo	189
CC. Ranko	189
CCI. Chora	200
CCII. Gomei	201
CCIII. Bn. Seifu-Jo	202
CCIV. Gyodal	202
CCV. Katsuri	203
CCVI. Shirao	203
CCVII. Seira	203
CCVIII. Kito .	203
CCIX. Murata Harumi	204
CCX. Bn. Sogetsu-Ni	204
CCXI. Chosui	205
CCXII. Shiro	205
CCXIII. Shlrara	205
CCXIV. Seibi .	206
CCXV. Michihiko	206
CCXVI. Jujo	206
CCXVII. Ryokan	206
CCXVIII. Kien	207
CCXIX. Horo . .	207
CCXX. Kobayashi Issa	208
CCXXI. Bn. Kagawa Ka- geld	220
CCXXII. Balshitsu .	220
CCXXIII. Kumagai Nao- yoshi	221

CCXXIV. Okuma Koto- michi	221
CCXXV. Meisetsu	222
CCXXVI. Imperator Meiji	222
CCXXVII. Hashin .	222
CCXXVIII. Natsume So- seki	223
CCXXIX. Masaoka Shiki .	223
CCXXX. Kanro	234
CCXXXI. Wafu . . .	234
CCXXXII. Roseki	235
CCXXXIII. Iwaya Sazana- mi	235
CCXXXIV. Gojo . .	235
CCXXXV. Yaezakura .	235
CCXXXVI. Sasaki Nobus- suna	236
CCXXXVII. Homei Iwano: Kara Sevda, Kara Türkü .	236
CCXXXVIII. Takahama Kyoshi	236
CCXXXIX. Kawai Sulmel: Geride Kalanlar .	237
CCXL. Yumei Kanbara: Koyu Kırmızı Gölgeleler	238
CCXLI. Yosano Akiko	239
CCXLII. Aro .	239
CCXLIII. Otsuji . . .	239
CCXLIV. Yamamura Bocho: Kartvizit	240
Dua :	240
Bir Sabah	240
Mavi Gökte . .	241
CCXLV. Ishikawa Taku- boku:	
İhtiyar Adamın Biri . .	241
CCXLVI. Kitahara Hakushu: Güller . .	243
Kırmızı Elma .	243
İlk Gençlik Günleri .	243
CCXLVII. Takada Choi	244
CCXLVIII. Hagiwara Sa- kutaro:	
Geceleyin Bir Bar .	244

Postahanelin Penceresinde	245
CCXLIX. Nakatsuka Ippe- hiro	246
CCL. Senke Motomaro:	
Zerrinler	246
CCLI. Fukushima Kojiro:	
Kim Kestirebilir	246
CCLII. Murou Salsei:	
Akşam	247
Gümrük	248
CCLIII. Tsuboi Shigeji:	
Gökyüzü	248
Sesim Çıkıyorsa	248
Taş	249
Bahar	249
Çakıtaşı	250
Rüzgâr	250
Yıldızlar ve Kurumuş Çi- menler	251
CCLIV. Onchi Koshiro:	
Örümcek	252
CCLV. Horiguchi Daigaku:	
Gerdanlık	252
Kum Yastığı	252
Soğuk Bahçenin Türküsü	253
Palmyeler	254
Bir Sabah Tayfı	255
Ash Wednesday	257
CCLVI. Saijo Yaso:	
Maske	258
Adamın Biri	259
CCLVII. Nakagawa Kazu- masa:	
Gelincik	259
CCLVIII. En. Fukao Sumako:	
İnsanların Konuşmaları	260
CCLIX. Momota Soji:	
Ağaçların Tepesinde	260
CCLX. Nishiwaki Junza- buro:	
Hava	261
CCLXI. Tanaka Fuyuji:	
Japonya'da Sonbahar	262

CCLXII. Yagi Jukichi:	
Yurdumun Deresi	262
Gökler	263
CCLXIII. Anzai Fuyue:	
Kadınlar Hakkında Mülä- yim Bir Deneme	263
Doğum Günü	263
CCLXIV. Yamamura Jun:	
Ölmüş Arkadaşlar	264
Gece Uçuşu	265
CCLXV. Ueda Shizue:	
Rezistans	266
CCLXVI. Tsuzuki Masuyo:	
Göldeki Balık	267
CCLXVII. Maruyama Kaoru:	
Bütün Gün	267
Fragman	268
Yaşamak	268
CCLXVIII. Ogata Kameno- suke:	
Gece	268
CCLXIX. Miyoshi Tatsuji:	
Toprakta	269
Kar	269
CCLXX. Kitagawa Fuyuhiko:	
Mavi Denizde	270
Çengel Gibi Bacaklar	271
CCLXXI. Fukuhara Kiyoshi:	
Uzaklardasınız	271
CCLXXII. Murano Shiro:	
Eski Bir Köy	272
CCLXXIII. Takahashi Shin- ichi:	
Balık	272
CCLXXIV. Osada Tsuneo:	
Küpeler	273
CCLXXV. Takagi Shukichi:	
Kış Gecesi	273
CCLXXVI. Yamanokuchi Baku:	
Kızkardeşime Mektup	273
Evlilik	275
CCLXXVII. Hiraki Jiro:	
Ölüm ve Ben	276

**ÇCLXXVIII. Nomura Ye-
shiya:**

Ekonomik Ay . . . 277

OCLXXIX. Takenaka İku:

Kırlangıçlar . . . 278

Düğünen Taş . . . 279

Turistlerin Japonyası . . . 280

OCLXXX. Kondo Azuma:

Liman Kızı . . . 281

O Medeni Millet . . . 281

OCLXXXI. Hara Tamiki:

Bu İnsanoglu Bu . . . 283

OCLXXXII. İwasa Tolchiro:

Şiirlerim . . . 284

Sonbahar Rüzgârı . . . 284

Mevsimlerin Değişimi . . . 284

OCLXXXIII. İto Hitoshi:

Yenibastan . . . 285

OCLXXXIV. Oe Mitsuo:

Yağmur . . . 286

OCLXXXV. Sakamoto Etsuro:

Ak Tomurcuk . . . 287

Metro . . . 288

OCLXXXVI. Nakahara Chuya:

Kuzey Denizi . . . 288

Bir Kış Günü Anısı . . . 289

OCLXXXVII. Yamamoto

Kazuo:

Alabalık Kırılışı . . . 290

OCLXXXVIII. Takami Jun:

Cam . . . 291

OCLXXXIX. Ando İchiro:

Şimşek Çakıyor . . . 292

Pozisyon 21 . . . 292

CCXC. İshikawa Zensuke:

Dneiz Orospusu . . . 293

CCXCI. Hishiyama Shuzo:

Ev . . . 294

CCXCII. Tanaka Katsumi:

Gerçekleşmiyen Harakiri . . . 294

CCXCIII. Oki Minoru:

Minik Yavru . . . 295

CCXCIV. Kinoshita Yuji:

Kırda Bir Masada . . . 296

CCXCV. Suguyama Heichi:

Koğu . . . 296

CCXCVI. Fukuda Rikutarō:

Avrupa Yazı . . . 297

CCXCVII. Kurado Saburo:

Çok Değiştim . . . 298

CCXCVIII. Kihara Koichi:

O Noktaya . . . 299

CCXCIX. Kono Ichiro:

Andante . . . 300

Bir Kadının Portresi . . . 300

CCC. Akeda Yasao:

Tırtıl . . . 301

CCCI. Mizutani Masaru:

Kaval . . . 302

CCCTI. Yamaguchi Ei:

Batan Güneş . . . 303

CCCTII. Nakada Chutaro:

Yağmur . . . 303

ŞAIRLERLE İLGİLİ NOT-

LAR . . . 306

GENEL BİBLİYOGRAF-

YA . . . 309

L. Sami Akalın'ın Japon şiirinden ustaca yaptığı çeviriler birçok edebiyat dergilerinde yer almış, beğenilerek okunmuştur. Akalın bu kitapta çok daha fazlasını yapıyor. Japon Hai-kai'lerinden ve kısa şiirlerinden, tarih sırasıyla seçtiği en güzel şiirleri eksiksiz bir antoloji halinde önümüze koyarken bize Japon şiiri hakkında bilinmesi gerekli olan her şeyi de birlikte veriyor. Japon şiirinin geçirdiği evrimleri, bu şiirin tam bir tarihini bu kitapta bulacak, sözü edilen şiirleri en özenli bir çeviriden okuyacaksınız. Böyle bir eseri meydana getirebilmek için Japon şiirine büyük bir sevgi beslemek kadar, sonsuz bir sabra da sahip olmak gerekirdi. Akalın'ın başarısı işte bu vasıflarından ileri gelmiştir.